ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

(Μέλους τοῦ Γραφείου τῶν μεταφραστῶν καὶ τῆς βιβλιοκρισίας τῶν Αὐτοκρατορικῶν Θωμ. Τελωνείων).

"Οσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρῖναι αὐτὰ ἀρκούντως ἕξει. Κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται. ΘΟΥΚ. 1,22

Ἀδεία τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως Αὐτοκρ. Ὑπουργείου.
(Ὑπ' ἀριθ. 4210. 17 Σεβδὰλ 1300).

Ἐγκρίσει δὲ τῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

1883.

ΤΥΠΟΓΡΑΦ. Κ. Α. ΒΡΕΤΤΟΥ.

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

(Μέλους τοῦ Γραφείου τῶν μεταφραστῶν καὶ τῆς βιβλιοκρισίας τῶν Αὐτοκρατορικῶν Ὀθωμ. Τελωνείων).

Ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὖθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτὰ ἀρκούντως ἕξει. Κτῆμά τε ἐς ἀεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν ξύγκειται.

(Θουκυδ. 1.22).

Ἄδεια τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως Αὐτοκρ. ὑπουργείου.
(Ὑπ' ἀριθ. 450. 17 Σεββάλ 1300).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

ΤΥΠΟΓΡ. Κ. Α. ΒΡΕΤΟΥ.

1883.

ΤΩ

ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΩ

ΓΕΩΡΓΙΩ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗ

ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΩ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

ΚΑΙ

ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΩ ΠΟΛΙΤΗ

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΓΡΑΨΑΣ

SISMANOGLIO

'Αριθ. Πρωτ. 3614.

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΙΩΑΚΕΙΜ

'Επιβεβαιοῖ.

'Η Πατριαρχικὴ Κεντρικὴ 'Εκπαιδευτικὴ 'Επιτροπὴ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπ'' Αριθ. Πρωτ. 3614 ἀναφορὰν τοῦ κ. 'Ιωάννου Π. Μηλιοπούλου ἐξαιτουμένου τὴν παρὰ τῆς 'Επιτροπῆς ἔγκρισιν τοῦ πονήματος αὐτοῦ **'Επιτομὴ τῆς 'Οθωμανικῆς 'Ιστορίας**, *παρέχει τὴν ἔγκρισιν αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ πονήματος, ὡς δυναμένου ἀναπληρῶσαι οὐσιώδη παρ' ἡμῖν ἔλλειψιν καὶ καταλλήλου πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς Σχο-*

λειοις τῶν Ὀρθοδόξων καὶ συνίστησιν αὐτὸ τοῖς διδασκάλοις.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1883.

Ὁ Πρόεδρος

† Ὁ Νικομηδείας Φιλόθεος.

Τὰ Μέλη

† Ὁ Βιζύης Κωνστάντιος.

† Ἀρχιμανδρίτης Παλαμᾶς

Τ. Καραθεοδωρῆς.

Ὁ Γραμματεὺς

† Ἀρχιμ. Κ. Βαφείδης.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Εἰς πίθον Δαναΐδων θὰ ἠντλοῦμεν ἀληθῶς ἂν ἐζητοῦμεν νὰ δείξωμεν νῦν ἐνταῦθα ὁποία ἡ ἐκ τῆς ἱστορίας ὠφέλεια. Ὁ ἱστορικὸς Θουκυδίδης παραδίδωσιν ἡμῖν τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ οὐχὶ ὡς ἁπλῆν ψυχαγωγίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως καταστῇ χρήσιμος τοῖς μεταγενεστέροις «κτῆμα ἐς ἀεί». Ἄλλοι ὡς «ὁμιλίαν τοῖς προγόνοις» καὶ ἄλλοι ἄλλως· ὡς δ' ἐκ τούτων καὶ τῶν νεωτέρων οὕτω πολλοὶ σοφοὶ ἀρέσκονται περί τε τοὺς μύθους ἅμα καὶ τὴν ἱστορίαν, καθότι ἐκεῖνοι μὲν διεγείρουσι τὸ πνεῦμα, αὕτη δὲ ἀναπτύσσει αὐτὸ διὰ μεμελετημένης ἀναστροφῆς μετὰ τῶν ἀξιομνημονεύτων πράξεων τῶν προγόνων καὶ διαμορφοῖ τὴν ψυχήν. Δι' αὐτῆς ῥυθμίζεται ἡ κοινωνία, τίθενται νόμοι, μορφοῦνται τὰ ἤθη, καλλιεργεῖται τὸ πνεῦμα, προκόπτει ἡ βιομηχανία, προοδεύει τὸ ἐμπόριον, θεραπεύεται ἡ παιδεία, καὶ τέλος καταρτί-

ζεται τέλειος ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ὑπογραμμὸν καὶ παράδειγμα τὰς τῶν προγόνων του πράξεις. «Ὁ μὴ εἰδὼς ἱστορίαν ἑαυτὸν οὐ σύνοιδε». Διὰ αὐτῆς φθάνει ὁ κοινωνικὸς ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ πλέον ἀσφαλῶς καὶ ἀπροσκόπτως.

Μή τις δὲ ὑπολάβῃ τὴν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἱστορίας ὠφέλειαν ὑπερτέραν τῆς τοῦ ἄλλου ἔθνους, καὶ μάλιστα ἂν τοῦτο στενῶς μετ' αὐτοῦ συνεταύτισε τὴν τύχην του. Ἡ ὀθωμανικὴ ἱστορία, ἀφ' ὅτου μοιραίως μετὰ τοῦ κράτους τούτου συνεδέθημεν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀποτελοῦντες λαόν, ἐξ ἴσου παρέχεται τὰς ὠφελείας τῷ ἕλληνι, ὅσας καὶ ἡ αὐτοῦ. Δεσμὸς πολιτικός, κοινωνικός, ἠθικός, πνευματικός, ἐμπορικός, δεσμὸς ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ταῦτα πάντα συνέχουσιν ἀμφοτέρους τοὺς λαούς. Ἡ πρότερον προαιρετικὴ, νῦν ὑποχρεωτικὴ ἐκ τούτων πάντων κατέστη εἰς ἅπαντα περίπου τὰ ἐν τῷ κράτει εὐάριθμα ἐκπαιδευτήρια ὀθωμανικὴ γλῶσσα· ἐξέλιπον καὶ ἐκλείπουσιν ὁσημέραι οὐ μόνον παρὰ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς μεγαλητέρας αὐτῆς τοῦ ἔθνους μερίδος ἡ τοῦ ἀνωφελοῦς τῆς γλώσσης ταύτης ἰδέα καὶ ἡ τῶν ἀποδυσπετούντων περὶ τὴν ἐκμάθησιν αὐτῆς εὐπάρυφος ἀφορμὴ τῆς ἀνυπερβλήτου δυσχερείας διὰ τὴν ἔλλειψιν φωνητέρ-

των καὶ τῶν τοιούτων. Σήμερον εὐτυχῶς τὰ πράγματα νέαν λαβόντα ὅλως φάσιν ἀποδεικνύουσιν ὅτι, ἀφ' ὅτου πολιτικῶς ὑπακούομεν συνταυτίσαντες τὴν τύχην καὶ τὰ συμφέροντα ἡμῶν πολιτικά τε καὶ ἰδιωτικὰ μετὰ τῶν ἰδικῶν των, ἀφ' ὅτου ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὸ σκῆπτρον τῶν φιλοτάτων καὶ σεπτῶν ἀνάκτων, καὶ ταυτοῦ τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Αὐτοκράτορος «Ἀβδοὺλ Χαμὶδ Χὰν Β'.» διατελοῦμεν, τυγχάνοντες τῆς αὐτῆς μερίμνης καὶ τῆς αὐτῆς προστασίας αὐτοῦ, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ ἐκμανθάνωμεν τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχόντων. Ἡ ἐκμάθησις αὐτῆς οὐκ ὀλίγοις ἐκ τῶν ὁμογενῶν ὑπηκόων παρέσχεν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία, καὶ παρέχει καθ' ἑκάστην σπουδαίας πολιτικὰς ὑπηρεσίας, εὐρὺ στάδιον καὶ ἔξοχον μέλλον.

Αἱ ἄμεσοι δὲ καὶ κοσμοπολιτικαὶ ἢ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ ὠφέλειαι, ἃς ὁ περὶ τὴν γλῶσσαν ταύτην ἐνασχολούμενος ἀρύεται, εἰσὶ τοιαῦται, οἵαι παρά τισι τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν σπάνιαι τυγχάνουσιν. Ἡ ὀθωμανικὴ γλῶσσα μίγμα τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ ταταρικῆς συγκεντροῖ ἐν ἑαυτῇ, συναγαγοῦσα ὡς ἀπὸ περικαλλῶν ἀνθέων τὸ γλυκύτατον αὐτῶν μέλι, ἁπάσας τὰς καλλονὰς καὶ ὡραιότητας τῶν τριῶν τούτων γλωσσῶν. Πλεῖστα ἄπειρα κειμήλια καὶ ἀνεκτιμήτους εὑρίσκομεν ἐν αὐτῇ θησαυρούς· ποιήματα ἔ-

ξοχα, συγγράμματα ἱστορικὰ, φιλοσοφικὰ, ἠθικὰ καὶ ἄλλα. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

Περὶ δὲ τῶν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους τούτου ὠφελειῶν καταθέτωσαν τὴν μαρτυρίαν οἱ καὶ ἁπλῶς θεαταὶ τῆς μέσης ἡμῶν καὶ νεωτέρας ἱστορίας. Οὐδὲ βῆμα πρὸς τὰ πρόσω δύναται νὰ ποιήσηται ὁ ἀδαὴς τῆς ἱστορίας ἐκείνου· ποῦ μὲν σειρὰ ἀλλεπαλλήλων γεγονότων, ποῦ συνθῆκαι, ποῦ συμμαχίαι καὶ ἐπιμαχίαι κατὰ λαῶν τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ Εὐρώπης, ἀλλαχοῦ κηδεστίαι καὶ ἐπιγαμίαι, καὶ τέλος θεσμοὶ διάφοροι πολιτικοὶ καὶ ἰδιωτικοὶ συνέδεσαν ἀμφοτέρους, ἀποτελέσαντας ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ ἀποβλέποντας συμφέρον.

Ἐκ τούτων πάντων κινούμενος, ὡς πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, κἀγὼ νὰ προσενέγκω τὸν μικρόν μου ὀβολὸν φιλοτιμηθεὶς πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἀπεδύθην τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν σύνταξιν Διαλόγων ἑλληνο-τουρκικῶν καὶ τουρκο-ἑλληνικῶν, εἶτα δὲ ἐγκυκλοπαιδείας ἐκ τῶν ἀρίστων τουρκικῶν τεμαχίων ἐρανισάμενος καὶ ἑλληνικῶν, ἅτινα ἐν αὐτῇ μετήνεγκον μετὰ σημειώσεων ἀραβο-περσο-τουρκικῶν, ἐτυμολογίας τῶν λέξεων, τύπων καὶ ἑρμηνείας. Ἐν δὲ τοῖς διαλόγοις διὰ μεθόδου ὅλως νέας καὶ καταλληλοτάτης χειραφε-

οῦνται ὅ τε ἕλλην καὶ ὀθωμανὸς ἀναγκώμενος εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἑτέρας τῶν γλωσσῶν.

Ἀλλ' ἡ ἐκμάθησις τῆς γλώσσης ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ στοιχειωδεστέρου, τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους τούτου, οὐδὲν κατορθοῦσα παρώρμησέ με πρόθυμον πρὸς τὸν πολύμοχθον παρόντα πνευματικὸν ἀγῶνα, ὃν παράσχω, κατὰ τὸ ἐνόν μοι, καρποὺς ἀνταξίους τοῖς οὓς ἡ τῆς Α. Μ. δαψίλεια ὁσημέραι μοὶ χορηγεῖ. Καθῆκον οὐ μόνον φιλανθρωπίας, σεβασμοῦ πρὸς τὴν τῆς πρωτευούσης γλῶσσαν καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ πολιτικὸν, καθῆκον ὑπηρεσίας, προτρέπει με, εἰπέρ τινα καὶ ἄλλον, νὰ μελίζονας νὰ ὑποστῶ κόπους πρὸς διάδοσιν τῶν ἀμφοτέρων. Ἐπὶ τούτῳ παρετήρησα ὅτι ἐνῷ ἡ γνῶσις τῆς γλώσσης σήμερον βαίνει καλῶς, λείπεται κατά τι πρὸς τέλειον αὐτῆς καταρτισμόν. Ἀλλειψις σπουδαία καταλλήλου καὶ εὐμεθόδου ἱστορίας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας πρὸς χρῆσιν τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ αὐτῶν τῶν γυμνασίων μὲ ἠνάγκασεν ἵνα μηδενὸς φειδόμενος πόνου καὶ μόχθου προβῶ εἰς τὴν σύνταξιν τοιούτου μέρους ὠφελίμου ἔργου.

Καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῶν ὁμογενῶν ἠθέλησαν προβῶσιν εἰς τὸ ἔργον, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡ στέσις καταλλήλων ἴσως πηγῶν, τοῦτο δὲ ἡ ἔλλει-

ψις χρόνου ἢ καὶ μέσων ἀποτέλεσμα ἐπήνεγκ
τὴν παραίτησιν αὐτῶν.

Τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων οἱ πάντες τ
ἱστορικῆς γραφῆς ἀψαμένων ποιοῦνται λόγ
καὶ περὶ τῶν ὀθωμανῶν· ἀλλὰ τινὲς μὲν μονο
ρῇ τινα ἐποχὴν, ἄλλοι γεγονὸς ἁπλοῦν καὶ ἄλ
τὸ πολὺ μέχρις ἁλώσεως πραγματευόμενοι π
ραιτοῦνται, οὐδεὶς δὲ καὶ περὶ τῶν μετὰ τὴν ἅλω
ὀθωμανῶν ποιεῖται λόγον. Μόνη τελεία καὶ πλ
ρὴς ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας
πάρχει γερμανιστὶ, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μετε
χθεῖσα· ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ τὴν διδασκαλίαν ὀγκ
δες αὐτῆς τὸ δὲ διὰ τὸ ὑπέρογκον τῆς τιμ
καὶ ἐπομένως δυσπρόσιτον τῇ τῶν πλείστων
βλιοθήκῃ, καθίστησι τὸ ἔργον σχεδὸν ἄχρηστ
Ταῦτα πάντα καὶ ἰδίᾳ λόγοι, οὓς ἀνωτέρω εἰπ
ἀποτέλεσμα ἔσχον τὴν, ὑπὸ τὴν βάσιν τῶν δ
μωτέρων εὐρωπαίων ἱστορικῶν, οὐχ ἥκιστα
καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, σύνταξιν ἱστορίας τῆς Ὀ
μανικῆς αὐτοκρατορίας, προτιθεμένης τὴν γ
κευσιν τῶν πατρώων τῶν κρατούντων κα
θωμάτων καὶ τὰς σχέσεις καὶ ἐπιμιξίας αὐ
μετὰ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ἄλλων διαφό
λαῶν.

Ὡς πηγαὶ εἰς τὸ ἔργον ἐχρησιμευσαν διάφο
μεταφράσεις ὀθωμανικῆς ἱστορίας ὑπὸ Γερμα

καὶ Γάλλων, ἢ καὶ καθαρὰ γαλλικὰ κείμενα,
πολλοὶ τῶν βυζαντινῶν καὶ νεωτέρων ἑλλή-
νων, καὶ ἰδίᾳ Ὀθωμανοὶ ἱστορικοὶ πρὸς οὓς πάν-
τοτε, μίαν ἀμεροληπτους παρέβαλλον, τοὺς λοι
πούς.

Τοῦ ἱστορικοῦ κειμένου ἐναρμονίως καὶ εὐλή-
πτως ἐν διδασκαλικῇ γλώσσῃ ἐκτιθεμένου προὔτα-
ξα προεισαγωγικῶς τινα περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ
τῆς κοιτίδος τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀλλ' ἵνα τοῦτο πρά-
ξω ἔδει νὰ ῥιφθῶ εἰς ἀχανὲς πέλαγος διαφόρων
γνωμῶν, ἀφ' ὧν ὡς διὰ διηθήσεως καὶ χημικῆς
ἀναλύσεως νὰ ἐξαγάγω τὸ μᾶλλον πιθανὸν καὶ
βέβαιον. Εἶτα ἐπιλαμβάνομαι τοῦ κυρίου θέματος,
ἐν ᾧ κατὰ σειρὰν ἐκτιθεὶς τοὺς διαφόρους βασιλεῖς
μετὰ τῶν πολιτικῶν αὐτῶν, στρατιωτικῶν, ἐκπο-
λιτιστικῶν καὶ ἄλλων πράξεων ἐπιφέρω καί τινα
περὶ αὐτῶν, ὡς ἄμεσον τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν
ἠθῶν αὐτῶν συνέπειαν, κρίσιν κοινῇ ὁπωσοῦν
παραδεδεγμένην.

Τὸ σκανδαλῶδες καὶ ἐπίπονον τοῦ ἔργου οἱ
πάντες γινώσκουσιν· ἀλλ' ὁ σκοπὸς, τοῦτο μὲν νὰ
διευκολύνω τὴν ἐκμάθησιν καὶ διάδοσιν τῆς γλώσ-
σης, τοῦτο δὲ νὰ καταστήσω προσιτὴν καὶ κοινῶς
γνωστὴν παντὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ κράτους, συνει-
σφέρων οὕτω τὸν δυνατόν μοι ἔρανον εἰς τὴν ἐπ'
αἰσίοις καθισταμένην σύσφιγξιν καὶ συνένωσιν

τῶν δύο συντηκόων λαῶν, μὲ ἐνεθάρρυναν εἰ ἐπιχείρησιν αὐτοῦ.

Ἐν δευτέρᾳ δὲ τιθεὶς μοίρᾳ τὸ περὶ διασκευῆ καὶ καλλονῆς τοῦ βιβλίου, ἐπιφέρω ὅτι ἔκρινα κα λὸν, καὶ ἵνα τῷ ἀναγνώστῃ παρέχηται ἀναψυχή τις ἐν τῷ μέσῳ καὶ συνειρμὸς τῶν ἰδεῶν διαιρέσα τὸ βιβλίον εἰς δύο μέρη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρις ἁ λώσεως τὸ πρῶτον, καὶ ἀπὸ ταύτης, ὅτε νέα δίδο ται τοῖς πράγμασι ῥοπὴ καὶ ἡ ἕδρα μεταφέρεται εἰς Κωνσταντινούπολιν, μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ ἀειμνήστου Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Μετζὶδ Χὰν, συμπε ριλαμβανομένης καὶ αὐτῆς, τὸ δεύτερον.

Πέποιθα δὲ ὅτι τὸ ἔργον τὸ μὲν διὰ τὸ μεμελε τημένον τῆς ὕλης καὶ σαφῶς ἐκτεθειμένον, τὸ δ διὰ τὸ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διῆκον συνδετικὸν καὶ κρικῶδες, τῶν μὲν ὡς αἰτιῶν, ἄλλων δὲ ὡς συ νεπειῶν τῶν δὲ, καὶ τὸ ἀκριβὲς τόσον τῶν γεγονό των, ὅσον καὶ τῶν χρονολογιῶν καὶ τόπων, θέ λουσι συντελέσει οὐ σμικρὸν καὶ ὠφελήσει εἰς τὴν παρ' ἡμῖν σπουδάζουσαν νεολαίαν ὡς καὶ εἰς πάντα ξένον.

Ὁ Γράψας.

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΤΗΣ

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Καταγωγὴ καὶ κοιτὶς τῶν Τούρκων.

Αἱ πρῶται γνώσεις παντὸς ἔθνους τῆς ἱστορίας στηριζόμεναι ἐπὶ παραδόσεων καὶ συνεπῶς κεκαλυμμέναι οὖσαι ὑπὸ μυθικοῦ πέπλου ἀδύνατοι καθίστανται νὰ διευκρυθῶσιν ἡμῖν τοῖς μετέπειτα γενομένοις. Τοῦ ἔθνους, οὗτινος τὴν καταγωγὴν προτιθέμεθα νὰ ἀναγράψωμεν, αἱ πρῶται ἱστορικαὶ γνώσεις καὶ ἡ ἀρχὴ ἀνάγονται μέχρις αὐτῶν τῶν παρ' Ἕλλησι μυθικῶν χρόνων. Πρῶτος πάντων ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ γενάρχου καὶ παναρχαίου τούτου ἔθνους, ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητά ἐστιν ὁ *Ταργίταος* ἐκείνου ἢ ὁ *Θεργαμᾶ* τῆς Γραφῆς, ἑβραϊστὶ Θογαρμᾶ, δισέγγονος τοῦ Νῶε ἐκ τοῦ τρίτου αὐτοῦ υἱοῦ, τοῦ Ἰάφεθ. Τὸ ὄνο-

μα ὅμως τοῦ ἔθνους τούτου ἰδιοπαίηθησαν πολλοὶ ἄλλοι λαοί, καὶ τινες ὅλως ξένοι, ἐνῷ τοὐναντίον ἄλλοι ἐξ αὐτῆς τῆς φυλῆς καταγόμενοι ἀπεδέξαντο ἐπικλήσεις ἀσυμβιβάστους τῇ καταγωγῇ αὐτῶν καὶ ἀσυμφώνους, καὶ ἐκ τούτου πλεῖσται ὅσαι ἐγεννήθησαν διαφωνίαι μεταξὺ τῶν κατὰ καιροὺς ἱστορικῶν περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς κοιτίος αὐτοῦ.

Πλὴν τοῦ Ἡροδότου, οὗτινος οἱ Τύργιοι ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων εἰς Ἀμεργίους μετεπλάσθησαν, καὶ ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Πομπόνιος Μέλας ἐξ ὀνόματος μόνον ἐγίνωσκον τοὺς Τούρκους. Ἄλλοι ἱστορικοί, ὡς καὶ Αἰνείας ὁ Συλβιος καὶ Λεονάρδος ὁ Χῖος, θεωροῦσιν αὐτοὺς ἀπογόνους ἀμέσως τῶν Τρώων, Τεύκρου καὶ Ἕκτορος, τοῦ Παύλου Γιοβίου μετὰ βεβαιότητος μαρτυροῦντος ὅτι εἰσὶ Τάταροι ἐλθόντες ἐπὶ τῶν περὶ τὸν Βόλγαν μερῶν.

Ἡ σύγχυσις αὕτη διήρκεσε καὶ μέχρι τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν οὐδὲν ἀποφαινομένων βέβαιον τόσῳ περὶ τῆς καταγωγῆς ὅσῳ καὶ περὶ τῆς χώρας αὐτῶν. Παρὰ τῷ Χαλκοκονδύλῃ καὶ Φραντζῇ καὶ τὸ ὄνομα, φαίνεται, τῶν Τούρκων ἀμφίβολον ἔτι ὄν, ἀποδιδομένου αὐτοῖς ἀλληλοδιαδόχως τοῦ ὀνόματος τῶν ξένων ὅλως αὐτοῖς Περσῶν ἢ Οὔγγρων. Παρατίθεμεν ἐνταῦθα ἐν ὀλίγοις τί φρονεῖ ὁ Χαλκοκονδύλης περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Τούρκων. «Τούρκοις δὴ οὖν ἔγωγε οὐκ οἰδ' ὅτι ἂν καλέσαιμι κατὰ τὸ παλαιὸν, ὥστε τ' ἀληθοῦς

μὴ διαμαρτεῖν. Οἱ μὲν γὰρ Σκυθῶν ἀπογόνους τοὺς Τούρκους οἴονται εἶναι . . . . . ἄλλοι δέ φασιν ἀπὸ Τούρκης τῶν Περσῶν πόλεως μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος προελθεῖν . . . . . εἰσὶ δὲ οἳ βούλονται, Τούρκους ἀπὸ Συρίας μᾶλλον τῆς κοίλης καὶ Ἀραβίας, ἢ ἀπὸ Σκυθῶν, ἐπὶ τήνδε τὴν χώραν ἀφικομένους μετὰ Ὀμάρεω . . . . . Ὡς μὲν οὖν τούτων ἕκαστα ἔχει ἀληθείας, καὶ ἐφ' ἃ δέει τούτων χωροῦντας πυθέσθαι ἄμεινον οὐκ ἔχω ξυμβαλέσθαι ὡς ἀσφαλέστατα . . . . . ». Διάφορα δὲ τούτου πάντη φρονεῖ ὁ Φραντζῆς.

Τὴν γνώμην πολλῶν μεταγενεστέρων διισχυριζομένων, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν οἱ Τοῦρκοι, ἀπορρίπτομεν ὡς πλημμελῆ, καθότι οὗτοι προφανῶς ἀνήκουσιν εἰς τὸ Καυκάσιον γένος, ἀλλὰ δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν Ἰνδογερμανικὴν αὐτοῦ ὑποδιαίρεσιν, ἀποτελοῦντες ἴδιον κλάδον. Ἐν δευτέρᾳ δὲ τίθεμεν μοίρᾳ τὸν καὶ μέχρι χθὲς διισχυρισμὸν πολλῶν τούτων περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος Τοῦρκος ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ *Τερὲκ*, καὶ τὰς γνώμας πολλῶν ἄλλων διαφόρους θεωρούντων τῶν ἄνω αὐτοὺς ἐκ συγχύσεως μετ' ἄλλων ἐθνῶν.

Ἐκ τούτων πάντων τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο εἶναι λίαν ἀρχαῖον καὶ ἀνάγεται εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Νῶε, ἀνῆκον εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν, ἀλλ' ἀποτελοῦν ἴδιον κλάδον τῆς ἰνδογερμανικῆς ἐκείνης ὑποδιαιρέσεως. Ἀνερευνῶντες δὲ καὶ τὰς περὶ κοι-

τίος αὐτοῦ διαφόρους γνώμας εὑρίσκομεν ὡς βεβαιοτέραν, καὶ κατὰ τὰς μαρτυρίας ἀρχαίων γεωγράφων καὶ ἱστορικῶν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι, Τουκοὺ ὑπὸ τῶν Σινῶν κατ' ἀρχὰς καλούμενοι, ἀνεχώρησαν ἀπὸ *Ἀλτάϊ* (Ἀλτοῦν-δὰγ=Χρυσοῦ ὄρους) διασκορπισθέντες εἰς τὰς εὐρείας καὶ ἐφόρους πεδιάδας τῆς Ἀσίας, τῆς *Σογδιανῆς* ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ *Τουρὰν* ὑπὸ τῶν Περσῶν καλουμένης καὶ ὑπ' ἐκείνων *Τουρκεστὰν* κληθείσης. Ἡ χώρα αὕτη συνορεύουσα πρὸς Α. τῇ ἀρκτῴᾳ Κίνᾳ (Καταΐ), πρὸς Δ. τῇ μεγάλῃ λίμνῃ τοῦ Ἀρὰλ καὶ τοῦ Χοβαρὲσμ ἢ Χαρίζμ, πρὸς Β. τῇ Σιβηρίᾳ καὶ πρὸς Ν. τῷ Θιβὲτ εἶναι ἡ νῦν ἀρκτῴα Βουχαρία. Τὸ φιλοπόλεμον ὅμως καὶ ὀξὺ τοῦ χαρακτῆρος οὐδέποτε ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ ἐγκαταστῶσι μονίμως καὶ σταθερῶς ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ χώρᾳ. Ἀπὸ τοῦ ὀγδόου π. Χ. αἰῶνος βλέπομεν αὐτοὺς πολεμοῦντας πρὸς τοὺς Σίνας, οἵτινες πολλάκις νικηθέντες μόλις ἐπὶ τέλους διὰ κηδεστίας προσεκτήσαντο τὴν φιλίαν ἐκείνων.

Θεμελιωτὴς τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς διὰ κατακτήσεων καὶ νόμων εἶναι σύγχρονός τις τοῦ Ἀβραὰμ Ὀγοὺζ-Χὰν καλούμενος, οὗτινος ὁ πατὴρ Καρᾶ-Χὰν, ἀπό τε τῆς χειμερινῆς αὐτοῦ κατοικίας Καρακοὺμ καὶ τῶν θερινῶν, τῶν ὀρέων Οὐρδὰγ καὶ Κουρδάγ, ὁρμηθεὶς πρὸς νότον ἐγκατέστη ἔν τινι περιλαλήτῳ τοῦ Τουρκεστὰν πόλει *Ἰασῇ*, ἕδρᾳ τῆς τουρκικῆς δυνάμεως. Ὁ Ὀγοὺζ-Χὰν ἀπο-

πτύσας τὴν εἰδωλολατρείαν ἵνα ἀσπασθῇ ἀγνοτέραν θρησκείαν ἐπολέμησε πόλεμον πολιτικὸν καὶ θρησκευτικὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἔτη· ἐπαναστὰς δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πατρὸς ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ καθυπέταξεν τὴν τοῦ Τουρκεστὰν ἀπὸ Ἀρτέλης καὶ Συλὲμ μέχρι Βουχάρας χώραν. Τοὺς τίτλους τῶν ἡγεμόνων τῶν χωρῶν τούτων προσάψαντες αὐτοῖς οἱ ἐξ τοῦ Ὀγοὺζ υἱοὶ ἐπεκλήθησαν Χάναι τῆς *Ἡμέρας*, τῆς *Σελήνης*, τοῦ *Ἀστέρος*, τοῦ *Οὐρανοῦ*, τοῦ *Ὄρους* καὶ τῆς *Θαλάσσης*. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τιμηθέντες διὰ δώρων ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ἅπερ ἐκόμισαν ἐκ τῆς θήρας, εἰς ἣν ὑπ' ἐκείνου ἐστάλησαν πρὸς ἀνεύρεσιν οἰωνισμοῦ τινος τῆς τύχης αὐτῶν, ἤτοι τριῶν βελῶν καὶ τόξου, ὧν τὰ μὲν πρῶτα ἀπένειμε πρὸς τοὺς Χάνας τοῦ Οὐρανοῦ, τοῦ Ὄρους καὶ τῆς Θαλάσσης, τὸ δὲ δεύτερον πρὸς τοὺς ἄλλους τρεῖς, οἵτινες συντρίψαντες τοῦτο διενείμαντο ἀλλήλοις καὶ ἐκλήθησαν ἐκ τούτου *Μποζοὺκ*=*Καταστροφεῖς*, ἐνῷ οἱ πρῶτοι *Οὔτς ὄκ*=*Τριβελεῖς*, ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν οὗτοι μὲν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τοῦ στρατοπέδου, οἱ δὲ Καταστροφεῖς τῆς δεξιᾶς, ὃ κατόπιν καὶ Τοῦρκοι καὶ Μογγόλοι καὶ Τάταροι παραδέξαντο κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἰδίων αὐτῶν στρατῶν.

Ἀποθνήσκοντος τοῦ Ὀγοὺζ-Χὰν διῃρέθη καὶ τὸ μέγα αὐτοῦ βασίλειον μεταξὺ τῶν ἐξ αὐτοῦ υἱῶν ἀνὰ τριῶν οὕτω συνηνωμένων εἰς ἀριστερὰν καὶ δεξιὰν πτέ-

ρυγα, ἡ Τούρκους τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως· καὶ οἱ μὲν Τριβελεῖς, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ἔλαβον τὰς τουρκικὰς φυλὰς τῆς Ἀνατολῆς, οἱ δὲ Καταστροφεῖς, οἱ τῆς δεξιᾶς, τὰς τῆς Δύσεως. Ἐξ ἑκάστου τούτων τῶν υἱῶν τοῦ Ὀγοὺζ γεννηθέντες τέσσαρες υἱοὶ ἐγένοντο οἱ πατέρες τῶν εἰκοσιτεσσάρων κυριωτέρων τουρκικῶν φυλῶν.

Οἱ τῆς δευτέρας τούτων πτέρυγος, εἰς οὓς ἀνάγουσι τὸ γένος τῶν ἰδίων κυριαρχῶν καὶ οἱ Ὀγοῦζοι, Σελδζοῦκοι καὶ Ὀθωμανοί, ἐγκαταστάντες τὸ πρῶτον ἐν Τουρκεστὰν εἰσέβαλον εἶτα εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ὤξου καὶ Ἰαξάρτου χώραν καὶ τελευταῖον ἔφθασαν κύριοι μέχρι Βοσπόρου καὶ Δουνάβεως. Ἐκ τούτων οἱ Σελδζοῦκοι, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ὁποίων ᾠκοδόμησαν τὸ μέγα αὐτῶν οἰκοδόμημα οἱ Ὀθωμανοί, καὶ τῶν ὁποίων τοῦ μεγαλείου πρόδρομοι ἐγένοντο οἱ *Γαζνεβίδαι*, ἀπόγονοι τῶν Τριβελῶν ἐκ τῆς ἀσιατικῆς πόλεως Γάζνης, ζῶντες πρότερον πλάνητες καὶ νομάδες ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σημερινῶν Κιργίζων, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν Χάνου τινὸς Βιγοὺ προσελήφθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος Γαζνεβίδου Κοσροὺ Μελὶκ ὑπὸ ἑτέρου Γαζνεβίδου Μαχμοὺτ εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Ὤξου χώρας καὶ ἐξήπλωσαν τὴν δυναστείαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν μεταξὺ Κασπίας καὶ Μεσογείου χωρῶν, ἐφ' ὧν ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἐδέσποζον. Περὶ τὰ μέσα ὅμως τοῦ ἐννάτου αἰῶνος (970) μ. Χ. οἱ Σελδζοῦκοι ἀποβαλόντες

τὴν κυριαρχίαν ἐκείνων, ἣν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔφερον οἱ πατέρες αὐτῶν, καὶ διοικούμενοι ὑπὸ Σελδζούκου, υἱοῦ τοῦ Δοκάκ, ἐνῷ αἱ πρὸς ἀνατολὰς τουρκικαὶ φυλαὶ ὑπετάγησαν ὑπὸ τῶν Σινῶν, οὗτοι, οἱ πρὸς δυσμάς, ἀποδημήσαντες περὶ τὴν Βουχάραν ἠσπάσθησαν ἐκεῖ τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ ἠνώθησαν τοῖς Πέρσαις καὶ Ἄραψι χαλίφαις, τῇ συμπράξει τῶν ὁποίων, πολλαπλασιασθέντες καὶ δ' ἄλλων ἀπὸ ξένων στιφῶν ἀνδρῶν, ἐπολέμουν τοὺς μὴ ἀποδεξαμένους τὸ θρήσκευμα τοῦτο ὁμοφύλους των.

Ἐκ τῆς Βουχάρας ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Μαχμοὺδ τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Ὤξου. Ἔκτοτε οἱ Σελδζοῦκοι διοικούμενοι ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Σελδζούκου ηὐξάνοντο ὡς ἡμέραι καὶ κατέστησαν μετ' οὐ πολὺ πανίσχυροι παρὰ τοῖς χαλίφαις τῆς Βαγδάτης, οἵτινες στερούμενοι ἤδη τῆς σωματοφυλακῆς, ἣν παρ' ἐκείνων ἐστρατολόγουν, ἠναγκάζοντο οὐ μόνον νὰ ἐνδίδωσιν εἰς τὰς αἰτήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ χαλίφην νὰ μὴ δύνωνται νὰ ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως ἐκείνων. Μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σελδζούκου οἱ τὰ μάλα ἀξιομνημόνευτοι, πλὴν τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν υἱοῦ του Ἰσμαὴλ ἢ κατ' ἄλλους Ἰσραὴλ (Ἀρσλάν), εἰσὶ καὶ οἱ δύο αὐτοῦ ἀνεψιοὶ Τογρουὶλ-βέη καὶ Δαοὺτ Γαγρού βεη, ὡς θεμελιωταὶ τοῦ ἀξιολόγου Σελδζουκικοῦ κράτους. Τούτων ὁ πρῶτος προσεκτήσατο διὰ διαφόρων νικῶν καὶ κατακτήσεων, καὶ τὸν τίτλον

Σουλτάνου τῆς ἀνατολικῆς Περσίας στήσας καὶ ἐξασφαλίσας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἔδραν εἰς ἐκβάταναν. Ἤδη ἐπὶ τούτου καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν διαδόχων του τὸ ἀρτισύστατον τοῦτο κράτος ἤρξατο νὰ λαμβάνῃ εὐρυτέρας διαστάσεις, καὶ ἕνεκα τούτου καὶ ὁ θρόνος εἰς Ἰσπαχὰν μετηνέχθη. Ὅτε ὅμως διὰ τὴν ἀχανῆ αὐτοῦ ἔκτασιν οἱ κατόπιν διάδοχοι ἀνέθετον τὴν κυβέρνησιν τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν εἰς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ ξένους ἤρξατο τὸ κράτος νὰ παρακμάζῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων νέα μικρὰ ἀνηγέρθησαν βασίλεια, τὰ τοῦ Ἰράν, Βερμάν, Ἰκονίου, Αἰγύπτου, Χαλεπίου καὶ Δαμασκοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου ἀπογόνου Μελὶκ-σάχ. Τὰ βασίλεια ταῦτα κατ' ἐπιφάνειαν ἀσθενῶς πως συνδεόμενα μετ' ἀλλήλων διὰ τῆς κυριαρχίας ἑνὸς μεγάλου Σελδζούκου, μετ ὀλίγον ὑπέκυψαν εἰς νέαν δυναστείαν προκύψασαν ἐν Χοβαρεσμίᾳ, ὑπό τινος δούλου ἀρχιοινοχόου τινός, τῆς σελδζουκικῆς ἀρχῆς Ἀνουστεκὴ καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Χοβαρεσμιακὸν κράτος.

Οὐ πολὺ ὅμως ὕστερον ἕνεκα ἐρίδων ἀναφυεισῶν μεταξὺ ἀπογόνων τινῶν τῶν Γαζνεβιδῶν καὶ τῶν Χοβαρεσμίων προῆλθεν εἰς μέσον ἡ φοβερὰ ἐκείνη ἐπιδρομὴ (1219) τῶν ὑπὸ τὸν Τζεγγὶς-χὰν συγκλύδων μογγολικῶν, ταταρικῶν καὶ τουρκικῶν στιφῶν, ἥτις ἠλλοίωσεν ὅλως τὴν ὄψιν τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς τέως καθεστηκυίας τῶν διαφόρων ἐθνῶν θέσεως, καὶ καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι διεχύθησαν (ὑπὸ διαφόρους καὶ σήμερον ἔτι εὑρισκόμενοι ἐπωνυμίας ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ ποταμοῦ Λένα) εἰς ἐκτενεστέραν χώραν.

Ὁ Τζεγγὶς-χὰν ἐπιπεσὼν μετ' ἀπειραρίθμου στρατοῦ κατὰ τοῦ πολυμηχάνου μὲν πολεμιστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀτυχοῦς ἅμα βασιλέως τῶν Χοβαρεσμίων, Μωάμεθ τοῦ Γ'., τοῦτο μὲν προσκληθεὶς εἰς βοήθειαν ὑπὸ τοῦ Χαλίφου Βαγδατίου, τοῦτο δὲ ἀδικηθεὶς ὑπὸ τῶν Χοβαρεσμίων, ἠνάγκασεν αὐτὸν μετὰ ἰσχυρὰν καὶ γενναίαν ἀντιπαράταξιν κατὰ τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου χειμάρρου νὰ καταφύγῃ εἰς νῆσόν τινα τῆς Κασπίας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐν ἐσχάτῃ ἀπορίᾳ (1221) καταλιπὼν διάδοχον τὸν ἕνα τῶν διασωθέντων υἱῶν αὐτοῦ τὸν μεγαλοφυᾶ Δζελαεδδὶν Μαγκβερνί. Καὶ οὗτος ὅμως γενναίως ἀντιστὰς τὸ πρῶτον καὶ ἀποκρούσας δὶς τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν ἠναγκάσθη εἶτα ἕνεκεν ἐρίδων, ἐν τῷ στρατῷ ἀναφυεισῶν νὰ ὑποχωρήσῃ μέχρις Ἰνδοῦ ποταμοῦ, διότι τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ τὸν ἐγκατέλιπε, καὶ οὕτω τέλος πίπτει τὸ χαβαρεσμιακὸν κράτος. Μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ μερίς τις συγκειμένη ἐκ 5,000 ψυχῶν κατέφυγε εἰς τὴν ἄνω Ἀρμενίαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐκ τοῦ οἴκου Γαζῆ Σουλεϊμὰν σὰχ, υἱοῦ τοῦ Καϊάλπ, ἐκ τῶν περιφανεστάτων Ὀγούζων, καταλιπόντος τὸ χορασὰν, ἔνθα διέμενε μετὰ τῆς ἰδίας φυλῆς περὶ τὸ Μαχάν· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν μετὰ τὸν

μετὰ ἑπτὰ ἔτη συμβάντα θάνατον τοῦ Τζεγγὶς χὰν, καὶ τὸν ἐξαφανισμὸν τοῦ Σὰχ τῆς χωρασμίας ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τῶν Σελδζούκων τοῦ Ἰκονίου Ἀλαεδδὶν, ἡ φυλὴ αὕτη ἐπανῆλθεν οἴκαδε παραπορευομένη τῷ εἰς χαλέπιον φέροντι ῥεύματι τοῦ Εὐφράτου κατ' ἀρχάς· ἀλλ' ἐν τῇ διαβάσει τοῦ ποταμοῦ παρὰ τὸ φρούριον Τζαβὲρ, κρημνίζεται ὁ ἵππος τοῦ Σουλεϊμὰν ἀπὸ ἀποκρήμνου ὄχθης, καὶ πνίγεται ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἡγεμὼν καταλιπὼν τέσσαρας υἱούς. Καὶ μέχρι δὲ σήμερον ὁ τάφος αὐτοῦ παρὰ τῷ φρουρίῳ καλεῖται *Τοὺρκ μεζαρὶ* = τάφος τῶν Τούρκων. Πᾶσαι τότε αἱ ὑπ' αὐτὸν οἰκογένειαι διεσπάρησαν αἱ μὲν ἐν Συρίᾳ διαμείνασαι, ἄλλαι δὲ ἀπῴκησαν εἰς Μ. Ἀσίαν, ὅπου καὶ νῦν ἔτι οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν περιπλανῶνται μετὰ τῶν ποιμνίων των, ὡς οἱ Τουρκομάνοι τῆς Συρίας καὶ τοῦ Ῥοὺμ, τὸ μὲν θέρος κατὰ τὰ ὑψηλὰ ὄρη, τὸν δὲ χειμῶνα κατὰ τὰς πεδιάδας.

Νῦν ἐν τῷ Σελδζουκικῷ βασιλείῳ ἀναβαίνει τὸν θρόνον ὁ μέγιστος τῶν Σελδζούκων ἡγεμόνων τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ ἀξιομνημόνευτος ἐν τῇ τῶν Ὀθωμανῶν ἱστορίᾳ Ἀλαεδδὶν Κεϊκοβὰκ, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἤρξατο νὰ ἀναδεικνύηται ἡ δυναστεία αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ Τζεγγὶς χὰν ἀνατέλλει ἡ φυλὴ τῶν Ὀθωμανῶν διὰ τοῦ ῥηθέντος Σουλεϊμὰν ἐκ τῶν μογγολικῶν κατακτητικῶν ἐπιδρομῶν· ἀλλὰ ἀφανισθεῖσα ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ἕνεκα μεγάλων

καιρικῶν περιστάσεων, ἀναφαίνεται μετὰ νεαρᾶς λαμπρότητος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου Ἀλαεδδὶν καὶ καθίσταται πλῆρες κράτος.

Ἐκ τῶν τεσσάρων υἱῶν, οὓς ὁ Σουλεϊμὰν ἀποθανὼν κατέλιπεν, ὁ Ἐρτογλοὺρ (εὐθὺς ἀνὴρ) καλούμενος συμμαχίαν ποιησάμενος τῷ Ἀλαεδδὶν μετὰ τῶν ἑπομένων αὐτῷ εὐαρίθμων Τούρκων κατὰ τῶν Μογγόλων Τατάρων, δι' ἧς ἐκρίθη ἡ νίκη ὑπὲρ τούτων, λαμβάνει ὡς ἀνταμοιβὴν στολὴν, καὶ ὡς κατοικίαν θερινὴν μὲν τὰ ὄρη Τουμενιδζ (Τμῆνον) καὶ Ἐρμένι (Ὁρμήνιον), χειμερινὴν δὲ τὴν περὶ τὸ Σογοὺδ (θηβάσιον) πεδιάδα. Ὁ Ἐρτογροὺλ ἔλαβε κατόπιν τῇ μεσιτείᾳ τοῦ πρεσβευτοῦ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἀλαεδδὶν τὴν ὑποτελῆ ἡγεμονίαν τῆς Ἀγκύρας, ὡς ἥσυχον κατοικίαν ἀντὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς αὐτῷ προσήνεγκε, καὶ καταστὰς μετ' ὀλίγον ἀνεξάρτητος τίθησι τὰς βάσεις τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, οὗ καὶ ἱδρυτὴς ἐγένετο. Εἶτα ἐπεξέτεινεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν καὶ ἵδρυσεν ἱππικὸν, ὅπερ ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὀσμὰν καὶ τοῦ ἐγγόνου Ὀρχὰν ἀπέβη φοβερὸν διὰ τὴν πειθαρχίαν αὐτοῦ. Κατεκτήσατο δὲ καὶ φρούριον Καραδζᾶ-χησὰρ (Μελάγγεια), τὸ ὁποῖον κατέστησεν ἕδραν τῆς κυριαρχίας του καὶ ἐν ᾧ ἐπὶ Ὀσμὰν συνέῤῥευσαν ἅπαντες οἱ γενναιότεροι τῶν Τούρκων.

Λίαν εὐφυῶς ἐξ ἀπομιμήσεως τοῦ Ἰακὼβ ἁπλούστατον τοῦ Ἐρτογροὺλ ὄνειρον ἀναγγέλει αὐτῷ τὴν

ἐπὶ τῆς φυλῆς αὐτοῦ εὐδαιμονίαν. Ξενιζόμενος κατὰ τὴν περιοδείαν του ὑπό τινος εὐσεβεστάτου ἀνδρὸς εἶδεν αὐτὸν θέντα ἐπὶ τοῦ ὑψίστου τοῦ κοιτῶνος μέρους ἐκ τοῦ βιβλιοφυλακίου τοῦ ὄπισθεν τοῦ Ἐρτογρούλ, βιβλίον καὶ ἐρωτήσας μανθάνει ὅτι ἦν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ διὰ τοῦ Προφήτου τοῖς ἀνθρώποις ἀγγελθείς, ἤτοι τὸ *Κοράνιον*. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν πάντων ἄρχεται τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου βιβλίου ὀρθιος μέχρι πρωΐας, μικρὸν τότε κατακλιθείς. Κατὰ τὸν ἐλάχιστον ὕπνον τῆς ἀληθοῦς ὥρας τῶν ψευδῶν ὀνείρων εἶδεν ὄνειρον μετὰ φωνῆς λεγούσης αὐτῷ. «Σὺ ἐτίμησας τοσοῦτον τὸν αἰώνιον λόγον μου, οἱ υἱοί σου καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου ὑπερτιμηθήσονται ἐν ταῖς ἐπερχομέναις γενεαῖς καὶ χρόνοις». Τὸ δὲ μεγαλεῖον αὐτοῦ ὀφείλεται κυρίως; εἰς τὴν προσενεχθεῖσαν τῷ Ἀλαεδδὶν, Σουλτάνῳ τῶν Σελδζούκων τοῦ Ἰκονίου, συμμαχίαν κατὰ τῶν Μογγόλων Ταταρῶν.

Ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐρτογρούλ χρονολογεῖται ἡ γέννησις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Π'. ἑκατονταετηρίδος καθ' ἡμᾶς, Η'. τῆς Ἐγίρας, ἀπὸ δὲ τοῦ πατρὸς ἄρχεται ἡ ἱστορία αὐτοῦ ἰδίᾳ, ὅτε ἡ φυλὴ αὕτη μετηνάστευσεν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἐπὶ τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν ἐθνῶν. Ὁ Ἐρτογρούλ εἶχεν ἀδάμαστον τὴν ἀνδρίαν, τὸ μεγαλεπήβολον καὶ ἐπιχειρηματικὸν, δι' ὧν οἱ θεμελιωταὶ τῶν ἐπικρατειῶν διαστέλλονται. Ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ

Ἐρτογρούλ ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ καὶ τριάκοντα μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ὀσμὰν ὡς ἡγεμόνος ἀνεξαρτήτου, τρίτον δὲ ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ὀρχὰν, νόμοι ὠφέλιμοι καὶ θεσμοθεσίαι διαρκεῖς ἐστερέωσαν τὸ γεννώμενον κράτος, ὀφειλόμενα πάντα τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ὀρχὰν βεζίρῃ Ἀλαεδδὶν, ἀποθανόντι ἐν βαθεῖ γήρατι καὶ μεγίστῃ ἀγάπῃ καὶ τιμῇ παρὰ πάντων.

Ὁ Ἐρτογρούλ ἀπέθανε καταλιπὼν τρεῖς υἱοὺς τὸν Ὀσμὰν, Γουνδουζὰλπ καὶ Μπαρουγιατὶ Σαζεδζὶ, διάδοχον δὲ τὸν πρεσβύτερον τούτων. Ἀπὸ τούτου ὁ ποταμὸς τῆς τουρκικῆς ἱστορίας πηγάζων ἀπὸ ἀφανῶν παραδόσεων ἑνοῦται μετ' ἄλλων συμβαλλόντων ῥευμάτων, ἅτινα κατέλιπον τὰς πρότερον αὐτῶν ὀνομασίας, ὅπως λάβωσι τὰς τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ ῥέει εὐρὺς τοὐντεῦθεν, ἤρεμος καὶ διαφανὴς δι' εὐρείας κοιλάδος.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

1.

ΓΑΖΗ ΣΟΥΛΤΑΝ ΟΣΜΑΝ.

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἐρτογρούλ, πρῶτος δὲ βασιλεὺς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους Ὀθμὰν ἢ Ὀσμὰν ἐξ οὗ καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν φυλὴ ἐπωνομάσθη *Ὀσμανλῆ* (ὀθωμανοί), ἐγεννήθη τῷ 1258 (657) ἐν τῷ παρὰ τὴν Μυσίαν χωρίῳ Σογοὺτ (Θηβασίῳ). Νέος ἔτι ἀποδυθεὶς εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ στρατιωτικὸν ἐξεδίωξε ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν Σελδζούκων τοὺς διαφόρους αὐτῶν ἐχθροὺς κυριεύσας τὴν πόλιν Καραδζᾶ-σεχὲρ (Μελάγγεια) καί τινα φρούρια βυζαντινά, ἐφ' οἷς τῷ ἐστάλησαν παρὰ τοῦ σουλτάνου τῶν Σελδζούκων, Ἀλαεδδὶν, ἐξ Ἰκονίου, τὰ παράσημα τοῦ ἡγεμονικοῦ ἀξιώματος, ἤτοι σημαία, τύμπανον, πτεροθύσανος καὶ σπάθη, (1) ἀκολουθούμενα καὶ ὑπὸ τοῦ τίτλου *βέγ* (ἡγεμόνος) καὶ δικαστοῦ τοῦ Καραδζᾶ-σεχὲρ (1289).

Ἡ ἀνδρία τοῦ Γαζῆ Ὀσμὰν ηὔξησεν ἔτι μᾶλλον ἐνθαρ-

1) Πάντα ταῦτα σώζονται μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ θησαυροφιλακίῳ.

ρυνομένου ὑπὸ ὀπτασιῶν αἰσιοδόξων, καὶ ἐντὸς βραχέως χρόνου ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ κράτους αὐτοῦ (1299). Πλήρης οὗτος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀγαθῆς τύχης πεποιθήσεως, πολεμῶν ἐπὶ καλῷ ἐναντίον Ἑλλήνων καὶ Τατάρων, νέων ἔτυχε παραχωρήσεων καὶ προνομίων παρὰ τοῦ μνημονευθέντος σουλτάνου, ἐν οἷς καὶ τὸν τίτλον *Σουλτάνου*. Μόλις ἀναβὰς τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου ἤρξατο δραστηρίως ἐνεργῶν· ἔκτισε πόλιν, ἣν ἐκάλεσε Γενὶ-σεχὲρ (Νεάπολιν) καὶ ἐν ᾗ τῷ 1299 μετήνεγκε τὸν θρόνον του· διέταξε δὲ καὶ ὅπως ἀπὸ τοῦδε ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Ἀλαεδδὶν, τὸ ἑαυτοῦ ἀπαγγέλεται ἐν τοῖς τεμένοις. Αὐτὸς πρῶτος ἀποκαταστήσας τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν ἤρξατο νὰ δίδῃ ζωτικότητα καὶ εἰς τὴν θρησκευτικὴν, διορίσας *μουρτῆν* (ἱεράρχην) τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Σεΐχ Ἐδεπαλῆ.

Τὸ κράτος τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν ἐπεξετάθη ἔτι μᾶλλον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου αὐτοῦ, ὅτε καταμελισθείσης τῆς σελδζουκικῆς ἐπικρατείας, αὐτὸς ἔλαβε τὸ πλεῖστον μέρος.

Τέλος ὁ πρῶτος Σουλτάνος ἔστρεψε τὰ ὅπλα αὐτοῦ κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ὅπως συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῶν χαλιφῶν Ἀράβων, οἵτινες τὸ πρῶτον, ὡς γνωστὸν, ἐπολιόρκησαν τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 688. Οὐδεμίαν εἰς τοῦτο εὗρεν ἀντίστασιν, καθόσον ἀπὸ πολλῶν αἰώνων ἐκνενευρηκυῖα ἡ Ῥώμη ἠδυνάτει νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα ἀπέναντι σφρυγόντος καὶ νεαροῦ λαοῦ. Ἡ χίος καὶ πολλαὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγησαν αὐτῷ ἀκωλύτως, τέλος δὲ καὶ ἡ Βιθυνία σύμπασα, ἥτις διήγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Γαζῆ Ὀσμὰν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιστέψῃ τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ

διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς Προύσης. Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ὀρχὰν, ὅστις ἐκπορθήσας τὴν πόλιν τῷ 1326 ἀφῆκεν ἐλευθέρους τοὺς κατοίκους μετὰ τὴν ἀπότισιν λύτρων 30,000 χρυσῶν, μεσιτεύοντος τινὸς Κεζὲ-Μιχάλ. Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς ἁλώσεως τῆς πόλεως ταύτης ἐγεννήθη ὁ τοῦ Γαζῆ Ὀρχὰν διάδοχος Μουράτ.

Μόλις ὅμως ἡ νίκη ἔστεψε τὰ ὅπλα τοῦ ἀξίου διαδόχου, θλιβερὰ τῷ ἀγγέλεται ἀγγελία περὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὰ λοίσθια πνέοντος ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πατρίδι. Ὁ Γαζῆ Ὀρχὰν σπεύδει ἵνα παρευρεθῇ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ πατρὸς, ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει ἤρξατο ὀδυρόμενος· ἀλλ' ὁ θαραλλέος πατὴρ καὶ ἐνταῦθα ἀπέδειξε τὸ γενναῖον αὐτοῦ φρόνημα καὶ τὴν ἀτρόμητον καρδίαν, παραμυθῶν αὐτὸς τὸν υἱόν του, διὰ τῶν ἑξῆς ἀξιομνημονεύτων λόγων. «Μὲ βλέπεις μαχόμενον πρὸς τὸν θάνατον· εἶναι κοινὴ ἡ τύχη αὕτη· δὲν ποθῶ τὴν ζωὴν, διότι σὲ παραχωρῶ αὐτὴν νὰ μὲ διαδεχθῇς». Τὸν ἄνδρα χαρακτηρίζουσι καὶ αἱ ἑξῆς σοφαὶ συμβουλαί, ἃς ὡσεὶ παρακαταθήκην τῷ υἱῷ αὐτοῦ παρέδωκε, καὶ ἃς περιληπτικῶς ἐνταῦθα παρατίθεμεν.

Α'. Νὰ προσέχῃ ὑπὲρ πάσης ὑποθέσεως, καὶ νὰ προσπαθῇ ὑπὲρ τῶν τῆς θρησκείας ὡς παρόχου αὐτῆς τελειότητος.

Β'. Νὰ μὴ λαμβάνῃ εἰς ὑπηρεσίαν ἄνδρας ῥέποντας εἰς τὸ ἐξυβρίζειν τὴν θρησκείαν καὶ ἀποχωρίζεσθαι αὐτῆς, μηδὲ μὴ ἀποφεύγοντας τὰ θανάσιμα ἁμαρτήματα.

Γ'. Νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ἀδικίαν καὶ τὰς ἀτόπους καινοτομίας.

Δ'. Νὰ μάχηται πάντοτε ὑπὲρ τῆς πίστεως.

Ε'. Νὰ ὑποκλίπτηται τοὺς καταστρέφοντας τὸν
των, ὅπως κερδίσωσι τὴν εὔνοιάν του διὰ τῆς ἀφοσιώσεω
αὐτῶν.

ΣΤ' Νὰ περιποιῆται τοὺς σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους
Νὰ μὴ ὑπερηφανεύηται ἐπὶ πλούτῳ καὶ στρατῷ, καὶ νὰ μ
ἀπομακρύνῃ τοὺς κατόχους τοῦ ἱεροῦ νόμου.

Οὕτω λοιπὸν ἀπεβίωσε τῷ 1326 ὁ Ὀσμὰν ἀγαθὴν κα
καταλιπὼν μνήμην τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ. Καὶ κατ' αὐτὸ
τὰς τελευταίας στιγμὰς αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἔμπλεως ἦν ἡρω
σμοῦ καὶ φιλοδοξίας· ἐφαίνετο ὅτι ἐζήτει νὰ συμμετάσχ
καὶ αὐτὸς τῆς ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Προύσης τῷ υἱῷ τ
προσαφθείσης δόξης, οὕτινος μὴ δυνάμενος τυχεῖν διέτε
ξεν ὅπως αὐτόσι μετενεχθῇ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔκτοτε
πόλις αὕτη νὰ ἦναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κράτους.

Τέσσαρας μῆνας πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰ
ἐτελεύτησε καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ, μετὰ μῆνα δὲ ἡ θυγά
τηρ μὲν τούτου, πεφιλημένη δὲ τοῦ Ὀσμὰν σύζυγος Μὰλ
χατοῦν (γυνὴ θησαυροῦ) καὶ *Καμεριγιὲ* (σελήνη ὡραιό-
τητος), οὓς αὐτὸς ἐνεταφίασεν ἐν Βιλεδζὶκ (Βηλοκώμοις)

Τὸν ἄνδρα ἐχαρακτήριζον ἡ δικαιοσύνη, ἡ λιτότης, κα
ἡ μετριοφροσύνη· τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ τοσοῦτον, ὡς καὶ ἀ
νωτέρω ἐρρέθη, μνήμης εὐλαβοῦς καὶ ἀγαθῆς ἀπελείφθη
ὥστε κατὰ πᾶσαν ἀνάῤῥησιν νέου σουλτάνου, ἔθος ἐγένετ
ὁ λαὸς νὰ εὔχηται αὐτῷ τὰς τρισολβίους ἐκείνου ἡμέρα
καὶ εὐδαιμονίας.

2.

ΓΑΖΗ ΣΟΥΛΤΑΝ ΟΡΧΑΝ.

Ὁ Σουλτὰν Ὀσμὰν ἀποθανὼν κατέλιπε δύο υἱοὺς Ἀ-
λαεδδὶν καὶ Ὀρχάν. Τούτων ὁ νόμιμος διάδοχος φύσει κλί-
νων εἰς τὴν μελέτην καὶ τὸν μονήρη βίον ἀπεποιήθη νὰ
ἀναβῇ τὸν θρόνον καταλιπὼν αὐτὸν εἰς τὸν νεώτερόν του
ἀδελφὸν μεθ' ὅλων τῶν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ εὑρισκομένων,
ἤτοι ἑνὸς μανδύου, μιᾶς κιδάρεως, ἑνὸς κοχλιαρίου, μιᾶς
ἁλατοθήκης, τεμαχίου ὑφάσματος, ἐρυθρῶν τινων σημαιῶν,
ὡραίων ἵππων, ζευγῶν τινῶν βοῶν καὶ ποιμνίων προβάτων,
ἀρκούμενος, ὡς μόνην κληρονομίαν του, εἰς χωρίδιόν τι ἐν
τῇ πεδιάδι τῆς Προύσης. Ὁ νεώτερος τότε ἀποτεινόμενος
πρὸς τὸν ἀδελφόν του λέγει· «Ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ λάβῃς
τοὺς ἵππους, τὰς ἀγελάδας καὶ τὰ πρόβατα, ἔσο τότε
παρ' ἐμοὶ ποιμὴν τοῦ λαοῦ, ἤτοι *βεζίρης*». Ὁ Ἀλαεδδὶν
ὑπεχώρησεν εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ οὕτως
ἐγκαθίσταται πρῶτος βεζίρης τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατο-
ρίας ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ πρώτου σουλτάνου Ὀσμάν.
Ἔκτοτε δὲ συνέδεσε τὸ στάδιον αὐτοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ με-
τὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, συμμεριζόμενος τῶν φροντίδων καὶ
τῶν ἀναγκῶν τῆς διοικήσεως, ὡς ἄλλως Ἀαρὼν μετὰ τοῦ
ἀδελφοῦ του.

Ἴσως ὁ Ἀλαεδδὶν πασσᾶς ἐθεώρησε ὑπὲρ τὰς δυνάμεις
αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου διοίκησιν τοῦ κράτους· ἀλλὰ
ἡ δραστικότης μεθ' ἧς ἐπεδόθη εἰς τὸν ἀναδιοργανισμὸν

τῶν ἔσω καὶ ἡ διακανόνισις τῶν ὁρίων αὐτοῦ εἰσιν ἱκανὰ νὰ ἀποδείξωσιν ὅλως τὸ ἐναντίον, καὶ ὅτι ἦν υἱὸς τοῦ Ὀσμάν.

Ὁ Ἀλαεδδὶν πασσᾶς ἤρξατο μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τῆς πολιτείας καὶ τῆς διοργανώσεως τοῦ στρατοῦ διαιρέσας αὐτὸν εἰς δύο σώματα, ὧν εἰς τὸ ἕτερον, τὸ *ἱππικὸν*, ἐδόθη τὸ ὄνομα *Σιπαχί*, εἰς δὲ τὸ δεύτερον, τὸ *πεζικὸν Γενὶ-τζερὶ* (νέος στρατός.)

Τὸ πεζικὸν τοῦτο σῶμα, ὅπερ ἐγένετο ἡ πρώτη ἀρχὴ παντὸς τακτικοῦ στρατοῦ τῶν νεωτέρων κρατῶν, ἀπέβη τοσοῦτον παρ' Ὀθωμανοῖς φοβερὸν ὅπλον, ὥστε οὐδεὶς ἑτοίμα νὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Δὲν ἐβράδυνον δὲ νὰ γίνωσι καταφανῆ τὰ ἀγαθὰ τοῦ νέου τούτου στρατιωτικοῦ συστήματος· διότι δι' αὐτοῦ ὁ Ὀρχὰν οὐ μόνον ἐνίκησε κατὰ διαφόρους μάχας τὸν ἐπ' αὐτὸν ἐρχόμενον Ἀνδρόνικον, ὅπως κωλύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἠνάγκασεν ὀπισθοχωροῦντα νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν Νικομήδειαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου (1327).

Τὸ ἐπιὸν ἔτος (1328) ὁ νέος σουλτάνος ἀποκαταστὰς ἤδη εἰς τὸν θρόνον τῇ ἐμπνεύσει τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλαεδδὶν, ἐξέδωκε τὰ πρῶτα νομίσματα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι, μετὰ δὲ τρία ἔτη ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Νικαίας, ἣν μόλις μετὰ πολιορκίαν δύο ἐτῶν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ. Ἡ καρτερία ἣν κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην ἔδειξαν οἱ ἕλληνες, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἔλειπεν ἀπ' αὐτῶν· τέλος ὅμως ἡ πεῖνα, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ παραδοθῶσιν ζητοῦντας ἄσυλον εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Γαζῆ Σουλτὰν πλὴν τούτου αὐτοῖς, καὶ τὴν μεταφορὰν τῶν ἑαυτῶν ἐπέτρεψεν. Ἡ γενναία αὕτη πρᾶξις

ἐγένετο αἰτία τῆς διαμονῆς πολλῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἑστίᾳ ἐπὶ ἀποτίσει φόρου. Τὸ ἔτος 1333, ὅτε ὁ Σουλτὰν Ὀρχὰν, ἐκυρίευσε πᾶσαν σχεδὸν τὴν Μυσίαν, ἀπέθανεν ὁ Ἀλαεδδὶν καὶ διεδέξατο αὐτὸν ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Σουλεϊμᾶν πασσᾶ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Βυζαντίου ἐστέφθη αὐτοκράτωρ παρανόμως ὁ Καντακουζηνὸς, ἀντὶ τοῦ νομίμου αὐτοκράκτορος Ἰωάννου Παλαιολόγου. Ὁ Σουλεϊμὰν θέλων νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ τοῦ κράτους συμμαχεῖ μετὰ τοῦ πρώτου κατὰ τοῦ δευτέρου καὶ αἴφνης φαίνεται πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ μυρίων στρατιωτῶν. Ἀλλὰ εἰρήνης γενομένης μεταξὺ αὐτῶν ὁ Σουλεϊμὰν ἀπεσύρθη εἰς τὰ πράγματα τῆς Μ.Ἀσίας καὶ ἐκεῖθεν ἐπετίθετο κατὰ τῶν κατὰ τόπους διαφόρων μικρῶν βέηδων Τούρκων. Τῷ 1347 ὁ πατὴρ τοῦ Σουλεϊμὰν ἀνανεώσας τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τὸ πρῶτον γενομένην μετὰ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος συμμαχίαν, ἐπ' ὀλίγον ἰσχύσασαν, ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Θεοδώραν. Τὸ ἐπιὸν ἔτος μεθ' ὅλης τῆς ἡγεμονικῆς αὐτοῦ οἰκογενείας ἀφικόμενος εἰς Σκούταρι (Χρυσόπολιν) παρὰ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διέμεινεν.

Ὁ Σουλεϊμὰν πρῶτος ἀπεφάσισεν νὰ θέσῃ τὰ πρῶτα θεμέλια ἐπικρατείας ἐν Εὐρώπῃ· ὅθεν ἐπὶ τούτῳ διαπεραιωθεὶς μετὰ ἐννέα καὶ τριάκοντα ἐπιλέκτων εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν ἐκυρίευσεν αἰφνιδίως τὸ φρούριον Δζεμανλὶκ (Τζύμπης) ἀπέχον μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς Καλλιπόλεως τῷ 1357. Τοῦτο εἶναι ἡ πρώτη ἐν Εὐρώπῃ καταληφθεῖσα καὶ διατηρηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν θέσις,

ἀφ' ἧς ὀλίγον καθ' ὀλίγον ἐπεξετάθησαν εἰς τὴν λοιπήν διότι ὀκτωκαίδεκα φορὰς εἶχον διαπεραιωθῆ οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἑκκαίδεκα οἱ Ὀθωμανοὶ ἀποχωροῦντες πάλιν εἰς τὰ ἴδια.

Τὰ δὲ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σουλεϊμὰν πασσᾶ εἰσὶ τάδε· Ἡμέραν τινὰ ἐξελθὼν εἰς ἄγραν μετά τινος ἱέρακος καὶ θέλων νὰ παρακολουθήσῃ τὴν πτῆσιν τοῦ κυνηγετικοῦ τούτου πτηνοῦ, διώκοντος χῆνας, τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἠλάνε τὸν ἵππον αὐτοῦ, ὥστε μὴ δυνάμενος νὰ ἀναχαιτίσῃ αὐτὸν κατὰ τὴν μανιώδη του ἔξαψιν βάλλεται κατὰ δένδρου καὶ πίπτει ἄπνους ἐν στιγμῇ (1358). Ὁ οἰκτρὸς οὗτος θάνατος τοῦ υἱοῦ ἐπήνεγκε καὶ τὸν τοῦ πατρὸς Σουλτὰν Ὀρχὰν μετὰ βασιλείαν 34 ἐτῶν, ζήσαντος 71 ἔτη καὶ ταφέντος παρὰ τὸν ἑαυτοῦ πατέρα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1360.

Χαν Σαβιν Σιπάρ Σουλτάν Μουράτ

3.

ΧΟΥΔΑΒΕΝΔΕΚΙΑΡ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΡΑΤ.

Ἀποθανόντος τοῦ Σουλεϊμὰν πασσᾶ μένει ὁ θρόνος εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μουράτ, ὅστις συνέχισε τὸ ἔργον τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς αὐτῆς λαμπρότητος. Ἐπεχείρησε διαφόρους ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ πολέμους, προσαρτήσας δι' αὐτῶν διάφορα κρατίδια εἰς τὴν ἐπικράτειάν του· ἐξ ἄλλου δὲ

οἱ διοικηταὶ αὐτοῦ ἐξήπλουν τὸ κράτος του εἰς τὴν Θρᾴκην. Τῷ 1360 ἐκυρίευσε τὴν Ἄγκυραν τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος τὸ Διδυμότειχον, τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, ὧν τὰς δύο τελευταίας κατέστησε διαδοχικῶς καὶ πρωτευούσας καίτοι ἡ Προῦσα ἔτι ἦν καθέδρα τοῦ κράτους του. Παραδειγματικὴ δὲ ἦν ἡ πρὸς τοὺς ἡττημένους λαοὺς φιλανθρωπία του. Οὗτος ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ ἀπὸ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἄγων 60,000 στρατοῦ τῷ 1363 ἐπετέθη κατὰ τῶν Σέρβων, Βουλγάρων, Οὔγγρων, Βλάχων καὶ Βοσνίων, οὓς καὶ ἐνίκησε μεθ' αἱρατηρὰν μάχην παρὰ τὴν πόλιν ταύτην, ἐν ᾗ διέπρεψεν ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Χαδζὶ-Ἰλπεκί. Ἐκεῖθεν ὁ Σουλτάνος τρέπεται πρὸς δυσμάς, εἰσελαύνει εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Βοιωτίας καὶ κυριεύει τὰς Θήβας καὶ πολλὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, φθάνει δὲ καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν.

Αἱ καθ' ἑκάστην νίκαι τοῦ Ὀθωμανοῦ αὐτοκράτορος πανικὸν ἐνεποίησαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτις διὰ σταυροφορίας, ἐν ᾗ οὐκ ὀλίγοι συνετάχθησαν, ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ, ἀλλ' οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερεν. Ὁ Σουλτάνος εὗρεν ἐν καταστάσει ἀποσυνθέσεως τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν· ἀπὸ δὲ τῆς κατακτήσεως τοῦ πλείστου τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μακεδονίας οἱ Τοῦρκοι κατέστησαν ὑπέροπτοι κυριάρχαι ἀπέναντι τῆς ῥηθείσης αὐτοκρατορίας, ἀπαιτοῦντες γενικὴν ὑπακοήν. Ὁ τότε τοῦ Βυζαντίου αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Παλαιολόγος δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ κατὰ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ, μόνος δὲ ὁ Βενετὸς Λαυρέντιος Κόσσης ἀντιπερισπασμόν τινα ἔφερεν εἰς τὴν πρόσοδον αὐτοῦ, καταναυμαχήσας τὸν στόλον τοῦ ὀθωμα-

νοῦ αὐτοκράτορος καὶ λαβὼν εἰς ἀμοιβὴν τὸ ἀξίωμα τοῦ Δόγη. Ἰωάννης δὲ ὁ Παλαιολόγος εἰς τοσοῦτον ἦλθεν ἀπελπισίας, ὥστε ἐξητήσατο τὴν βοήθειαν τῆς Εὐρώπης, ἀναγνωρίζων τὴν κυριαρχίαν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς. Ἀλλ' ὁ λαὸς ὡς καὶ ὁ κλῆρος ἐμμένοντες εἰς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας δόγματα προύτίμων νὰ ἀπολέσωσι τὴν πολιτικὴν μᾶλλον αὐτονομίαν ἢ τὴν θρησκευτικὴν ἢ καὶ ἀμφοτέρας ὁμοῦ. Ὅθεν ἠναγκάσθη ὁ αὐτοκράτωρ νὰ γένηται ὑποτελὴς τῷ Ὀθωμανῷ ἡγεμόνι (1371).

Πλὴν τούτων ἐπετέθη καὶ κατὰ τῆς Σμύρνης, ἀλλ' οἱ ἱππόται τῆς Ῥόδου ὑπερησπίσαντο ἐπιτυχῶς αὐτήν. Ὁ δὲ Μανουὴλ Καντακουζηνὸς ἀφεῖλε παρὰ τῶν Τούρκων τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πόλιν τῶν Φερρῶν· ἀλλ' ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ ταχέως ἠνάγκασε τὸν ἐγκαταλειφθέντα Μανουὴλ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ, καταλαβόντος τὴν Θεσσαλονίκην. Ἤδη ὁ ὀθωμανὸς Αὐτοκράτωρ ἐποφθαλμιᾷ τὴν Οὐγγαρίαν καὶ συνομολογεῖ συμμαχίαν μετὰ τῶν Τατάρων· ἐκστρατεύει τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καταλαμβάνει τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀχαΐας, εἰσελαύνει εἰς τὰς Πάτρας, κυριεύει πλείστας πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ ἐξαναγκάζει καὶ αὐτὸ τὸ ἐν Σερβίᾳ Βελιγράδιον νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ. Ἀλλ' οἱ λαοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν πρόοδον τοῦ κατακτητοῦ μετ' ἐντόνου ἐνεργείας. Οἱ Βενετοὶ, κύριοι τῆς Κερκύρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας, ὁ ἡγεμὼν τῆς Σερβίας (Λάζαρος Κράλ), οἱ Δαλμάται, Βλάχοι, Ἀλβανοί, Βόσνιοι καὶ Πολωνοὶ συνασπισάμενοι ὁρμῶσι κατὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ δύο στρατοὶ συναντῶνται ἐν Κόσσοβᾳ (Κοσσυφοπεδίῳ)

καὶ συνάπτεται μάχη πεισματωδεστάτη, ἐν ᾗ πίπτει ὁ Λάζαρος καὶ κατατροποῦται ὁ συμμαχικὸς στρατός. Ἡ μάχη αὕτη ὁ ὕστατος ὑπῆρξε θρίαμβος τοῦ ἀνδρός· ἐνῷ περιφέρετο τὸ πεδίον τῆς μάχης ἐπιθεωρῶν τὰ πτώματα, γέρων τις στρατιώτης σέρβος (Μιλὸς Κοβίλοβιτς), πληγωμένος καὶ οὗτος ἐν μέσῳ τῶν πτωμάτων, ἀναπηδᾷ καὶ πλήξας καιρίως τὸν Σουλτὰν Μουρὰτ δι' ἐγχειριδίου εἰς τὴν κοιλίαν ἀφίνει αὐτὸν ἄπνουν (1389) ἐν ἡλικίᾳ 71 ἐτῶν, βασιλεύσαντα δὲ 29. Ὁ τάφος του εὑρίσκεται ἐν Προύσῃ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀνεγερθέντι μαυσωλείῳ παρὰ τοὺς τάφους τῶν προγόνων του, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Δζεκερκὲ* ἔνθα μετηνέχθη ταριχευθείς.

Ὁ ἀνδρεῖος οὗτος ἡγεμὼν ἕνεκα τῆς ἀνδρίας ἔλαβεν ὑπὸ τῶν συγχρόνων του τὸ ἐπώνυμον *Χουδαβενδεκιὰρ* (περικλεὴς, κύριος), διακριτικὸν αὐτοῦ καταστὰν ἐπίθετον, σωζόμενον καὶ μέχρι σήμερον· ἐξ αὐτοῦ δὲ μετεδόθη καὶ εἰς τὴν γεννέθλιον αὐτοῦ πατρίδα (Προῦσαν) *Χουδαβενδεκιὰρ βιλαγετί*.

Ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ ὑπῆρξεν ἀτρόμητος ἐν τοῖς κινδύνοις· ὅτε μάλιστα ὁ ἄρχων τῶν Σελτζούκων, Ἀλαεδδὶν, μετ' ἄλλων μικροτέρων δυναστῶν ἐπανέστησαν εἰς Μ. Ἀσίαν, ὁ Σουλτάνος ὁρμήσας καὶ καταβαλὼν αὐτὸν περὶ τὸ Ἰκόνιον τῷ εἶπεν ἀγερώχως «ὁ λέων δὲν τέρπεται ἀγρεύων μυίας»· ἐπιτρέψας δὲ αὐτῷ τὴν αὐτονομίαν του, ἐπανέρχεται εἰς Εὐρώπην.

Πολλὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ ἐγερθέντα τεμένη καὶ σχολεῖα, ἅπερ δείκνυσι τήν τε πρὸς τὰ ἱερὰ αὐτοῦ ἀφοσίωσιν καὶ τὸν πρὸς τὴν παιδείαν αὐτοῦ ἔρωτα. Ἐπ'

αὐτοῦ πρὸς τούτοις καθιερώθησαν τό τε σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα τῆς σήμερον ὀθωμανικῆς σημαίας ὡς καὶ τὸ εἰκόσημον τῶν νομισμάτων (τουγρᾶς).

4.

ΓΙΛΔΙΡΙΜ ΓΑΖΗ ΣΟΥΛΤΑΝ ΒΑΓΙΑΖΙΔ.

Τὴν 27 Αὐγούστου 1389 ἐν μέσῳ τοῦ Κοσσυφοπεδίου τῆς Σερβίας ἐν τῇ κατὰ τῶν διαφόρων συμμάχων τοῦ μνημονευθέντος ἡγεμόνος μάχῃ, ὁ Βαγιαζὶδ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, πεσόντος τοῦ Σουλτὰν Μουράτ, ἀναγορεύεται ἡγεμών. Τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ γεγονότος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἠκολούθησε καὶ ἡ συμπλήρωσις ταὐτοχρόνως σχεδὸν ἐν αὐτῇ τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ· ἐξασφαλίσας δὲ καὶ τὰς ἐν Εὐρώπῃ ὑποχειρίους χώρας αὐτῷ ἐξηκολούθησε τὸν κατὰ τῆς Σερβίας πόλεμον. Οἱ Στρατηγοὶ αὐτοῦ εἶχον εἰσελάσει εἰς Βοσνίαν καὶ προὐχώρουν πρὸς τὸ Βιδύνιον (Βιδύνην), ὁ ἴδιος δὲ κατελάμβανε τὸ Σκόπιον καὶ τὰ ἀργυρωρυχεῖα τῆς Καρατόβας.

Ἱκανὴ ἐπαρουσιάσθη ἀφορμὴ εἰς τὸν Σουλτὰν Βαγιαζὶδ διὰ νὰ ἀναμιχθῇ καὶ εἰς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αἱ ἔριδες τῶν Παλαιολόγων περὶ διαδοχῆς καὶ ἡ φυλάκισις τοῦ υἱοῦ καὶ ἐγγόνου τοῦ Ἰωάννου μετὰ τὴν στάσιν τοῦ

Σαουδζῆ, ἦσαν οὐ σμικραὶ ἀφορμαί. Προσκληθεὶς ὅθεν ὑπὸ τῶν φυλακισθέντων ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπελευθεροῖ αὐτοὺς καὶ φυλακίζει τὸν Ἰωάννην καὶ Ἐμμανουὴλ, ἀνακηρύξας νέον αὐτοκράτορα ἐπὶ ἀποτίσει φόρου μεγάλης ποσότητος χρυσοῦ Δραπετεύσαντες ὅμως οἱ φυλακισθέντες καὶ προμηθεύοντες τῷ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ πλὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὁρισθέντων καὶ σῶμα ἐκ 12,000 ἀνδρῶν συγκείμενον ἐκηρύχθησαν διὰ τὰς ὠφελιμωτέρας ταύτας προτάσεις ὑπ' αὐτοῦ αὐτοκράτορες. Ὁ Σουλτάνος μὴ ἀρκούμενος εἰς ἁπλῆν τούτων πρότασιν διαλύει τὴν μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Καραμανίας ἐνυπάρχουσαν εἰρήνην, καὶ ἐπιτεθεὶς κατ' αὐτοῦ τὸν ἀναγκάζει νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Κιλικίας· κυριεύει δὲ καὶ τὰς πόλεις Ἀκ σεχὲρ (Θύμβραν), Ἀκ-σεράγι (Ἀρχελαΐδα), Τικτὲ (Κάδους) καὶ πολιορκεῖ τὸ Ἰκόνιον. Ποιεῖται μετὰ ταῦτα εἰρήνην μετὰ τοῦ Ἀλαεδδὶν καὶ προσλαμβάνει πολλὰ μέρη ἐκείνου εἰς τὸ κράτος του· διέρχεται τὸν Βόσπορον, ἔνθα ἔκτισε τὸ ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ φρούριον *Κιουζελδζὲ-χησὰρ*, νῦν δὲ *Ἀνατολὶ-χησαρ* καλούμενον, καὶ ἀναγκάζει τὸν βυζαντινὸν αὐτοκράτορα νὰ παράσχῃ τὰ ὑποσχεθέντα αὐτῷ στρατεύματα· ἐπιτίθεται δὲ εἶτα διὰ στόλου καὶ κατὰ τῆς Χίου καὶ κυριεύει αὐτὴν, τὴν Εὔβοιαν καὶ μέρη τινὰ τῆς Ἀττικῆς.

Ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν βυζαντινὸν κράτος μέχρις αὐτῶν τῶν προαστείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἔμενεν ἀβλαβές. Ἠνάγκασε τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἐξηρτᾶτο ἤδη ἀπὸ τῶν Τούρκων οὐ μόνον νὰ καταβάλῃ εἰς ἔδαφος τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντα ὀχυρώματα τῆς πρωτευούσης, ἀλλὰ καὶ

νὰ συντελέσῃ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἅλωσιν τῆς Φιλαδελφείας, ἣν κατὰ κράτος ἤδη ἐκυρίευσεν ὁ Βαγιαζίδ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀλλαεδδὶν νομίσας κατάλληλον τὸν καιρὸν ἐπαναστατεῖ κατ' αὐτοῦ καὶ προχωρεῖ μέχρι Προύσης καὶ Ἀγκύρας, ἀλλ' ὁ Βαγιαζὶδ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος διέρχεται τὸν Ἑλλήσποντον, φθάνει εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀκ-τσάϊ, ἔνθα συναφθείσης μάχης ὀλιγώρου, αἰχμαλωτίζεται ὁ Ἀλαεδδὶν μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, καὶ ἡ Καραμανία ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους, ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἑνὸς Ὀσμάνου Βεϊλὲρ βέγι (1392).

Νέαι συνάπτονται συμμαχίαι ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζίδ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας Σιγισμόνδος συμμαχεῖ μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, λαμβάνει βοήθειαν παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Καρόλου ΣΤ'. καὶ ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Βαγιαζὶδ μετὰ 60,000 στρατοῦ· ἀλλ' ὁ Βαγιαζίδ, ἐνῷ οἱ στρατιῶται τοῦ Σιγισμόνδου ἀνωφελῶς κατεγίνοντο εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Νικοπόλεως, ἐπιπίπτει μετὰ 40,000, τοὺς ἀναγκάζει νὰ διαλύσωσι τὴν πολιορκίαν καὶ αἰχμαλωτίζει 10,000 ἐξ αὐτῶν(1396). Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς νίκης ταύτης πολλαὶ ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου ἐστάλησαν ἐπιστολαὶ εἰς διαφόρους ἡγεμόνας, ὧν ἡ εἰς Αἴγυπτον σταλεῖσα ἔσχεν εἰς ἀπάντησιν τὴν ἀπονομὴν τῷ Σουλτάνῳ τοῦ τίτλου ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ χαλίφου τῶν Ἀβασιδῶν, *Σουλτάνου τῶν Ἑλληνικῶν γαιῶν*, ὃν ἔκτοτε ἤρχισαν νὰ φέρωσιν αὐτὸς καὶ οἱ διάδοχοί του, ἐνῷ μέχρι τότε οἱ πρόγονοί του ἔφερον τοὺς τίτλους *Γαζῆ*, *Βέγι*, *Ἀμὶρ* καὶ *Χάν* ἐπωνομάσθη δὲ καὶ *Γιλδιρὶμ* (κεραυνὸς) ἕνεκα τῆς καταπληκτικῆς του ταχύ-

τητος εἰς τὰς μάχας. Εἶτα ὑποτάσσει τοὺς Βλάχους, πολιορκεῖ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ ἑπταετίαν καὶ ὑποχρεοῖ τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον νὰ τελῇ φόρον 10,000 σκούδων καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἵδρυσιν ἑνὸς τεμένους καὶ ἑνὸς δικαστηρίου (μεχκεμὲ) ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπιπεσὼν δὲ καὶ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου κυριεύει τὴν Λάρισσαν, τὴν Τρίκκην, τὴν Ὑπάτην, τὰ Φάρσαλα, καὶ τὴν Λαμίαν.

Ἐνῷ δὲ τὰ πάντα προεμήνυον τὴν ὁλοσχερῆ καθαίρεσιν τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς βυζαντινῆς κυριαρχίας, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς 15ης ἔτι ἑκατονταετηρίδος, ἐνῷ δῆλον ὅτι ὁ Βαγιαζὶδ προσεκάλει τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τῆς πρωτευούσης, ἀποζημιούμενον ἀντὶ τοπαρχίας τινὸς, αἵφνης ἐντὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους φοβερὸς εἰσβάλλει ἐχθρὸς ὁ Τιμοὺρ ἢ Τιμοὺρ-Λέγκ, ὅστις ἐπελθὼν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐπολιόρκησε τὴν Σεβάστειαν, πρωτεύουσαν τῆς Καππαδοκίας, τὴν ὁποίαν καὶ κυριεύσας τῷ 1400 κατεδάφισε τὰ τείχη αὐτῆς, καὶ ἐφόνευσε καὶ τὸν ἴδιον υἱὸν τοῦ Γιλδιρὶμ, Ἐρτογρούλ, πλὴν τῶν ἄλλων γερόντων, γυναικῶν καὶ παιδίων. Ὁ Σουλτάνος ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ Τιμοὺρ καὶ προσβάλλει αὐτὸν κατὰ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀγκύρας Τσιβουκαβάδ, ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Στέλλα, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, ἔνθα ὁ Πομπήϊος ἐνίκησε τὸν Μιθριδάτην. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἡ ἀνδρία τοῦ Βαγιαζὶδ διήγειρε τὸν θαυμασμὸν ὅλων· διότι καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ μείνας ἐν τῷ σταδίῳ τῆς μάχης μόνος μετὰ τῶν Γενιστάρων ἐξη-

κολούθει τὸν πόλεμον, καὶ τότε μόνον ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ ὅτε εἶδε τοὺς ἀνδρείους τούτους πίπτοντας· ἀλλ' ἐν τῇ φυγῇ πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου του συλλαμβάνεται τὴν 20 Ἰουλίου 1402 αἰχμάλωτος μεθ' ἑνὸς τῶν υἱῶν του, τοῦ Μουσᾶ, τῶν ἄλλων διαπετευσάντων καὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ Μουσταφᾶ γενομένου ἀφανοῦς.

Ὁ Τιμοὺρ βλέπων τὸν Βαγιαζὶδ καταβεβλημμένον ἐκ τοῦ κόπου, καθημαγμένον καὶ πλήρη κονιορτοῦ, λίαν φιλανθρώπως προσηνέχθη, τρεῖς παραχωρήσας αὐτῷ μεγαλοπρεπεῖς σκηνὰς καὶ διαβεβαιώσας αὐτὸν περὶ τῆς ἰδίας του ἀσφαλείας. Μιμητὴς δὲ τοῦ προγόνου του Τζεγγὶς-χὰν ἐκυρίευσε διὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀπειραρίθμων μογγολικῶν στιφῶν τὴν Κανδαχάρην, τὴν περσίαν, τὴν Καζχάρην καὶ ἄλλας χώρας τῆς Μέσης Ἀσίας· τέλος δὲ καὶ τὴν Βαγδάτην.

Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν κατακτήσεων τούτων τοῦ Τιμοὺρ, ὁ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἐπιχειρηματίας, καταβληθεὶς ὑπὸ τῶν καθ' ἡμέραν πόνων καὶ μόχθων ἀπέθανε τὴν 9 Μαρτίου 1403, ἔν ἔτος μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας. Ὁ νεκρὸς αὐτοῦ παρεδόθη τῷ συναιχμαλώτῳ αὐτοῦ υἱῷ, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐλευθερωθεὶς μετήνεγκεν αὐτὸν εἰς Προῦσαν καὶ κατέθηκεν ἐν τῷ φερωνύμῳ ἐκείνῳ τεμένει ἐν ἡλικίᾳ 58 καὶ μετὰ βασιλείαν 13 ἐτῶν.

Ὁ Τιμοὺρ ἅμα μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἔπεμψεν ἐν σπουδῇ τὸν ἔγγονόν του Μιρζᾶ Μωάμεθ εἰς τὴν Προῦσαν, ἵνα λάβῃ τοὺς ἐκεῖ θησαυροὺς· ἀλλ' ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν τοῦ Βαγιαζὶδ

Σουλεϊμὰν-βέγ προῦλαβε μετενεγκὼν αὐτοὺς εἰς Εὐρώπην καὶ ἀπομακρύνας τὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς παραλίας. Στραφεὶς δὲ μετ' οὐ πολὺ πρὸς κατάκτησιν νέων ἀσιατικῶν χωρῶν εὗρε τὸν θάνατον τῷ 1405 πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Σινικῆς αὐτοκρατορίας, καθ' ἣν ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιτεθῇ· τάχιστα δὲ τὸ κράτος του διεμελίσθη.

5.

ΜΕΣΟΒΑΣΙΛΕΙΑ.

Τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, ὅπερ ὁ ἀείμνηστος Σουλτὰν Βαγιαζὶδ οὐ μόνον συνεκράτει, ἀλλὰ καὶ διὰ κατακτήσεων ὁμόρων χωρῶν ηὔξανε καὶ ἐστερέου, νῦν ἐπὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀλλοίαν παρουσιάζει ὄψιν, ἰδίᾳ μετὰ τὴν περὶ Ἄγκυραν μάχην, διὰ τὰς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς τῶν ἡγεμονοπαίδων, ἃς ὑπέθαλπε καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Τιμοὺρ, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπὶ τέλους ἡ ἡγεμονία διῃρέθη, λαβόντων τοῦ μὲν πρεσβυτέρου *Σουλεϊμὰν-βέγ* τὴν Ἀδριανούπολιν, τοῦ κατόπιν αὐτοῦ *Ἰσᾶ-Τσελεπὴ* τὴν Προῦσαν καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν *Μωάμεθ ἢ Μεχμὲτ-Τσελεπὴ* τὴν Ἀμάσειαν. Ἡ τοιαύτη κατὰ μέρη διοίκησις τοῦ κράτους ὠνομάσθη *Μεσοβασιλεία*, διαρκέσασα ἐπὶ δέκα ἔτη. Τέλος ὅμως ὁ Μωάμεθ χειραγωγούμενος ὑπὸ δύο διακε-

κριμένων ἀνδρῶν τοῦ Βαγιαζὶδ-πασᾶ καὶ τοῦ Σοφῆ-Βαγιαζὶδ ὑπερίσχυσε τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν του καὶ ἀποκατέστησε τὴν ἑνότητα τῆς ἀρχῆς, δοὺς νέαν βάσιν εἰς τὸ κράτος. Ὁ Μωάμεθ ἐκ παίδων ἔμπειρος τῶν μαχῶν, μεγάλα κατώρθωσε καὶ τῇ βοηθείᾳ καὶ χειραγωγήσει τῶν δύο περὶ αὐτὸν ἀνδρῶν ἐντὸς ἔτους. Καὶ πρῶτον ἐνίκησε τοὺς Τατάρους, εἶτα τὸν στρατὸν τοῦ Καρᾶ Γιαγχιᾶ, πειραθέντα νὰ ἀποκλείσῃ τὴν δίοδον αὐτῷ παρὰ τὴν Τοσίαν (ἀρχ. Δοκίαν)· δεύτερον κατόρθωμα αὐτοῦ εἶναι ὁ φόνος διὰ βέλους τοῦ Καρᾶ-Δοβλὲτ-Σὰχ, ἄρχοντος ἀσιατικῆς τινὸς χώρας· τρίτον ἡ πολιόρκησις τοῦ Καβὰδ-ὀγλοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ Τασχάνογλου (Τασκιάνου)· τέταρτον ἡ κατατρόπωσις τῶν Τουρκομάνων ἐν τῇ πεδιάδι Κάζοβα (πεδιὰς χηνῶν) ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἰνὰλ-ὀγλοῦ· πέμπτον ἡ τῶν αὐτῶν ὑπὸ τὸν Γκοζλὲρ καταδίωξις ἀπὸ τῆς πολιορκίας τῆς Καρᾶ-χισσάρ· ἕκτον ὁ ἐκδιωγμὸς τοῦ Τουρκομάνου Κιοπὲκ ἐκ τῆς πεδιάδος Καζαβάδ· ἕβδομον ἡ τοῦ ἀρχιληστοῦ Μεζὶδ, ἄρχοντος τῆς Σεβαστείας, ἧττα καὶ τὸ φιλάνθρωπον τῆς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς του, κατατάξαντος αὐτὸν παραδοθέντα ὡς στρατηγὸν ἐν τῷ στρατῷ· τὸ δὲ ὄγδοον καὶ τελευταῖον ἡ ἧττα τὸ δεύτερον τοῦ Καρᾶ-Γιαγχιὰ παρὰ τὴν Ἀμάσειαν. Οὕτως ὁ Μωάμεθ ἐδείχθη ἀνδρεῖος εἰς τὰς μάχας, ὑπερισχύσας δὲ καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀδελφῶν ἐγένετο μόνος ἄρχων (1413).

Ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ λαβὼν τὴν Ἀμάσειαν ὡς πρωτεύουσαν τοῦ κράτους ἤρξατο νὰ παλαίῃ κατὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ ἐν Προύσῃ ἀδελφοῦ του Ἰσᾶ, ὃν νικήσας προυχώρησε μέχρι τῶν ἐν-

δοτέρων τῆς Ἀνατολῆς καταστὰς ἄρχων τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄρκτον τῆς Προύσης ἐπαρχιῶν, Τοκὰτ (Εὐδοκίας), Ἀμασείας καὶ Σεβαστείας. Εἶτα γενόμενος κύριος τῆς Προύσης καὶ τῆς Νικαίας ἐζήτησε διὰ πρεσβείας παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Κερμιὰν (Κερμανίας) τὴν παράδοσιν τοῦ ἀδελφοῦ του Μουσᾶ καὶ τὸν νεκρὸν τοῦ πατρός του· ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν φειδόμενος τῆς ζωῆς τοῦ Μουσᾶ κατέθηκε μόνον τὰ λείψανα τοῦ πατρὸς ἐν τῷ ἐν Προύσῃ ὑπὸ τοῦτου ἀνεγερθέντι τεμένει. Ὁ Μωάμεθ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀμάσειαν καὶ Τοκάτ, ὁ δὲ Ἰσᾶς μεταβὰς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν ἔλαβεν ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Σουλεϊμὰν, καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀσίαν ἀπεπειράθη νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' οὗτος ἐλθὼν μετὰ στρατοῦ εἰς Προῦσαν νικᾷ τὸ δεύτερον τὸν Ἰσᾶν, ὅστις τῇ βοηθείᾳ τοῦ κυριάρχου Κασταμονῆς, Ἰσφενδιγιὰρ βέγ, τὸ τρίτον φαίνεται κατὰ τοῦ Μωάμεθ ἐν τῷ πεδίῳ πρὸ τῆς Ἀγκύρας, πολιορκῶν τὸ φρούριον Σελασέλ. Μετὰ τρισχιλίων μόνον ἀνδρῶν ὁ Μωάμεθ κατορθώνει τὸν μὲν νὰ καταδιώξῃ πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ Πόντου, τὸν δὲ πρὸς τὴν τοῦ Ἰουνίου πελάγους, παρὰ τὴν Σμύρνην, τὸν Ἰσᾶν, ὅστις συνεμάχησεν εἶτα μετὰ πολλῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀνατολῆς Ἀϊδὶν (Ἰωνίας), Σαρουχὰν (Λυδίας), Τεκὲ καὶ Μενδεσὲ, ἀποβληθέντων ποτὲ ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ, ἀλλ' ἀποκαταστάντων αὖθις ὑπὸ τοῦ Τιμούρ. Οὐδὲν ὅμως ἴσχυσεν ἡ συμμαχία αὕτη. Ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ διὰ τῶν ἡμίσεων μόνον αὐτοῦ δυνάμεων διέρρηξε τὴν τῶν συμμάχων καὶ ὑπέταξεν αὐτοὺς ἔπειτα καθ' ἑκάστους· ὁ δὲ Ἰσᾶς τέλος φυγὼν εἰς Καραμανίαν ἐγένετο ἀφανής.

Νέος ὅμως ἰσχυρότερος μετ' αὐτὸν παρέστη ἀντίπαλος ὁ Σουλεϊμὰν, ἁπλοῦς τέως θεατὴς τοῦ ἐν Ἀσίᾳ ἀδελφικοῦ πολέμου. Οὗτος ἵνα περιποιηθῇ τὸν βυζαντινὸν βασιλέα Μανουὴλ, ἐπὶ δέκα ἔτη ἀποδημοῦντα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπανέφερεν αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σουλτὰν Βαγιαζίδ, καὶ ἀνέδειξεν ἄρχοντα πάσης Θεσσαλίας τὸν ὡς ἐπίτροπον κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ Βαγιαζίδ, ἀνεψιὸν τοῦ Μανουὴλ, Ἰωάννην, μεθ' οὗ τοῦ θείου συνωμολόγησε καὶ συμμαχίαν. Τέλος ὁ Σουλεϊμὰν ἐκ τούτων πάντων ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ οὐ μόνον τὴν Θεσσαλονίκην, ἀνακτηθεῖσαν αὖθις ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζίδ καὶ πάσας τὰς μέχρι τοῦ Στρυμῶνος πόλεις, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς τοῦ Εὐξείνου παραλίας ἀπὸ Πανίδου μέχρι Βάρνης. Ἤρξαντο ὅμως αἱ κατὰ τοῦ Ἰσᾶ νίκαι τοῦ Μωάμεθ νὰ διεγείρωσιν αὐτὸν, πρὸς διαπεραίωσιν ἀπὸ Εὐρώπης εἰς Ἀσίαν, ἵνα καταστῇ ἡγεμὼν τῆς χώρας Ἐφέσου. Ὁ δὲ Σουλεϊμὰν μὴ ὑπομένων τὰς νίκας τοῦ Σουλτὰν Μωάμεθ ἀμαχητὶ προέβη εἰς Προῦσαν, ἧς τὰς πύλας εὗρεν ἠνεῳγμένας, ἐκεῖθεν εἰσῆλθεν ὡς νικητὴς εἰς τὴν Ἔφεσον διὰ τῆς πρὸς τὸ Γαλήσιον ὄρος κειμένης γεφύρας, καὶ χωρήσας πρὸς τὴν Ἄγκυραν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ βεζίρου Ἀλῆ-πασᾶ ἐπολιόρκησε τὸ Σελασεὶ, ἐν ᾧ ἐνεκαρτέρει ὁ Γιακοὺπ-βέης. Ὁ Μωάμεθ ταραχθεὶς μεγάλως ἐνεθάρρυνεν ἄμυναν τῷ Γιακοὺπ δι' ἐπιστολῆς, ἧστινος ἐν ἀντιθέτῳ γραφείσης ἐννοίας τῇ μεσολαβήσει τοῦ Ἀλῆ-πασσᾶ, παρεδόθη τὸ φρούριον, ὅτε προσῆλθεν καὶ ὁ Μωάμεθ μεθ' ἐπικουρίας. Ἐκεῖθεν ὁ Σουλεϊμὰν ἐπορεύθη ἵνα κυριεύσῃ τὸ φρούριον Σιβρὶ-Χησὰρ, ὅπου σπεύσας ὁ ἡγεμὼν τῆς Καραμανίας

κατ' αὐτοῦ καὶ καταδιωχθεὶς πέραν τοῦ Ἀκ-σεράγι (Ἀρχιλαὶς) ἠναγκάσθη νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Μωάμεθ, εὑρισκομένου ἐν τῇ χώρᾳ Κὴρ-σεχὲρ (Διοκαισάρεια).

Ἐν τούτῳ ὁ Μουσᾶς προτείνας τῷ ἀδελφῷ του, ἵνα περαιωθεὶς εἰς Εὐρώπην πολεμήσῃ πρὸς τὸν Σουλεϊμὰν ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χώρᾳ, διαπεραιοῦται ἐκεῖσε, ὅπου διαβάντος μετ' ὀλίγον καὶ τοῦ Σουλεϊμὰν συνάπτεται συμπλοκὴ μεταξὺ αὐτῶν, τὸ πρῶτον παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν ᾗ ἀπωλέσθησαν τὰ στρατεύματα τοῦ Μουσᾶ, ἀνέλαβε δὲ τὴν κατοχὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Σουλεϊμάν· ἀλλὰ διάγοντος τούτου βίον ἀμέριμνον, ἐπιπίπτει ὁ Μουσᾶς μετὰ στρατοῦ κατὰ τῆς πόλεως κυριεύει αὐτὴν καὶ μετ' αὐτῆς πίπτει καὶ ὁ Σουλεϊμὰν (1410). Τοιοῦτον ὑπῆρξε καὶ τὸ τέλος τοῦ Σουλεϊμάν.

Ὁ Μουσᾶς ἄρας νίκην κατὰ τοῦ Σουλεϊμὰν κηρύσσεται δεσπότης τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὀθωμανῶν, μὴ θέλων νὰ ἀναγνωρίσῃ κατὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ὑποσχεθέντα τὸν Μωάμεθ ὡς ὑπέρτατον κυριάρχην. Ἀρξάμενος δὲ τῶν ἐκδικήσεών του κατὰ τῶν συμμάχων τοῦ Σουλεϊμὰν, ἐν πρώτοις ἐπόρθησε τὴν χώραν τοῦ ἡγεμόνος Στεφάνου (Σερβίαν)· ἐκεῖθεν ἐπανελθὼν ἐπολιόρκησε τὴν Θεσσαλονίκην, ἣν ἐπὶ τέλους καὶ ἀνεκτήσατο, κατέλαβε δὲ καὶ πάσας τὰς παρὰ τὸν Στρυμῶνα πόλεις πρὶν τῆς Λαμίας, καὶ ἐν γένει ὅλας τὰς ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμὰν τοῖς βυζαντινοῖς παραχωρηθείσας πόλεις, πολιορκήσας καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ αὐτοκράτωρ τότε μεγάλως πιεζόμενος ὑπὸ τῶν πολιορκητῶν ἐπικαλεῖται τὸν Μωάμεθ ἐξ Ἀσίας.

Ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπι-

πίπτει κατὰ τοῦ Μουσᾶ, ἀλλ' ἀποκρούεται παρὰ τὸ Ἰνδζιγίζ καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν πόλιν, ἣν ὁ Μουσᾶς ἐξακολουθεῖ πολιορκῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τῆς πολιορκίας ἀποχωρήσαντος τοῦ Σουλτάνου ἀπὸ Εὐρώπης, ὁ Μουσᾶς ἐξ ἀνάγκης λύει τὴν πολιορκίαν πολεμῶν πρὸς τοὺς συμμάχους ἐκείνου τὸν Κράλην τῆς Σερβίας καὶ τὸν Μανουὴλ τοῦ Βυζαντίου. Ἤδη ὁ Μωάμεθ ἐπιπίπτει κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἥτις ἀπέρριψε τὴν περὶ παραδόσεως τοῦ Μωάμεθ πρότασιν ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Μουσᾶ, καθ' οὗ ἐπιτεθεὶς καταδιώκει αὐτὸν πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν, τέλος δὲ ἐν τῷ στενῷ Σουλούδερβεντ (Σούκκων) κατατροποῖ τὰ στρατεύματα αὐτοῦ. Ἐκεῖθεν καὶ πολλὰς ἄλλας ἐποιήσαντο κατακτήσεις τὰ στρατεύματα τοῦ Μωάμεθ ἐπὶ διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐνῷ δέ ποτε αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Τσαμουρλῆ, ὁ δὲ Μουσᾶς κατήρχετο βραδέως, τὰ δύο στρατεύματα παρετάχθησαν εἰς μάχην, καθ' ἣν αὐτομολήσαντα τὰ τοῦ Μουσᾶ ἐπήνεγκον τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὅστις ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυ ἔτη ἀπολύτως ἐδέσποζεν, ἔμεινε δὲ μόνος ἄρχων ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ.

6.

ΓΑΖΗ ΤΣΕΛΕΒΗ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΕΧΜΕΤ.

Ὁ σουλτὰν Μεχμὲτ μείνας μόνος συνωμολόγησε μετὰ τοῦ Μανουὴλ συμμαχίαν, δι' ἧς ἀπέδιδεν αὐτῷ πολλὰς

τῶν ὑπὸ τοῦ Μουσᾶ κατακτηθεισῶν πόλεων παρὰ τῇ Προποντίδι, Εὐξείνῳ καὶ Θεσσαλίᾳ, καὶ ἀφωσιώθη ἐνθέρμως εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς ἐπικρατείας του ἧττον ἐπεκτεινομένης ἢ ἐπὶ Βαγιαζίδ. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ νῦν προὔκυψαν δυνάσται ὑποτελεῖς μὲν θεωρούμενοι αὐτῷ, ἀλλ' ἀείποτε στασιάζοντες. Τοιοῦτος μεταξὺ ἄλλων ὑπῆρξεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Καραμανίας δὶς ἐπαναστατήσας, ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ πεσὼν εἰς ἔνεδραν ἡττᾶται, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ συλλαμβάνεται αἰχμάλωτος. Ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ ἐπιεικῶς φερόμενος ἀπολύει αὐτόν, ὅστις πρὸς ἔνδειξιν ὑπακοῆς ἅμα καὶ εὐγνωμοσύνης θεὶς ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ τὴν χεῖρα του ἀπήγγειλε τὸν ἑξῆς ὅρκον. «Ὄμνυμι ὅτι, ἐνόσῳ ἡ ψυχὴ αὕτη μένει ἐν τῷ σώματι οὐδέποτε στραφήσομαι πρὸς ὀθωμανικὸν κτῆμα ἢ χώραν». Ὁ Σουλτάνος ἐπιπεισθεὶς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐνόρκῳ εἰρήνῃ ἀποδίδει αὐτῷ πάσας τὰς κατακτηθείσας χώρας, δοὺς σύναμα καὶ τύμπανον μετὰ σημαιῶν, ἵππων καὶ καμήλων. Ὁ νέος ἀπῆλθεν, ἀλλὰ μόλις ἀπομακρυνθεὶς τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοπέδου, κατέλαβεν ἀγέλας ἵππων βοσκόντων καὶ ἀπήλασεν αὐτάς. Ὅτε δὲ παρετηρήθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν ὑποτελῶν ἡ παράβασις τῶν ὅρκων, ὁ ἡγεμὼν εἰς ἔνδειξιν πλήρους καὶ εἰλικρινοῦς αὐτῶν τηρήσεως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου του νεκρὰν περιστερὰν, ἐφ' ἧς ζώσης ἐτίθη τὴν χεῖρα, ὁμνύων τῇ ψυχῇ αὐτῆς. Ὅθεν συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρκους ἐκπνευσάσης ἤδη τῆς περιστερᾶς συνεξέπνευσαν αὐτῇ καὶ οἱ ὅρκοι. Ἀλλ' ὁ Μωάμεθ ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ ἐπιόρκου παραδειγματικῶς ἐνουθέτησεν αὐτόν.

Τῷ 1420, ὅτε συνωμολογήθη μετὰ τοῦ Μανουὴλ ἡ

περὶ συντηρήσεως τοῦ Μουσταφᾶ ῥηθεῖσα συνθήκη τοῦ Μωάμεθ, διαπεραιομένου εἰς Ἀσίαν διὰ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ αὐτοκράτωρ ἔπεμψεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ τὸν Δημήτριον Λεοντάριον, μετὰ πολλῶν ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν καὶ δωρεῶν βασιλικῶν. Οὗτοι ὑποδεξάμενοι αὐτὸν πρὸ τῆς πόλεως προέπεμψαν μέχρι Βεσικτὰς (Διπλοκιονίου) ἐν πλήρει συνδιαλέξει δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τοῦ Λεοντάριου. Ἅμα δὲ τῇ ἐμφανίσει αὐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπιβὰς μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τριήρους ἔσπευσεν εἰς προϋπάντησιν τοῦ Σουλτάνου μεθ' οὗ φιλικώτατα ἠσπάσθησαν. Ἐπιβάντος δὲ καὶ τοῦ Σουλτάνου ἑτέρας πολυτελῶς κεκοσμημένης διεπεραιώθησαν ἀδελφικῶς συνδιαλεγόμενοι κατὰ τὸν πλοῦν εἰς Σκούταρι, ἔνθα ἀποβὰς ὁ Σουλτάνος διηυθύνθη εἰς τὴν δι' αὐτὸν προπαρεσκευασμένην σκηνήν, ἐν ᾗ γευματίσας περὶ τὴν ἑσπέραν ἀνεχώρησεν ἔφιππος διὰ Νικομήδειαν, τοῦ αὐτοκράτορος ἐπανελθόντος οἴκαδε.

Τὸ ἐπιὸν ἔαρ, τοῦ Σουλτάνου ἐπανελθόντος διὰ Καλλιπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν, ὁ αὐτοκράτωρ ἔπεμψε Δημήτριον τὸν Λεοντάριον αὖθις, ὅπως προσαγορεύσῃ αὐτόν, ὅστις μετὰ μεγάλης ἀγάπης καὶ πολλῆς τιμῆς ἐδέξατο τὸν πρεσβευτήν. Αἰσθανόμενος δὲ προσεγγίζοντα τὸν θάνατον μετεπέμψατο τὸν πιστὸν αὐτοῦ βεζίρην Βαγιαζὶδ πασᾶν καὶ ἐξώρκισεν αὐτὸν ἵνα δείξῃ τὴν αὐτὴν πίστιν καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουρὰτ, ἄρχοντα τότε τῆς Ἀμασείας. Τῇ ἐπιούσῃ πρωΐᾳ ὁ Σουλτάνος παρέστη αὖθις τῷ στρατῷ, ὑφ' οὗ ὑπεδέχθη διὰ τῶν συνήθων εὐφημιῶν, ἀλλ' ἐπαναληφθείσης τῇ ἐπαύριον τῆς ἀποπληξίας ἐτελεύτησε τὸν βίον.

Πρῶτος τῶν Ὀθωμανῶν κυριαρχῶν ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ ἔπεμψε διὰ τῆς ἐπ' ἔτος συνοδίας τῶν προσκυνητῶν, χάριν τῶν πτωχῶν τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνης, χρυσοῦν δῶρον καλούμενον *σουρρὲ*, παραδοθὲν ἰδίῳ ἐπιτρόπῳ μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν σερίφην τῆς Μέκκας. Ἀνήγειρε δὲ πολλὰ δημόσια κτίρια, ἐν οἷς διακρίνεται τὸ ἐν Προύσῃ Γεσίλδζαμὶ (πράσινον τέμενος), καὶ ἐπαξίως ἔλαβε καὶ τὸν τίτλον *Τσελεπῆ* (φιλόκαλος, κομψὸς καὶ εὐγενὴς κύριος)· διότι οὐχὶ μόνον ἦτο εὐεργετικὸς καὶ φιλεύσπλαγχνος πρὸς τοὺς ἡττωμένους ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῶν χρονικῶν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, περιεχόντων περὶ φιλολογίας, γραμματολογίας, ἰατρικῆς, ἀστρονομίας καὶ ποιήσεως ἐπ' αὐτοῦ καλλιεργηθέντων.

7.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΡΑΤ Β'.

Ἀποθανὼν ὁ Μωάμεθ πολλοὺς ἀφῆκεν υἱούς, ἐξ ὧν ὁ πρωτότοκος Μουρὰτ διεδέξατο αὐτὸν, ἐπανελθὼν ἐξ Ἀμασείας. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπεκρύβη ἡ τελευτὴ τοῦ Μωάμεθ, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν δύο βεζιρῶν καὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς αὐλῆς καίπερ ἀγωνιόντων τῶν γενιτσάρων καὶ σπαΐδων ὅπως προσίδωσιν αὐτόν. Ἅμα δὲ τῇ ἀναβά-

σει τοῦ Μουράτ εἰς τὸν θρόνον ἀνεκηρύχθη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Μωάμεθ, οὗτινος τὸ σῶμα μετηνέχθη καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθὲν ἐν Προύσῃ Γεσίλ-Δζαμί. Ὁ Σουλτὰν Μουράτ περιζωσάμενος τὸ ξίφος πρόσηβος ἔτι τὴν ἡλικίαν, ὑπὸ τοῦ Ἐμίρ-Βουχαρί, ἐπολιόρκησε μετὰ τὴν κατάπαυσιν ἐσωτερικῶν τινων ταραχῶν τὴν Κωνσταντινούπολιν (1423), καὶ τὸ πρῶτον ἤδη γίνεται χρῆσις τηλεβόλου κατὰ τῶν ὀχυρωμάτων ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ, ἣν λύσας συνωμολόγησε συνθήκην μετὰ τοῦ Μανουὴλ εἰρήνης, δι' ἧς, διατηρηθείσης καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του Ἰωάννου Παλαιολόγου, (1426) ἐπετρέπετο αὐτῷ πᾶσα ἡ παραλία τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου, πλὴν τῆς Σηλυμβρίας καὶ Δέρκων, σύναμα δὲ συνεφωνήθη καὶ ἡ ἀπότισις ἐτησίου φόρου ἐκ 300,000 ἄσπρων.

Μετὰ τὴν εἰρήνην ταύτην μόνοι ἐχθροὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἄξιοι λόγου τῶν Ὀσμάνων ἔμενον οἱ Βενετοὶ καὶ οἱ Ἱππόται τῆς Ῥόδου· διότι πλὴν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἡγεμόνες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ. Αἱ ἐπιτυχίαι ὅμως αὗται τοῦ Σουλτάνου ἐξήγειραν τὴν ἀνησυχίαν τῆς Εὐρώπης καὶ οὕτως ὁ Σουλτάνος ἠναγκάσθη ἐκδικούμενος τὸν Κωνσταντῖνον Δραγάσην, κυριεύσαντα τὰς Πάτρας, νὰ καταλάβῃ ἐξ ἐφόδου τὴν Θεσσαλονίκην· ἐπιδραμὼν δὲ καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, Αἰτωλίαν καὶ Ἤπειρον ἔστη πρὸ τῆς Ἀλβανίας, ἣν μετὰ πολλῶν ἀγώνων κατεκτήσατο ὑποτάξας τὸν ἡγεμόνα αὐτῆς Ἰωάννην Καστριώτην, ὃν καὶ ἠνάγκασε νὰ πληρώσῃ φόρον καὶ νὰ δώσῃ τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ υἱοὺς ὡς ὁμήρους, ὧν ὁ τελευταῖος Γεώργιος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Σκενδέρ βεης

(Ἀλέξανδρος), ἀνεσύστησε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πατρός του.

Καὶ ἄλλους πολλοὺς διεξήγαγε πολέμους ὁ Γαζὴ Μουράτ ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ, ὧν μακρότατος ὑπῆρξεν ὁ μεταξὺ τῶν Σέρβων, οὓς βοηθουμένους ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βορβίνου τοῦ ἐπωνυμουμένου Οὐνιάδου, ἄγοντος 25,000 ἀνδρῶν τῇ ἀποστολῇ τοῦ Λαδισλάου ἢ Ἀγέλλωνος, βασιλέως Πολωνίας καὶ Οὐγγαρίας, δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ τέλους νὰ νικήσῃ, αὐτομολήσαντος πρὸς αὐτοὺς τοῦ Γεωργίου Καστριώτου. Ἐκ τῆς μάχης ταύτης καὶ τῶν μετ' αὐτὴν προετοιμασιῶν τῆς Εὐρώπης, ὁ Μουράτ ἐπρότεινεν εἰρήνην τῷ Λαδισλάῳ, παραχωρῶν τῷ Καστριώτῃ νὰ βασιλεύσῃ ἡσύχως ἐν Ἀλβανίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Μακεδονίᾳ.

Μετὰ τὴν εἰρήνην ταύτην διαπεραιωθέντος τοῦ Σουλτὰν Μουράτ εἰς Ἀσίαν πρὸς διαστολὴν τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις ταραχῶν, μανθάνει ὁ Λαδίσλαος πλὴν τούτου ὅτι καὶ στόλος σταυροφόρων διαπλέει τὸ Αἰγαῖον, ὅπως κωλύσῃ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Σουλτάνου εἰς Εὐρώπην, καὶ λαβὼν ἅμα ἐνθαρρυντικὰς παρὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου εἰδήσεις, προβαίνει διὰ τῆς Βουλγαρίας, ἵνα διαπεραιωθῇ τὸν Ἴστρον. Καὶ περ δὲ ὁ Μουράτ καταβαλὼν τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ στάσιν, ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ μεγαλειτέρου υἱοῦ του Ἀλλαεδδὶν ἀπέθηκε τὴν ἀρχὴν τῷ δεκατετραετῇ αὐτοῦ υἱῷ Μωάμεθ, μαθὼν ὅμως τὴν εἰσέλασιν τῶν Οὔγγρων εἰς Βουλγαρίαν ἀναλαμβάνει αὖθις τὴν κυβέρνησιν καὶ ἐπανακάμψας εἰς Εὐρώπην στρατοπεδεύει μετὰ 60,000 ἀνδρῶν ἐν Βάρνῃ. Ἐνῷ δὲ ὁ οὐγγρικὸς στρατὸς προβαίνων ἀκωλύτως καὶ δι' ἐλπίδος ἔχων κατὰ τὰς ὑποσχέσεις τῶν δυτικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ καρδιναλίου Ἰου-

λιανοῦ Καισαρίνου, ὅτι ἕτοιμος στόλος θέλει διαπεραιώσει αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν, αἴφνης ἐξεπλάγησαν ὅτε εἶδον ἐστρατοπεδευμένους τοὺς Τούρκους ἐν Βάρνῃ, ἐν ᾗ συγκροτηθείσης μάχης ἀμφιρρόπου τὸ πρῶτον, ἐπικαλεῖται εἶτα ὁ Σουλτάνος τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τῆς ἀληθείας κατὰ τῶν ἐπιόρκων καὶ νικᾷ αὐτοὺς κατὰ κράτος, φονευθέντος καὶ τοῦ Λαδισλάου. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Σουλτάνος καταστείλας ταραχάς τινας ἐν Ἀσίᾳ ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου Δραγάση, ὃν μετ' ἰσχυρὰν ἀντίστασιν νικήσας, τέλος ἐκυρίευσε διὰ τοῦ πυροβολικοῦ αὐτοῦ τὸ ὀχύρωμα τῶν πολεμίων.

Καὶ αὖθις ἐπανέκαμψεν ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ εἰς τὸ ἐν Μαγνησίᾳ ἀποχωρητήριόν του, ἵνα ἐν αὐτῷ διάγῃ βίον εἰρηνικὸν καὶ ἀτάραχον. Ἀλλὰ μόλις ἀποσύρεται νέαι πάλιν ἐν Πελοποννήσῳ ἐκρήγνυνται στάσεις, αἵτινες ἠνάγκασαν αὐτόν, ἵνα ἐκ νέου ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους, καὶ ἰδίᾳ στάσις τις ἐν Ἀδριανουπόλει ἐκραγεῖσα. Ὅθεν τῷ 1445 ἐπελθὼν κατὰ τῆς Εὐρώπης, ἵνα καταστείλῃ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει στάσιν, ἐπετέθη καὶ κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐπιστήσας τὸν ὑπασπιστὴν αὐτοῦ Τουγραχὰν εἰς τὰ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου διαπραττόμενα. Ἀνακάμψας δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος εἰς Ἀδριανούπολιν ἀνατίθησι τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκστρατείας εἰς τὸν Τουγραχὰν, ὅστις ἔχων συνεργοὺς καὶ τοὺς Φράγκους ἡγεμόνας, οὓς εἶχε ταπεινώσει ἄλλοτε ὁ Κωνσταντῖνος, νικᾷ τὸν ἀντίπαλον ἡγεμόνα περὶ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ ὀλίγα κτήματα, ἃ εἶχε πρότερον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ οὕτως ἔπαυσε καὶ ἡ στάσις αὕτη.

Τὸ ἑπόμενον ἔαρ ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ ἐμελέτα νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Οὔγγρους, καὶ ἰδίᾳ τὸν Οὐνιάδην ἀναγορεύσαντα ἑαυτὸν πρὸ μικροῦ αὐθαιρέτως ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς ἡλικιώσεως τοῦ υἱοῦ Λαδισλάου καὶ προπαρασκευαζόμενον κατὰ τοῦ Σουλτάνου.

Δεινῶς ἤθελον κινδυνεύσει οἱ Οὔγγροι, ἐὰν ἐξ ἄλλου ἕτερος ἐχθρὸς δὲν περιέσπα τὸν Σουλτάνον. Οὗτος καταλαβὼν τὸ φρούριον τῆς Κροίας (Ἐρίβοια) πολλὰ παρεῖχε πράγματα τῷ Σουλτὰν Μουρὰτ, ἕως οὗ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Οὐνιάδου ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Στενίτσης. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ διαρκεσάσῃ τρεῖς ἡμέρας ἡττῶνται ἦτταν φοβερὰν οἱ Οὔγγροι, αἰχμαλωτίζεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Οὐνιάδης ὑπὸ τοῦ Βοϊβόδα τῆς Σερβίας παρ' οὗ μετὰ πολλῆς θυσίας ἐλυτρώθη. Τέλος ὁ Σουλτάνος συνωμολόγησεν ἀνακωχὴν μετὰ τοῦ Οὐνιάδου ἐπταετῆ, καθ' ἣν ἡ Βλαχία, Σερβία καὶ ἡ Βοσνία ἔμενον φόρου ὑποτελεῖς αὐτῷ.

Ἀλλ' ὁ Σκενδέρ-βεης ἐξακολουθεῖ παρέχων ἔτι πράγματα, ὅτε τῷ 1449 ὁ Σουλτάνος τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ κατακλύει ἐκ νέου πᾶσαν τὴν Ἀλβανίαν. Ἀσφαλίσας δὲ ὁ ἡγεμὼν τὴν Κρόϊαν ἤρξατο παρενοχλεῖν τοὺς Τούρκους, εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Σβιατογράδου τοσοῦτον, ὥστε κυριεύσας τοῦτο ὁ Σουλτάνος ἐσκέφθη φρόνιμον ἵνα ἀναζεύξας ἐπανέλθῃ τὸ ἐπιὸν ἔτος μετὰ ἰσχυροτέρου στρατοῦ κατὰ τῆς Κροίας. Ἀλλ' ὅμως καὶ αὖθις ἐπανέκαμψεν ἄπρακτος εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν τούτῳ ἀποθανόντα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον Β'. ἄπαιδα (1451), διεδέξατο ὁ ἀδελφός του Κωνσταντῖνος Δραγάσης. Ἐνῷ δὲ διῆγεν

ήσύχως ἐν Ἀδριανουπόλει ὁ Σουλτάνος, ἑτοιμασθεὶς νὰ ἀπέλθῃ αὖθις εἰς Μαγνησίαν καὶ δειπνῶν μετὰ τῶν φίλων του ἐπὶ νήσου τῆς λίμνης Ἀδριανουπόλεως, ἄγων τὸ 49 ἔτος ἐτελεύτησεν ἐξ ἀποπληξίας (1451), ἕνα μῆνα μετὰ τὴν τρίτην του παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς.

Ὁ περιφανὴς οὗτος Σουλτάνος ἦν λίαν ἐνάρετος, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία καὶ πολλοὶ τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν, ὑπάρξας πάντοτε δίκαιος, εὐσεβὴς καὶ πιστὸς εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Β'.

8.

ΓΑΖΗ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΕΧΜΕΤ Β'. Ο ΠΟΡΘΗΤΗΣ.

Ὁ θάνατος σουλτὰν Μουρὰτ Β'. ἀνηγγέλθη διὰ τοῦ ἀγγελιαφόρου τοῦ μεγάλου βεζίρου Χαλὴλ πασᾶ τῷ διαδόχῳ, διαμένοντι ἐν Μαγνησίᾳ, ὅστις ἄγων τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας ἀνέβη τὸν θρόνον. Ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ θατάτῳ τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς εὐθὺς ἔζευξε διὰ Καλλίπολιν, ἔνθα ἀφίκετο τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ πολλῶν αὐλικῶν. Ἐκεῖθεν διὰ ταχυδρόμου ἀνήγγειλεν εἰς Ἀδριανούπολιν τὴν αὐτόσε ἔλευσιν αὐτοῦ, πάραυτα δὲ οἱ ὑπουργοὶ καὶ μεγιστάνες ἐξῆλθον μετὰ μεγάλων παρατάξεων εἰς προϋπάντησιν τοῦ νέου Σουλτάνου. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ ἱκανὸν ἐθρήνησαν ἅπαντες ἐπὶ

τῷ θανάτῳ τοῦ Μουρὰτ Β'. ἀποβάντος τοῦ ἵππου καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου, ἔτειναν ἀλλήλοις τὰς χεῖρας καὶ οὕτως ἀφίκοντο προπέμποντες ἔφιπποι τὸν Σουλτάνον μέχρι τῶν ἀνακτόρων. Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐν μέσῳ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν λοιπῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἀφ' οὗ ἐδέξατο τοὺς πρέσβεις διαφόρων πόλεων.

Τότε ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία εὑρίσκετο ἐν πλήρει διαμελισμῷ· οὐδόλως ὅμως ἐπεσπάσαντο αἱ κατακτήσεις τὴν προσοχὴν τοῦ γενναίου καὶ μεγαλεπηβόλου διαδόχου. Λίαν ὀρθῶς σκεπτόμενος περιωρίσθη ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἄμεσον ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους διοργάνωσιν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξετέλεσε μετὰ σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας τὰ περὶ τὴν ταφὴν τοῦ πατρὸς, οὗτινος τὸν νεκρὸν μετὰ μεγάλης πομπῆς ἔπεμψεν εἰς Προῦσαν, διανείμας καὶ πλεῖστα νομίσματα πρὸς τοὺς πένητας. Διωρίσατο δὲ μέγαν βεζίρην τὸν ἀγγελιαφόρον Χαλὴλ πασᾶν.

Ὁ Σουλτὰν Μεχμὲτ λίαν φιλικῶς προσηνέχθη πρὸς τοὺς Παλαιολόγους, οὐχ' ἧττον ὅμως τὸ μὲν τὸ μεγαλεπήβολον αὐτοῦ, τὸ δὲ τὸ ἀγέρωχον τοῦ τελευταίου τῶν Παλαιολόγων παρεσκεύασαν τὴν μεταξὺ αὐτῶν ῥῆξιν. Ἡ πρώτη ἀφορμὴ εἰς τοῦτο ἐδόθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις καταγινομένου τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν περιστολὴν τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ τῶν τούρκων ὑποτελῶν ἐπαναστάσεως, ἐνόμισε κατάλληλον τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων αὐτοῦ, ἀπαιτῶν σύναμα παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ σιτηρεσίου, ὅπερ ἀπὸ Σουλτὰν Μουρὰτ εἰς τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν ἐτελεῖτο, ἄλλως θὰ ὑπεστήριζε τὰ δικαιώματα τοῦ ἐπαναστατήσαντος ἡγεμόνος. Τοῦτο λίαν διή-

γειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ, ἐπεφυλάσσετο ὅμως νὰ ἐξομαλύνῃ προηγουμένως διαφόρους ἀναφανείσας στάσεις καὶ ἰδίᾳ τὴν τελευταίαν πασῶν, τῶν ἐν Προύσῃ γενιτσάρων, οὓς τέλος διὰ χρημάτων προσφκειώσατο, καὶ οὕτως ἔλθει εἰς διαπραγματεύσεις περὶ τῶν αἰτήσεων τοῦ Παλαιολόγου μετ' αὐτοῦ, μεθ' οὗ μέχρι τοῦδε διὰ τοῦ βεζίρου του Χαλὴλ πασᾶ διῆγε μετρίως. Πρὶν ἢ δὲ ἀρξώμεθα τῶν περὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρατίθεμεν εὐσυνόπτως τινὰ περὶ αὐτῆς.

Ἡ ἄλλοτε μὲν πρωτεύουσα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας νῦν δὲ τῆς ὀθωμανικῆς κειμένη ἐπὶ μικρᾶς τριγώνου χερσονήσου, σχηματιζομένης κατὰ τὴν εἰς Προποντίδα ἀναστόμωσιν τοῦ θρᾳκικοῦ Βοσπόρου, διαβρεχομένης δὲ ἔνθεν μὲν ὑπ' αὐτῆς, ἔνθεν δὲ ὑπὸ τοῦ Κερατείου κόλπου, ὁρίζεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τοῦ Κερατείου κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντίδος καὶ πρὸς Ἀ. ὑπὸ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου.

Ἡ βασίλισσα αὕτη τῶν πόλεων, ἧς τὴν κορυφὴν κατεῖχε τὸ ἀρχαῖον *Βυζάντιον*, κτισθὲν καὶ ἐπικληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Μεγαρέων Βύζαντος, κατεσχέθη τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ τῶν περσικῶν πολέμων, ὧν ὁ ἀρχηγὸς Παυσανίας διὰ τὰς νέας ἃς αὐτῇ προσέθηκεν ἀποικίας ὠνομάσθη δεύτερος ἱδρυτὴς αὐτοῦ. Μετ' αὐτοὺς ὑπετάγη τοῖς θαλασσοκρατήσασιν Ἀθηναίοις, ἐπολεμήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου. Ἡ δὲ πλήρης αὐτονομία ἦν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀνεκτήσατο ἀπωλέσθη τὴν δευτέραν μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὑποταγείσης τῆς πόλεως τοῖς Ῥωμαίοις.

Οὐδόλως ὅμως ἀπέσχε τῶν δεινῶν τῶν ἀντιποιουμένων τὸν ῥωμαϊκὸν θρόνον. Τῆς ἄλλως ἰσχυρᾶς φρουρᾶς τοῦ Πεσκηνίου Νίγερος πρὸς ἀποκλεισμὸν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἀντιπάλου του Σεπτήμου Σεβήρου μὴ δυνηθείσης ἀντιστῆναι, ἐκλω ἐξ ἐφόδου ἡ πόλις καὶ ὁλοτελῶς σχεδὸν κατεστράφη (198), πρὸς δὲ καὶ διοικητικῶς καθυπεβλήθη τῇ Ἡρακλείᾳ. Ἡ δὲ μετ' οὐ πολὺ ἀνόρθωσις ἐκ μεταμελείας τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αὐτοκράτορος μικρὸν διήρκεσε, καταστραφείσης αὖθις ὑπὸ τοῦ Γαλιηνοῦ καὶ τῶν διαδόχων του.

Ἀλλ' ἴσως ἐπέπρωτο μετὰ τοσαύτας καταστροφὰς καὶ δηώσεις ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος τῶν πόλεων νὰ τιμηθῇ διὰ τῆς ἱδρύσεως ἐν αὐτῇ τοῦ θρόνου νέου βασιλείου, ἀποσπασθέντος τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου (328), ὅτε προσέλαβε καὶ τὸ μέχρι τοῦδε σωζόμενον ὄνομα *Κωνσταντινούπολις*, πρὸς τῇ τιτλοφορίᾳ δι' εἰδικοῦ βασιλικοῦ διατάγματος *Νέᾳ Ῥώμῃ*.

Πρῶτος τῶν αὐτοκρατόρων ὁ Θεοδόσιος ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως διὰ τῆς ἀνασκευῆς τῶν τειχῶν, ἅτινα πανταχόθεν περιεζώννυον τὴν πόλιν, ἢ καὶ οἰκοδομῆς νέων.

Πύλας δὲ ἠρίθμει ἡ πόλις 43, ὧν 12 μὲν πρὸς τὸν λιμένα, 13 πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ 18 πρὸς δυσμάς· δημοσίους πλατείας 17· δεξαμενὰς ὕδατος μεγάλας 4, ὑδραγωγεῖα 3, λουτρὰ δημόσια 24 καὶ λοιπὰ δημόσια καταστήματα καὶ γλυπτικῆς τέχνης ἀριστουργήματα, ἅτινα ἐπηύξουν τὴν φυσικὴν τῆς πόλεως καλλονήν.

Μόλις δὲ ἀνέκυψεν ἡ συνεχῶς ὑπό τε φυσικῶν καὶ τυχαίων καταδυναστευομένη πόλις καταστροφῶν, ἤτοι πυρ-

καϊῶν ἐκ τύχης ἢ καὶ ἐξ ἐπίτηδες ἐν ἐμφυλίοις στάσεσι βαλλομένων, ἤρξατο ἡ μακρὰ τοῦ Γραικορωμαϊκοῦ κράτους βασιλεία, καθ' ἣν ἡ Κωνσταντινούπολις πολλάκις πολιορκηθεῖσα τρὶς μὲν ἑάλω ὑπ' αὐτῶν, δὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φράγκων σταυροφόρων. Ἡ προτελευταία τῶν πληγῶν ἐδόθη αὐτῇ ἀπροόπτως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Νικαίας, Μιχαὴλ Παλαιολόγου, μεθ' ὃν τέλος ἑάλω ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Β'. ἐπὶ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος τῶν Βυζαντινῶν.

Ὁ πρὸ ἑκκαίδεκα περίπου μηνῶν ἀναβὰς τὸν θρόνον τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μνησθεὶς αὐτοκράτωρ ἦρχεν ἤδη χώρας ἐκτεινομένης μόλις πέραν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διότι τὸ μὲν προάστειον, *Galatãr*, ἀριστερᾷ τῷ εἰσιόντι εἰς τὸν Κεράτειον κόλπον κατεῖχον οἱ Γενουαῖοι, ἐνῷ ἅπασα ἡ ἑκατέρωθεν τοῦ Βοσπόρου χώρα ἦτο ὀθωμανική· ἰδίως λοιπὸν τὸ κράτος περιωρίζετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καί τινας νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Σκοπὸς δὲ τοῦ Σουλτάνου ἦν μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν νὰ διευθύνῃ ὅλας αὐτοῦ δυνάμεις πρὸς ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μόλις ὅθεν διεπεραιώθη εἰς Καλλίπολιν περιώρισε τὴν ἐκ τῶν περὶ τὸν Σρυμόνα χωρῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ Ὀρχὰν ὡρισμένην πρόσοδον καὶ ἐξέβαλεν ἐκεῖθεν τοὺς βυζαντινοὺς κατοίκους. Φοβερὰ ὅμως ἦτο καὶ καταπληκτικὴ ἡ ἀγγελία τῷ τε αὐτοκράτορι καὶ σύμπασι τοῖς χριστιανοῖς, τοῖς καὶ ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ἀποστολῆς ἐγκυκλίων, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος, ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἀσιατικὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν πρὸς ἀνεύρεσιν χιλίων οἰκοδόμων, τεκτόνων καὶ ἀναλόγων ἀσβεστοκαυστῶν καὶ βοηθῶν, πρὸς ἀνέγερσιν φρουρίου μετὰ παντὸς τοῦ ἀναγκαίου ὑλικοῦ ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου ὄχθης, ἀπέναντι ἀκριβῶς τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς ὁ σουλτὰν Βαγιαζὶδ ὁ Γιλδιρὶμ ᾠκοδόμησε τὸ Ἀνατὸλ-χησὰρ (ἀνατολικὸν, φρούριον). Ἐνταῦθα ὁ Βόσπορος στενοῦται μέχρι πέντε σταδίων, καλούμενος διὰ τοῦτο καὶ *Λάρυγξ*, ὀλίγον βορειότερον τῆς περικαλλοῦς θέσεως Κιὸκ-σοῦ (οὐράνιον ὕδωρ), ἐκεῖ ὅπου Ἀνδροκλῆς ὁ Σάμιος περίπου ἔζευξε τὴν πρὸς διάβασιν τοῦ ἐπὶ Σκύθας στρατεύοντος Δαρείου γέφυραν. Ἡ προεκβάλλουσα αὕτη ἄκρα, παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ὁποίας ἡ ὄχθη ἐκαλλεῖτο Ῥοώδης, ἢ Φωνοειδὴς, ἢ Φόνεας, καὶ κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους Πυρρίας Κίων, ἔφερε τὸ ὄνομα Ἑρμαῖον ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ τοῦ Ἑρμοῦ.

Ἅμα ἀρξαμένῳ τῷ ἔαρι τοῦ 1452 παρὰ τῷ ῥηθέντι ἐν Ἀσίᾳ φρουρίῳ συνηθροίσθησαν ἅπαντες οἱ ὑπάλληλοι ὀθωμανοὶ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τοὺς διατεταγμένους ἐργάτας. Ἐνῷ δὲ συνεπορεύετο ἐκ Νικομηδείας, τῆς ἐν Πόντῳ Ἡρακλείας καὶ ἐξ Ἀσίας ἡ ἀναγκαιοῦσα ὕλη, ὁ Σουλτάνος ἐπιβιβασθεὶς ἐκ Καλλιπόλεως ἓξ τριηρῶν ἐξωπλισμένων, ὀκτωκαίδεκα διηρῶν καὶ ἑκκαίδεκα φορτηγῶν πλοίων φθάνει εἰς Βόσπορον τὴν 26 Μαρτίου, ἔνθα παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ μνησθέντος Ἑρμαίου ἀκρωτηρίου ὑπὸ τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τῶν μυκηθμῶν τῶν συντριβομένων κυμάτων ἐσκιαγράφησε τὸ φρούριον κατὰ παράβολον ἰδέαν, ὅπως διὰ τῆς περιοχῆς τῶν τειχῶν ἐξεικονίζεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τοῦ πορθητοῦ, ἀραβικοῖς γράμ-

μασιν, οὕτως ὥστε ἐν τῷ κύκλῳ τῷ σχηματιζομένῳ ὑπὸ τοῦ γράμματος **M** νὰ οἰκοδομηθῇ πύργος. Ἡ οἰκοδομὴ ἐπερατώθη ἐντὸς τριῶν μηνῶν, καὶ τὰ μὲν τείχη αὐτῆς εἶχον πάχος 25 ποδῶν, οἱ δὲ μολυβδοσκεπεῖς πύργοι 30.

Ὁ Σουλτάνος διὰ τοῦ φρουρίου τούτου ἀπέβλεπεν εἰς τὸν παντελῆ ἀποκλεισμὸν τῆς συγκοινωνίας καὶ ἀλληλοβοηθείας μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Πόντου. Ἐγκατέστησε δὲ ἐν αὐτῷ φρουρὰν 400 γενιτσάρων ὑπὸ τὸν φρούραρχον Φεϊρούζ ἀγᾶν, ἐντεταλμένον ἵνα πάντα τὰ καπλέοντα πλοῖα οἱασδήποτε ἐθνικότητος κωλύῃ τοῦ πλοῦ πρὸ τῆς ἀποτίσεως φόρου πρὸς διάβασιν. Ἐπὶ τούτῳ ἐστήθησαν ἐπὶ τοῦ εὐθὺς παρὰ τὴν θάλασσαν πύργου παμμεγέθη τηλεβόλα δι' ὧν θὰ ἐπυροβόλουν καὶ κατεβύθιζον τὰ μὴ ὑπακούοντα. Αἱ σφαῖραι τῶν τηλεβόλων τούτων ἦσαν λίθιναι, βάρους μέχρις 600 λιτρῶν· τινὲς δὲ καὶ μέχρι σήμερον σώζονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν πύργων.

Τὴν 28 Αὐγούστου ὁ Σουλτάνος ἐστρατοπέδευσε μετὰ 50,000 στρατοῦ πρὸς τὰς τάφρους τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, τῇ δὲ 1ῃ Σεπτεμβρίου ἐπανῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὁ δὲ στόλος τὴν 6ην τοῦ αὐτοῦ εἰς Καλλίπολιν.

Ἐνῷ ὁ Σουλτὰν Μεχμὲτ παρεσκευάζετο ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἐξωπλίζετο διὰ τὸ γιγαντιαῖον ἔργον ἐπιδρομαί τινες ἀνεφάνησαν ἐν Πελοποννήσῳ πρὸς περιστολὴν τῶν ὁποίων καὶ παρεμπόδισιν βοηθείας ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν τοῦ αὐτοκράτορος, Δημητρίου καὶ Θωμᾶ, δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου, ἔπεμψεν εἰς τὴν Χερσόνησον, τὸν ἐγγηρασάντα ἐν ταῖς πορθήσεσιν αὐτῆς, τὸν Τουγραχὰν

βέην μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ἀχμὲτ καὶ Ὁμέρ. Οὗτοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ τῆς Κορίνθου προυχώρησαν εἰς Ἀρκαδίαν, διὰ δὲ τῆς Τεγέας καὶ Μαντινείας εἰς τὸ ὄρος Ἰθώμην καὶ μέχρι τοῦ Ἀσιναίου κόλπου κυριεύσαντες τοῦ Νεοκάστρου καὶ πολιορκήσαντες τὴν Σιδηροπολίχνην.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σουλτὰν Μεχμὲτ ἐλθὼν ἐστρατοπέδευσε ὀπίσω τοῦ πρὸς τὴν Χαρσίαν ἢ Καλλιγαρίαν πύλην λόφου, Μάλτεπε, περικυκλώσας τὴν πόλιν ἐκ τῆς ξηρᾶς ἀπὸ Ξυλοπόρτης μέχρι τῆς Χρυσῆς πύλης, δι' οὐκ εὐκαταφρονήτου ἀριθμοῦ μέσης καὶ ἐλάσσονος ὁλκῆς τηλεβόλων. Ἱκανὰς δὲ διενυκτέρευσεν οὗτος νύκτας μελετῶν ἐπισταμένως τὰ πολιορκητικὰ αὐτοῦ σχέδια, ἰχνογραφῶν ἰδίαις χερσὶν ἐπὶ χάρτου τὸ τῆς πόλεως σχέδιον καὶ συσκεπτόμενος μετὰ τῶν γινωσκόντων τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς περὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς θέσεως τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν, περὶ τῶν ὑπονόμων, κλιμάκων καὶ ἄλλων.

Πρώτη τοῦ Σουλτάνου πρὸ πάσης ἄλλης φροντὶς ἦν ἡ μεταφορὰ ἐξ Ἀδριανουπόλεως τηλεβόλου ὁλκῆς τέως ἀγνώστου. Τὸ τηλεβόλον τοῦτο κατεσκευάσθη ὑπό τινος Οὔγγρου κανονιοχύτου, Ὀρβὰν ἢ Οὐρβάν, προσενεγκόντος ἑαυτὸν εἰς ὑπηρεσίαν παρὰ τῷ Σουλτάνῳ ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐν Βοσπόρῳ φρουρίου. Ἐστήθη δὲ ἐπὶ τῆς Καλλιγαρίας πύλης, ἧς κρατερώτερον ἀνθισταμένης, μετηνέχθη εἰς τὴν καὶ νῦν σώζουσαν ἀπ'αὐτοῦ τὸ ὄνομα, *Τόπ-καπού*, πύλη τοῦ Ῥωμανοῦ, ἢ κατ' ἄλλους ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος λόφου Μάλτεπε, κειμένου ἀπέναντι τριῶν πυλῶν ἁγίου Ῥωμανοῦ, Χαρσίας (Σουλοῦ κουλὲ) καὶ Μυριανδρίου ἢ Πολυανδρίου (Ἐδιρνὲ-καπουσῆ). Ἀναφέρομεν μόνον ἐνταῦθα

ὅτι ἐσυρετο ὁ ὁλετὴρ οὗτος ὑπὸ 120 ἰσχυρῶν βοῶν ἐπὶ 30 ἁμαξῶν, ἐγεμίζετο διὰ δύο ὡρῶν καὶ ἐξέπεμπε σφαῖραν ὑπὲρ τὰς 1,200 λίτρας ἐκ μέλανος σχιστολίθου. Παρ' αὐτῷ δὲ ἐστήθησαν καὶ δύο ἕτερα μικρότερα παρασκευάζοντα τὴν ὁδὸν εἰς τὰς καταστροφὰς τοῦ μεγάλου, ὅπερ διαῤῥαγὲν κατεκερμάτισε τὸν χύτην, ἀλλ' ἐπεσκευάσθη. Ἡ Μεσημβρία, Ἀγχίαλος, Βιζύη, ὁ πύργος τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τὸ φρούριον τῶν Ἐπιβατῶν καὶ ἄλλοι ὅρμοι ὑπετάγησαν ἀμέσως τῷ ἐπιτετραμμένῳ ἐπὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ τηλεβόλου Καραδζᾶ βέγ· μόνη δὲ ἡ Σηλύμβρια θαῤῥοῦσα ἐπὶ τοῖς ἰσχυροῖς αὐτῆς τείχεσιν ἀντέστη.

Ὁ πολιορκητικὸς στρατὸς ἀπὸ 400,000 μέχρι 160,000 ταλαντεύεται, ὁ δὲ στόλος ἀπὸ 300—400 πλοίων τὸ πλεῖστον φορτηγῶν. Μόνος ὁ Ν. Βάρβαρος διατείνεται ὅτι συνέκειτο ἐξ 145 πλοίων, ὧν τὸ μέγιστον 300 τόνων χωρητικότητος. Ἀπέναντι δὲ τῶν ἰσχυρῶν τούτων δυνάμεων ὁ αὐτοκράτωρ οὐδὲν εἶχε ν' ἀντιτάξῃ ἢ 7,000 ἀνδρῶν ὑπηκόων τε καὶ ξένων, πλοῖα δὲ ἐν συνόλῳ 26, ὧν τὰ πλεῖστα ξένα.

Ἡ μόνη λοιπὸν καὶ κυριωτέρα ἰσχὺς τῆς πόλεως συνίστατο εἰς τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους, περιβάλλοντα καὶ τὰς τρεῖς τῆς πόλεως πλευράς· διότι καὶ τὰ ὅπλα τῶν Βυζαντινῶν περιωρίζοντο εἰς μικρᾶς ὁλκῆς πυροβόλα, εἰς τόξα, εἰς βέλη καὶ εἰς εἶδός τι μακρῶν μολυβδοβολῶν τυφεκίων. Τὸ τριγωνικὸν τῶν τειχῶν σχῆμα κατὰ μὲν τὴν παρὰ τὴν Προποντίδα νοτιανατολικὴν πλευρὰν (ἀπὸ Ἐπταπυργίου μέχρι Σεραίου, νῦν σεράϊ μπουρνοῦ) ἦν ἁπλοῦν ἄνευ τάφρου, ἐν μέρει διπλούμενον καὶ μετὰ πολλῶν πύργων, νῦν ἀπροσδιορίστων· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τῆς βορείου γωνίας τοῦ τριγώνου παρὰ τὸν Κεράτειον κόλπον πλευρὰ, παρομοίᾳ τῇ πρώτῃ, ᾠκοδόμηται τὸ πλεῖστον κατὰ τοὺς πύργους ἐπὶ Θεοφίλου, ἐνῷ τὰ πρὸς τὴν ξηρὰν τείχη περικλείοντα τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως εἰσὶ διπλᾶ, πρὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ὁποίων ὑπάρχει τάφρος πλάτους 44 βημάτων καὶ βάθους διαφόρου.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἀπεκλείσθη δι' ἁλύσεως ὁ λιμὴν τοῦ Κερατείου κόλπου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν πολιορκητὴν περιζώσαντα τὴν πόλιν διὰ τῶν κατὰ ξηρὰν τειχῶν ὑπὸ 14 κανονοστοιχιῶν μικρῶν καὶ ἐλασσόνων καὶ 12 μεγάλων τηλεβόλων. Ἡ ἔναρξις τῆς πολιορκίας ἐγένετο κατὰ τὴν 6 Ἀπριλίου, καθ' ἣν σύμπας ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς κατέλαβε τὴν προσδιορισθεῖσαν αὐτῷ θέσιν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἐξελθὼν ὡσαύτως τῶν ἀνακτόρων κατέλαβε τὴν ἐν τῷ στρατῷ τάξιν του.

Μέχρι τοῦδε τὸ μᾶλλον ἄξιον λόγου εἶναι ἡ κατάληψις τῶν πέραν τοῦ Κερατείου κόλπου λόφων, ὄπισθεν τοῦ Γαλατᾶ καὶ Κασὶμ πασᾶ, τὸ νῦν Πέραν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε καθ' ἑκάστην δεινοῦται ἡ πολιορκία καὶ κατὰ τοσοῦτον καθ' ὅσον καὶ ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Βαλτᾶ-ὄγλοῦ ἠγκυροβόλησε πρὸ τοῦ Βεσικτὰς, ζητῶν τὴν εἰς τὸν λιμένα εἴσοδον.

Ὁ Σουλτάνος ἐπενόησε νὰ μεταβιβάσῃ τὰ πλοῖα διὰ ξηρᾶς ἐντὸς τοῦ Κερατείου κόλπου. Ἐπὶ τούτῳ εὗρε τὴν μεταξὺ Βεσικτὰς καὶ Καβατὰς, ἐν τῷ νῦν Δολμᾶ-πακτσὲ φάραγγα, μέχρι τοῦ λόφου Πέραν ὑψουμένην, καὶ ἐκεῖθεν διὰ Γενὶ-σεὶρ καὶ προπόδων Ταταούλων εἰς Κασὶμ πασσᾶ,

καὶ διὰ αὐτοῦ εἰς Κεράτειον κόλπον, φθάνουσαν παρὰ τὸ νῦν ὀθωμανικὸν ναυπηγεῖον νὰ σανιδώσῃ, κατασκευάσῃ δὲ κατὰ διαφόρους θέσεις παραπήγματα καὶ κιγκλίδας, καὶ τὴν αὔλακα προσομοίαν ταύτην ὁδὸν στέατι βοῶν καὶ προβάτων ἀλείψας ἀνελκύσῃ διὰ φαλαγγῶν καὶ τροχαλιῶν τὰ πλοῖα καὶ μετακομίσῃ ὅπου δεῖ. Τὸ σχέδιον ἐπέτυχε καὶ 72 πλοῖα διαφόρου μεγέθους μετεκομίσθησαν. Ὁ ἐκ τῆς ὄψεως τῶν πλοίων τούτων τῶν Βυζαντινῶν τρόμος μέγας ὑπῆρξε καὶ πολλὰ παρεῖχε πράγματα. Ἐνῷ οὗτοι διελογίζοντο νὰ καύσωσι τὴν ὑπ' αὐτοῦ οἰκοδομηθεῖσαν ξυλίνην γέφυραν καὶ τὰ πλοῖα, ὁ Σουλτάνος στήσας τηλεβολοστοιχίας ἐπὶ τοῦ ἄνωθεν τοῦ Γαλατᾶ πρὸς τὴν θάλασσαν λόφου ἐπυροβόλει τὰ πρὸς τὸν Γαλατᾶν πλοῖα τῶν τε Βυζαντινῶν καὶ τῶν Γενουηνσίων.

Ἐπὶ ἑπτὰ ἑβδομάδας διετέλει ἤδη ἡ Κωνσταντινούπολις κατὰ ξηρὰν καταπολιορκουμένη, νῦν δὲ ἤρξατο καὶ ἀπὸ τοῦ λιμένος. Ἡμέρα τῆς γενικῆς ἐφόδου ὡρίσθη ἡ 29 Μαΐου (1453) καθ' ἣν τὸ τελευταῖον θὰ ἐδίδετο τραῦμα κατὰ τῆς πόλεως. Ὁ ἀγὼν ἤρξατο τὴν 29, διήρκεσε δὲ ἐπὶ δύο ὥρας, ὅτε πληγωθεὶς ὁ Ἰουστιανὸς, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ στρατηγία τῆς ἀμύνης φεύγει μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν εἰς Γαλατᾶν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος μείνας μόνος ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων πίπτει ἄπνους μετὰ γενναίαν ἄμυναν.

Ὅσῳ δὲ ἐκπληκτικὸν ὑπῆρξε τὸ θέαμα τῆς μάχης διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, τόσῳ ἐκστατικὸν διὰ τὸν Σουλτὰν Μωάμεθ, ὅστις ἀπέναντι τῆς λαμπρότητος τῆς νέας ταύτης κατακτήσεως, ἐν ᾗ μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰσῆλθε, καὶ τὴν ὁποίαν ἀπεκάλει «ἀδάμαντα μεταξὺ δύο σμαράγδων

καὶ σαπφείρων·» ἔκτοτε δὲ ὡρίσθη ἕνεκα τῆς κεντρικῆς αὐτῆς θέσεως ἕδρα τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους· διότι κεῖται ἐπὶ στενοῦ πορθμοῦ, ὅστις χωρίζει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας, καὶ ἐπομένως φαίνεται ἁρμοδία διὰ μητρόπολιν κράτους, περιλαμβάνοντος μέγα μέρος τῶν δύο τούτων ἠπείρων τῆς γῆς. Ἔχει δ' ὡσαύτως λαμπρότατον λιμένα καὶ δεσπόζει τοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἐξ Εὐρώπης πλοῦ.

Οὐχ ἧττον ὁ Μωάμεθ ἐφάνη ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς κατακτηθέντας, ἐπιτρέψας ἀταράχως αὐτοῖς νὰ τελῶσι τὴν λατρείαν τοῦ ὑψίστου καὶ ἐπικυρώσας τὴν ἐκλογὴν, ὡς ἀνωτάτου θρησκευτικοῦ ἄρχοντος ἐπὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, τοῦ Γενναδίου. Τοῦτον μεταπεμψάμενος ἐνεχείρησεν ἰδίαις χερσὶ τὴν χρυσῆν ποιμαντικὴν ῥάβδον κατὰ τὸ ἔθος τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἐνεθάῤῥυνε διὰ πολλῶν τιμητικῶν θαῤῥαλέων φράσεων περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας του· τῷ παρεχώρησε δὲ νὰ τυγχάνῃ τῶν αὐτῶν μετὰ τῶν προκατόχων του προνομίων, τῷ συνεχάρη ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ ταύτῃ τιμῇ καὶ συνέστησεν ἐπὶ τέλους αὐτῷ τὴν εἰλικρίνειαν.

Ἤδη μετὰ τὴν παγίωσιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Σουλτάνος ἐπεχείρησε τὴν κατασκευὴν φρουρίων παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπεσκεύασε τὰ τείχη τῆς πόλεως. Ἡ Σηλύμβρια καὶ οἱ Ἐπιβάται θαῤῥοῦσαι ἐπὶ τὰ τείχη αὐτῶν ἀντέστησαν κατ' ἀρχὰς, εἶτα δὲ ἐν εἰρήνῃ παρεδόθησαν. Διανοούμενος δὲ ἵνα ὑποτάξηται καὶ τὴν Σερβίαν ἐζήτησε δι' ἐπιστολῆς τὴν παράδοσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἐκστρατεύει καὶ εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνευ ἀντιστάσεως· διότι κατὰ πρότασιν τοῦ Γεωργίου ἡ-

γεμόνος αὐτῆς, ἅπαντες ἐνεκλείσθησαν ἐν τοῖς φρουρίοις ἀναμένοντες τὴν ὑποσχεθεῖσαν παρ' αὐτοῦ δύναμιν. Ὁ Οὐνιάδης ἀμυνόμενος τῆς πόλεως ταύτης ἱκανῶς ἀντέστη, ἀλλὰ τῷ 1456 ἀπέθανε. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε καὶ ὁ Γεώργιος ὡς καὶ ὁ μέγας Καπιστράνος θανόντες ἐκ νόσου. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ προσβληθεὶς καιρίως καὶ ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ ἐπανέκαμψεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπου ἐκτελέσας τὴν περιτομὴν τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔζευξε διὰ Πελοποννησον (1458). Αἱ Ἀθῆναι καὶ αἱ Θῆβαι μὴ δυνηθεῖσαι νὰ ἀντιστῶσι κατὰ τοῦ Σουλτὰν Μωάμεθ ὑπέκυψαν, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἡ Λέσβος, ἔνθεν ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς μεγαλειτέρας μερίδος τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ τῆς Μ. Ασίας, ἣ ὑπέκυψε τέως σύμπασα, ὡς καὶ ἡ Τραπεζοῦς, τὸ τελευταῖον λείψανον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ ἐν Πελοποννήσῳ πόλεμος τοῦ Σουλτὰν Μωάμεθ κατὰ τῶν Βενετῶν διήρκεσεν ἐπὶ ἑκκαίδεκα ὅλα ἔτη κατὰ ξηράν τε καὶ θάλασσαν· ὑπέταξε δὲ τὴν Κριμαίαν, μέρη τῆς Ἀλβανίας, τὴν Ἑρζεγοβίνην καὶ τελευταῖον τὴν Μολδαυίαν, ἧς τὸν ἡγεμόνα Στέφανον ὑπέταξε τῷ 1475.

Ἐν ταῖς μάχαις ταύταις τὰ μεγαλείτερα τῶν προσκομμάτων παρεῖχε τῷ Σουλτάνῳ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀλβανίας Σκενδέρβεης, ὅστις ἀπορρίψας τὰς περὶ εἰρήνης προτάσεις τοῦ Σουλτὰν Μωάμεθ ἔτι μᾶλλον ὠχύρωσε τὴν Κρόϊαν, καὶ δὶς ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐπιχειρήσαντος τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως τουρκικοῦ στρατοῦ. Διεκπεραιώσας ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλους πολέμους ὁ Σουλτάνος ἐπιτίθεται μετ' ἀπειραρίθμου στρατοῦ κατὰ τῆς Ἀλβανίας τῷ 1465, κυριεύει ἱκανὰς χώρας καὶ ἀποκλύει τὴν Κρόϊαν, τὴν ὁ-

ποίαν ὁ Σκενδέρβεης διασώσας ἄνευ τινὸς εὐρωπαϊκῆς ἐπικουρίας μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ 14 Ἰανουαρίου 1467, ἀνέθηκεν ὡς καὶ τὸν υἱόν του Ἰωάννην εἰς τὴν προστασίαν τῶν Βενετῶν. Ἀλλ' οὗτοι τῷ 1478 συνθηκολογήσαντες πρὸς τὸν Σουλτάνον παρέδωκαν πλὴν αὐτῆς καὶ τὴν Σκόδραν ἀποτίσαντες καὶ ἀποζημίωσιν 100,000 δουκάτων. Μέγας δὲ φόβος κατέλαβε τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὅτε ὁ ναύαρχος τοῦ Μωάμεθ, Καδὴκ-πασᾶς, κατέλαβε τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Λευκάδα, καὶ ἀποβιβάσας στρατὸν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἰταλικῆς ἀκτῆς ἐκυρίευσε τὸ Ὄτραντον. Ὑπελήφθη ἤδη ἡ Ῥόδος ὑπερασπιζομένη ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου.

Μετὰ μικρὸν ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ Μωάμεθ ἐν ἡλικίᾳ 52 ἐτῶν (1481), ὥτινι ἡ προσηγορία *Πορθητής*, δι' ἧς διακρίνεται τῶν ἄλλων. ἀνῆκεν οὐ μόνον ὡς ἀλωτῇ τῆς πόλεως τῶν Καισάρων καὶ τῆς βασιλευούσης τῶν Σουλτάνων, ἀλλὰ καὶ ὡς μεγαλύναντι τὸ βασίλειον πανταχόθεν. Δύο λέγουσι κατεκτήσατο ὁ Σουλτὰν Μωάμεθ αὐτοκρατορίας, 14 βασίλεια καὶ 200 πόλεις, ἀριθμουμένων καὶ πασῶν τῶν μειζόνων κωμῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὑποταγεισῶν χωρῶν. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν ὅσῳ τινὲς ἐναντίως ἀποφαίνονται περὶ τοῦ ἀνδρὸς, τοσούτῳ ἕτεροι στεροῦνται λέξεων κατ' αὐτοὺς πρὸς ἔκφρασιν τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀρετῶν. Ἐγίνωσκε κατὰ τοὺς δευτέρους τὴν ἑλληνικὴν, λατινικὴν, ἀραβικὴν, περσικὴν καὶ χαλδαϊκήν. Ἦν οὐ μόνον πολεμιστὴς ἄριστος διὰ πλείστων κατακτήσεων μεγαλύνας τὸ κράτος, ἀλλὰ ἐκράτυνεν αὐτὸ καὶ διὰ νομοθεσίας, συνῴκισε πόλεις, ἀνήγειρε τεμένη καὶ σχολεῖα, νοσοκομεῖα καὶ εὐεργετικὰ

καθιδρύματα. Ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων καθιδρυμάτων διαπρέπουσι τὰ μάλα τέσσαρα τεμένη, τὸ φερώνυμον αὐτῷ, τὸ τοῦ Ἐγιούπ τοῦ συστρατιώτου του, οὗτινος ὁ τάφος ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ σεὶχ Ἀκσὲμ-Σεδδὶν ἐν τῇ ἁλώσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ τοῦ μεγάλου σείχου Βουχαρὶ ἐν τῇ πύλῃ Ἀδριανουπόλεως καὶ τέλος τὸ τῶν γενιτσάρων, Ὀρδᾶ-δζαμὶ, περὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν οἰκοδομηθέντας στρατώνας. Ἀνήγειρε δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀρχαῖα βυζαντινὰ φθαρέντα ὑπὸ σεισμοῦ ἢ κατὰ τὴν ἅλωσιν.

Πρῶτος τῶν ὀθωμανῶν Σουλτάνων, ἀποθανὼν τὸ 30 ἔτος τῆς βασιλείας του παρὰ τὴν Λίβυσσαν πλησίον τοῦ τάφου τοῦ Ἀννίβα, ἐτάφη ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ, τῶν προκατόχων αὐτοῦ θαπτομένων ἐν Προύσῃ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

8.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΒΑΓΙΑΖΙΔ Β'.

Τὸν θάνατον Σουλτὰν Μωάμεθ Β'., ὁ μέγας βεζίρης αὐτοῦ Μεχμὲτ πασᾶς Νισανὶ ἐπεχείρησε νὰ διαφυλάξῃ ἄγνωστον παρὰ τῷ στρατῷ καὶ τῇ πρωτευούσῃ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ διαδόχου Βαγιαζίδ, διοικητοῦ τότε τῆς Ἀμασείας· βλέπων ὅμως τὴν δυσχέρειαν τοῦ πράγματος ἵνα προλάβῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἀνησυχίαν ἐπενόησε νὰ μετακομίσῃ τὸν νεκρὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπ' ὀχήματος προπεμπομένου ὑπὸ τῆς συνήθους σωματοφυλακῆς, ὡσεὶ αὐτὸς ὁ κυριάρχης ἐπανήρχετο ζῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Φοβούμενος δ' ἵνα μὴ φοραθῇ ἐπὶ τούτῳ πάραυτα ἀγγέλλει τῷ ῥηθέντι νομίμῳ διαδόχῳ διὰ ταχυδρόμου τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως διά τινος πιστοτάτου αὐτῷ ἐπιστέλλει καὶ πρὸς τὸν δεύτερον ἡγεμονόπαιδα Δζὲμ, διοικητὴν τῆς Καραμανίας, ὑποσχόμενος αὐτῷ τὸν θρόνον ἀντὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ. Οὐ μετ' οὐ πολὺ ὅμως θῦμα ἐγένετο τῆς ἑαυτοῦ δολίας ἐκδουλεύ-

σεως· διότι στασιάσαντες οἱ γενίτσαροι ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν οἰκιῶν τῶν πλουσίων καὶ ἀπέκτειναν αὐτόν.

Ὁ ἀποσταλεὶς πρὸς τὸν Δζὲμ ταχυδρόμος συλληφθεὶς καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Βαγιαζὶδ ἐφονεύθη. Οἱ δὲ γενίτσαροι ἐπωφελούμενοι τῆς περιστάσεως ἔτυχον διὰ μέσου τοῦ ῥηθέντος γαμβροῦ αὔξησιν μισθῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀπαιτουμένης συγγνώμης, ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν διαπραχθεῖσι μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ, μεθ' ἣν ἐτελέσθη καὶ ἡ κηδεία τοῦ Σουλτὰν Μωάμεθ, ταφέντος ἐν τῷ ἐπ' ὀνόματί του ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι τεμένει.

Ὁ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ λίαν φιλειρηνικοῦ χαρακτῆρος καὶ πρᾴου οὐδέποτε ἐπεχείρει πόλεμον εἰμὴ εἰς ἐξαιρετικὰς ἀναποφεύκτους περιστάσεις. Ὅτε δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ πατρός του καὶ τὸν τοῦ φίλου του φόνον ἔσπευσε μετὰ στρατοῦ, ἵνα καταλάβῃ τὴν Προῦσαν ὡς πρόχειρον τῆς αὐτοκρατορίας πρωτεύουσαν, ὁ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ ἐξοπλίζει ὑπὸ τὸν Ἀγιὰς πασᾶν στρατὸν κατ' αὐτοῦ εὐάριθμον, ὅστις συναντήσας τῷ ἐναντίῳ πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως συνῆψε μάχην, καθ' ἣν ζωγρεῖται ὁ Ἀγιὰς πασᾶς μετὰ τοῦ πλείστου τῶν ὑπ' αὐτὸν γενιτσάρων. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰσέρχεται ὁ Δζὲμ εἰς Προῦσαν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, καταλαμβάνει τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ θησαυροφυλάκια, καὶ χαράσσονται νομίσματα ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ὡς νομίμου τῶν Ὀθωμανῶν κυριάρχου. Μαθὼν ὅμως μετά τινας ἡμέρας ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πανστρατιᾷ ἐπέρχεται πέμπει πρεσβείαν περὶ φιλικῆς λύσεως τοῦ μελισμοῦ τῆς κυριαρχίας Ἀσίας καὶ Εὐρώπης. Ἀλλ' ὁ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ ἀπορρίψας τὰς προτάσεις τῶν

πρέσβεων προχωρεῖ ἐπὶ τὴν Προῦσαν, ἔνθα μετ' ἀλλεπαλλήλους μάχας ἡττηθεὶς ὁ Δζὲμ ὁλοσχερῶς καταφεύγει εἰς Ὀρμήνιον, πληγωθεὶς καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ ἵππου αὐτοῦ. Ἐκεῖθεν διὰ διαφόρων πόλεων ἔφθασεν εἰς Κάϊρον, ὅπου κατέλυσεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Διβὶ-δὰρ μεγάλου βεζίρου τῶν Κιρκασίων σουλτάνων. Κατὰ τὴν αὐτόθι διαμονήν του νέαν διαλογισάμενος ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του κινεῖ, ἀλλ' ἡττηθεὶς καταφεύγει εἰς Εὐρώπην· ἀφικόμενος δὲ εἰς Ῥόδον (1482), μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Γαλλίαν, ἀφ' ἧς διὰ πολλῶν περιπετειῶν ἔφθασεν εἰς Ῥώμην, ἔνθα ἐδηλητηριάσθη ὑπὸ τοῦ τότε πάπα Ἀλεξίου Βεργίου (1495). Ὁ νεκρὸς τοῦ ἡγεμονόπαιδος μετενεχθεὶς ἐκ Νεαπόλεως εἰς Προῦσαν ἐτάφη παρὰ τῷ πάππῳ αὐτοῦ σουλτὰν Μουρὰτ Β'.

Οὕτω στερεώσας ἑαυτῷ τὸν θρόνον ὁ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ καὶ τραπεὶς εἰς κατακτήσεις εἰσβάλλει εἰς Μολδαυΐαν καὶ καταλαμβάνει τὰ φρούρια Ἀκ-Κερμὰν καὶ Κέλεια, ἐνῷ ἕτερον σῶμα ἐξ 7,000 ἀνδρῶν κυριεύει τὴν Κροατίαν, Κορινθίαν καὶ Καρνιόλην, καίτοι μεγάλως προσεπάθησαν νὰ ἀναχαιτίσωσι πολλοὶ τῶν ἡγεμόνων τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ. Ἐνῷ ὅμως ὁ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ ἐνασχολεῖται ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Ἀσίᾳ νέος ὑψοῖ τὴν κεφαλὴν ἐχθρός, οἱ Αἰγύπτιοι τῷ 1485, τοῦ ὁποίου ἡ ἰσχὺς κατεστάλη ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ Σελὶμ κατακτήσαντος τὴν Αἴγυπτον καὶ καταλύσαντος τὴν δυναστείαν αὐτῶν. Ἐνῷ δὲ ταῦτα διενεργοῦνται ἐν Ἀσίᾳ, ὁ Βαγιαζὶδ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Βελιγραδίου ἀναζεύξας ἀπ' Ἀφρικῆς, διὰ θαλάσσης δὲ προσβάλλονται τὰ παράλια τῆς Ἱσπανίας. Τὸ ἐπιὸν δ' ἔτος πέμπει τὸν Για-

κοὺπ πασᾶν μετὰ ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν, ὅστις ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις, ἐν τῇ τελευταίᾳ ὧν Κροατίᾳ, ἡττῶνται οἱ πολέμιοι ἀφέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου ὑπὲρ τὰς 15,000 μαχητῶν.

Νέος δὲ ἐκρήγνυται ἐν Εὐρώπῃ πόλεμος ἕνεκα τῆς εἰσβολῆς Ἰωάννου τοῦ Ἀλβέρτου ἐν Μολδαυίᾳ μετὰ τὴν τὸ 1490 μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου συνομολογηθείσης καὶ τοῦ τρίτου τῶν Ἰαγγελόνων παράτασιν τῆς συνθήκης ἐπὶ τρία ἔτη πρὸς τὴν Πύλην. Κατεστάλη ὅμως ὁ πόλεμος οὗτος διὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Σιλιστρίας Ἀλή-βεγ Μαρκότσογλου. Τὸ πρῶτον ἤδη τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Χάνου τῆς Ταυρικῆς Μεγλὶ Γιράϊ, συμμάχου τότε τοῦ Τζάρου Ἰωάννου Γ'. ἔρχεται εἰς φιλικὰς σχέσεις τὸ ὀθωμανικὸν μετὰ τοῦ ρωσσικοῦ κράτους. Τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Σουλτάνος διὰ τοῦ ναυάρχου αὐτοῦ ἐκυρίευσε τὰς ὑπὸ τῆς Βενετίας διὰ τῆς ἐν Σφακτηρίᾳ ναυμαχίας κατεχομένας παραλίους τῆς Πελοποννήσου πόλεις. Ἡ κατάληψις τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης ἠνάγκασεν ἐκπλαγεῖσαν τὴν Βενετίαν νὰ ἐξαιτήσηται βοήθειαν παρὰ διαφόρων χριστιανικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος διὰ τοῦ Χερσὲκ Ἀχμὲτ πασᾶ οὐκ ὀλίγην προύξένησε βλάβην εἰς τὸν συμμαχικὸν τοῦτον στόλον· πλὴν ἀπαυδήσας ὕστερον τοῦ πολέμου ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τῆς Βενετίας (1500) καὶ Οὐγγαρίας (1503).

Μετὰ ἓξ ἔτη συνέβη ἐν Κωνσταντινουπόλει καταστρεπτικώτατος σεισμός, καθ' ὃν πολλὰ τεμένη, οἰκίαι, τείχη ἐκ τῶν τε πρὸς ξηρὰν καὶ πρὸς θάλασσαν, καὶ δημόσια κτίρια πλεῖστα κατεκρημνίσθησαν, καταθάψαντα ὑπ' αὐτὰ καὶ πολλὰς χιλιάδας ψυχῶν. Μετ' οὐ πολὺ ἐπανελθὼν ὁ

Σουλτάνος ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἔνθα διέμενεν, ἀφοῦ ἐν πρώτοις παρέσχεν ἱκανὰς βοηθείας τῷ λαῷ ἀνέλαβε τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν προσβληθέντων τειχῶν· εἶτα δὲ διένειμε τὰς ἐπαρχίας τοῦ Κράτους εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὡς ἑξῆς· τὴν μὲν διοίκησιν τοῦ Τεκὲ τῷ πρωτοτόκῳ Κορκοὺδ, τὴν τῆς Ἀμασείας τῷ δευτέρῳ Ἀχμὲτ καὶ τὴν τῆς Τραπεζοῦντος τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ Σελίμ, οὗ τῷ υἱῷ, Σουλεϊμὰν, ἐνδεκαετεῖ τὴν ἡλικίαν τὴν τῆς Θεοδοσίας διένειμε. Πρὸς περισσοτέραν δὲ ἡσυχίαν ἀνενέωσε τὰς μετὰ Βενετῶν καὶ Οὔγγρων συνθήκας, ὥρισε δὲ καὶ ἐκ προτέρων ὡς διάδοχον τὸν δευτερότοκον τῶν υἱῶν του. Ὁ μικρότερος Σελὶμ, παραιτηθεὶς τῆς διοικήσεως τῆς Τραπεζοῦντος μεταβαίνει παρὰ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, εἰς ὃν ἀναθέτει τὴν διοίκησιν τῆς χώρας (1), καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐξοπλίσας ἐν Θεοδοσίᾳ στρατὸν ἐπέρχεται κατὰ τῶν Κιρκασίων. Ὁ Βαγιαζὶδ μαθὼν τοὺς σκοποὺς ἀνακαλεῖ τὸν Σελὶμ, ὅστις ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ αἰτεῖ εὐρωπαϊκήν τινα ἐπαρχίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς εἰς Ἀδριανούπολιν μεταβάσεώς του πρὸς ἀσπασμὸν τῆς δεξιᾶς τοῦ πατρός του. Ἀπορρίψαντος τοῦ Βαγιαζὶδ τὰς αἰτήσεις ταύτας κινεῖ μετὰ στρατοῦ ὁ Σε-

(1) Ἡ ἀνάθεσις αὕτη εἰκάζεται ὅτι ἐγένετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἵνα ἐπιτυχόντος τοῦ σχεδίου τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς συστήσῃ ἰδίαν ἐν αὐτῇ ἡγεμονίαν. Οὗτος δὲ ὅπως ἐκ τῶν προτέρων προσελκύσῃ αὐτῷ τὴν εὔνοιαν τῶν κατοίκων ἐξέδοτο νόμισμα φέρον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους τὸ ὄνομα τοῦ Σουλεϊμὰν τουρκιστὶ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Εὐγενίου καὶ τὰς λέξεις **ΑΓΙΟΣ ΕΥΓΕΝΙΟΣ** ἑλληνιστὶ· εὑρηται δὲ ἐν τῇ ἀνεκδότῳ νομισματικῇ συλλογῇ τοῦ κ. Ι. Λεοντίδου·

λιμ εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀλλ' ὁ εὐφυὴς Βαγιαζὶδ κατώρθωσε διὰ παντοίων μέσων νὰ καταπραύνῃ αὐτὸν διὰ τῆς παραχωρήσεως αὐτῷ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπαρχίας Σεμένδρας. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς, Κορκοὺδ, διορισθεὶς διοικητὴς εἰς Σαρουχὰν, πλησιεστέραν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Ἀσίας πόλεως. Τοῦτο μαθὼν καθ' ὁδὸν ὁ Σελὶμ ἐπανακάμπτει καὶ εἰσελθὼν εἰς Ἀδριανούπολιν διορίζει νέας ἀρχὰς· ἀλλ' ἐκστρατεύσας κατ' αὐτοῦ ὁ γηραιὸς Βαγιαζὶδ τὸν ἠνάγκασε διὰ τοῦ γενναίου καὶ πιστοῦ αὐτοῦ στρατοῦ νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ταυρικήν.

Ἐν τούτῳ ὁ Ἀχμὲτ μετὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου ἔρχονται εἰς τὴν χώραν τοῦ Κερμιὰν, ὅπως ἐκεῖθεν καταλάβωσι τὸν θρόνον· ἀλλ' οἱ γενίτσαροι βλέποντες τὴν ἀκλόνητον εὐστάθειαν καὶ ἀνδρίαν τοῦ Σελὶμ ὑποστήριζον τὸν εἰς Σεμένδραν διορισμὸν αὐτοῦ, μετ' ὀλίγον δὲ ἀπήτησαν καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως διορισθῇ αὐτὸς ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους.

Τῇ 25 Ἀπριλίου 1512, συσωρευθέντος ἀθρόου τοῦ πλήθους εἰς τὰ ἀνάκτορα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ, ὁ σουλτὰν Βαγιαζὶδ ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ. Τούτου γενομένου ἀνέβη τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου ὁ μικρότερος τῶν υἱῶν τοῦ Σουλτὰν Βαγιαζὶδ Β', Σελὶμ, ὁ δὲ πατὴρ μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας ἀπεχώρησεν εἰς Διδυμότειχον, ὅπως περάνῃ τὸν βίον ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πατρίδι, προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ διαδόχου μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως, συνοδεύσαντος μάλιστα καὶ πεζῇ τὸ ὄχημα τοῦ πατρός του μέχρι τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως (Ἐδιρνὲ καποῦ). Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν τῇ τρίτῃ

ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως του, ἕνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῶν χρονίων σωματικῶν ἀλγηδόνων ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν μετὰ βασιλείαν 32 ἐτῶν ἐν ἡλικίᾳ 67. Ὁ τάφος αὐτοῦ κεῖται ἐν τῷ παρὰ τῷ φερωνύμῳ αὐτοῦ τεμένει μαυσωλείῳ.

Τοιοῦτον λοιπὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ πρώου τούτου καὶ φιλησύχου σουλτάνου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀνδρὸς διακεκριμένου ὡς φίλου τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν μεγάλην ἔλαβον ἀνάπτυξιν αἱ τέχναι, ἡ βιομηχανία καὶ ἰδίᾳ ἡ παιδεία, ὑπὲρ διαδόσεως τῆς ὁποίας πολλοὺς κατέβαλλε κόπους. Ἐπ' αὐτοῦ, καλουμένου ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν *φυσιοδύφου*, ἡ ποίησις ἔλαβε νέαν ὤθησιν, ἡ ἱστορία τῆς ὁποίας ὁμιληταὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ὑπῆρξαν ὁ Νεσχρὶ καὶ Ἰδρὶς, καὶ ἡ ἐπιστολογραφία. Πολλὰ δὲ ἀνήγειρε δημόσια κτίρια ἐν οἷς διαπρέπει τὸ ἐπὶ τοῦ τρίτου τῶν λόφων τῆς Κωνσταντινουπόλεως φερώνυμον τέμενος μετὰ τοῦ ὑπὸ τὴν κατοχὴν αὐτοῦ μαγειρείου ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῆς ἀκαδημίας.

9.

ΓΙΑΟΥΖ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΙΜ.

Ἀφοῦ ὁ Σουλτὰν Σελὶμ ἐξησφάλισεν ἐν Ἀσίᾳ ἑαυτῷ τὸν θρόνον ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα ἐδέξατο τὰ συγχαρητήρια τῶν ἀπεσταλ-

μένων Βλαχίας καὶ Μολδαυίας καὶ τῶν πρέσβεων Βενετίας καὶ Οὐγγαρίας ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει του. Ἀλλὰ μόλις ταῦτα γίνονται φθάνει πρέσβυς τοῦ Τζάρου τῆς Ῥωσσίας Βασιλείου, ὅπως ἀνανεώσῃ τὴν ἐπὶ σουλτὰν Βαγιαζὶδ Β'. γενομένην συνθήκην. Ὁ Σουλτὰν Σελὶμ ἔχων ὑπὸ νοῦν πάντοτε νὰ συνεχίσῃ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ κατακτητικοὺς ἀγῶνας τοῦ πάππου του, οὗ τὸ τολμηρὸν εἶχε, συνῆψεν ἢ ἀνεκαίνισε συνθήκας μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων. Ἀφορμώμενος δ' ὡσαύτως καὶ ἐκ τῶν Σουνιτῶν καὶ Σχιϊτῶν ἐρίδων ἐκστρατεύει μετὰ 180,000 στρατοῦ, 600 καμήλων καὶ 8,000 φορτηγίδων ἁμαξῶν καὶ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Τσαλδιρὰν παρὰ τὰ τείχη τῆς Ταυρίδος κατατροποῖ τὸν Σὰχ Ἰσμαήλ. Μικρὸν μετὰ τὴν εἰς τὴν τότε μητρόπολιν τῶν Περσῶν θριαμβευτικὴν εἴσοδον ὁ Σουλτάνος ἐπιστρέφει εἰς Ἀμάσειαν καὶ διαχειμάσας αὐτόσε τὸ ἔαρ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἀπροσίτου φρουρίου Κουμάς καὶ κυριεύει αὐτὸ μετὰ τῶν πέριξ μεταλλείων χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ αὐτὸ ἔτος ὑπέταξε καὶ τοὺς νομοὺς Διαρβεκὶρ (Ἀμίδης), Μοσοὺλ (Μεσπίλης) καὶ Κουρδιστὰν (Καρδουχίας).

Ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χειμῶνος οἱ στρατηγοὶ τοῦ Σουλτάνου ἐκυρίευον τὰς μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Τίγριδος χώρας οὗτος ἐν Ἀδριανουπόλει ἐσκέπτετο νὰ στέψῃ τὰ ὅπλα αὐτοῦ διὰ περιφανεστέρων νικῶν πολεμῶν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων. Ἐξασφαλίσας ὄθεν τὰς τρεῖς πρώτας πόλεις Ἀδριανούπολιν, Κωνσταντινούπολιν καὶ Προῦσαν δι' ἱκανῶν ἐπιτρόπων, ἐν τῇ πρώτῃ μὲν τοῦ υἱοῦ του, ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῦ βεζίρου του Πιρρῆ πασᾶ καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τοῦ

Ἐρσὲκ Ἀχμὲτ πασᾶ, διαπεραιοῦται εἰς Χρυσόπολιν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Ἰκονίου φθάνει εἰς Ἰλβεσάν. Ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων Κανζοῦ-ἐλ-Γαβρὴ προσάγων ἐν τούτῳ μετὰ 50,000 ἀνδρῶν εἰς Χαλέπιον, ἵνα βοηθήσῃ τοὺς Πέρσας, μανθάνει ὅτι ὁ Σουλτάνος ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ καὶ προσποιεῖται ὅτι ζητεῖ τὴν συνδιαλλαγὴν τοῦ Σὰχ Ἰσμαὴλ μετὰ τούτου· ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἐννοήσας τὰ πάντα ἐπιπίπτει πάσαις δυνάμεσι κατ' αὐτοῦ καὶ μετὰ καρτερικωτάτην μάχην καταστρέφεται ὁ στρατὸς τῶν Μαμελούκων καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς αὐτῶν φονεύεται ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ. Ὁ Σουλτάνος εἰσῆλθε τροπαιοῦχος εἰς Χαλέπιον καὶ ἐκεῖθεν διά τινων πόλεων φθάνει εἰς Δαμασκὸν (1516) καὶ καταλύει εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κὰσρ Ἐβλὰκ, ὅπου προσεκύνησαν αὐτὸν πάντες οἱ φρούραρχοι Συρίας, οἱ ἐμῖραι τῆς Ἀραβίας καὶ οἱ δροῦσσοι Λιβάνου.

Διαχειμάζοντος ὅμως τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ ἐν Δαμασκῷ, ἀνέδειξαν νέον βασιλέα οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Τουμὰν βεην· τότε ὁ Σουλτάνος κατεπολέμησεν αὐτοὺς διὰ διαφόρων στρατηγῶν, καὶ ὑπέταξε καὶ τὰς πόλεις Γάζαν καὶ Ῥάμλαν διὰ τοῦ Σινᾶν πασᾶ, εἰς ἃς ἀφίκετο καὶ αὐτὸς ἐκ Δαμασκοῦ. Μετέβη δὲ ἐντεῦθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἵνα προσκυνήσῃ εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀβραάμ. Τέλος ὁ Σουλτάνος ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ Τουμὰν βεη καὶ νικᾷ αὐτὸν οἰκτρῶς, ἀφέντα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 20,000 νεκρούς. Ὁ βασιλεὺς τότε Αἰγύπτου ἐκδικούμενος διατάσσει τὴν σφαγὴν τῆς ἐν Καίρῳ ὀθωμανικῆς φρουρᾶς, ἀλλ' ὁ Σουλτὰν Σελὶμ ἐπιτεθεὶς κατ' αὐτοῦ ὀλίγον ὕστερον νικᾷ αὐτὸν καὶ κατα-

κτᾷ τὴν πρωτεύουσαν ἐκείνου, δι' ἧς προσεκτήσατο καὶ τὰ τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνης δικαιώματα.

Διορίσας ὁ Σουλτάνος νέους ἐν τῇ νέᾳ κατακτήσει στρατηγοὺς πορεύεται μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ εἰς Δαμασκὸν, ἐξ ἧς διὰ διαφόρων πόλεων εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τέλος εἰς Ἀδριανούπολιν ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους ἀπὸ τοῦ ἐπιτροπεύοντος αὐτὸν υἱοῦ του. Μόλις ὅμως ἔτεινε νὰ ἀναπαυθῇ νέα ἀναφαίνεται στάσις, ὑπό τινα Τζελαλῆ, ἣν κατέβαλεν εὐτυχῶς κατόπιν πολλῶν δυσχερειῶν· ἐξ ἄλλου δὲ ὀλέθριος λοιμὸς ἀπεδεκάτιζε τὴν Ἀδριανούπολιν, ἐξ οὗ ὁ Σουλτάνος ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐπὶ ἱκανὸν ἀναπτύξας τὴν κατὰ ξηρὰν τοῦ Κράτους ἰσχὺν στρέφεται πρὸς τὴν θάλασσαν ζητῶν νὰ ναυπηγήσῃ στόλον ἴσον καὶ ἀνώτερον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ λίαν δὲ κατεσπευσμένως καθειλκύθησαν 150 πλοῖα μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ 100 γαλέραι ἐξοπλισθέντα πάντα· ἐνίσχυσε δὲ καὶ τὸν ἐν ξηρᾷ στρατὸν διὰ 15,000 ἱππέων καὶ 50,000 πεζῶν.

Ὁ θάνατος ἐπῆλθε τῷ Σουλτὰν Σελὶμ κατὰ τὴν μετ' ὀλίγον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπάνοδόν του ἐν τῇ χώρᾳ Τσορλοῦ (Τυρολίνῃ) ἐν ἡλικίᾳ 54, μετὰ βασιλείαν δὲ 8 ἐτῶν· ἐτάφη δὲ ἐν τῷ παρὰ τὸ φερώνυμον αὐτοῦ τέμενος μαυσωλείῳ ἐν τῇ πρωτευούσῃ.

Τοιοῦτος ἐν συντόμῳ ὁ μνησθεὶς Σουλτάνος, οὗ ὁ θάνατος δι' ἀγγελιαφόρων ἠγγέλθη τῷ μονογενεῖ υἱῷ καὶ διαδόχῳ Σουλεϊμὰν, αὐτὸς δὲ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος διὰ διαφόρων, ὡς εἴδομεν κατακτήσεων νέων, ἃς ὡς ἐκ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς κατέκτα τῷ ἀπέδωκαν δικαίως τὸ ἐπίθετον *Γιαούζ*. Αὐτὸς πρῶτος εἰσήγαγεν εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν χρυσοκέντητον ἐνδυμασίαν τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ.

10.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ Α'. ΚΑΝΟΥΝΗ.

Μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ πατρὸς σουλτὰν Σελὶμ ὁ μονογενὴς υἱὸς Σουλεϊμὰν, ἐν Μαγνησίᾳ τότε κυβερνῶν, δι' ἀγγέλου τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἐπανῆλθε διὰ Χρυσοπόλεως· διαπεραιωθεὶς δὲ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν ἡλικίᾳ 26 ἐτῶν ὁ περίδοξος διάδοχος Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ὁ *Μέγας* ἢ *Μεγαλοπρεπὴς* καλούμενος ἀνέβη τὸν θρόνον. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀπενεμήθη αὐτῷ, διότι ἐπ' αὐτοῦ τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος φθάνει εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης, ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἀναπτυχθὲν καὶ διοργανωθέν· ἐγίνωσκεν ὅτι τὰ ἔθνη μεγαλυνόμενα διὰ τῶν κατακτήσεων παγιοῦνται διὰ νομοθεσίας καὶ κυβερνητικῆς τάξεως, ἐφ' ᾧ καὶ *Νομοθέτης* ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν του ἐκλήθη, θεραπείας τῆς παιδείας, τῶν τεχνῶν καὶ ἄλλων ἔργων τῆς διανοίας.

Αἱ δὲ κατά τε ξηρὰν καὶ θάλασσαν πελώριαι τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐπ' αὐτοῦ δυνάμεις, τὸ ἀρειμάνιον πνεῦμα τῶν στρατευμάτων μετὰ τοῦ μεγαλουργοῦ ἐκείνου πνεύματος καὶ τῆς στρατηγικῆς εὐφυΐας τόσῳ εὐχειρώτους κα-

θίστων τῷ Σουλτάνῳ τὰς πόλεις καὶ ἐν γένει τοὺς τόπους, ὧν τὴν κατάκτησιν ἐπεχείρει, ὅσῳ εἰς τοῦτο μέγα συνετέλει καὶ ἡ τότε θρησκευτικὴ καὶ πολιτικὴ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης κατάστασις. Ἡ μεταξὺ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, τῶν δύο μοναρχῶν διαρκὴς ἀντιζηλία καὶ πάλη Καρόλου Ε'., βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ Φραγκίσκου Α'. τῆς Γαλλίας, ἡ περισπῶσα σύμπασαν τὴν εὐρωπαϊκὴν προσοχὴν, αἱ μεταξὺ πρὸς δὲ τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου οὐγγρικῆς ἀριστοκρατίας ἀναφυεῖσαι διενέξεις, καὶ τέλος ἡ ἐν Γερμανίᾳ διενεργουμένη μεγάλη θρησκευτικὴ ἀναμόρφωσις πάντα παρεῖχον ἐλεύθερον τὸ στάδιον τοῖς ὀθωμανοῖς· τὰ δὲ τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης προκαλέσαντα πολλαχῶς διευκόλυναν αὐτοῖς τοὺς θριάμβους.

Ὅθεν ἐπὶ τούτοις ἅμα τῇ διατάξει τῶν ἐντὸς τοῦ κράτους ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν μετ'αὐστηρὰς δικαιοσύνης καὶ τῇ ἱκανῇ νουθετήσει διοικητοῦ τινος, ἐστράφη αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, ἐξυβρισάσης καὶ φονευσάσης τὸν πρὸς ἀπαίτησιν φόρου σταλέντα αὐτοῦ πρεσβευτήν. Τὸ Σαβὰκ καὶ τὸ Σεμλῖνον διὰ στενῆς πολιορκίας ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν πασάδων ἐκυριεύθησαν· τὸ δὲ Βελιγράδιον, ὑπὸ τὴν κατοχὴν τότε τῶν Οὔγγρων, περικυκλωθὲν παρεδόθη τῷ Σουλτάνῳ ὑπὸ συνθήκην ἐλευθέρας ἐξόδου τῶν φρουρούντων.

Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς περιφανοῦς ταύτης νίκης πολλαὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων συνεχάρησαν τῷ Ὀθωμανῷ Μονάρχῃ δι' ἀπεσταλμένων, ἐχρησίμευσε δὲ αὕτη καὶ ὡς ἀφορμὴ εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῶν συνθηκῶν τινων πρὸς τὸν

Σουλτάνον, δι' ἧς ἡ τῆς Βενετικῆς δημοκρατίας ὡρίζετο εἰς 15,000 φλωρίων φόρον.

Οὐχ ἧττον ταύτης τῆς νίκης σπουδαία ὑπῆρξεν ἡ ταύτην συνεχίσασα κατάκτησις τῆς Ῥόδου, κατεχομένης τότε ὑπὸ τοῦ τάγματος τῶν ἱπποτῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἐξασφαλιζούσης δὲ τοῖς ὀθωμανοῖς τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῶν ἀπῳκισμένων ἐπαρχιῶν τῆς Συρίας καὶ Αἰγύπτου. Στόλος ἐπὶ τούτῳ ἐκ 300 πλοίων μετὰ 10,000 ἀνδρῶν καὶ σκαπανέων καὶ στρατὸς 100,000 ἀνδρῶν ἐπιτεθεὶς κατὰ τῆς νήσου, ἀμυνομένης ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν, ἐκυρίευσεν αὐτὴν ἧς ἡ ἅλωσις (1522) αὐθημερὸν τῶν Χριστουγέννων ἐπήνεγκε μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν ὑπαγομένων ὀκτὼ μικρῶν νήσων διοικητικῶς·

Ἐπιστρέψας εἰς Κωνσταντινούπολιν θριαμβευτικῶς τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ Σουλτάνος διηυθύνθη ἐκεῖθεν κατὰ τῆς Αἰγύπτου τὸ δεύτερον καὶ Συρίας, ὅπου νέαι πάλιν ἀνεφάνησαν ταραχαὶ, ἃς ὁ Σουλτάνος κατέπαυσεν ἐπιτυχῶς

Μόλις δὲ ὁ Σουλτάνος ἀνεπαύετο ἐκ τῆς καταστολῆς στάσεώς τινος τῶν γενιτσάρων, ζηλοτυπούντων πρὸς τὸ νέον στρατιωτικὸν σῶμα τῶν *Βοστανζίδων*, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ Ἄνακτος, παρέχεται αὐτῷ ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀφετηρίαν ἔχουσα τὴν ἐκ τοῦ ἡγεμονεῦσαι τῆς Εὐρώπης πόθου τῶν δύο ῥηθέντων ἀντιζήλων αὐτοκρατόρων Ἱσπανίας καὶ Γαλλίας ὄρεξιν καὶ ἐπιδίωξιν τοῦ γερμανικοῦ στέμματος, ὡς μόνου παρόχου τοῦ πλεονεκτήματος αὐτοῦ. Ἡ ὑπερίσχυσις ἐν τούτῳ τοῦ Καρόλου θανάσιμον καταστήσασα ἐχθρὸν αὐτῷ τὸν Φραγ-

κῖσκον, ζητοῦντα ὡς ἡμέραι τὴν ἐξασθένησιν τῶν δυνάμεων ἐκείνου, ἐπήνεγκε τὴν αἴτησιν βοηθείας τοῦ δευτέρου παρὰ τοῦ Σουλτάνου δι' αὐτογράφου ἐπιστολῆς κατὰ τὴν ἐν Παυΐᾳ διαιχμαλώτισιν. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ ἡ ταύτην συνοδεύουσα τῆς μητρός του ἔχουσιν ὧδε αὐτολεξεί.

Ἐπιστολὴ τῆς μητρὸς Φραγκίσκου Α'. πρὸς τὸν Σουλτὰν Σουλεϊμάν.

«Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας Κάρολος Ε'. συλλαβὼν τὸν »υἱόν μου αἰχμάλωτον ἐν πολέμῳ ἐφυλάκισεν αὐτόν· μέ»χρι σήμερον ἀφῆκα αὐτὸν εἰς τὴν διάθεσίν του νὰ τὸν ἀ»πολύσῃ, ἀλλ' οὗτος οὐ μόνον δὲν τὸν ἀπέλυσεν, ἀλλὰ »καὶ εἰς διαφόρους ἐναντίον του καθ' ἑκάστην προβαίνει »κακώσεις· ὅθεν προστρέχω τώρα εἰς τὴν Α. Μ. τὸν ἐνδο»ξότατον καὶ εἰλικρινέστατον πάντων τοῦ κόσμου καὶ τὸν »ὡς ἄσυλον χρησιμεύοντα τοῖς καταδυναστευομένοις, ἵνα »λυτρώσῃ τὸν υἱόν μου τῶν κακώσεων, εἰς ἃς καθ' ἡμέραν »ὑπόκειται».

Ἡ δὲ τοῦ Φραγκίσκου ἦδε· «Οὗτος ἐστὶν ὁ πόθος τῆς »καρδίας μου, ὃν ἐκθέτω πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν κρατοῦντα »καὶ βασιλεύοντα ἐπὶ πλείστων τῶν ἐπὶ τῆς ὑφηλίου »πλουσίων χωρῶν καὶ τόπων, τὸν ἐκπληροῦντα τοὺς πό»θους ὅλων τῶν ἠδικημένων, τὸν μέγαν Σουλτάνον καὶ »τρισέβαστον Ἡγεμόνα. Ὅταν ἐξορμήσητε κατὰ τοῦ Α'. »Φερδινάνδου, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, καὶ ἐγὼ ἐπίσης »διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἐλέους ὑμῶν λυτρωθεὶς τῆς φυλα»κῆς θὰ ὁρμήσω κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Καρό»λου Ε'. Ἂν δὲ ὑμεῖς ὁ περιφανὴς Ἡγεμὼν τῶν Ἡγεμό»νων εὐδοκήσητε ὅπως ἐκδικηθῆτε τὸν εἰρημένον βασι-

»λέα μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ ἦμαι δοῦλος »ὑμῶν, τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος καὶ ἄρχοντος τῶν »αἰώνων, δοξασθεὶς διὰ τῆς ὑμετέρας εὐεργεσίας».

Ἐπὶ τούτοις τῆς παρακλήσεως Φραγκίσκου Α'. γενομένης δεκτῆς παρὰ τῆς Α.Α. Μεγαλειότητος, ὁ Σουλτάνος ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ὁρμήσῃ κατὰ τοῦ Φερδινάνδου· πρὸς πίστωσιν δὲ τούτου πλείω πρὸς ταῖς προφορικαῖς περὶ τούτου διαβεβαιώσεσιν ἔστειλε καὶ ἰδίαν διὰ τοῦ πρέσβεως ἐκείνου ἐπιστολήν.

Ἐκ τῆς συμμαχίας ταύτης, πολλάκις ἀκολούθως μέχρι τοῦ 1544 ἀνανεωθείσης καὶ ἀναπτυχθείσης, ἡ Εὐρώπη κατεζανέστη κατὰ τοῦ Φραγκίσκου, ὅστις ἐθεώρει ἀπαραίτητον αὐτὴν πρὸς ἄμυναν τῆς ἐπικρατείας του ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Καρόλου· δυστυχῶς δὲ δὲν ἐπετεύχθη τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα ὑπὸ τοῦ Φραγκίσκου, ἀποθανόντος τρία ἔτη μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς ἐν Κρεσπύῳ εἰρήνης (1547), δι' ἧς ἔμενεν ἀδιαφιλονείκητος ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἀψβουργείων ἐν Ἰταλίᾳ ἔκτοτε. Ἀπὸ ταύτης χρονολογεῖται ἡ πρώτη ἐμπορικὴ συνθήκη μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ εὐρωπαϊκοῦ κράτους, ὑπογραφεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ γάλλου πρέσβεως Λαφερὲστ καὶ τοῦ βεζίρου Ἰβραὴμ πασᾶ, οὗτινος καὶ τὸ τελευταῖον εἶναι ἱστορικὸν ἔγγραφον, καὶ διὰ ταύτης καθίσταντο τὸ πρῶτον γάλλοι πρόξενοι ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐτίθεντο αἱ τοῦ ἑτεροδικάζειν βάσεις.

Συνεπείᾳ λοιπὸν τῆς συμμαχίας ταύτης μετὰ τῶν Μουσουλμάνων τῆς Γαλλίας, ὅπως καταβάλῃ τὸ μὲν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Καρόλου, ἥτις ἠπείλει τὴν δια-

τάραξιν τῆς ὑφισταμένης εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας, συντρίψῃ δὲ τὴν ὁσημέραι αὔξουσαν δύναμιν τοῦ Αὐστριακοῦ οἴκου τὸ δὲ, στρατὸς ἐκ 250,000 μετὰ 300 τηλεβόλων ἐκστρατεύει (1526) κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Λουδοβίκου Β'., πολλάκις ἀποκρούσαντος ἀπὸ τῶν ὁρίων του τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα. Πρῶτον τῆς ἐκστρατείας ταύτης κατόρθωμα ἦν ἡ ἅλωσις τοῦ Βελιγραδίου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, ὑπὸ δὲ τοῦ βεζίρου του προπορευομένου ἡ ἐκπόρθησις μετὰ τρεῖς ἐφόδους τοῦ Πετερβαραδίνου. Ἐνωθέντα μετὰ ταῦτα τὰ στρατεύματα ἀμφοτέρων στρατοπεδεύουσιν ἐν τῇ περὶ τὸ Μοχὰτς πεδιάδι, ἔνθα κατετρόπωσαν ἐν μάχῃ αἱματηρᾷ καὶ πεισματώδει τὰ οὐγγρικὰ, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν Λουδοβίκος ἐφορμήσας κατὰ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῶν δορυφόρων του ἐπληγώθη καὶ ὀπισθοχωρῶν μετ' ὀλίγον ἔπεσεν εἰς ἕλος καὶ ἐπνίγη. Ἱκανὸς ἦν ὁ ὄλεθρος τῶν Οὐγγρων ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἀπολεσάντων ὑπὲρ τὰς 20,000 ἀνδρῶν. Ἐντεῦθεν ὁ Σουλτάνος διευθύνεται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Οὐγγαρίας Πέστην, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν ἄνευ ἀντιστάσεως. Αὐτοῦ δὲ περιέμενον τὸν Σουλτάνον καὶ πολλοὶ μεγιςάνες εἰς προσκύνησιν, ἐν οἷς καὶ ὁ τῆς Τρανσυλβανίας Βοιβόδας Ἰωάννης Ζαπόλιας, εἰς ὃν ὁ Σουλτάνος τότε ὑπεστήριξε τὸν οὐγγρικὸν θρόνον. Παραδειγματικὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἄμυνα τοῦ μικροῦ μὲν ἀλλ' ἰσχυροτάτου φρουρίου Μορὸκ, ἐν ᾧ πολλοὶ ἄρχοντες καταφυγόντες κατέθηκαν καὶ τοὺς πολυτίμους αὐτῶν θησαυροὺς ὡς εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Δυστυχῶς ὅμως τῇ μὴ ἐπὶ πολὺ παραταθείσῃ ἰσχυρᾷ αὐτοῦ ἀμύνῃ ἐπηκολούθησεν ἅλωσις οἰκτρὰ, καθ' ἣν ἔπεσαν 25,000 Οὐγγρων.

Ἐκ τῶν πολέμων τούτων ἐπανακάμψας ὁ Σουλτάνος εἰς Κωνσταντινούπολιν, γεφυρώσας ἐν διαστήματι πέντε ἡμερῶν τὸν Δούναβιν, ἐπεδόθη θερμῶς εἰς τὰ ἔσω τοῦ κράτους, καὶ ἰδίᾳ εἰς νομοθετικὰ ἔργα ἐπὶ δύο ἔτη. Ἀλλ' ἡ ἐν Ἀσίᾳ τῆς ἀνταρσίας ὕδρα ἠγέρθη αὖθις, μάλιστα δὲ ἐν Κιλικίᾳ καὶ Καραμανίᾳ. Συγχρόνως δὲ καὶ ἐν Ἀδάνοις καὶ Ταρσῷ ἐξερράγησαν ἀνταρσίαι, κατασβεσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συνετοῦ καὶ δραστηρίου διοικητοῦ τῶν Ἀδάνων Πυρί-βεγ. Σπουδαιοτέρα ὅμως τούτων ἦν ἡ εἰς Καραμανίαν τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐκραγεῖσα, ἀλλ' εὐκόλως ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζίρου Ἰβραὴμ πασᾶ κατασβεσθεῖσα.

Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐντὸς τοῦ κράτους ὁ Σουλτάνος παρεσκευάσθη εἰς νέαν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐκστρατείαν, διχονοούσης πρὸς τὴν Τρανσυλβανίαν. Αἱ περὶ διαδοχῆς τοῦ οὐγγρικοῦ θρόνου ἀναφυεῖσαι μεταξὺ τοῦ Ζαπόλια καὶ τοῦ αὐστριακοῦ Φερδινάνδου ἔριδες δὲν ἐβράδυναν νὰ κινήσωσι τὸν προστάτην τοῦ πρώτου καὶ εἰς ἄλλους ἀλλεπαλλήλους πολέμους. Ἐνῷ ὁ Σουλτάνος διέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο ἐδέξατο πρέσβεις, τὸν μὲν ἐκ μέρους τοῦ Ζαπόλια, Ἱερώνυμον Λάζσκην, παλατῖνον τῆς Σιραδίας, ὅστις κερδίσας τήν τε συμμαχίαν καὶ φιλίαν τοῦ Σουλτάνου μετὰ τοῦ τίτλου διὰ τὸν Ζαπόλιαν, βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας, ἀπῆλθεν οἴκαδε τόσον ἔγχαρης, ὅσον ὁ ἐκ τοῦ Φερδινάνδου πεμφθεὶς αἰτούμενος οὐχὶ τὴν συμμαχίαν καὶ ἐπικουρίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς καταληφθείσης οὐγγρικῆς χώρας καὶ διαπραγμάτευσιν περὶ ἀνακωχῆς, κρατηθεὶς ἐπὶ ἐννέα μῆνας ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἀπῆλθε φέρων τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν τοῦ Σουλτάνου. «Εἰπὲ

τῷ αὐτοκράτορί σου ὅτι μέλλω συναντήσειν αὐτῷ ἐ
Οὐγγαρίᾳ, ἣν καὶ ἀποδώσω αὐτῷ ἰδίαις χερσὶ, πλὴν πα
ρασκευασθήτω ἐπὶ τούτῳ». Ἐκτὸς δὲ ταύτης καὶ τῆ
Τρανσυλβανίας ἐπεκαλοῦντο τότε τὴν προστασίαν τῆ
Πύλης καὶ ἡ Γαλλία, Πολωνία καὶ Βενετία.

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης διεγερθέντος μίσους μεταξ
τῶν διαμαχομένων, ὑποκαυθέντος καὶ ὑπὸ τῆς ἀναγορεύ
σεως διὰ διπλώματος ἀρχιστρατήγου τῆς ἐπὶ Οὐγγαρία
ἐκστρατείας τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξηκολού
θει ἀγὼν μεταξὺ τούτων, διαμφισβητούντων ἀμφοτέρω
τὴν ἐπὶ τῆς Οὐγγαρίας κυριαρχίαν. Ἐπὶ τούτῳ ἐκστρατεύσα
ὁ Σουλτάνος μετὰ 150 χιλ. καὶ 300 τηλεβόλων διαβαίνε
τὸν Αἷμον κυριεύων ἅπαντα τὰ καθ' ὁδὸν φρούρια καὶ ὁρμ
διὰ τῆς Τρανσυλβανίας ἐπὶ τὴν Οὐγγαρίαν. Ὅτε δὲ περ
τὸ Μοχὰτς προϋπήντησεν αὐτὸν ὁ ὑπὸ τοῦ καταλαβόντος
τὴν Πέστην Φερδινάνδου ἐκβληθεὶς Ζαπόλιας, μετὰ τρεῖς
ἡμέρας ἐκεῖθεν στρατοπεδεύσας πρὸ τῆς Πέστης ἐκπολι
ορκεῖ αὐτὴν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, καὶ ἀναδεικνύεται
αὖθις ὁ Ζαπόλιας ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Ἀρπαδῶν.

Ἄρας ἐντεῦθεν ὁ Σουλτάνος διευθύνεται κατὰ τῆς Αὐ
στρίας καὶ πολιορκεῖ τὴν μητρόπολιν αὐτῆς Βιέννην. Οἱ ἐν
τῇ πόλει ἀρχηγοὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ὀχυρωμάτων αὐ
τῶν ἐτάχθησαν κατέναντι τῶν ἑπτὰ τουρκικῶν στρατο
πέδων, ἐνῷ ὁ μικρὸς στόλος ἐξ 80 νασάδων περιέπλεε
τὸν Δούναβιν ὑπὸ τὸν Βοϊβόδα Κασίμ. Ὁ Σουλτάνος
ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τοῦ χωρίου Σίμεριγγ, ἔνθεν ἐπολιόρ
κει τὴν πόλιν, ἧς τέλος ἐκ τοῦ βαρέως χειμῶνος ἔλυσε
τὴν πολιορκίαν καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὸ μέσον τῆς Γερμανίας

ἄνευ τῶν ἐπάλξεων τῆς Βιέννης. Ταύτῃ ἠκολούθησε δευ
τέρα ἐκστρατεία μετὰ 300,000 στρατοῦ, ἀποτέλεσμα τῆς
ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου τῆς
ὑπεροχῆς τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡ ἐξαγορὰ εἰρήνης πρὸς αὐ
τὸν διαρκοῦς, ἀποδεκτῆς καὶ ὑπ' αὐτοῦ γενομένης. Διὰ
ταύτης κλεισθείσης τῷ 1533, ὁ μὲν Σουλτάνος ὑπέσχετο
τῷ Φερδινάνδῳ συμμαχίαν καὶ φιλίαν, οὗτος δὲ ὡμολόγει
ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἀπαίτησιν ἐπὶ τῆς Οὐγγαρίας, ἧς ὁ
Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἀνεγνωρίσθη ἀπόλυτος κυριάρχης.

Καὶ πέμπτην ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Οὐγγαρίας καὶ
Καρόλου Ε'. ὁ Σουλτάνος τὴν καλουμένην *ἀλλαμανικὴν*,
ἐξέπληξε τὴν Εὐρώπην διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτοῦ
θριάμβων καὶ τῶν ἀνεξαντλήτων δυνάμεων, καὶ ἐπεκτεί
νας τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπικρατείας του ὅρια ἀπέβλεψε
παραχρῆμα πρὸς τοὺς ἐν Ἀνατολῇ πολέμους αὐτοῦ. Τὴν
πρώτην τοῦ Σουλτάνου ἐν Ἀσίᾳ προσβολὴν ἐδέξατο ἡ
Περσία, καὶ τοῦτο βαίνων ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ γενάρχου αὐτοῦ
σουλτὰν Μωάμεθ Β'. καὶ τοῦ πατρός του σουλτὰν
Σελὶμ Α'.

Κατὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ταύτην ἐκστρατείαν καὶ ἡ Ταυρὶς
μετὰ τὴν ὑποταγὴν διαδοχικῶς πλείστων ἄλλων φρουρίων
ὑπετάγη πᾶσα. Αὐθημερὸν δὲ τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην
ἐκστρατείας τοῦ Ἰβραὴμ πασᾶ καὶ ὁ Σουλτάνος ἀπῆλθεν
ἀπὸ Χρυσοπόλεως, τὰ δὲ στρατεύματα αὐτῶν ἠνώθησαν
εἰς Ἀουτζάν. Τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Ταυρίδος ἐπηκολούθησε
καὶ ἡ τῆς πρωτευούσης τῶν χαλιφῶν ἀναιμωτὶ, τὸ Βαγ
δὰτ, μεθ' ἣν ἐπανέκαμψεν ὁ Σουλτάνος εἰς Κωνσταντινού
πολιν θριαμβευτικῶς.

Ταὐτοχρόνως καὶ αἱ κατὰ θάλασσαν τουρκικαὶ δυνάμει
ἐγένοντο οὐχ ἧττον ἐπίφοβοι ὑπὸ τὴν ναυαρχίαν ἀνδρ
διασήμου περὶ τὰ ναυτικὰ τοῦ Χαϊρεδδὶν πασᾶ, ὃν ἡ Ε
ρώπη καλεῖ Βαρβαρόσαν. Οὗτος πλέων ἀγερώχως τ
Μεσόγειον, ἐπωφεληθεὶς δὲ καὶ τῶν ἐν Ἀλγερίᾳ ταραχῶν
καταλαμβάνει τὴν χώραν ταύτην καὶ προσαρτᾷ αὐτὴν εἰ
τὸ ὀθωμανικὸν κράτος. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχε καὶ ἡ Τύνις
ὑπαχθεῖσα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' ἀφη
ρέθη ὑπὸ Καρόλου Ε'. στρατεύσαντος αὐτοπροσώπως κα
ἐγκαθιδρύσαντος ἡγεμόνα αὐτόχθονα φόρου ὑποτελῆ αὐτῷ
Ἐνῷ ὅμως ὁ Χαϊρεδδὶν πασᾶς πρὸς ἐξασφάλισιν ἑαυτῷ τοῦ
Ἀλγερίου ἐπειρᾶτο εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ ἀπέναντι τοῦ
λιμένος νησιδίου, ἡ Τύνις ἀποσπασθεῖσα μετ' ὀλίγον τῆς
Ἱσπανίας παρέμεινεν ὑπὸ τὸ τουρκικὸν κράτος μετὰ τῶν
ἄλλων μαυριτανικῶν χωρῶν.

Ἀντίπαλος ἀπὸ τοῦδε τοῦ Χαϊρεδδὶν πασᾶ ἐγένετο ὁ
Ἀνδρέας Δόριας, ναύαρχος Καρόλου Ε'., ὅστις ἅλους τὴν
Κορώνην ἐστρατοπέδευσεν εἰς Βρεντήσιον ἀπὸ Πρεβέζης,
ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου, κοινολογησαμένου
πρότερον πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς ἱσπανικῆς παραλίας καταπιε
ζομένους ὑπὸ Καρόλου Ε'. μαύρους.

Ἡ δὲ Βενετικὴ δημοκρατία, ἡ ἰσχυρὰ τότε δύναμις
ναυτικῶς, ἀπὸ πολλοῦ διάγουσα ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν Πύλην
ἀπέφευγε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν ἀνακυκῶσαν τὴν Εὐρώπην
σύμπασαν ταύτην πάλην, καὶ αἱ φιλικαὶ αὗται σχέσεις
ἐφαίνοντο ὅτι ἔμελλον ἐπὶ πολὺ νὰ διαρκέσωσιν, ἂν ὁ ῥη
θεὶς ἀρχιναύαρχος τῆς Ἱσπανίας, ἀγωνιζόμενος νὰ ἐλκύσῃ
τὴν ἰσχυρὰν ταύτην δύναμιν εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Κα-

ρόλου, ἔχων δὲ καὶ ἐξ ἀντιθέτου τὰς μηχανορραφίας τοῦ
Βαρβαρόσα, προσπαθοῦντος νὰ μετενέγκῃ τὸν πόλεμον εἰς
τὴν θάλασσαν, δὲν συνετέλει εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου,
ὅστις πρότερον εἶχε κηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Σουλτάνου κα
τὰ τῆς Βενετίας, ἀπορρίψάσης τὴν ἀπὸ κοινοῦ τοῦ ἀγῶνος
πρεσβείαν ἐκείνου.

Τῷ 1537 ὅθεν στρατεύσας ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν εἰς
Αὐλώναν ἔστειλε τὸν ἐξ 100 πλοίων αὐτοῦ στόλον κατὰ
τῆς Κερκύρας, κατεχομένης τότε ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἀλλ'
ἐματαιώθησαν αἱ ἔφοδοι· ὁ δὲ στόλος ἐκεῖθεν μετέβη εἰς
Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τὴν Βενετίαν νήσους τοῦ
Αἰγαίου, ὧν δέκα παρεδόθησαν, ἐν οἷς καὶ ἡ Σῦρος, Πάρος
καὶ Νάξος, προσέβαλε δὲ τὴν Κρήτην καὶ ἐκέρδησε νίκην
ἐνώπιον τῆς Πρεβέζης περίφημον κατὰ τοῦ πολεμίου στό
λου ἐξ 160 πλοίων ὑπὸ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Ἀνδρέου
Δόρια (1538).

Ἐν τῷ μεταξὺ στρατεύσαντος τοῦ Σουλτάνου κατὰ τοῦ
Πέτρου Ῥαρεσχίου, ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας καὶ κατὰ
τῆς πόλεως Ἰασίου, οἱ Βενετοὶ ἐζήτησαν εἰρήνην μετ' οὐ
πολύ, ἧς ἔτυχον παραχωρήσαντες τῷ Σουλτάνῳ (1539)
ἐν μὲν Πελοποννήσῳ τὴν Μονεμβασίαν καὶ τὸ Ναύπλιον,
ἐν Δαλματίᾳ τὸ Ναδῖνον καὶ Οὐράναν καὶ τὰς ἐν τῷ Αἰ
γαίῳ καταληφθείσας ὑπ' ἐκείνου νήσους μετὰ τῆς ἀποτί
σεως πρὸς δαπάνην τοῦ πολέμου 300,000 φλωρίων.

Νῦν ἀνοίγεται τὸ στάδιον εὐρὺ τῷ Σουλτάνῳ, ὅπως
ἀνυψώσῃ τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὸν κολοφῶ
να τῆς δόξης αὐτῆς διὰ τῆς συσσωματώσεως τοῦ πλεί
στου τῆς Οὐγγαρίας μετὰ τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ. Ἀφορ-

μὴν εἰς τοῦτο παρέσχε καὶ πάλιν ἡ περὶ διαδοχῆς τοῦ Οὐγγρικοῦ θρόνου ἔρις μεταξὺ τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς χήρας νῦν Ἰσαβέλλας Ζαπόλια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου (1540) ἥτις ὑπεστήριζε τὸν θρόνον διὰ τὸν μονογενῆ αὐτῆς υἱόν, Σιγισμόνδον Ζαπόλιαν, δεκατετραήμερον τότε. Ὁ Φερδινάνδος ὁρμώμενος ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ζαπόλια συμφωνίας αὐτοῦ περὶ παραβολῆς τοῦ ὑπ' ἐκείνου κατακρατουμένου μέρους τοῦ βασιλείου αὐτοῦ ἔστειλε πρέσβεις ἐπὶ τούτῳ τῷ Σουλτάνῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως φανῇ δίκαιος τῇ Αὐστρίᾳ, καὶ σύναμα εἰσέβαλεν εἰς Οὐγγαρίαν, ἐπολιόρκησε τὴν Βούδαν καὶ ἐκυρίευσε τὴν Πέστην μετὰ πολλῶν ἄλλων πόλεων, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἡ χήρα Ἰσαβέλλα διὰ πρέσβεων μετὰ λαμπρῶν δώρων ἐζήτει τὸ οὐγγρικὸν στέμμα διὰ τὸν υἱόν της. Ὁ Σουλτάνος κλίνας ὑπὲρ τῆς χήρας ἀναγορεύει μὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸν υἱὸν αὐτῆς βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ὑποτελῆ τῇ Πύλῃ, ἐκστρατεύει δὲ καὶ στρατοπεδεύει εἶτα πρὸ τῆς Βούδης (1541). Ἐνταῦθα δημοσίᾳ ἀναδεικνύει βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοϊβόδαν τῆς Τρανσυλβανίας τὸν Σιγισμόνδον Ζαπόλιαν· ἐμήνυσε δὲ συγχρόνως καὶ εἰς τὴν ἐν Πέστῃ, εἰς ἣν μετ' ὀλίγον εἰσέβαλε, μητέρα αὐτοῦ ὅτι τὴν μητρόπολιν κρατεῖ δι' αὐτόν.

Μάτην ὁ Φερδινάνδος προσεπάθει νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὸν Σουλτάνον διὰ πρέσβεων. Ἐγκαταστήσας οὗτος στρατεύματα εἰς Οὐγγαρίαν, ἥτις δι' ὅλης τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου ἀπετέλει τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Αὐστρίας οὐδόλως παύσασα διὰ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῆς σπαραγμῶν νὰ ἐφελκύῃ τὴν προσοχὴν καὶ προκαλῇ

τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν εὐθὺς τῆς Βούδης προσελθόντες αὐστριακοὶ πρέσβεις μετὰ πλουσίων δώρων 100,000 φιορινίων ἐπὶ παραχωρήσει πάσης τῆς Οὐγγαρίας τῷ Φερδινάνδῳ ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι, ἀπαιτήσαντος τοῦ Σουλτάνου τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταληφθέντων τόπων, καὶ τὴν πληρωμὴν φόρου ὑπὲρ τῶν ἄλλων.

Ἀλλὰ συνεπείᾳ τῆς συνθήκης μεταξὺ Γαλλίας καὶ Τουρκίας, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὁ Σουλτάνος εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας ἐπάνοδον αὐτοῦ ἔμελλε νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ὁ δὲ Φραγκῖσκος εἰς Πεδεμόντιον. Ἐπὶ τούτῳ στρατὸς ἐξ 100,000 εἰσβάλει εἰς Ἰταλίαν, ὁ δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Βαρβαρόσαν μετὰ 70 πλοίων εἰς τὸ Ὄτραντον· ἕνεκα ὅμως τῆς ἐξεγέρσεως τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς συμμαχίας ταύτης πτοηθεὶς ὁ Φραγκῖσκος ἔσπευσε νὰ ὑπογράψῃ μετὰ τοῦ Καρόλου τὴν ἐν Νικαίᾳ συνθήκην, δι' ὃ δυσηρέστησε μὲν τὸν Σουλτάνον, πλὴν δὲν διέρρηξε διὰ τούτου καὶ τὴν συμμαχίαν αὐτῶν. Διαρκοῦντος δὲ τοῦ μεταξὺ τῆς Βενετίας καὶ τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου πολέμου κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν, οἱ Βενετοὶ ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ προτείνωσιν εἰρήνην τοῖς Τούρκοις, ἣν καὶ ἐπέτυχον ἐφ' ὅροις ἐπονειδίστοις παραδόντες αὐτοῖς καί τινας τῶν κατακτήσεων αὐτῶν.

Ὁ δὲ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν δυσπιστῶν τῷ Φραγκίσκῳ ἔκτοτε ἐδίσταζε μὲν κατ' ἀρχὰς νὰ βοηθήσῃ αὐτῷ, ἐπικαλουμένῳ καὶ αὖθις τὴν συνδρομήν του κατὰ τοῦ ἀντι-

ζήλου αὐτῷ Καρόλου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνέδωκε θεὶς τὸν στόλον αὐτοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Φραγκίσκου καὶ τὴν ναυαρχίαν τοῦ Βαρβαρόσα, καταπλεύσαντος εἰς Μεσσήνην, ἧς τὸ φρούριον παρεδόθη κατὰ τὴν πρώτην πρόσκλησιν. ἐκεῖθεν δὲ παραπλεύσας τὴν Τορτόνην καὶ Γένουαν προσωρμίσθη εἰς Μασσαλίαν, ἀφ' ἧς συνενοθέντος καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Δοῦκα τῆς Ἀγγίας ἐφάνησαν πρὸ τῆς Νικαίας, ἥτις παρεδόθη εὐθὺς τῷ στόλῳ τοῦ Χαϊρεδδὶν πασᾶ. Ὁ δὲ συμμαχικὸς στόλος θὰ κατετρόπου τὸν ἱσπανικόν, ἂν μὴ ἐκ διχονοίας διεχωρίζοντο οἱ Γάλλοι, καὶ ὁ τουρκικὸς διεχείμαζεν εἰς Τουλῶνα, ἀπ' ἧς ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Νέα πλὴν αὖθις ἐγείρεται ἐκστρατεία, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἡ δεκάτη ὧν αὐτὸς ὁ Σουλτάνος ἦρχε (1543). Συγχρόνως δὲ πρὸς τὴν πομπώδη καὶ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Σουλτάνου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔξοδον ἤρξατο καὶ ὁ πόλεμος ἐν Σλαβωνίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ ὑπὸ τῶν διοικητῶν τῆς Βούδης Βελῆ πασᾶ καὶ τῆς Βοσνίας. Στρατοπεδεύσας δὲ ἐν Ἐσσὲκ διὰ τοῦ Αἵμου, τῆς Σοφίας καὶ ἄλλων μερῶν ὁ Σουλτάνος διέταξε τὴν πολιορκίαν τοῦ Σικλὸς ὑπὸ τοῦ Ἀχμὲτ πασᾶ, βεϊλέρβεγ τῆς Ῥούμελης, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ ἑάλω. Τὴν αὐτὴν τύχην ἔσχον καὶ ἄλλα φρούρια τοῦ Σασᾶ, Βάλπου καὶ Φουνφκίρχεν, ὧν οἱ νικηταὶ ἐν δημοτελεῖ διβανίῳ ἠμείφθησαν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ δὲ Στριγώνιον, πατρὶς τοῦ Στεφάνου, βασιλέως τῆς Βοσνίας, περίπυστον ἔτι τότε ἐπὶ γοτθικῇ ἀρχιτεκτονικῇ, πολιορκηθὲν παρεδόθη μετὰ μῆνα. Ἡ Τάτα, ἧς τὰ τείχη κατε-

δαφίσθησαν προστάγματι τοῦ Σουλτάνου, παρεδόθη κατὰ τὴν πρώτην πρόσκλησιν, τὸ δὲ Στουλβεϊνσερβοὺγ μετὰ τὴν γενναίαν ἀπόκρουσιν τριῶν ἐφόδων. Ἐνῷ δὲ ὁ Σουλτάνος ἀπελθὼν τῆς Πέστης ἐπανήρχετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς ἣν ἐν θριάμβῳ ἴσως θὰ εἰσήρχετο, τὴν ἐπινίκιον ταύτην πομπὴν μετέβαλεν εἰς πένθος ἡ καθ' ὁδὸν ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ διοικητοῦ τῆς Μαγνησίας, ἡγεμονόπαιδος Μωάμεθ, δευτεροτόκου καὶ φιλτάτου πάντων, οὗ τὸν νεκρὸν ἐνεταφίασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀνεγείρας καὶ τέμενος παρ' αὐτόν.

Ἀλλ' οἱ ἐν Οὐγγαρίᾳ, Σλαβωνίᾳ καὶ Κροατίᾳ πόλεμοι προσεκώλλουν ἤδη εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος πολλὰ φρούρια, ἀπόντος τοῦ Σουλτάνου, ἐν οἷς τελευταῖον καὶ τὸ Βισσεγρὰδ ἢ Βλινδεβοὺργ, φρούριον τοῦ στέμματος καὶ τῶν τάφων τῶν Οὔγγρων βασιλέων, μέχρι τοῦ 1545, ἕως οὗ αἱ ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τῆς Αὐτρίας διαπρεσβεύσεις ἐπήνεγκον τὴν εἰρήνην ἢ ἐκεχειρίαν διὰ πρέσβεων ἀπὸ Βορματίας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ Καρόλου Ε'. μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σουλτάνου.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς εἰς Οὐγγαρίαν ἐκστρατείας ἐπάνοδον ὁ Σουλεϊμὰν ἐπήνεγκε μεταβολάς τινας ἐν τῷ κράτει, ἃς ἐθεώρει ἀναγκαίας λίαν, ὧν δ' οὐδὲν ἧττον ἀξιόλογος ἦν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ τέως βεζίρου Σουλεϊμὰν πασᾶ διὰ τοῦ Ῥουστὲμ πασᾶ, κροάτου τὸ γένος.

Ὁ δὲ Βελτβὶκ ἐπανελθὼν ἐκ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν πρεσβεύσεως ὑπὸ Καρόλου μετὰ τῆς ὀκτωκαιδεκαμήνου ἀνακωχῆς, τὸ ἐφεξῆς ἔτος (1546) ἐπανῆλθε πάλιν πρεσβευτὴς αὐτοῦ καὶ τοῦ Φερδινάνδου, φέρων ῥητὴν ἐντολὴν

περὶ ἄρσεως τῶν πρὸς τὴν εἰρήνην προσκομμάτων. Προσ
νεγκὼν λοιπὸν τῷ Σουλτάνῳ ἐν ἐπισήμῳ συνεντεύξει τ
δῶρα ἀμφοτέρων τῶν πρεσβευομένων, χρυσοῦς καὶ ἀ
γυροῦς κήλικας, καὶ τὰ διάφορα ἐτήσια δῶρα τοῖς τοῦ κρά
τους θεραπευταῖς ἐπέτυχε τὴν εἰρήνην ἢ μᾶλλον πεν
ταετῆ ἀνακωχὴν ἐπὶ τῇ ῥήτρᾳ τῆς ἐπ' ἔτος πληρωμῆ
30,000 δουκάτων πρὸς τὴν Πύλην (1547). Ἡ περὶ εἰρή
νης αὕτη συνθήκη, δι' ἧς λήγει ὁ οὐγγρικὸς πόλεμος μετὰ
τριετεῖς συζητήσεις καὶ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους πρεσβείας,
ἦν ἡ πρώτη καὶ μόνη ἐν ᾗ συμπεριελήφθη ὑπὸ τῶν ὀθω
μανῶν ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος, καὶ πρώτη, δι' ἧς ἡ Αὐ
στρία ὑποχρεοῦται εἰς ἐτήσιον φόρον.

Ταὐτοχρόνως, τῆς συνομολογήσεως τῆς μνησθείσης εἰ
ρήνης παρέστη καὶ ἑτέρα πρεσβεία ἐν Κωνσταντινουπόλει
ἐκ τοῦ σουλτάνου τῆς Ἰνδικῆς Ἀλλαεδδίν, ἐξαιτουμένου
τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν κατὰ τῶν Πορτο
γάλλων μετὰ δώρων ἐκτάκτων τόσῳ ὅσω καὶ ποικίλων.
Πολλῷ ὅμως μεῖζον θέαμα ἦν ἡ ἔλευσις τοῦ πέρσου ἡγεμο
νόπαιδος Ἑλκὰς Μιρζᾶ, ἐπικαλουμένου τὴν προστασίαν
τῆς Πύλης, ὡς καταφυγίου τῶν βασιλέων καὶ ἡγεμονοπαί
δων, κατὰ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ ἐπαναστάντος ἀδελφοῦ του.

Ἀλλ' ἡ κατάσασις τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἤρξατο ἀπαιτοῦσα
καὶ νέαν τοῦ Σουλτάνου ἐπ' αὐτὴν ἐκστρατείαν. Μάτην
ἐν αὐτῇ διοικητὴς τοῦ βασιλέως διὰ πρέσβεων παρεκάλε
εἰς Βούδαν τὴν κατάπαυσιν τῶν διηνεκῶν τοῦ ὀθωμανοῦ
κυβερνήτου στενοχωριῶν. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἀπ
καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνακαινίζοντα τὸν πόλεμον, ὁτὲ δὲ τὴ
εἰρήνην, ἐπεζέτειναν τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπικράτειαν

αὐτῶν, ἐνῷ ὁ Σουλτάνος ἐπὶ πέντε ἔτη (1552) ἐπολέμει
αὐτοπροσώπως εἰς Περσίαν. Ὅτε δὲ πεισθεὶς κατὰ τὴν
ἐπάνοδόν του οὗτος περὶ τῆς προδοσίας τοῦ μοναχοῦ
Γεωργίου τῆς ἐκχωρήσεως τῷ Φερδινάνδῳ τῆς Τρανσυλ
βανίας ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Ἰσαβέλλας, καὶ τῆς εἰς τὸ
βασίλειον εἰσόδου τῶν αὐστριακῶν, στέλλει στρατὸν ἐξ
80,000 ὑπὸ τὸν Μωάμεθ μετὰ 50 τηλεβόλων, ὅστις δια
βὰς τῷ 1551 τὸν Δούναβιν ἐκυρίευσε πλεῖστα φρούρια ἐν
οἷς καὶ τὸ δουκάτον τῆς Τεμεσβὰρ, ἐκτὸς τοῦ Ἐρλάου,
γενναίως ἀντιστάντος κατὰ τῆς πενταμήνου πολιορκίας,
ἣν λύσαντες οἱ πολιορκηταὶ ἀπεμακρύνθησαν (1552).

Ἐνῷ ὅμως ἡ ὀθωμανικὴ χώρα εὐρυτέρας ἐλάμβανε
καθ' ἡμέραν ἐν Οὐγγαρίᾳ διαστάσεις, ἐν Ἀσίᾳ τοὐναντίον
ἠλαττοῦτο διὰ τῶν περσικῶν ἐπιδρομῶν. Οὐδόλως ὅθεν
ἀμφίβολον νῦν ὅτι ὁ πόλεμος μετενεχθήσεται ἐκ τῆς πρώ
της εἰς τὴν χώραν ταύτην. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τὴν ἀπό
κρουσιν τοῦ Σάχη ἀνέθηκεν εἰς τὸν διορισθέντα ἀρχιστρά
τηγον Ῥουστὲμ πασᾶν, ἀλλ' εἶτα ἕνεκα λόγων ἐσωτερικῶν
ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ὁ ἴδιος διαπεραιωθείς, ἀκμάζοντος
τοῦ θέρους, εἰς Χρυσόπολιν (1553), ὅπως ἄρξῃ τοῦ
στρατοῦ.

Διαχειμάζων ἤδη ἐν Χαλεπίῳ (1554) ὁ Σουλτάνος ἠ
σχολεῖτο περὶ πολλῶν μεταῤῥυθμίσεων τῶν οἰκονομικῶν
τοῦ Κράτους. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἀπριλίου ἀναζεύξας ὁ
στρατὸς ἐπορεύετο διὰ τοῦ Ἐρζρούμ καὶ ἄλλων μερῶν εἰς
Κάργα παζαρὶ (ἀγορὰν κορωνῶν), ἀφ' οὗ ἀφίκετο εἰς Τὸπ
τσαϊρὶ, ὅπου προσηνέχθησαν αὐτῷ ὑπὸ Κούρδων Πέρσαι
αἰχμάλωτοι. Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος διαχειμάζοντος τοῦ Σουλ-

τάνου ἐν Ἀμασείᾳ ἀφίκετο πρεσβευτὴς ἐκ τοῦ Σάχη μετὰ λαμπρῶν δώρων καὶ μακρᾶς καὶ κομψοπρεποῦς ἐπιστολῆς, πλήρους διαβεβαιώσεων περὶ εἰρήνης, ληγούσης δὲ εἰς τὴν δέησιν περὶ ἀνενοχλήτου πορείας τῶν περσῶν προσκυνητῶν εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους Μέκκας καὶ Μεδίνης. Τοιοῦτον τὸ τέλος καὶ τούτου τοῦ εἰς ἀμοιβαίας μόνον δηλώσεις περιορισθέντος πολέμου, ἔχοντος δὲ ὡς ἐπίμετρον καὶ τὴν προστασίαν ἐπὶ τῶν προσκυνητῶν τοῦ Σουλτάνου.

Ταὐτοχρόνως πρὸς τὴν περσικὴν πρεσβείαν ἦν ἐν Ἀμασείᾳ καὶ ἑτέρα πρεσβεία τοῦ Φερδινάνδου, ζητοῦσα τὴν ἀνανέωσιν τῆς μετὰ τῶν Τούρκων εἰρήνης. Πολλὰς ἡ Αὐστρία κατέβαλε προσπαθείας (1554—1562), διαρκοῦντος τοῦ οὐγγρικοῦ πολέμου, ὅπως θῇ τέρμα εἰς τὴν ἀδιάλειπτον αἱματοχυσίαν καὶ τύχῃ εἰρήνης ἀσφαλοῦς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Πύλης. Ἀποτέλεσμα τούτων ὑπῆρξε μετὰ μικρὰς κατὰ δισστήματα ἐκεχειρίας καὶ εἰρηνεύσεις ἡ συνομολόγησις τῷ 1562 εἰρήνης ὀκταετοῦς, καίπερ πολλῶν παρεμβαλλομένων προσκομμάτων ἔκ τε τῆς διαγωγῆς τοῦ Ῥουστὲμ καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς Ἰσαβέλλας. Διὰ ταύτης δὲ ὁ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὡς ἐτήσιον δῶρον ἐκτινόμενος φόρος ἐπεκυρώθη καὶ αὖθις, ἀπεῖχε δὲ ἡ ἰδία πασῶν τῶν τῆς Τρανσυλβανίας χωρῶν καὶ ὑπέσχετο συνδιαλαγὴν πρὸς τὸν υἱὸν τῆς Ἰσαβέλλας περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Τρανσυλβανίας.

Πάντη ὅμως ἐπιπολαία ἦν ἡ εἰρηνοποίησις αὕτη, διεγερθέντων ἑκατέρωθεν ἀμοιβαίων μέμψεων, καὶ τοῦ μὲν διβανίου διακηρύττοντος τὴν καθυστέρησιν φόρου, τῆς δὲ Αὐστρίας ἀντιτασσούσης τὸ ἀσύμφωνον τῆς τουρκικῆς ἀντιγραφῆς πρὸς τὴν λατινικήν. Ἐκ τούτων δὲ μάχαι μανιώδεις διηγέρθησαν περὶ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Δραύου.

Νῦν ἤδη τὸ θέατρον τῶν πολέμων μεταφέρεται εἰς θάλασσαν, ἔνθα οὐχ ἧττον ἐδοξάσθησαν τὰ ὀθωμανικὰ ὅπλα. Θανόντος τοῦ ἀρχιναυάρχου Βαρβαρόσα τῷ 1545 διεδέξατο αὐτὸν τὸ πρῶτον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Χασὰν, τοῦτον δὲ κατὰ παραχώρησιν τοῦ ἰδίου ὁ Σαλὶχ ῥεὶς, δοξασθεὶς κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τύνιδος. Ὁ τούτου διάδοχος καὶ μαθητὴς τοῦ Βαρβαρόσα Τοργοὺδ, ὑπὸ τῶν εὐρωπαίων Δραγοὺτ, διετήρησε μὲν τὴν ἰσχὺν τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ ἀπαραμείωτον, κατέστη δὲ καὶ οὐδὲν ἧττον ἐπίφοβος ἀπὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σουλτάνος συνωδᾷ τῇ πρὸς τὴν Γαλλίαν συμμαχίᾳ αὐτοῦ ἔθηκε τὸν στόλον ὑπὸ τὸν Δραγοὺτ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γάλλου βασιλέως, Ἑρρίκου Β'. διαδόχου τοῦ Φραγκίσκου, ἀμφότεροι δὲ συμπλεύσαντες ἐξεπόρθησαν τὴν Καλαβρίαν καὶ Σικελίαν καὶ προσωρμίσθησαν ἀπέναντι τῆς Κύρνου, ἧς τῆς ἁλώσεως ἀπέτυχον ἐκ διχονοίας μεταξὺ τῶν δύο συμμάχων, δι' ἣν καὶ διεχωρίσθησαν.

Ἐντεῦθεν ἠπείλησε τὰ παράλια τῆς Ἱσπανίας, τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Νεάπολιν, ὥρμησε δὲ καὶ πρὸς τὰ ἱσπανικὰ παράλια τῆς Ἀλικάντης καὶ Βαλεντίας, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ἰσχυρῶς ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Πολωνίας.

Συγχρόνως τῷ Τοργοὺδ, ὅστις ἤδη διωρίσθη διοικητὴς Τριπόλεως διὰ βίου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου, τῷ ἀρχιναυάρχῳ Πιαλὲ καὶ τῷ Σαλὶχ-βέγῃ, βεϊλέρβεγι Ἀλγερίου, οἵτινες ἐξέπλησσον τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐνέσπειρον τρόμον εἰς Μεσό-

γειον, περιορίζοντες τὸν ἱσπανικὸν στόλον καὶ καταστήσαντες τὴν ἁλωθεῖσαν μέχρι τοῦδε ἀφρικανικὴν παραλίαν ὁρμητήριον τῶν θαλασσίων αὐτῶν ἐπιδρομῶν, ἄλλοι πλοίαρχοι περιῆγον τὴν ὀθωμανικὴν σημαίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἀραβίας καὶ Περσίας καὶ μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης.

Οὐδέποτε ὅμως τῷ Σουλτάνῳ ἐπέτρεψαν αἱ μεταξὺ μὲν τῆς Αὐστρίας διαφοραί, τῆς Γαλλίας δὲ σχέσεις αὐτοῦ νὰ ἀναλάβῃ ἐπ' ὀλίγον ἀπὸ τῶν κόπων καὶ κατ'αὐτὰ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη. Ἡ καθυστέρησις διετοῦς φόρου ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Φερδινάνδου, ὃς ἐτελεύτησε τῷ 1564, Μαξιμιλιανοῦ τόσῳ, ὅσῳ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ζαπόλια ἅλωσις τοῦ αὐστριακοῦ φρουρίου Ζαθμὰρ, ὑπὸ δὲ τοῦ πρώτου ἡ κατοχὴ τοῦ Τοκάϊ, ἐπήνεγκον τὴν ἀναπόφευκτον ἀκύρωσιν τῆς εἰρήνης, περὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς ὁποίας ματαίως ἀφικνοῦντο πρέσβεις. Εἰς τὴν ἀκύρωσιν ταύτης τὰ μάλα συνετέλεσεν ὁ τοῦ θανόντος βεζίρου Ἀλῆ πασᾶ διάδοχος, Μεχμὲτ Σοκολλὶ πασᾶς εἰς ἄκρον φιλοπόλεμος, μέγιστος δὲ ὑπουργὸς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Προωρισμένος δ' ὁ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν ἐκ τύχης νὰ ἄρχῃ καὶ αὐτῶν τῶν τελευταίων τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ βασιλείας πολέμων, καίπερ ἀσθενῶν καὶ κατατρυχόμενος ὑπ' ἀρθρίτιδος, ἀνέλαβε καὶ αὖθις, ἕνεκα λόγων πολλῶν, τὴν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας τελευταίας ταύτης ἐκστρατείας ἀρχηγίαν (1566). Ἡμέρα τῆς μεγαλοπρεπεστέρας ταύτης πάσης προτέρας ἐκστρατείας ὡρίσθη ἡ πρώτη Μαΐου, καθ' ἣν ἀναζεύξας ὁ Σουλτάνος, πορευόμενος δὲ τὸ πλεῖστον ἐφ' ἵππου, ἐστρατοπέδευσε τὸ πρῶτον ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης

πόλεως Ζιγέθ. ἐγγὺς τῶν ὑδραγωγείων, εἶτα δὲ προσήγγισε τῷ ἔσῳ φρουρίῳ. Ἀλλ' ὅτε μετὰ δύο κατὰ τούτου ματαίας ἐφόδους οἱ γενίτσαροι ἡτοιμάζοντο νὰ ὑπορύξωσι τὸν μέγαν προμαχῶνα, τὸν ὁποῖον τὴν ἀμέσως πρωΐαν ἐνέπρησαν, λαμπρὸν ἐκπέμψαντα φῶς ὡς δᾷδα τοῦ Σουλτάνου νεκρικὴν, ὁ ἔνδοξος καὶ μέγας ἐν αὐτοκρατόροις ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν (1566).

Τοιαύτη ἡ ἔνδοξος βασιλεία, τοῦ Μεγάλου καὶ Νομοθέτου Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, τοῦ δικαίως τιμωμένου ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ὡς τοῦ μεγίστου τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν. Τὸ φιλόμουσον, ἡ προστασία ὑπ' αὐτοῦ τῆς καλλιτεχνίας, ἡ ἐνίσχυσις καὶ βελτίωσις τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης διὰ νόμων ἐμβριθῶν καὶ ἡ πρὸς τὴν ποίησιν τάσις αὐτοῦ παρίστων ἄνδρα τόσῳ σοφὸν καὶ ἐνάρετον, ὅσῳ αἱ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διεξαχθέντων πολέμων ἔνδοξοι ἐκβάσεις καὶ πλήρεις ἐπιτυχίαι ὡμολόγουν ἄνδρα στρατηγικώτατον, πολεμικὸν καὶ περὶ τὰς μάχας πεπειραμένον. Διὰ τῆς εἰς τοὺς πολέμους αὐτοῦ ἡρωϊκῆς ἐγκαρτερήσεως, τοῦ θάρρους καὶ τῆς πρὸς τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐμψυχώσεως, λανθάνοντος πολλάκις ἑαυτοῦ ἐν ταῖς μάχαις, ἐπλάτυνε τὰ ὅρια τοῦ ἰσχυροῦ καὶ μεγίστου ἐπ' αὐτοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τοῦ Βὰν, δυσμὰς δὲ μέχρι τοῦ αὐστριακοῦ Στριγωνίου· πρὸς δὲ νότον κυριεύσας τὸ Ἀλγέριον καὶ Τρίπολιν μέχρι Νουβίας ὁ στόλος του ἐτρόμαξε τόν τε ἀραβικὸν καὶ περσικὸν κόλπον καὶ τὴν Μεσόγειον μετὰ τοῦ Αἰγαίου.

Ἀλλ' ἂν ἐξωτερικῶς τὸ κράτος ηὐξάνετο διὰ νέων κατακτήσεων, δὲν ἐβράδυνε καὶ ἐσωτερικῶς ἡ διοργάνωσις

αὐτοῦ καὶ ἐξωράϊσις διὰ διαφόρων οἰκοδομῶν μεγαλοπρεπῶν, φιλολογικῶν ἔργων, μνημείων τῆς τέχνης, θεσμῶν καὶ νόμων.

Ἐν πρώτοις ᾠκοδομήσατο τεμένη μὲν ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἑπτὰ, ἴσα δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις· ἀνήγειρε δὲ τὸ ὑδραγωγεῖον τῶν 40 ἀψίδων ἢ κρηνῶν, ἀνασκευάσας καὶ ἄλλα, τὴν γέφυραν τοῦ Τσεκμεδζὲ (Ζεύγματος), διάφορα ὀχυρώματα, καὶ τέλος τὰ καθιδρύματα τῶν ἱερῶν τόπων· ἐκ βάθρων δὲ πρὸς τούτοις καὶ τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀνήγειρε καὶ ὕδρυσε πλείστας ὅσας ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ ἀκαδημίας. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἤκμαζον ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει πλεῖστοι ποιηταὶ, σοφοὶ, νομομαθεῖς, ἱστορικοὶ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες.

Ὁ θάνατος τοῦ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν, συμβὰς τῷ 72 ἔτει τῆς ἡλικίας του μετὰ 47 βασιλείαν ἐκρατήθη μυστικὸς μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτὰν Σελὶμ Β'., διατρίβοντος ἐν Κοτυαίῳ· ὁ δὲ τάφος του εὑρηται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτῷ τεμένει.

11.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΙΜ Β'.

Ἀφικόμενον τὸν Σελὶμ ἐκ τῆς ἀγγελίας περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζίρου Σοκολλὶ,

μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ζιγὲθ, εἰς πρωτεύουσαν ὑπεδέξατο ἐπὶ τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων ὁ αὐλάρχης λαβὼν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις του κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἵππου κατάβασιν· ἡ δὲ ἄφιξις αὐτοῦ ἀνεκοινώθη μετὰ τοῦ θανάτου τοῦ σουλτὰν Σουλεϊμὰν διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Χρυσοπόλεως πύργου τηλεβόλων. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας ὁ Σουλτάνος αὐτὸς ὁδεύσας εἰς τὰ μεθόρια ἀνήγγειλεν ἁπανταχοῦ τῆς Εὐρώπης τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἀνάρρησιν, καὶ ἀνέμεινεν ἐν Βελιγραδίῳ τὴν τοῦ στρατοῦ ἄφιξιν, εἰς ὃν εὐτυχῶς ἔτι ἀπόῤῥητος ἦν ὁ θάνατος τοῦ προκατόχου σουλτάνου, μετακομιζομένου ἐν κλειστῷ φορείῳ ὡσεὶ ζῶντος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Αἱ πρῶται τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ ἡμέραι ὀλίγον ταραχώδεις οὐχ ὑπῆρξαν ἐν τῷ κράτει, ἕνεκα τοῦ ἀπαιτητικοῦ τῶν γενιτσάρων, ζητούντων τὰ συνήθη δῶρα διὰ τὴν βασιλείαν. Ὅθεν στασιάσαντες κατὰ τὴν διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ εἴσοδον εἰς πρωτεύουσαν ἐν τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Σουλτάνου δὲν ἡσύχαζον ἂν μὴ ἐλάμβανον τὸ αἰτούμενον. Μόλις δὲ βασιλείας ἡσύχου ἡμέραι ἤρχισαν νὰ ἀνατέλλωσι νέοι περισπασμοὶ ἐντὸς τοῦ κράτους ταράσσουσιν αὐτὴν, οὓς πρὶν ἢ ἀφηγηθῶμεν ἀναφέρωμεν ὀλίγα περὶ τῶν Οὐγγρικῶν.

Μετὰ τὴν πολιορκίαν καὶ ἅλωσιν τῆς Ζιγὲθ, ἐπειδὴ διάφοροι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπιθέσεις κατ' ἀλλήλων ἐγένοντο καὶ κατακτήσεις καὶ αἰχμαλωτίσεις, πέμποντα πρέσβεις τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Κωνσταντινούπολιν διαπραγματευσόμενοι περὶ εἰρήνης μετὰ συγχαρητηρίου ἐπιστολῆς ἐπὶ τῇ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Σουλτὰν Σελὶμ ἀναβά-

σει. Ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ ὁ Σουλτάνος τὸ ἐπιὸν ἔαρ (1561) εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἔλεγε μὲν ὅτι κατεῖδε τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνου πρὸς εἰρήνην, καὶ ὅτι σύναμα ἐνετείλατο τῷ διοικητῇ τοῦ Τεμεσβὰρ τὴν διατήρησιν τῆς ἡσυχίας, ἀλλὰ καὶ ὅτι πράξει ὅ,τι ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτοῦ ἀπαιτεῖ. Τέλος ὅμως, ἀρθεισῶν ἐκ τοῦ μέσου τῶν παρακωλυουσῶν τὴν εἰρήνην δυσχερειῶν, διομολογεῖται τοιαύτη ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη ἐξ 25 ἄρθρων, ἐν οἷς καὶ ὁ μέγας βεζίρης προσέθηκε τρία ἔτι οὐσιώδη ἔχοντα ὡς ἑξῆς· τὸ μὲν ἕνα ἡ Γαλλία, Βενετία καὶ Πολωνία συμπεριληφθῶσιν ἐν τῇ πρὸς τὸν Μαξιμιλιανὸν συνθήκῃ, τὸ δὲ ἕνα ἐν ταύτῃ προστεθῇ ὅτι ὁ Μαξιμιλιανὸς ἔσται ὁ φίλος τῶν φίλων τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐχθρὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ τρίτον ἕνα ἡ τῶν μέχρι τοῦδε φορολογουμένων χωρικῶν διανομὴ ἀπὸ κοινοῦ ῥυθμισθῇ συμφώνως τῷ ὑπὸ τοῦ τεφτερδὰρ Καλὴλ πασᾶ φορολογικῷ καταλόγῳ· ἀλλ' οἱ πρέσβεις εἰς τοῦτο σφόδρα ἀντέτεινον.

Πολυτελεστέρα δὲ καὶ μεγαλοπρεπεστέρα ὑπῆρξεν ἡ περσικὴ ἐν Ἀδριανουπόλει ὡσαύτως πρεσβεία, συγχαίρουσα τῷ Σουλτάνῳ ἐπὶ τῇ ἀναῤῥήσει μετ' ἐξαιρέτων δώρων.

Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἡ ἐν Ἀραβίᾳ στάσις σοβαροτέρα καθ' ἑκάστην καθίστατο, δεομένη χειρῶν στιβαρῶν, οἷαι αἱ τοῦ τότε βεζίρου Σοκολλί, πρὸς καταστολήν. Ἡ χώρα αὕτη καταστᾶσα μέρος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπὶ τοῦ προκατόχου σουλτάνου, ἕνεκα τῶν πρὸς ἀλλήλους διχονοιῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων τῶν ἐγχωρίων ἡγεμόνων ἐπὶ τρία ἀπησχόλει ἔτη κατὰ τὴν παροῦσαν ἀποστασίαν τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἕως οὗ καθυπετάγη διὰ τοῦ συνε-

τοῦ καὶ ἰσχυροῦ Σινᾶν πασᾶ, βεζίρου τότε διορισθέντος καὶ εἰσαγαγόντος διοικητὴν τοῦ Σουλτάνου εἰς αὐτήν. Μετὰ τῆς καταστολῆς δὲ τῆς στάσεως ταύτης (1570) ἐπεχειρήθη καὶ ἡ διώρυξις διώρυχος μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Δὸν (Τανάϊδος) καὶ Ῥᾶ (Βόλγα), ἥτις πλεῖσα ὑπισχνεῖτο ἀποτελέσματα τῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐπὶ τῆς βορείου Περσίας, ἂν μὴ διεκόπτετο ὑπὸ συνεχῶν ὄμβρων, ἐπιθέσεων τῶν Κοζάκων καὶ τῆς ἀντενεργείας τῶν κατοίκων τῆς Κριμαίας.

Τῷ αὐτῷ ἔτει παραγγείλας ὁ Σινᾶν πασᾶς, διοικητὴς τῆς Αἰγύπτου καὶ πορθητὴς τῆς Ὑεμὲν, τὰ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας ἀπέπλευσεν εἰς Μόκαν, καὶ ἐκεῖθεν διὰ Τζίδδης εἰς Μέκκαν χάριν προσκυνήσεως. Τὸ προσφιλὲς ὅμως βούλευμα τοῦ Σουλτάνου, διαδόχου ἔτι ὄντος, ἦν ἡ κατάκτησις τῆς Κύπρου, ἥτις προκληθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀραβικῆς ἐπῆλθε τὸ πέμπτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης διωρίσθησαν ὁ Λαλᾶ Μουσταφᾶς καὶ ὁ Πιαλὲ πασᾶς, ὁ μὲν ἀρχιστράτηγος μετὰ 20,000 ἀνδρῶν, ὁ δὲ ναύαρχος μετὰ 360 πλοίων.

Ἡ νῆσος αὕτη μεταπεσοῦσα ἀπὸ τῶν ἱπποτῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς Γενουηνσίους κατέστη βασίλειον, φόρου καταστὰν ὑποτελὲς εἶτα τοῖς Αἰγυπτίοις Σουλτάνοις, μετὰ δὲ τὴν ὑποταγὴν τῆς κυριάρχου αὐτῆς χώρας τῇ Κωνσταντινουπόλει κυβερνωμένη ὑπὸ ἐπάρχου. Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐπιθυμήσας αὐτὴν, ἵνα μὴ παραβῇ τὴν μετὰ τῆς Βενετίας εἰρήνην συνεβουλεύθη τὸν Μουφτῆν περὶ τούτου, ὅστις ἐνεψύχωσεν αὐτὸν στηρίζων τὸ ἐπὶ τῆς νήσου δίκαιόν των ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν σταυροφοριῶν κυριαρχίας τῶν Ἀράβων καὶ Σαρακηνῶν.

Αἱ ἐκστρατεύσασαι ὀθωμανικαὶ ἐπὶ τῆς Κύπρου δυ
μεις εἰς τρία διαιρεθεῖσαι ἐν πρώτοις ἐπεχείρησαν ἐν πα
δῳ τὴν ἅλωσιν τῆς Τήνου ὑπερασπιζομένης ὑπὸ τοῦ φ
ράρχου Ἱερωνύμου Παρούτα. Ἐντεῦθεν ὁ Πιαλὲ πασᾶς ἐ
βιβασθεὶς ἔπλευσε πρὸς τὸν ὅρμον τοῦ Φοίνικα, ἔνθεν μ
ὀλίγον ἄρας κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα Λεμησοῦ, πό
τευούσης ἄλλοτε τῶν Ναϊτῶν, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀμα
θοῦντα, ἧς τὸ πλησίον φρούριον Λεφτάριον παρεδόθη ἄ
ἀντιστάσεως. Ἀποβιβασθεὶς ἐνταῦθα ὁ στρατὸς διηυθύ
κατὰ τῆς μητροπόλεως εὐθὺς Νικωσίας (ἀρχ. Λευκωσία
ἣν ἐπολιόρκησεν ἐπὶ δύο περίπου μῆνας. Οἱ πολιορκη
διῃρημένοι εἰς ἑπτὰ σώματα καὶ τεταγμένοι ἀπέναντι τ
ἰσαρίθμων τῆς νήσου ὀχυρωμάτων ἀνέμενον, οὕτως εἰπ
διαταγὴν τοῦ ἐκ τοῦ περὶ τὴν Ῥόδον περίπλου ἐπανελθ
τος Πιαλὲ πασᾶ πρὸς ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου, εἰς ὃ εἰ
λασαν παραδοθὲν ἐπὶ ἀσφαλείᾳ τῆς ζωῆς τῶν κατοίκ
Τὴν τύχην δὲ τούτου ἠκολούθησαν καὶ τὰ ἄλλα φρού
τῆς Κύπρου, τὸ τῆς Πάφου, Λεμησοῦ, Τούζλας, κλπ
πλὴν τῆς Φαμαυγούστης παρὰ τὴν ἀρχαίαν Σαλαμῖ

Μᾶλλον ὅμως σοβαρὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ φρου
τούτου. Ὁ ἀρχιστράτηγος Μουσταφᾶς θεὶς φρουρὸς
Νικωσίαν καὶ προσευξαμένος ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σο
διηυθύνθη κατὰ τῆς Φαμαυγούστης ἀποκλείσας πρῶτ
τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοῖα διὰ μικροῦ ὀχυρώματος, τὸν
χειμῶνα διὰ δευτέρου αὐτὸ τὸ φρούριον, ἵνα κωλύσῃ π
σαν αὐτοῦ συγκοινωνίαν· ἀλλὰ στολίσκος ὑπὸ τὸν Μ
κον Ἀντώνιον Κουϊρίνην ἐσίτισεν αὐτὴν καὶ ἐνίσχυσε
στρατοῦ.

Ἡ πολιορκία καὶ ἅλωσις τῆς πόλεως ταύτης, προσ
βαλλομένης ὑπὸ 74 τηλεβόλων, γνωστῶν ἐκ τῆς πολιορ
κίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ῥόδου καὶ ἄλλων πόλεων,
μεγίστης δηλονότι ὁλκῆς, ἣν ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων,
ἃς μόνη ἔλλειψις σιτηρῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων δύναται νὰ
λύσῃ. Ἀρχηγὸς τῶν προμάχων τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ
φρουρίου ἦν ὁ ῥηθεὶς Μάρκος ἔχων παρ' αὐτῷ ὡς φρούραρ
χον καὶ τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην Ἀνδρέαν. Ἡ γενναία
ὅμως τούτων ἀντίστασις κατὰ τῆς ὑσημέραι δεινουμένης
πολιορκίας καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐπιδρομῶν τῶν πολιορκούν
των δὲν εἶχε συνεργοὺς καὶ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς πόλεμον καὶ
οὕτω μετὰ δεκάμηνον πολιορκίαν παρεδόθη ἡ πόλις
(1571) ἐπὶ ἐλευθέρᾳ τῶν κατοίκων ἀποχωρήσει ἢ καὶ
διαμονῇ. Οἱ μὲν εὐγενεῖς τῆς νήσου ἀφίκοντο εἰς Κων
σταντινούπολιν, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς Κρήτην καὶ οὕτω λήγει
ἡ πολιορκία.

Ἐνῷ δὲ ἡ πόλις Φαμαυγούστα εἰς τὰς παραμονὰς εὑ
ρίσκετο τῆς παραδόσεως, οἱ ὀθωμανικοὶ στόλοι ἐπολέμουν
ἀδιαλείπτως εἰς τὰ παράλια τῆς Δαλματίας, ἔνθα ἐκυρί
ευσαν τὰς νήσους Κρήτην καὶ Κύθηρα, προσέβαλον δὲ καὶ
πολλὰς βενετικὰς πόλεις. Οἱ Βενετοὶ ἐπὶ τούτῳ θλιβό
μενοι ἐζήτησαν συμμαχίαν πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἀλλ' εἶτα
συνάψαντες τοιαύτην μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας
Φιλίππου Β'. συνεκρότησαν τὴν περὶ Ναύπακτον ναυμα
χίαν πρὸς τοὺς ὀθωμανούς (1571).

Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Χίου
(1572) νέαν κηρύξας ὁ Σουλτάνος κατὰ τοῦ συμμαχικοῦ
στόλου ἐκστρατείαν κινεῖ μετὰ 250 πλοίων, ἐντὸς χειμῶ-

νος ἐν Κωνσταντινουπόλει ναυπηγηθέντων· φανεὶς δὲ ε
τὴν Ἀδριατικὴν ἠνάγκασε τὴν Βενετίαν νὰ συνθηκολογήσ
εἰρήνην πρὸς αὐτὸν (1573), πρὸς ὃν πλὴν τῆ καταλήψ
τῶν κατακτήσεων πασῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ Κύπρος, ὑπεχρεώ
το νὰ πληρώσῃ ἀποζημίωσιν 300,000 φλωρίων δι' ἔξοδ
τῆς ἐπὶ τὴν νῆσον ταύτης ἐκστρατείας.

Τὸ δ' ἑπιὸν ἔτος (1574), τελευταῖον τῆς βασιλείας τ
Σουλτὰν Σελὶμ, ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ἐκ 298 πλοίων ἐπ
πλεύσας κατὰ τῆς Τήνου ἐκυρίευσεν αὐτὴν εὐχερῶς μετ
τετρακισμυρίων ἀνδρῶν, καὶ ἐξεπόρθησεν ἐξ ἐφόδου τ
Γολέτταν, ἧς τὰ ὀχυρώματα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρ
ὑπὸ τοῦ Σινὰν πασᾶ. Ἤδη ὑπολείπεται τοῖς Ἱσπανοῖ
μόνον ὁ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς νήσου ἀνεγερθεὶς πύργος, ὃ
διὰ τῆς παραδόσεως αὐτοῦ συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησι
τῆς Τήνου.

Τὸ δὲ τελευταῖον κατόρθωμα τῶν ὀθωμανῶν ἐπὶ Σουλ
τὰν Σελὶμ, ἦν ἡ κατὰ τῆς Μολδαυΐας ἐκστρατεία, καθ
ἣν ἀφεῖλον τὰς ὑπὸ τοῦ ἀποστάτου Ἰωάννου Πολωνοῦ
συνενωθέντος μετὰ Κοζάκων, Πολωνῶν καὶ Μολδαυῶν,
κατακτηθείσας ἐπαρχίας. Διότι εἰσελθὼν ὁ ἀγαθὸς Σουλ
τὰν Σελὶμ εἰς νεόδμητον λουτρὸν ὑγρὸν ἔτι, προσεβλήθη
ὑπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων καὶ καταληφθεὶς ὑπὸ πυρετοῦ ἐτε
λεύτησε τῇ ἑνδεκάτῃ ἡμέρᾳ, ἡλικίας 50 καὶ μετὰ βασι
λείαν 8 ἐτῶν, καταλιπὼν πέντε υἱοὺς, τοῦ ἕκτου ἀποθα
νόντος, καὶ δύο θυγατέρας. Ὁ τάφος αὐτοῦ εὕρηται ἐν
τῷ παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι καὶ ἐπι
κληθέντι μαυσωλείῳ.

Ἡ βασιλεία τοῦ Σουλτάνου τούτου δύναται νὰ θεωρηθῇ

ὡς συνέχεια τῆς τῶν προκατόχων διὰ τῶν δορικτησιῶν τῶν ἀξίων καὶ ἰσχυρῶν αὐτοῦ βεζιρῶν καὶ στρατηγῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ᾠκοδομήθησαν τὸ φερώνυμον ἐν Κωνσταντινουπόλει τέμενος καὶ ἕτερον μετ' ἀκαδημίας καὶ σχολείου τῶν παραδόσεων ἐν Ἀδριανουπόλει, ἧς καὶ τὰ τείχη ἐπεσκεύασεν· ἐκτίσθη δὲ καὶ τὸ δεσπόζον τοῦ λιμένος τοῦ Ναυαρίνου φρούριον. Ἐν δὲ Μέκκᾳ ἐπεσκεύασεν ὁ Σουλτάνος τὰ καταπεσόντα ὑδραγωγεῖα καὶ ἐπεστέγασε διὰ 360 θόλων τὸν ἱερὸν τόπον, καὶ ὀλίγον πρὸς τῆς τελευτῆς αὐτοῦ διέταξε τὴν οἰκοδομὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο νέων ἀκαδημιῶν παρὰ τὸ τέμενος τῆς Ἁγίας Σοφίας, δύο μιναρέδων καὶ δύο ἀντηρίδων πρὸς στερέωσιν τοῦ ὑπὸ σεισμοῦ βλαβέντος λαμπροῦ τουτου κτιρίου, ὧν τὴν παγίωσιν κατέλιπε τῷ διαδόχῳ αὐτοῦ.

12.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΡΑΤ Γ'.

Μόλις ὁ νέος Σουλτάνος ἐξησφάλισε ἑαυτῷ τὸν θρόνον, ἐπανελθὼν ἐκ Μαγνησίας, πρεσβεῖαι πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης ἀφίκοντο μετὰ συγχαρητηρίων πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας, πλὴν τῆς Αὐτοκρατείρας τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ, βραδυνάσης μικρὸν ἕνεκα ἐσωτερικῶν τοῦ κράτους αὐτῆς ταραχῶν.

Ἡ βασιλεία τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ Γ'. ἐπὶ τῶν περινύ
καὶ ἐπιδεξίων ὑπουργῶν αὐτοῦ καὶ ἄλλων θεραπόντων τ
αὐλῆς, οὐκ ἦν ἄμοιρος δόξης. Διανείμας οὗτος τὸ ἐ
τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας δῶρον ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίο
εἰς 1,100,000 δουκάτων, διέταξεν ἐν πρώτοις πρὸ πα
τὸς ἄλλου τὴν κατάργησιν τοῦ οἴνου, ἣν μάτην ἐπεχείρ
σεν ὁ πάππος του, αὐτὸς ἐπιτυχών. Καὶ αἱ πρὸς τ
Βενετίαν δὲ, Γαλλίαν, Πολωνίαν, Τρανσυλβανίαν, Αὐστρία
καὶ ἄλλας εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις σχέσεις τοῦ Σουλτάνο
φὺχ ἧττον φαίνονται εὐνοικαὶ τῶν τῶν προκατόχων αὐτο

Ἡ δ' ἐπὶ τῆς τελευτῆς τοῦ σουλτὰν Σελὶμ Β'. μόνο
ἀκυρωθεῖσα μετὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς Αὐστρίας εἰρήνη
ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ ἐπιδιωχθεῖσα μετὰ πολ
λῶν δώρων καὶ χαρισμάτων, καὶ μετὰ τρεῖς ἀπὸ τῆς δι
μοτελοῦς αὐτῶν παραδόσεως ἐπικυρωθεῖσα δὲν ἐτηρήθ
ἐντελῶς, καὶ τὰ ἐν καιρῷ εἰρήνης ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ Βο
δης, Μουσταφᾶ πασᾶ, καταληφθέντα φρούρια ἔμενον τ
κατακτητῆ. Οἱ δὲ βέηδες τοῦ Στριγωνίου καὶ τοῦ Στουλ
βεϊσεμβούργ ἐπεχείρησαν τὴν ἅλωσιν τοῦ Οὐϊβὰρ καὶ Πα
λότας καὶ οἱ φρούραρχοι τοῦ Δρεγελὺ καὶ Νοβιγρὰδ τοῦ
Πουκάνς· ἀλλ' οἱ ὀθωμανοὶ πολλὰς ἐκ τούτου ἐπιδραμόν
τες χώρας ἦραν λαμπρὰν νίκην κατὰ τοῦ Ἐρβάρτ Ἀονε
σβέργ, ἀρχηγοῦ τῆς Καρνιόλης. Ὁ Ἀονεσβέργ μαθὼν τὴν
ἐπιδρομὴν τῶν ἐναντίων συνήθροισεν ἐν Βουδάσκῃ παρα
χρῆμα τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ μειονεξία ἐπήνεγκε τὴν
ἧτταν αὐτοῦ.

Τῷ δὲ 1576 ἕνεκα ἐπιδρομῶν ἐπὶ οὐγγρικῶν καὶ κροα
τικῶν χωρῶν ὑπὸ ἐξωμοτῶν Γερμανῶν, παρὰ τὴν ἐνεστῶ-

σαν εἰρήνην μεταξὺ Σουλτάνου καὶ Αὐστρίας, Ῥοδόλφος Β'. ἠτιάσατο τὴν μὴ τήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ ἐζήτησε τὴν ἀνανέωσιν αὐτῆς, ἧς καὶ ἔτυχεν ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη.

Αἱ δ' ἐν Ἀσίᾳ ἐχθροπραξίαι ἀρξάμεναι τῷ 1578 μετὰ τῶν Περσῶν ἔληξαν ὑπὲρ τῶν Ὀθωμανῶν, καταλαβόντων τὴν Ταυρίδα, Ἀβερδιδζὰν, Σιρμὰν καὶ Γεωργίαν. Ὅτε δ' ἀρχομένου ἔαρος ἀγγέλεται ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ὑπὸ τῶν Περσῶν κατάκτησις χωρῶν ὀθωμανικῶν καὶ ἡ περὶ τὰ περσικὰ ὅρια ζημία τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς παρασκευασθεὶς κινεῖ διὰ Περσίαν καὶ ποῦ μὲν κυριεύων, ποῦ δὲ καθησυχάζων καὶ ἐξημερόνων τὰ καθ' ὁδὸν φθάνει εἰς Γεωργίαν, ἔνθα τῇ ἐπιούσῃ πρὸ μικροῦ φρουρίου αὐτῆς Τζιλδὶρ συνάπτεται δεινὴ μάχη, καθ' ἣν μετὰ γενναίαν τῶν πολεμίων ἀντίστασιν προσεκύνησαν τοὺς ὀθωμανοὺς μετὰ τοῦ ῥηθέντος φρουρίου καὶ τὰ Βελὲ, Γενὶ-καλὲ καὶ Ἀκτσὲ-καλέ.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἡ Βενετία καὶ ἡ Φλωρεντία ἀνενέωσαν τὴν ἐπὶ σουλτὰν Σουλεϊμὰν διὰ συνθήκης κυρωθεῖσαν εἰρήνην διὰ νέας διομολογίας, προνοούσης περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἐμπορίας καὶ ναυτιλίας. Συγχρόνως δὲ ταῖς διαπραγματεύσεσι τῆς Πύλης περὶ εἰρήνης καὶ φιλίας πρὸς τὴν Φλωρεντίαν, ὁ Σοκολλὶ ἤρξατο τοιούτων καὶ πρὸς τὴν Ἱσπανίαν καὶ Ἀγγλίαν, ἀλλ' ἐτελεύτησε πρὸ τῆς διομολογήσεως αὐτῶν, καὶ μετὰ πενταετεῖς μόνον διαπραγματεύσεις διωμολογήθη ἐκεχειρία τριετὴς πρὸς τὴν πρώτην τούτων. Ἡ δὲ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἐχθρῶς ἔχουσα πρὸς τὸν Φίλιππον τῆς Ἱσπανίας ἕνεκα πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἐρίδων, ἐπιδιώκουσα δὲ καὶ τὴν τοῦ Σουλ-

τὰν Μουρὰτ φιλίαν συνωμολόγησε χάριν τῶν τοῦ κράτους αὐτῆς συμφερόντων ἐμπορικὴν συνθήκην μετ' αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις δὲ ἐνῷ τροποποιήσεις ἐπέρχονται ἐπὶ τῶν διαφόρων συνθηκῶν ὡς τὸ προηγούμενον ἔτος εἰς τὴν πρὸ 45 ἐτῶν μετὰ τῆς Γαλλίας συνομολογηθεῖσαν, ἤδη ἡ Ἑλβετία ζητεῖ ἐκθύμως νὰ συνάψῃ σχέσεις μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἀπεδέχοντο εὐμενέστατα τὰς ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων γενομένας αὐτοῖς προτάσεις.

Ἡ δὲ ἐξακολούθησις τῶν κατὰ τῶν Περσῶν πολέμων ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἐχόντων ἀφορμὴν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἰδίων συμφερόντων ἀπέληξε τῷ 1590 μετὰ μεγάλους καὶ ἰσχυροὺς πολέμους σχοῦσα ὡς ἀποτέλεσμα εἰρήνην, ἐξασφαλίζουσαν τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸ Κουρδιστάν, Γεωργίαν, Χίρβαν, Ταυρίδα καὶ μέρος τοῦ Ἀδερβαϊδζάν. Ὀλίγον δὲ μετὰ τοῦτο ἐνῷ ὁ ἀποστάτης Χάνης τῆς Κριμαίας ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τοῦ Ὀσμὰν πασᾶ, διαπρέψαντος εἰς τοὺς περσικοὺς πολέμους, ὁ διοικητὴς Καΐρου Ἰβραὴμ πασᾶς ὑπέταττε τοὺς ἐπὶ ὄρους Λιβάνου καὶ τὰ πέριξ οἰκοῦντας Μαρωνίτας.

Ἤδη μετὰ τὴν διάταξιν τῶν ἐντὸς τοῦ κράτους καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τινῶν τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ὡς τοῦ μεγάλου βεζίρου διὰ τοῦ Σινὰν πασᾶ καὶ ἄλλων ὑπουργῶν τοῦ κράτους δι' ἄλλων, ὁ Σουλτάνος βλέπων τὸν στρατὸν αὐτοῦ ὡς ἐκ τῶν νικῶν, ἃς καθ' ἑκάστην ἔδρεπε, καθιστάμενον ἥττον πείθαρχον καὶ εὑρὼν ὡς μόνον μέσον τὸν πόλεμον ἐκήρυξε τοιοῦτον κατὰ τῆς Οὐγγαρίας (1593) τῇ συμβουλῇ τοῦ Σινὰν πασᾶ. Ὁ δὲ διοικητὴς Βοσνίας Χασὰν πασᾶς ἀποκρουσθεὶς τῆς εἰς τὴν αὐστριακὴν ἐπικράτειαν εἰσελάσεώς του, καθ' ἣν ἐπολιόρ-

κησε τὸ Σισέκιον, διήγειρε τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ, ζητοῦντος ἐκδίκησιν καὶ εἰς πόλεμον παρασκευασθέντος. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σινὰν πασᾶς τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ διευθύνεται κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, κυριεύει τὸ Βεσπρὶμ καὶ τὸ μικρὸν φρούριον Παλατᾶ καὶ διαχειμάζει ἐν Βελιγραδίῳ.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ προσεχοῦς ἔτους τοῦ πολέμου, διαρκέσαντος 14 ἔτη ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἀρχιδοὺξ Ματθίας κατέλαβε τὴν Νεογράδ καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Γρὰν, ἧς τὴν πολιορκίαν ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ μετὰ μῆνα. Οὕτω καὶ τὰ φρούρια Κραστοβίτζα, Γόρα, Πετρίνα καὶ Σισέκιον, παραδοθέντα εἰς τὸν ἀρχιδοῦκα ἐκυριεύθησαν μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες πρὸς τούτοις ἐκυρίευσαν καὶ τὰς πόλεις Τατὰ, Σαὶν-Μαρτὸν, Παπᾶ καὶ τὸ φρούριον Ῥὰπ πλὴν τοῦ Κομόρν. Εἰς δὲ τὰς λαμπρὰς ταύτας τῶν ὀθωμανῶν νίκας μέγα συνετέλεσε καὶ ἡ βοήθεια τοῦ χάνου τῶν Τατάρων μετὰ 40,000 ἀνδρῶν.

Νῦν ἤδη ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ Γ'. προαισθανθεὶς τὸν θάνατον αὐτοῦ μεταπέμπεται τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ λέγει αὐτοῖς· «βλέπω καλῶς ὅτι ἔληξε τὸ στάδιον τοῦ βίου μου»· εἰπὼν δὲ ταῦτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ οἴκημα καὶ κατάπονος πεσὼν ἐπὶ ἀνακλίντρου ἀπέθανε μετὰ τέσσαρας ἡμέρας (1595) ἐν ἡλικίᾳ 54 ἐτῶν, εἰκοστῷ δὲ τῆς βασιλείας του ὅλως ἄτεκνος.

Ἡ βασιλεία αὐτοῦ διακρινομένη οὐχ ἥττον ἐπὶ ἐρρύθμῳ διοργανώσει τοῦ κράτους καὶ τοῦ στρατοῦ περὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς πολέμους ἐκγυμνάσει, ἐδοξάσθη διὰ κατακτήσεων καὶ ἐξόχου τῶν συνετῶν ὑπουργῶν διοικήσεως, δι' ἧς συνδεομένης καὶ μετ' ἐντόνου ἐνεργείας ἀπήλλαξαν τὸ

κράτος τῶν ὑσημέραι ἀναφαινομένων ἐχθρῶν. Ἦν δὲ ὁ Σουλτάνος οὗτος εἰς ἄκρον φίλος τῆς ποιήσεως, ὡκοδομήσατο περίπτερα καὶ ὀχυρώματα ἀρκετὰ, ὡς καὶ τὸ ἐν Μαγνησίᾳ τέμενος καὶ ἀκαδημίαν, ἅτινα ὡς ἐπίδοξος μὲν διάδοχος ἀνήγειρε, προσέθηκε δὲ μετὰ ταῦτα ὡς Σουλτάνος καὶ μαγειρεῖον τοῖς πτωχοῖς μετὰ νοσοκομείου· πλεῖστα δὲ ἀνεκαίνισε δημόσια οἰκοδομήματα καὶ ἄλλα ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐκαλλιέργησε τὰ γράμματα.

13.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΕΧΜΕΤ Γ'.

Ὁ θάνατος τοῦ σουλτὰν Μουράτ Γ'. ἠγγέλθη τῷ ἐν Μαγνησίᾳ διαμένοντι διαδόχῳ, ὃς πάραυτα ἀφίκετο ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἵνα ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τοῦ κράτους. Ἅμα δὲ τῇ ἀπονομῇ τῶν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ δώρων, τῶν προβιβασμῶν τῶν αὐλικῶν ἀξιωμάτων, συνεπῶς τῇ νέα βασιλείᾳ, τῇ μεταβολῇ πολλῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους κατευόδωσιν, τῇ ἀντικαταστάσει δι' ἱκανωτέρων πολλῶν τῶν τοῦ κράτους θεραπόντων, ὡς τοῦ τέως μεγάλου βεζίρου διὰ τοῦ Φερχὰτ πασᾶ κλπ., ὁ νέος Σουλτάνος ἤρξατο διανοεῖσθαι καὶ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ κράτους εὐημερίας. Καὶ πρῶτον θέλων νὰ ἐκστρατεύσῃ

κατὰ τῆς ἑτέρας τῶν δύο πόλεων Βούδης καὶ Βλαχίας συνεκάλεσε συμβούλιον ἐπὶ τούτῳ, τῇ κατὰ τῆς δευτέρας τοῦ ὁποίου ἀποφάσει ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ.

Οἱ Οὔγγροι καὶ Βλάχοι νῦν παρέβλαπτον πολλὰς τῶν πόλεων, ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς, σανδζάκ-βεης Σιλιστρίας, ἀπέκρουσεν αὐτοὺς γενναίως. Μετά τινας δὲ μῆνας αὐτὸς ὁ μέγας βεζίρης ἐκστρατεύει κατ' αὐτῶν καὶ καθιστᾷ ὀθωμανικὰς ἐπαρχίας τὸ πρῶτον νῦν τὴν Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν, διορίσας διοικητὰς αὐτῶν τῆς μὲν Βλαχίας τὸν Σαρτουδζῆ Μεχμὲτ πασᾶν, τῆς δὲ Μολδαυίας τὸν βεϊλέρ-βεην τοῦ Σιρβὰν, Τζαφὲρ πασᾶν, ὑποχωρήσαντος τοῦ Βοϊβόδα Μιχαὴλ εἴς τι ὑπεράνω δάσος τοῦ Καλουγεράν. Ἐνταῦθα συναντηθέντων τῶν δύο πολεμίων στρατῶν συνάπτεται μάχη πεισματώδης ἀπὸ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας, καθ' ἣν οἱ ἐχθροὶ ἀφείλοντο μὲν δώδεκα τηλεβόλα, ἀλλ' ἀντέστησαν γενναίως· ἐν τῷ μεταξὺ δ' ἀποχωρήσαντος τοῦ Μιχαὴλ εἰς Βουκουρέστιον καὶ Γέργοβιτς καὶ αὐτόθεν εἰς Τρανσυλβανίαν, ὁ μέγας βεζίρης εἰσῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον, ὅπερ μετ' οὐ πολὺ ἐπανελθὼν ὁ Μιχαὴλ προσβάλλει καὶ κυριεύει τὸ Γέργοβιτς· Τὴν αὐτὴν δὲ τύχην ἔσχε καὶ τὸ Γιούργεβον μετὰ τριήμερον πολιορκίαν.

Ταὐτοχρόνως τὰ οὐγγρικὰ στρατεύματα πολιορκοῦσιν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Μανσφέλδ τὸ Στριγώνιον ὑπὲρ μῆνα, οἱ δὲ πολέμιοι συγκρούονται μεταξὺ τοῦ Στράζαβεργ καὶ Γεωργεφέλδ, καὶ τέλος ἁλοῦται τὸ φρούριον ὑπὸ τῶν Οὐγγρων. Τὴν πτῶσιν τούτου ἠκολούθησε καὶ τὸ Βισεγράδ μετὰ πολλῶν ἄλλων, πλὴν τοῦ Ζολνὸκ, καθ' οὗ μάτην

ἀπεπειράθησαν οἱ Οὔγγροι· ἀγγελίαι δὲ περὶ ἐπικουρίας ἀπὸ τῶν βλαχικῶν καὶ οὐγγρικῶν μεθορίων καθ' ἑκάστην ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀφικνοῦνται (1).

Ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην περὶ ἐπικουρίας ἀπὸ τῶν μεθορίων τούτων ἀγγελιῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ χειμὼν τοῦ 1595 πρὸς τὸ 96 διῆλθεν ἐν προπαρασκευαῖς ὅλως, ὁ δὲ Σινὰν τελευτήσας, τοῦ ἔαρος ἀρχομένου, διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Ἰβραὴμ, ὅστις διωρίσθη καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς εἰς Οὐγγαρίαν ἐκστρατείας. Ἀλλ' ὁ Σουλτάνος προεξάρχων προσωπικῶς τῆς ἐκστρατείας ταύτης (1596) συγκαλεῖ συμβούλιον πολεμικὸν διασκεψάμενος πότερον τὸ Κομόρν ἢ τὸ Ἐγρὶ καλὲ (Ἐρλάον) ἁλωτέον. Τῆς γνώμης τῶν περισσοτέρων ὑπὲρ τῆς δευτέρας ληξάσης, ἐζεύχθη ὁ Δούναβις μεταξὺ Τιτὲλ καὶ Πετερβαραδεῖν διὰ πλοίων, καὶ ὁ στρατὸς διαβὰς ἐστρατοπέδευσε μετὰ 200,000 ἀνδρῶν ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Σεγεδίνης, ἔνθεν διὰ πλοίων εἰς Τίβισκον μέχρι τοῦ Ζόλνοκ, καὶ ἀπ' αὐτοῦ δι' ἑλκύθρων ἐλέφ καὶ λίπει ὑπαλληλιμμένων εἰς Ἐγρὶ καλὲ τὴν τερπνὴν πεδιάδα. Τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἐκ τοῦ συνεχοῦς πυροβολισμοῦ τὰ στρατεύματα ἀπεχώρησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἥτις μετ' οὐ πολὺ μετὰ τοῦ φρουρίου παρεδόθη ἐπὶ συνθήκῃ ἐλευθέρας ἐξόδου· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ στρατὸς ἀφικόμενος εἰς

(1) Μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ ὀλέθριον φυσικὸν συμβὰν, σεισμὸς, ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῇ Μ. Ἀσίᾳ ἀνέτρεψεν ἄρδην πέντε κώμας καὶ ἰσάριθμα χωρία, εἰς ἓν τῶν ὁποίων τὸ ἔδαφος ἀνεχθὲν ἐπὶ δέκα μέτρα ἀνετίναξε πυρηθὸν ὕδωρ καὶ ἐξέβαλε πρωτοφανεῖς τυφλοὺς ἰχθῦς, ἀλλαχοῦ δὲ ἀνέβλυσε πισσοειδὲς ὕδωρ.

τὴν πεδιάδα τοῦ Κερεσζτὲ νέους διήγειρε πολέμους, μετὰ τὴν ἀμφιῤῥεπῆ τῶν ὁποίων ἐκβασιν ὁ Σουλτάνος ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐξακολουθῶν τὸν οὐγγρικὸν πόλεμον διὰ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, ἐνῷ ἐν Ἀσίᾳ καθ' ἡμέραν ἀποστάσεις δὲν ἔλειπον. Τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην πολλοὶ παραβάλλουσι πρὸς τὴν τοῦ Μοχὰτς καὶ Τζαλδιράν· ὀφείλεται δ' ἰδίᾳ τῷ Σεαδεδδὶν, καταπείσαντι τὸν Σουλτάνον νὰ διαμείνῃ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ Τσιγάλα, ἐπὶ τῇ νικῇ ταύτῃ προσλαβόντι ὡς ἀμοιβὴν τὸ ἀξίωμα τοῦτο.

Ἐν τούτῳ τῷ ἀξιομνημονεύτῳ ἐπὶ τῇ ἐκστρατείᾳ τοῦ Σουλτάνου αὐτοῦ ἔτει ἀνενεώθησαν καὶ αἱ πρὸς τὴν Βενετίαν συνθῆκαι ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ Δονάτου, κομίσαντος ἐν ταύτῳ καὶ τὴν συγχαρητήριον εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Γ'. ἀγγελίαν ἀπόκρισιν. Τοιαῦται συγχαρητήριαι ἀφίκοντο καὶ ἐκ μέρους τῆς Περσίας, Ῥωσσίας καὶ ἄλλων ἡγεμονιῶν, ὁ δὲ Ἄγγλος πρεσβευτὴς διεθρύλει ὅτι ἐνετάλη ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ νὰ συνάψῃ συμμαχίαν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Πολωνίας κατὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαυίας καὶ Τρανσυλβανίας.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος (1597) νέα κατὰ τῆς Οὐγγαρίας κηρυχθεῖσα ἐκστρατεία ἔληξε διὰ τῆς δι' οὐ πολλῶν στρατευμάτων καταλήψεως τῆς χώρας ταύτης καὶ τῆς μὴ διαταράξεως αὐτῆς διὰ μεγάλων προσβολῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης Σατουρτζῆ ἐκυρίευσε μόνον τοῦ Ξανὰδ καὶ τοῦ Ἀρὰδ Ναγὺ Λὰκ, καὶ ἕνεκα τούτου ἐξελέγη μέγας βεζίρης ὁ Χασὰν πασᾶς. Ἡ δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος αὖθις κηρυχθεῖσα ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Ῥαὰβ ἔληξε

δι' ἀμοιβαίων προσβολῶν καὶ πολιορκίας τινων πόλεων εἰς τὴν τῆς Βούδης καὶ τοῦ Γροσβαρδεΐν λύσιν, συγχρόνως πολιορκηθέντων ἀμφοτέρων ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ Οὔγγρων.

Αἱ δὲ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἀφικόμεναι προτάσεις ἐκ Βιέννης περὶ εἰρήνης, αἵτινες ἐπανελήφθησαν αὖθις ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὅτε ὁ μέγας βεζίρης Ἰβραὴμ πασᾶς ἐστρατοπέδευσε πρὸ τοῦ Στριγωνίου ἀπέβησαν εἰς μάτην· διότι οἱ πρέσβεις ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι ζητοῦντες τὸ Ἐγρὶ καλέ, Χατβάν, Σιροκβὰρ καὶ Ξερεπβὰρ, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου οἱ ὀθωμανοὶ τὸ Στριγώνιον, Πουλὲκ, Νεογρὰδ καὶ Ῥαάβ. Ὁ Ἰβραὴμ πασᾶς ἐπὶ τούτῳ ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸ Ὀζβὰρ, ἀλλ' ἀνεχώρησε ταχέως εἰς Πέστην καὶ Βούδαν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων ἐν Κομόρν, ἔνθεν μετ' οὐ πολὺ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῶν πεδίων τοῦ Βελιγραδίου.

Τῷ δὲ 1600 ὁ μέγας βεζίρης ἐπεχείρησεν ἁμαχητὶ νὰ καταλάβῃ καὶ τὸ Πάπαν, ὅπερ ἀπελπισθέντες τοῦ ἐγκαρτερῆσαι ἐπὶ πλέον οἱ πρόμαχοί του παρέδωκαν ὅπως ἑνωθῶσι μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν· ἐπολιορκήθη δὲ μετὰ τοῦτο ἡ Κανίσα καὶ ἑάλω τὸ Χακὶν, παρεδόθη δὲ τὸ Σικλὸς καὶ ἡ Βαβόξα ἐπὶ ἐλευθέρᾳ ἀποχωρήσει τῶν φρουρούντων. Λίαν ἐπίπονος ὅμως ἡ τῆς Κανίσης ὑπῆρξε πολιορκία διὰ τὸν τελματώδη τόπον, ὅπου οὔτε ὑπόνομοι οὔτε τάφροι ἐχρησίμευον.

Καίπερ τῆς πόλεως ταύτης ἁλούσης αἱ διαπραγματεύσεις οὐχ ἧττον καὶ αἱ μάχαι ἦσαν ἀλλεπάλληλοι ἐπὶ ἓξ ἔτη μέχρι τῆς διομολογίας τῆς ἐν Σιτβατορὸκ εἰρήνης, ὅτε καὶ ὁ πόλεμος ἔληξεν, ἐνῷ αἱ πρὸς τὰς ἀλλοτρίας δυνάμεις τῆς Πύλης σχέσεις κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς βασιλείας ἔτη ἦσαν τοὐναντίον εἰρηνικώτεραι.

Νῦν ἄρχονται αὖθις αἱ μεταξὺ Μιχαὴλ καὶ Ἰβραὴμ πασᾶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κανίσης διαπραγματεύσεις, αἵτινες διήγειρον μὲν τὴν προσοχὴν τοῦ Βάστα, συνέπειαν δὲ ἔσχον τὴν ἅλωσιν μὲν τῆς Βλαχίας, ἧτταν δὲ καὶ θάνατον τοῦ Μιχαὴλ καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν πρὸς τὴν Πύλην συνθηκῶν διὰ πρέσβεων τῆς Τρανσυλβανίας. Ὁ Μιχαὴλ πολλάκις πολεμήσας πρὸς τοὺς ὀθωμανοὺς ἐπιτυχῶς ἐφιλιώθη τέλος μετ' αὐτῶν καὶ παρέλαβε τὴν Μολδαυίαν ἐπὶ ἀποτίσει ἐτησίου φόρου τοῖς ὀθωμανοῖς, διορισμῷ δ' ἡγεμόνος ὑπ' αὐτοῦ αὐτόσι. Ἐπιθυμῶν ὅμως τέλος νὰ ἑνώσῃ καὶ τὴν Τρανσυλβανίαν τὸ μὲν δι' ὅπλων τὸ δὲ διὰ δώρων ἐδολοφονήθη ἐν αὐτῇ (1601), ὅτε καὶ οἱ ὀθωμανοὶ, ἐκυρίευσαν τὴν Βλαχίαν καὶ ἀπαλλαγέντες ἀπ' αὐτῆς ἐνησχολοῦντο εἰς τὸν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας πόλεμον. Ἀρχιστράτηγος τῆς ἐκστρατείας ταύτης διωρίσθη ὁ διαδεξάμενος τὸν θανόντα Ἰβραὴμ πασᾶν καϊμακάμης Χασὰν, ὅστις ἄγων μεγάλην στρατιὰν ἐστρατοπέδευσε πρὸ τοῦ Σεμλίνου, ἔνθεν ἐπορεύθη εἰς Βούδαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Στουλβεϊνσερβούργ, ὃ ἑάλω πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ὑπὸ τῶν Οὔγγρων, καὶ πρὸ τοῦ ὁποίου συνῆψαν μάχην τὰ δύο στρατεύματα· ἡ τύχη δὲ τοῦ φρουρίου τούτου ἐγένετο κοινὴ καὶ εἰς τὴν Βούδαν, ἥτις διὰ πολιορκίας ἑάλω.

Ἐν τούτῳ οἱ Πέρσαι ἐπωφελούμενοι τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν καταπατοῦσι τὴν εἰρήνην καὶ κηρύττουσι κα-

τὰ τῆς Τουρκίας τὸν πόλεμον, οὗτινος ὁ πρῶτος σπινθὴρ ἤρθη ἐν Ταυρίδι, διότι ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐπόρθησε τὸ Ἀδερβαϊτζάν· ἐκ τούτου δὲ συναφθείσης μάχης μεταξὺ τῶν δύο διαμαχομένων πίπτει ἡ Ταυρὶς καὶ μετ' αὐτὴν τὸ Ὀρδουβὰδ, Ναχτσιβὰν καὶ ἡ Ἀχήσκα.

Τῆς ἀγγελίας ταύτης ὑπὸ τῶν δ.οικητῶν τοῦ Ἐριβὰν καὶ Τραπεζοῦντος μόλις εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφικομένης, τοῦ δὲ κεϊμακάμου Κασὶμ πασᾶ συγκαλέσαντος εἰς μέγα συμβούλιον τοὺς βεζίρας καὶ οὐλεμάδας, δι' οὗ ἀνηγορεύθη ὁ τέως ἐν Τραπεζοῦντι διατρίβων Χασὰν πασᾶς ἀρχιστράτηγος τῆς ἐπὶ Περσίαν ταύτης ἐκστρατείας, μετά τινας ἡμέρας ὁ Σουλτάνος τελεῖ τὸν βίον ἐν ἡλικίᾳ μὲν 38 βασιλείᾳ δ' 9 ἐτῶν καὶ κατατίθεται ἐν τῷ παρὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν τοῦ σουλτὰν Σελὶμ Β'. μαυσωλείῳ.

Ὁ ἐπὶ λόγου Σουλτάνος, οὗτινος ἡ βασιλεία διὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κανίσης καὶ τοῦ Ἐγρὶ-καλὲ παραβάλλεται πρὸς τὴν τοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ Β'., εἶχε κλίσιν μὲν πρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς ἣν ὑπέθαλπον αὐτὸν καὶ οἱ σοφοὶ διδάσκαλοί του, ἡνόει δὲ καὶ φίλα αὐτοῖς ἐφρόνει τοῖς ἐπιστήμοσι καὶ σοφοῖς, δι' ὧν τὴν πρωτεύουσαν κατέστησεν ἑστίαν σοφῶν καὶ εὐρυμαθῶν. Τοιαύτη λοιπὸν ἡ βασιλεία τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Γ'. ἐν συντόμῳ, οὗτινος ἐκ τῶν πέντε υἱῶν οἱ δύο μόνον Ἀχμὲτ καὶ Μουσταφᾶς ἐπέζησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των.

14.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ Α'.

Διάδοχος τοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ Γ'. ἐκ τῶν δύο υἱῶν του ἐγένετο ὁ μεγαλείτερος, δεκατετραετὴς τὴν ἡλικίαν, Ἀχμὲτ Α'. οὗτινος ἐξαίρεσιν ποιεῖται ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς στοργή. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, καίπερ ἐκτεθειμένη ἦν εἰς ἐξωτερικοὺς πολέμους πλείστους, οὐχ ἧττον ἔνδοξος, κατέστη ἡ διοίκησίς του κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην περίστασιν διὰ τῶν συνετῶν καὶ δραστηρίων τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνδρῶν οἷοι ὁ Μουρὰτ πασᾶς καὶ λοιποί. Μέγας βεζίρης νῦν τοῦ κράτους διωρίσθη ὁ Γιαοὺζ Ἀλῆ πασᾶς Μαλκὸτς, οὗτινος τὸ πρῶτον ἔργον ἦν ἡ κατάργησις τῆς πωλήσεως τῶν καταλόγων τοῦ ἐπὶ τῶν παίδων φόρου τοῦ εἰσαχθέντος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ πολέμου. Μόλις δὲ μὴν ἀπὸ τῆς ἀναβάσεως εἰς τὸν θρόνον παρῆλθε τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου καὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐπανελήφθησαν ἔν τε Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ· *Χάττ ι-σερὶφ* δ' ἀνηγόρευσεν ἐπὶ μὲν τῆς εἰς Περσίαν ἐκστρατείας τὸν ναύαρχον Τσιγαλᾶν ἐπὶ δὲ τῆς εἰς Οὐγγαρίαν τὸν μέγαν βεζίρην.

Διάδοχος τοῦ μετὰ μῆνα θανόντος μεγάλου βεζίρου γενόμενος ὁ Λαλᾶ Μεχμὲτ πασᾶς, παρὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτῶν τῆς Ἀσίας Δελὶ-Χουσεὶν ἀπήτησε νέαν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ καὶ μετάθεσιν εἰς Τεμεσβὰρ ἀπὸ Βοσνίας, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν ὀχυρώσας τὰ

φρούρια τοῦ Ἀδόνυ καὶ Φοίλδβαρ καὶ ἐπολιόρκησε τὴν Γρὰν καὶ Πέστην, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ δριμέως χειμῶνος ἔλυσεν αὐτήν. Ἐνῷ δὲ ἡ κυβέρνησις εἶχε τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐστραμμένην πρὸς τὴν Οὐγγαρίαν, ἐν Ἐριβὰν φονεύεται ὁ πρεσβευτὴς τοῦ Σάχου Ἀββᾶ τῆς Περσίας, ὅστις ἐκ τούτου διὰ στενῆς ἐξαμήνου πολιορκίας καὶ ἀποτροπῆς τοῦ ὕδατος ἐκυρίευσε τῆς πόλεως, λίαν φιλανθρώπως προσενεχθεὶς τῷ φρουράρχῳ αὐτῆς Σερὶφ πασᾷ διὰ τὴν εἰλικρινῆ αὐτοῦ ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν κύριόν του. Τὴν τύχην τῆς Ἐριβὰν καὶ ἄλλαι πόλεις ἱκαναὶ ἔσχον ὡς τὸ Σαμαχί, Σιρβὰν (Μηδία) καὶ λοιπαί, ἐπολιορκήθησαν δὲ τὸ Ἀκτσέ-καλὲ καὶ τὸ Κὰρς, μεθόριον φρούριον τῶν Ὀθωμανῶν πρὸς τὴν Γεωργίαν, ὅπερ καὶ ὑπετάγη.

Ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος τῆς Περσίας Τσιγαλᾶ-ζαδὲς ζεύξας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὰ περσικὰ μεθόρια συνήντησε περὶ τὸ Ἐρζρούμ τῷ Καρακὰς Ἀχμὲτ πασᾷ, συνεταίρῳ τοῦ Δελὶ-Χουσεὶν καὶ βεϊλέρ-βεγὶ τοῦ Βὰν, (Ἀρτεμίτα), καὶ ἡνώθησαν μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς πόλεως ταύτης Κεζὲ-Σεφέρ. Μετὰ πορείαν δὲ μηνῶν τινων τὰ στρατεύματα τοῦ Τσιγαλᾶ ἀφίκοντο πρὸ τοῦ Κὰρς, ἔνθα ἠπράκτουν παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἀναμένοντα τὸν Καρακὰς Ἀχμὲτ πασᾶν μετ' ἐπικουρίας, ἐνῷ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Σάχης Ἀββᾶς νέας κατακτᾷ χώρας καὶ στάσεις νέαι ἐξεγείρονται· τέλος δὲ ἐπολιόρκησε καὶ τὸ Βὰν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Ὀθωμανῶν.

Ταὐτοχρόνως (1604) ἡ Πύλη ἀνενέωσε τὰς συνθήκας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Βενετίαν ὑπὲρ τῆς ναυ-

τιλίας, ἐμπορίας καὶ τῶν προξένων, ἐτιμώρησε δὲ αὐστηρῶς τοὺς Μαυριτανοὺς πειρατὰς, τοὺς μαστίζοντας τὸ ἐμπόριον τῆς Μεσογείου, ὡς καὶ τὸν προστατεύοντα αὐτοὺς πασᾶν τῆς Τύνιδος· οἱ δὲ γενίτσαροι περιοδικῶς ἐστασίαζον προβάλλοντες δυσχερείας τῇ Πύλῃ.

Ἀλλ' ἐνῷ οἱ ἐν Ἀσίᾳ πόλεμοι καὶ στάσεις αὐξανόμενοι ἀείποτε ἐπὶ πλέον εἰς δυσχερῆ τὸ κράτος ἔφερον θέσιν, ὁ μέγας βεζίρης Σαρικδζῆ Μουσταφᾶ πασᾶς, διάδοχος τοῦ Κασὶμ πασᾶ, παρεσκευάζετο κατὰ τῆς εἰς Οὐγγαρίαν ἐκστρατείας φέρων ῥητὴν ἐντολὴν τοῦ Σουλτάνου κυριεῦσαι τὸ Στριγώνιον, ἀλλὰ τῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ ἀπῆλθε συνθηκολογήσων· διότι τὸ κράτος ἐκ τοῦ τριπλοῦ πρὸς τὴν Περσίαν πολέμου, τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἀντάρτας ἔχῃζε τὰ μάλα εἰρηνεύσεως μετὰ τῆς Εὐρώπης πρὸς δάμασιν τῶν Ἀσιατῶν. Ὁ φιλήσυχος οὗτος καὶ συνετὸς βεζίρης, ἐνῷ εἶχεν ἐν νῷ νὰ συνθηκολογήσῃ, οἱ Γερμανοὶ διὰ τῆς ἀσυνέτου αὐτῶν διαγωγῆς καὶ μὴ πολιτικῆς συνέτειναν, ὥστε ὁ ἀριστοκρατικὸς Βοτσκάϊ τεθεὶς ἀρχηγὸς μερίδος Οὔγγρων καὶ Τρανσυλβανῶν νὰ κηρυχθῇ βασιλεὺς ὑπ' αὐτῆς ἐπιφορτησάσης ἅμα αὐτῷ, ὅπως ἐξαιτήσηται τὴν προστασίαν τοῦ Σουλτάνου, ἧς προθύμως τυχὼν ἔλαβε τὸν τίτλον βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας καὶ δεσπότου Τρανσυλβανίας. Τὰ μάλα δὲ συνετέλεσεν ὁ ἡγεμὼν οὗτος, εἰς ὃν ὁ Λαλᾶ Μεχμὲτ πασᾶς ἀνέθηκε τὴν πολιορκίαν τῆς Ναϊχάουζελ, ἐκείνου πολιορκήσαντος αὐτοπροσώπως καὶ κυριεύσαντος τὴν Γρὰν μετὰ τεσσάρων ἄλλων, καταστήσαντος δὲ σύναμα κύριον ὅλης τῆς Οὐγγαρίας τὸν μνησθέντα Βοτσκάϊ, μετὰ τοῦ βεζίρου Καρᾶ

Μουσταφᾶ πασᾶ εἰς τὴν ἐπιτυχῆ περάτωσιν τῆς κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκστρατείας διὰ τῆς ἁλώσεως τῆς ῥηθείσης πόλεως (1605). Ἐν τούτῳ, ἐνῷ τὰ ἐν Οὐγγαρίᾳ ὅπλα τοῦ Σουλτάνου τροπαιοῦχα ἦσαν, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος Λαλᾶ Μεχμὲτ πασᾶς, ἀνὴρ παντὸς ἐπαίνου ἄξιος ἦν διὰ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ καὶ φιλανθρώπου διαγωγῆς πρὸς τοὺς πληγωμένους, ἀσθενεῖς καὶ αἰχμαλώτους, ὁ εἰς Περσίαν ἀποσταλεὶς Τσιγαλᾶ-ζαδὲς ἡττᾶτο ὑπὸ τοῦ Σάχου Ἀββᾶ ἐν τῇ παρὰ τὴν λίμνην Χάλην μάχῃ, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Νασὴχ πασᾶν καὶ Ἀλῆ πασᾶν ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ τοῦ Χαλήλ.

Τὸ δὲ τέλος τῶν μετὰ τῆς Αὐστρίας τούτων διαπραγματεύσεων ἔλῆξεν εἰς εἰρήνην (1606) εἰκοσαετῆ, εἰς ἣν συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ καὶ περισπασμοὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥοδόλφου Β', ὅστις ἐξ ἀνάγκης μετὰ τοῦ διαδόχου τοῦ Λαλᾶ Μεχμὲτ πασᾶ, Μουράτ πασᾶ, ἔκλεισε τελειωτικὴν συνθήκην, δι' ἧς ἡ μὲν Οὐγγαρία καὶ Τρανσυλβανία παρεδόθη τῷ Βοτσκάϊ, ὁ δὲ Σουλτάνος κατήργησε τὸν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ἐτήσιον τελούμενον φόρον, λαβὼν ἐφ' ἅπαξ 200,000 ταλλήρων καὶ ἀνέλαβε τὸν κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν πόλεμον.

Ἡ εἰρήνη αὕτη οὐ μόνον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν πρὸς τὴν Πύλην τῆς Αὐστρίας διπλωματικῶν σχέσεων, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐστὶν ἀξιόλογον καὶ κρίσιμον συμβεβηκός. Δι' αὐτῆς, δι' ἧς τὸ πρῶτον οἱ Ὀθωμανοὶ παρεδέξαντο τοὺς τύπους τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὡρίζετο ἡ μὲν Τρανσυλβανία ὑπὸ τὴν Οὐγγαρίαν, ἡ δὲ Βλαχία οὐδετέρα καὶ ἐν αὐτῇ συμπεριελαμβάνετο καὶ ἡ κληρονομικὴ χώρα τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου. Ἡ δὲ τριακονταδιήμερος ἐκεχειρία, ἥτις κατ' ἀρχὰς συνετέθη ὁ Μουράτ πασᾶς αἰτιόμενος ὅτι παρέβη ὑπέσχετο τὴν παράτασιν αὐτῆς καὶ ἐκάλεσε τοὺς αὐστριακοὺς εἰς ταχίστην συνέντευξιν, γενομένην κάτω τοῦ Κομόρν μεταξὺ τῶν ἐπιτρόπων τῶν δύο ἐθνῶν, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ διομολογία τῆς ἐν λόγῳ εἰρήνης ἐξ ἑπτακαίδεκα ἄρθρων.

Τὴν μνησθεῖσαν εἰρήνην τοῦ Σιλβατορὸκ ἐξηνάγκασεν οὐχὶ τόσον ὁ οὐγγρικὸς πόλεμος, ὅσον ἡ ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς τοῦ Κερεζτὲ μάχης ἀναφλεχθεῖσα ἐν Ἀσίᾳ ἀνταρσία, ἧς ἡ καταστολὴ ὑπὸ τοῦ ὀγδοηκονταετοῦς διομολογητοῦ τῆς εἰρήνης Μουράτ πασᾶ πρώτη καὶ μεγίστη ὑπῆρξε φροντὶς μετὰ τὴν εἰρήνην.

Ὁ δὲ τοῦ περσικοῦ πολέμου ἀναγορευθεὶς Τσιγαλᾶ πασᾶς ἀρχιστράτηγος ἀπένειμε τὴν διοίκησιν τοῦ Χαλεπίου τῷ Χουσεὶν πασᾷ Τζανβουλὰδ, ὃν μετ' οὐ πολὺ ἐκβληθέντα ὑπὸ τοῦ ἰδίου καὶ θανόντα ἀνεπλήρωσεν ὁ ἀδελφός του Ἀλῆ πασᾶς. Τοῦτο ὑπέκαυσεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀνταρσίαν, ἧς μετέσχε τέλος καὶ ἡ Δαμασκός· ἀλλ' ἤδη τεθήσονται ὅρια τῇ πολυκεφάλῳ ὕδρᾳ, οὐχὶ ἐπιπολαία καὶ ἐφήμερος τιμωρία, ἀλλὰ ἐξόντωσις αὐτῆς καὶ παντελὴς ἀφανισμός. Ὁ μέγας βεζίρης Μαχμοὺτ πασᾶς τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς παρούσης ἐκστρατείας (1607) καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοῦ Τζανβουλὰδ, ἀντιποιουμένου τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ κόπτειν νόμισμα καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος προσευχῆς, πρὸς δὲ τὸν ἀρχιδοῦκα Φερδινάνδον τῆς Τοσκάνης τακτικὴν συνομολογήσαντος συνθήκην καὶ προσκαλέσαντος εἰς σύμπραξιν καὶ τὸν Χάνην τῆς Ταυρικῆς, ἐξώδευσε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπ' εὐθείας κατὰ τοῦ

Χαλεπίου· τὰ δὲ κατὰ τὴν πορείαν πάντα ἐκποδὼν ποιησάμενος ἐπορεύετο πρὸς τὴν Συρίαν, ἐνῷ ὁ Τζανβουλὰδ ἐν τῷ στενῷ τοῦ Βαγρὰς ἐχαρακοποίηθη μετὰ δισμυρίων πεζῶν καὶ τοσούτων ἱππέων. Ἀλλ' ὁ Μουρὰτ πασᾶς μαθὼν τὰ περὶ τὸν διοικητὴν Χαλεπίου τρέπεται τὴν εἰς Βελὶ Ἀρσλὰν, διὰ πολλῶν δὲ ἄλλων μερῶν φθάνει ἐπὶ τοῦ πεδίου τοὺ Ὀρούδζ ὀβασὶ, ἔνθα συλλαμβάνει τοὺς πρὸς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐλθόντας δρομεῖς τοῦ Τζανβουλάδ.

Τῇ ὑστεραίᾳ ἐνῷ οἱ πολέμιοι ἵσταντο εἰς μάχην παρατεταγμένοι, ὁ διοικητὴς Χαλεπίου πρὸ τῆς συμπλοκῆς ᾐτήσατο εἰρήνην παρὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου μετὰ κατοδεινισμοῦ ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν, ἀλλ' ἀπεβλήθη ἡ πρότασις αὐτοῦ. Ἡ συμπλοκὴ ἦν εἴπερ ποτε καὶ ἄλλη δεινοτάτη· ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς, καὶ ἰδίᾳ οἱ γενίτσαροι, ἐφώρμησαν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν ὡς λέοντες κατὰ ἐλωρίων. Ὁ δὲ Φαχρεδδὶν Μαάνογλου, ἡγεμὼν τοῦ Λιβάνου, σύμμαχος δὲ τοῦ Τζανβουλὰδ διηυθύνθη εἰς τὴν Κλὶς καὶ ἐκεῖθεν εἰς Χαλέπιον· ἀλλ' ἐδιώχθη μετὰ μίαν μόνην νύκτα τῇ πρωΐᾳ ὑπὸ τῶν ἀρῶν τῶν κατοίκων καὶ τῆς καταλεύσεως αὐτῶν. Τῇ δὲ δεκάτῃ ἀπὸ τῆς μάχης ὁ μέγας βεζίρης ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀγορᾶς τοῦ Χαλεπίου, ἐν ᾧ μετὰ τῶν γενιτσάρων καὶ διεχείμασεν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐνῷ ὁ Μουρὰτ πασᾶς ἐξαπέστελλε διαφόρους τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν εἰς ἐξέλασιν ἢ καὶ τιμωρίαν τῶν ἀνταρτῶν, ὁ Καλενδέρογλους κυριεύσας τὴν Προῦσαν ἐχώρει πρὸς τὸ Μιχαλίτσι, ὅπου ὁ ὑπ' αὐτὸν πεμφθεὶς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Νακὰς πασᾶς συναντήσας αὐτῷ παρὰ τῷ Οὐλουβὰδ (Λοπάδιον) ἐπέστρεψεν ἄπρακτος ἕνεκα τῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος, ἀλλ' εἶτα λαβὼν ἐπικουρίας ἐνίκησε τοὺς ἀντάρτας παρὰ τὴν λίμνην Μινᾶν, ἔνθα καὶ αὐτὸς ἔπεσεν. Ὁ δὲ Τζανβουλὰδ διαφυγὼν τὴν φυλακὴν τοῦ Καλενδέρογλου, πορευθέντος πρὸς τὸ Χαμὶτ καὶ τὴν Καραμανίαν, ἀφίκετο αἰσίως διὰ Νικομηδείας εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐδέξατο αὐτὸν εὐμενῶς ὁ Σουλτάνος καὶ ἀνηγόρευσε βεϊλέρβεγη τοῦ Τεμεζδὰρ, ὡς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἶτα.

Μεγάλα ὅμως παρεῖχε πράγματα τῇ πρωτευούσῃ ὁ Καλενδέρογλους λυμαινόμενος τὰ περὶ τὴν Προῦσαν· μαθὼν δὲ τὰ βουλεύματα τοῦ Σουλτάνου, ἐνισχύσαντος τὰ στρατεύματα τοῦ μεγάλου βεζίρου διὰ τῶν συνταγμάτων τῆς Ῥούμελης ἐνήδρευσε κατὰ τὰ ὅρια τῆς Καραμανίας, ὅτε ὁ Μουρὰτ πασᾶς ἐξελθὼν τοῦ Χαλεπίου συνῆψε περὶ τὸ Μαράσιον τὰ αἰγυπτιακὰ στρατεύματα πρὸς τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν μνησθέντα ἀντάρτην καὶ τὸν Καρὰ-Σαΐδ. Ὑπερισχυσάσης δ' ἐν πολεμικῷ συμβουλίῳ τῶν ἀνταρτῶν τῆς γνώμης πρὸς ἀπάντησιν τοῦ μεγάλου βεζίρου, ὁ Καλενδέρογλους μετὰ δισμυρίων ἐπεχείρησιν ἐν πρώτοις τὴν παρακώλυσιν τῆς ἐπὶ τὰ πρώσω πορείας τοῦ Μουρὰτ πασᾶ ἐν τοῖς στενοῖς τοῦ Ἐλβιστὰν καὶ τοῦ Κοκσοῦν Γιαϊλᾶ. Μαθὼν τοῦτο ὁ μέγας βεζίρης παρασκευάζεται εἰς μάχην (1608) καὶ διορύξας χαρακώματα τάσσει ἐν αὐτοῖς τοὺς γενιτσάρους· διὰ τοῦ στρατηγήματος δὲ τούτου ἐξαπατήσας τοὺς ἀντάρτας, οἵτινες ὑπέλαβον ὡς μόνην δύναμιν αὐτοῦ τοὺς αἰγυπτίους, καὶ μετὰ πλείονος συνεπῶς βεβαιότητος ἑτοίμησαν τὴν μάχην, νικᾷ αὐτοὺς ὁλοσχερῶς μετὰ ἰσχυρὰν καὶ κρατερὰν ἑκατέρων πάλην, καὶ περικυ-

κλώσας τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, τὸ καταλαμβάνει μετὰ δύο ἡμέρας. Ἐν δὲ Βαϊβούρτ ἀντέστησαν ἧττον ἰσχυρῶς καὶ ἔφυγον διὰ τοῦ Ἐρζρούμ, Ἐρδαχὰν καὶ Ἐριβὰν, ἐνῷ ὁ μέγας βεζίρης διελθὼν διὰ τῆς Σεβαστείας καὶ Καισαρείας ἐστρατοπέδευσε περὶ τὴν Ἄγκυραν, ἔνθεν ἀφικόμενος ἐν τῷ στενῷ τοῦ Καρᾶ Χασὰν Κεδιγὶ προεξέπεμψε τὸν Κιρκασὸν Πιαλὲ πασᾶν κατὰ τῶν ἀνταρτῶν, καταλαβόντα ἐξ ἀπίνης αὐτοὺς καὶ αἰχμαλωτίσαντα, ἀπαγαγόντα δὲ πάντα τὰ μετ' αὐτῶν.

Οὕτω τέλος ὁ ἐννενηκοντούτης ἤδη τὴν ἡλικίαν μέγας βεζίρης, ὅστις ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἔφερε μόνον ἐλαφρὰν θερινὴν σκηνὴν καὶ τάπητα, καίπερ δὲ νοσῶν ἐνίοτε ἐπέβαινε τοῦ ἵππου καὶ ἐπί τινα μόνον χρόνον ἀνεπαύετο σπεύδων ἀκολούθως μετὰ νέας προθυμίας ὁ ἔμπειρος περὶ τὸ καλύπειν τὴν ἀμείλικτον αὐστηρότητα διὰ τοῦ καλύμματος τῆς μεγίστης πραότητος, ὁ πρὸς ἀπολογίαν τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐπὶ χείλους ἔχων ῥήσεις τῶν μεγάλων ἀγίων τοῦ Τουρκεστὰν, ὁ τὸ ὑπὸ τῶν Ἀράβων σεχῶν περιζωσάμενος εὐλογηθὲν ἰνδικὸν ξίφος, ὅπερ πάλλων πρὸ αὐτοῦ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἤγαγε τὴν στρατιὰν πρὸς ἐπίθεσιν, ὁ θεραπευτὴς τῆς ἀσιατικῆς ἀνταρσίας, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπενεμήθη αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον *ξίφος τοῦ βασιλείου* καὶ *ἐπανορθωτὴς τῆς ἀρχῆς*, ὁ συνετὸς καὶ ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαπρέπων οὗτος ἀνὴρ ἀπῆλθεν, ἀγωνισάμενος καὶ καταπρωπώσας τὰς οὐχὶ ἀσημάντους δυνάμεις τῶν διαφόρων τῆς Ἀσίας ἀνταρτῶν, Καλενδέρογλου, Καρᾶ-Σαΐδ, Κηνατῶν καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν θριάμβῳ νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος μετὰ τετρακοσίων σημαιῶν, φερουσῶν τὰ ὀνόματα τῶν κατανικηθέντων ἀνταρτῶν. Ἐν δὲ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν χειμῶνα διατριβῇ αὐτοῦ ὁ ἀκάματος ἀγωνιστὴς ἠσχολεῖτο ἵνα ἀγάγῃ εἰς πέρας τὴν πρὸ δύο ἐτῶν τοσοῦτον εὐτυχῶς μὲν ὑπ' αὐτοῦ συνομολογηθεῖσαν, ἔκτοτε δὲ ἀναβαλλομένην οὐγγρικὴν εἰρήνην, ἣν κλονιζομένην ἐκ βάθρων καὶ ἀπειλοῦσαν ἀναφλεχθῆναι ἐκ τούτου τὸ πῦρ τοῦ πολέμου αὖθις ἀνενέωσε.

Νομιμωτέρα δὲ τῆς ἐπὶ σφαλεροῦ ἐδάφους ἐδραζομένης τοῦ Σιλβατορὶκ συνθήκης ἦν ἡ μετὰ ἔτος πρὸς τὴν Πολωνίαν διομολογηθεῖσα, δι' ἧς ἀνανεούσης τὰς ἐπὶ σουλτὰν Μεχμὲτ Γ'. συνομολογηθείσας, ἡ μὲν Πύλη ἀνελάμβανε τὴν προφύλαξιν τῆς χώρας ταύτης ἐπὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τατάρων, εἰς ὧν τὸν Χάνην ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ὤφειλε τελεῖν τὸν μέχρι τοῦδε φόρον, οὗτος δὲ ἀντὶ τούτου βοηθεῖν τῇ Πολωνίᾳ καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ πολέμοις· ἡ δὲ Πολωνία ἀνελάμβανε φυλάξαι τὴν Μολδαυίαν ἀπὸ τῶν Κοζάκων.

Ἤδη ἄρχεται μετακομιζόμενον τὸ θέατρον τοῦ πολέμου εἰς θάλατταν, ἔνθα τὰ μάλα διέπρεψεν ὁ ἀρχιναύαρχος Χαλὶλ πασᾶς, διάδοχος τοῦ Χαφὶζ Ἀχμὲτ πασᾶ, ἐκ Καισαρείας, μετασχὼν τῆς ἁλώσεως τοῦ Ἐγρὶ-καλὲ καὶ τῆς μάχης τοῦ Κερεσζτέ· εἶτα δὲ συνεκστρατεύσας τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ ὡς ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων ἐπὶ τοὺς ἀντάρτας τῆς Ἀσίας, περιβόητος κατέστη διὰ τῶν εὐτυχῶν πρὸς τοὺς στόλους τῆς Μελίτης καὶ Φλωρεντίας αὐτοῦ ναυμαχιῶν. Ἡ δὲ πρὸς τὴν Πάφον ἐν τῇ θαλάσσῃ τῆς Κύπρου μετὰ δέκα μελιταίων πλοίων ναυμαχία (1609)

ἐστὶ περιλάλητος καλουμένη τοῦ *Μέλανος Ἄδου*, ὄνομα
τοῦ ὑπὸ τὸν ταξίαρχην Φραισυνὲ πολεμικοῦ πλοίου μετ
ἐννενήκοντα τηλεβόλων, ὅπερ οἱ χριστιανοὶ ἐκάλουν ἐρ
θρὸν πλοῖον, ἐν ᾗ μετὰ ναυμαχίαν ὁλοκλήρου ἡμέρας
τῶν πολεμίων πλοίων συνελήφθησαν μετὰ 160 τηλεβό
λων καὶ 3,000 ὅπλων. Ἐν δὲ τῷ θριαμβικῷ εἰσπλῳ εἰ
Κωνσταντινούπολιν, ὁ μνησθεὶς ναύαρχος μετὰ τοῦ μέ
λανος Ἄδου συγχαρεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἔλαβεν ἐν μέσῳ
τῶν αὐλικῶν καὶ τὰ σήματα τῆς βεζιρείας τρεῖς ἱπ
πουρίδας.

Ὁ δὲ Μουρὰτ πασᾶς ἀναλαβὼν μικρὸν ἐν Χρυσοπόλ
παρεσκευάσθη μετὰ νέων δυνάμεων αὖθις κατὰ τοῦ περσι
κοῦ πολέμου, ὑφισταμένου ἀπὸ δέκα ἤδη ἐτῶν· στρατεύ
σας ὅθεν εἰς Ταυρίδα (1610) μετὰ μεγάλου στρατοῦ κα
ταλαμβάνει σύμπασαν τὴν χώραν καὶ προχωρεῖ νικητὴς
μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τοῦ περσικοῦ κράτους ἀναγκάσας
τὸν Σάχην Ἀββᾶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ὄρη τοῦ Σοὺρκ-Ἀδ
καὶ πέμψῃ ἐκεῖθεν πρεσβευτὴν, δι' οὗ ἐζητεῖτο τὴν ἐμμο
νὴν τῶν αὐτῶν ὁρίων τῶν δύο αὐτοκρατοριῶν μετὰ τῆς
ὑποσχέσεως ἐτησίου φόρου 200 φορτωμάτων μετάξης. Αἱ
προτάσεις αὗται ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τοῦ Μουρὰτ πασᾶ, ἀ
πήτει δὲ τὴν ἀπόδοσιν ὅλων τῶν ὁμοθρήσκων τῷ Σουλτά
νῳ πόλεων καὶ ἡτοιμάζετο εἰς νέον πόλεμον, ἀπὸ τοῦ ὁ
ποίου ὁ θάνατος ἐπελθὼν τὸν ἀνεχαίτισεν. Ὁ δὲ Σουλτά
νος τιμῶν τὰς ἀρετὰς, ἐκδουλεύσεις καὶ τὴν ἀφοσίωσιν
τοῦ ἀειμνήστου ἔθαψεν αὐτὸν δημοσίᾳ (1611) ἐν τῇ ὑπ'
αὐτοῦ ἱδρυθείσῃ ἀκαδημίᾳ.

Δὲν ἤχησεν ὅμως ἡ λῆξις τῶν κατὰ τῆς Περσίας πο-

λέμων ἔτι· ὁ Σάχης Ἀββᾶς ὑστερῶν τὸν διωμολογημένον
φόρον τῆς μετάξης, στρατεύσας δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐπὶ
Γεωργίαν ἐπέσυρε τὸν ἀναπόφευκτον πρὸς αὐτὸν πόλεμον.
Ἐν τῇ μεγάλῃ βεζιρείᾳ νῦν ἀνέβη ὁ Μεχμὲτ πασᾶς, δια-
δεξάμενος τὸν ἐκβληθέντα διάδοχον τοῦ Μουρὰτ πασᾶ,
Νασὴχ πασᾶν, ἕνεκα ἀρνήσεως τῆς ἐπὶ τοὺς Κοζάκους,
λυμαινομένους τὴν Σινώπην, ἐκστρατείας (1613), ἧς τὸ
προλαβὸν ἔτος εἶχεν ἀνανεωθῆ ἡ μεταξὺ Ὁλλανδίας καὶ
Πύλης ἐμπορικὴ συνθήκη. Ὁ μνησθεὶς οὗτος μέγας βεζί-
ρης Μεχμὲτ πασᾶς ἀναλαβὼν τὸν κατὰ τῆς Περσίας πό-
λεμον (1615) ἀπῆλθε τῆς Χρυσοπόλεως διαχειμάσας ἐν
Χαλεπίῳ, ἔνθεν τὸ ἐπιὸν ἔαρ διαβὰς τὰς Ἄλπεις τοῦ Γι-
ξοσοῦν ἀφίκετο εἰς τὸ Ἀκσὰρ, ἔνθα ἡνώθη μετὰ τοῦ Δαοὺτ
πασᾶ, βεϊλέρβεγι τῆς Ῥούμελης. Τὸ Κὰρς πορθηθὲν ὑπὸ
τῶν Περσῶν ἀνῳκοδομήθη καὶ ᾠκίσθη πάλιν ὑπὸ νέων ἀ-
ποίκων· ἀλλὰ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἐριβὰν ἀριστεύσας
ὁ Τεκελὶ Μεχμὲτ πασᾶς διοικητὴς Βὰν, πέμπει πρὸς τὸν
πολιορκοῦντα τὸ Ναχτσιβὰν μέγαν βεζίρην μικρὰν βοή-
θειαν, ἧς καίπερ συνενωθείσης μετὰ τῶν πολιορκητῶν
μετὰ πολιορκίαν τεσσαρακοντατετραήμερον μόλις καὶ ἐγ-
καρτέρησιν, ὅτε πλέον οἱ ὀθωμανοὶ παρεσκευάζοντο ἀπο-
χωρῆσαι, τὸ Ναχτσιβὰν προσεχώρησεν εἰς ὁμολογίαν ἐπὶ
τῇ ἀποκαταστάσει τῆς πρὸς τὸν Νασὴχ πασᾶν συνομολο-
γηθείσης εἰρήνης, μετὰ μόνου πλὴν τοῦ ἡμίσεως φόρου
τῆς μετάξης. Ἐν τούτοις ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὸ φρούριον
ἀναγκαίως ἐκπολιορκηθήσεται, καταναλώσαντος τοῦ στρα-
τοῦ τὰ ἐφόδια καὶ ἐκ σπανοσιτίας ἀποχωρήσαντος, ἐπέρ-
χεται κακὴ ἔκβασις τῆς ἐκστρατείας δι' ἣν καθαιρεθεὶς ὁ

μνησθεὶς μέγας βεζίρης διαδέχεται ὑπὸ τοῦ ἀρχιναυάρχου Χαλὴλ πασᾶ.

Ὁ νέος βεζίρης πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τι πρὸς τὴν Περσίαν διενοήθη εἰρηνεῦσαι τὴν Μολδαυίαν καὶ ἐξελάσαι τοὺς Κοζάκους ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐπέμφθη ὁ Σκενδὲρ πασᾶς εἰς Μολδαυίαν, ὅστις ἐπιτυχὼν τῆς ἀποστολῆς του ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους μετ' ἐπικουρίας μολδαυϊκῶν, βλαχικῶν καὶ τρανσυλβανικῶν στρατευμάτων. Ἐνῷ δὲ τὸ ἑξῆς ἔτος (1617) οἱ δύο στρατοὶ, ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Σκενδὲρ πασᾶν, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν Πολωνὸν ἀρχιστράτηγον Στανίσλαον Ζαλκόβσκην παρὰ τὸν Ὀξακὸβ (Βορυσθένη) ἀντιπαρατάσσονται εἰς μάχην, ἥτις κατέστη ἀναποφεύκτως γενικὴ, διαδέχεται αὐτὴν ἡ περιβόητος συνθήκη τῆς Βούσσης, δι' ἧς ἀπεκατέστη ἡ εἰρήνη. Διὰ ταύτης τοῖς μὲν Κοζάκοις ἀπηγορεύετο διαβαίνειν τὸν Ὀξακὸβ, τοῖς δὲ Πολωνοῖς ἀναμίγνυσθαι τοὐντεῦθεν εἰς τὰ μολδαυϊκὰ, βλαχικὰ καὶ τρανσυλβανικὰ, καὶ τοῖς Τατάροις διαταράσσειν τὴν Πολωνίαν.

Μόνον πρὸς τὴν Βενετίαν ἡ Πύλη εἶχε φιλικῶς κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους· διότι ἀπεῖχεν αὕτη παντάπασι τῶν Μελιταίων καὶ Φλωρεντινῶν στόλων ἐκστρατειῶν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σουλτάνος ἔπεμψε πρὸς τὰς ἀρχὰς διαφόρων τῆς δημοκρατίας πόλεων προστάγματα ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν βενετικῶν ὁρίων καὶ πλοίων, τοῦ πρεσβευτοῦ αὐτῆς ἀγωνιόντος περὶ ποσισμοῦ τῇ ἐμπορίᾳ τῆς Βενετίας τὰς αὐτὰς προνομίας μετ' ἄλλων δυνάμεων εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου ἀργυρίου τέλους. Ταὐτοχρόνως δὲ ἀνενεώθη καὶ ἡ πρὸς τὴν Αὐστρίαν εἰρήνη.

Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν εἰρήνην τῆς Περσίας καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῆς μνησθείσης μετὰ τῆς Αὐστρίας συνθήκης, ἐνῷ οἱ διέποντες τὰ τῆς Τουρκίας καὶ Αὐστρίας δύο ὑπουργοὶ, καϊμακάμης Ἀχμὲτ καὶ καρδινάλιος Κλέσελ ἐπεθύμουν κρατῆναι τὴν συνθήκην τοῦ Σιλβατορὸκ διὰ τῆς διπλῆς βιενναίας εἰρήνης, ὁ Σουλτὰν Ἀχμὲτ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 28 μετὰ βασιλείαν δὲ 14 ἐτῶν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι φερωνύμῳ τεμένει ἐπὶ τοῦ Ἱπποδρομείου.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων ἐξαίρουσι τὴν βασιλείαν τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ Α'., τὴν πρὸς τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἀγάπην, τὴν ἡπιότητα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. ὑφ' ὧν ἐνεφορεῖτο. Τὰ ἀξιεπαινετώτατα τῶν ἔργων αὐτοῦ εἰσὶν αἱ οἰκοδομαὶ καὶ τὰ ἱερὰ ἱδρύματα, ἐν οἷς τὸ μνησθὲν φερώνυμον ἐξάπυργον μετ' ἀκαδημίας τέμενος καὶ τὸ παρὰ τὸν στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ ἀναβρυτήριον, πτωχοτροφεῖον καὶ φρενοκομεῖον, τιμῶντα ἰδίᾳ τὴν εὐσέβειαν τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ Α'. καὶ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ, τρανά εἰσι δείγματα τῆς πρὸς τὰ καλὰ αὐτοῦ ἀγάπης ἔργα. Ἐπ' αὐτοῦ προτέτι ἀνεκαινίσθη ὁ ἐν Μέκκᾳ ναὸς λίαν πλουσίως καὶ βαρυτίμως, ἐξωραίσθησαν δὲ καὶ ἐπλουτίσθησαν οἱ ἱεροὶ τόποι Μέκκα καὶ Μεδίνα καὶ συνετάχθη τὸ φερώνυμον αὐτῷ Κανουνναμὲ μείζονος καὶ καθολικωτέρας ἀξίας.

15.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ Α'.

Τὸν σουλτὰν Ἀχμὲτ Α'. ἐγκαταλιπόντα ἑπτὰ ἀνηλίκους υἱοὺς μετὰ τὸν θάνατον διεδέξατο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶς Α'. ὡς πρεσβύτερος πρίγκιψ τοῦ οἴκου, οὗτινος ἡ βασιλεία ὑπῆρξε μόνον τριμηνος ἕνεκα στάσεως τῶν γενιτσάρων (1619).

16.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΟΣΜΑΝ Β'.

Μόλις δεκαεξαετὴς διεδέξατο τὸν σουλτὰν Μουσταφᾶ Α'. ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ὀσμὰν Β'., ὅστις καίπερ τοσοῦτον νέος ἐξ ἀρχῆς τῆς βασιλείας του ἀνεδείχθη ἔμπειρος κυβερνήτης καὶ πλήρης γενναιότητος. Φιλοτιμούμενος νὰ ἀνορθώσῃ τὴν δόξαν τῶν ὀθωμανικῶν ὅπλων ἐστράτευσεν αὐτοπροσώπως μετ' ἰσχυροῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Πολωνῶν, πολλαχῶς ἐξερεθιζόντων διὰ τῆς ὀχυρώσεως πόλεων καὶ πολιορκήσεως ἄλλων τὴν ὀθωμανικὴν ἐπιείκειαν. Αἰτία δὲ τοῦ πολέμου τούτου ἦν ἡ προδοσία τοῦ Βοϊβόδα τῆς Μολδαυίας Βρατιάνη τῶν ἐπιστολῶν τῶν πεμπομένων πρὸς τὴν Πύλην περὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Κοζάκων καὶ Πολωνῶν.

Αἱ δὲ μετὰ τῆς Περσίας σχέσεις ἀληθῶς διὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου Χαλὴλ πασᾶ ἔβαινον εὐνοϊκῶς, καθόσον μάλιστα διὰ διομολογήσεως εἰρήνης μετ' αὐτῆς καὶ συντελέσεως τοῦ ἐπικυρωτικοῦ ἐγγράφου ἐν ὀνόματι τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ἡ Ἀχήσκα, ἣν ἀπῄτουν οἱ Πέρσαι, ἔμεινε τῇ Πύλῃ, ἐκχωρησάσῃ πρὸς ἀμοιβὴν ἐκ τῆς διοικήσεως τοῦ Βαγδὰτ τὸ Τερνὲ καὶ Τερτέγκ. Ἡ εἰρήνη αὕτη, δι' ἧς ἡ Περσία ὤφειλε νὰ μὴ ἐμποδίζῃ μὲν τοὺς φρουράρχους τοῦ Χοβεϊζὲ καὶ τοῦ Μεχὰν τοῦ προσέρχεσθαι εἰς τὴν ὀθωμανικὴν ὑπηρεσίαν, μὴ διαταράττῃ δὲ τὸ Σεμχὰλ καὶ Δαγιστὰν καὶ ἀποδοῦναι πλὴν τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἐτήσιον φόρον διακοσίων φορτίων μετάξης, καθιστᾷ μετὰ τῆς ἐν Κομὸρν διομολογηθείσης οὐγγρικῆς διάσημον τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Ὀσμὰν Β'.

Ἀλλ' ὁ Βρατιάνος ἀνακοινώσας τὰ περὶ τῶν ἐπιστολῶν τοῖς Κοζάκοις καὶ Πολωνοῖς ἐξήγειρεν ἐναντίον αὐτοῦ τὰ ὀθωμανικὰ ὅπλα τεθέντα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σκενδὲρ πασᾶ, ὅτις ἄγων εἰς Μολδαυίαν κατὰ τοῦ προδότου καὶ τῶν ἐπικούρων του Πολωνῶν, συνέμιξε καθ' ὁδὸν καὶ ἄλλοις πολλοῖς στρατεύμασι καὶ διαβὰς τὸν Προῦθον ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Τύραν, ἔνθα καὶ τὰ πολέμια ἦσαν. Ἐν τῇ καταστρεπτικῇ ταύτῃ διὰ τοὺς Πολωνοὺς μάχῃ (1620), καθ' ἣν ἔπεσον μύριοι Πολωνοί, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὁ Βρατιάνος ἔφυγεν, ἐστάλη διάγγελος πρὸς τὸν Σκενδὲρ πασᾶν ὑποσχόμενος διὰ μὲν τὸν στρατηγὸν δεκακισμύρια δουκάτα, τῷ δὲ Σουλτάνῳ ἐτήσιον φόρον· ἀλλὰ μὴ γενομένων δεκτῶν τῶν προτάσεων τοῦ διαγγέλου, οἱ Πολωνοὶ ἐδιώκοντο πλητ-

τόμενοι ἀπαύστως ὑπὸ τῶν Τατάρων, οἵτινες ἐπήνεγκαν ὡς τέλος τὴν καθολικὴν ἧτταν καὶ φυγὴν αὐτῶν.

Καὶ ἡ κατὰ θάλατταν δὲ τύχη ἀπέβη εἰς ἀγαθὸν τοὺς ὀθωμανοὺς εἴπερ τῷ προτέρῳ ἔτει. Ὁ ἀρχιναύαρχος δηλονότι Χαλὴλ πασᾶς κατασκευάσας ἐν Ναυαρίνῳ στόλον προσέβαλε καὶ κατέλαβε τὴν Μαμφρεδονίαν, ἐνῷ οἱ Μελιταῖοι κατέλαβον ἐν Πελοποννήσῳ τὴν Χελωνίτην. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ὦθησις νέα ἤρχισε νὰ δίδωται εἰς τοὺς πρὸς τὴν Πολωνίαν πολέμους· στρατεύοντος δηλαδὴ τοῦ Σκενδὲρ πασᾶ εἰς Μολδαυΐαν, ὁ διοικητὴς τῆς Βούδης Καρακὰς κατέλαβεν ὡς ἀντίθεσιν μόνην προτέρων παρασπονδήσεων τὸ Βέτσεν. Ἐκ τούτου παροργισθεὶς ὁ Σουλτάνος παρεσκευάζετο εἰς ἐκστρατείαν, ἀλλ' ἔκτακτον φυσικὸν φαινόμενον, ὅσῳ καὶ σπάνιον ἀνέβαλεν αὐτήν· σφοδρὸς εἰς τοσοῦτον χειμὼν συμβὰς ἔπηξεν τὸν Βόσπορον, ὥστε ὁ λαὸς πεζῇ διεπεραιοῦτο ἀπ' Ἀσίας εἰς Εὐρώπην καὶ τἀνάπαλιν, συνεπείᾳ δὲ τούτου διακοπείσης τῆς ναυτιλίας ἐπῆλθεν ὑπερτίμησις τῶν ἐδωδίμων καὶ σπάνις. Ἀλλ' ὁ Σουλτὰν Ὀσμὰν μεριμνῶν ὑπὲρ τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν προαστείων ἀποκατέστησεν ὅσον τάχος μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ παγετοῦ τὴν εὐωνίαν καὶ εἶτα παρεσκευάσθη διὰ τὸν προκείμενον πόλεμον.

Τὸ πρῶτον δ' εἰς τοῦτο διάβημα ἦν ἡ παρακώλυσις εἰσόδου εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ Πολωνοῦ πρεσβευτοῦ μετὰ νέων περὶ εἰρήνης προτάσεων. Ὅθεν παρὰ τὴν μεσιτείαν τοῦ τε Ἄγγλου πρεσβευτοῦ καὶ τῆς βασιλίσσης αὐτοῦ μεταξὺ Πύλης καὶ Πολωνίας, ὁ Σουλτάνος ἐξεστράτευσε καὶ μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίπονον πορείαν ἀφικόμενος

ἐν Ἰσακτσῇ, διέτριψεν ἐπ' ὀλίγον περιμένων τὴν γεφύρωσιν τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ἔλευσιν πάντων τῶν πρὸς ὁδοιπορίαν ἀναγκαίων. Ἐκεῖθεν δὲ διέβαινε συνεχῶς τὸν Δούναβιν ἐν πλοιαρίοις πρὸς ἐξέτασιν τῆς ἀπέναντι ὄχθης, καὶ ἐκέλευσε ἐν Ἰσακτσῇ καὶ τὴν ἀνέγερσιν νέου φρουρίου, σωζομένου ἔτι καὶ νῦν.

Ἐν τούτῳ ἀφικομένων ἐπικούρων ἐκ διαφόρων μερῶν ὁ Σουλτάνος ἐστρατοπέδευσε πλησίον τοῦ Χοζὶμ, ἐνῷ οἱ ἐχθροὶ ἦσαν παρὰ τὸν Τύραν, ὃν οἱ ὀθωμανοὶ πάραυτα πανταχόθεν ἐκύκλωσαν, καὶ μετὰ πολλὰς αἱματηρὰς συμπλοκὰς ἐπελθόντος βαρέως τοῦ χειμῶνος κατέστη ἐπιθυμητὴ λίαν ὑπ' ἀμφοτέρων ἡ εἰρήνη, ἥτις ἐπὶ τέλους διωμολογήθη ἐπὶ τοῖς συνομολογηθεῖσιν ἐπὶ σουλτὰν Σουλεϊμὰν ὅροις μετὰ τῆς προσθήκης 40,000 δουκάτων τῷ Χάνῃ τῶν Τατάρων κατ' ἔτος.

Αἱ ἄγονοι αὗται τοῦ Σουλτάνου ἐκστρατεῖαι καὶ τὸ ἀποδοθὲν αὐτῷ σχέδιον περὶ ἀναμορφώσεως τοῦ σώματος τῶν γενιτσάρων οὐκ ὀλίγον συνετέλεσαν εἰς μελαγχολίαν καὶ δυσμένειαν τοῦ λαοῦ κατ' αὐτοῦ. Οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ σπαχίδες ἐκλαμβάνοντες τὴν εἰς Ἀσίαν ἀποδημίαν τοῦ Σουλτάνου ὡς ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς τάξεως αὐτῶν συνεσκέψαντο περὶ τοῦ ἐπικινδύνου τῆς περιστάσεως τῇ ὑπάρξει αὐτῶν καὶ στασιάσαντες ἀπέσπασαν τὸν Σουλτὰν Μουσταφᾶν Α'. καὶ προσεκύνησαν αὖθις αὐτὸν ὡς Σουλτάνον· ὁ δὲ Σουλτὰν Ὀσμὰν τοῦ ὁποίου σκοπὸς ἦν ἡ κατάργησις τοῦ τάγματος τῶν γενιτσάρων, πειραθεὶς νὰ διαπεραιωθῇ εἰς Ἀσίαν ἐνέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀπέθανε 1623. Ὁ τάφος αὐτοῦ εὑρηται ἐν

τῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ Α'. μαυσωλείῳ.

Τοιοῦτος ὑπῆρξε καὶ ὁ σουλτὰν Ὀσμὰν, ἀνὴρ χαρακτῆρος πρᾴου καὶ προσηνοῦς, ἀκόλουθος δὲ τῆς θρησκείας καὶ τῶν νομίμων καὶ μεγάλην δεικνύων ἐπιείκειαν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, μεριμνῶν διακαῶς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ εὐτυχίας αὐτῶν. Ἡ τετραετὴς βραχεῖα αὐτοῦ βασιλεία, καθ' ἣν καταπιεζόμενος ἔσωθεν μὲν ὑπὸ στάσεων, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ πολέμων, οἵτινες δὲν ἐπέτρεψαν αὐτῷ εἰμὴ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου τοῦ ὕδατος (Βουργὰς), χαρακτηρίζεται διὰ τῆς πρώτης στάσεως τῶν στρατευμάτων κατὰ τῆς βασιλείας.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ Α'. *(τὸ δεύτερον).*

Ἐπὶ τῆς δευτέρας τοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ βασιλείας, αὐξηθείσης ἐπὶ πολὺ τῆς δυσαρεσκείας τοῦ στρατοῦ, ἀδύνατον κατέστη ἐπὶ πολὺ νὰ διαμείνῃ εἰς τὸν θρόνον ὁ φιλύσηχος οὗτος Σουλτάνος. Ἐπὶ τούτῳ διὰ παντοίων λόγων προσεπάθησεν ὁ μέγας βεζίρης ν' ἀποπέμψῃ ἱκανὰ τῶν στρατευμάτων τῆς πόλεως, διορίσας διοικητὴν τῆς Καραμανίας τὸν εἴπερ τινα καὶ ἄλλον συντελέσαντα κατὰ τὴν τελευταίαν τῆς βασιλείας μεταβολὴν ἀγᾶ τῶν γενιτσάρων Δερβίς.

Ἡ κατάστασις τῶν γραμμάτων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ Γ'. οὐχ ἧττον βλέπομεν βαίνουσα αἰσίως, ὅλως δὲ ἀντιθέτως πρὸς τὴν πολιτικήν· διότι αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους μέγα ἠλαττώθησαν, πλεῖστα τῶν βασιλικῶν κτη-

μάτων τοῖς ἑταίροις τοῦ Σουλτάνου ἀπενεμείθησαν καὶ ἱκανοὶ τῶν φόρων ὑπὸ τῶν σπαχίδων ᾠκειοποιήθησαν. Ἱστοριογράφοι, νομομαθεῖς, ποιηταὶ καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες ὡς ἐγκυκλοπαιδισταὶ, γραμματικοὶ, ῥήτορες καὶ τοιοῦτοι ἐστίαν κατέζησαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων τὴν ὀθωμανικὴν πρωτεύουσαν, τιμῶντες ἐπὶ πολὺ τὴν βασιλείαν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα εἴκοσιν ἔτη, καθ' ἃ ὁ βίος τοῦ ἔθνους περιωρίσθη οὕτως εἰπεῖν εἰς μόνην τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν. Πλεῖστα δ' ὅσα συγγράμματα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεγράφησαν σοφὰ, ἐν οἷς διαπρέπουσι τὰ τῶν ποιητῶν καὶ νομομαθῶν. Ὁ Σουλτὰν Μουσταφᾶς Α'. ἀπέθανε τῷ 1635 ἐτῶν 47 μετὰ μονοετῆ βασιλείαν καὶ ἐτάφη ἐν ἰδίῳ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν μαυσωλείῳ.

17

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΡΑΤ Δ'.

Ὁ διαδεξάμενος τὸν σουλτὰν Μουσταφᾶ Α'. υἱὸς τοῦ σουλτὰν Ἀχμὲτ Α'., Μουρὰτ Δ'. ἦν ἡλικίας μόλις δυοκαίδεκα ἐτῶν, ἐν μέσῳ ἀναβὰς τὸν θρόνον στενῶν περιστάσεων καὶ περισπασμῶν· ἡ δ' Ἀνατολὴ σύμπασα ἐσπαράσσετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας του ὑπὸ διαφόρων στάσεων. Ἡ πρώτη πολεμικὴ ἐπιχείρησις, εἰς ἣν ἡ

δραστηριότης τοῦ Σουλτάνου παρώρμησεν αὐτὸν ἵν ἡ ἐναντίον τοῦ διοικητοῦ τοῦ Βαγδάτ, Βεκίρ, ἐκστρατείαι καθ' ἣν πολλὰ ἐστάλησαν στρατεύματα εἰς μάτην· διότι πάραυτα διὰ προσκλήσεως ἔρθασεν εἰς βοήθειαν ὁ Σάχης τῆς Περσίας τῷ ἅρπαγι τῆς διοικήσεως τοῦ Βαγδάτ. Ἀλλ' ἡ πλάνη αὕτη ὑπῆρξε διὰ τὸν ἀποστάτην χείρω τῆς πρώτης, ἐπειδὴ ὁ Σάχης τῆς Περσίας βλέπων τὴν ἄρνησιν τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Βεκίρ περὶ παραδόσεως αὐτῷ τοῦ Βαγδάτ, μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ πολιορκεῖ τὴν χώραν ταύτην καὶ διορίζει διοικητὴν ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἴδιον.

Τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος (1624) νέα ἐκστρατεία ἀπεφασίσθη εἰς Μ. Ἀσίαν ὑπὸ τὸν μέγαν βεζίρην κατὰ τοῦ ἀποστάτου τοῦ Ἐρζρούμ Ἀβαζῆ, ὃν ἀναγορεύσας εἶτα διοικητὴν ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ταὐτοχρόνως νέος ἐχθρὸς ἀνεφάνη τῆς αὐλῆς ὁ Χάνης τῶν Τατάρων, καθ' οὗ ὁ ναύαρχος πεμφθεὶς μετὰ πολλῶν εἰς Ταυρίδα στρατευμάτων, ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς τοιοῦτον. Ὡς ἐπίμετρον δὲ τούτων ἦν ὁ εἰς τὸν Βόσπορον εἴσπλους ἐξ 150 πλοιαρίων στόλος μετ' ἐνόπλων Κοζάκων, οἵτινες λεηλατήσαντες τὸν Βουγιοὺκ-δερὲ μετὰ τῶν παραθαλασσίων μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Στένης (Σωσθένους) ἐπέστρεφον μετὰ πολλῶν λαφύρων· ἀλλ' ὁ σταλεὶς πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν Καπετὰν-πασᾶς συναντήσας παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Δουνάβεως 300 πλοιαρίοις κατεναυμάχησεν αὐτὰ καὶ ἐπέστρεψε νικητὴς φέρων ὡς δάφνας τῆς νίκης 150 πλοιάρια καὶ 800 αἰχμαλώτους.

Ἤδη ἀπαλλαγέντες οἱ ὀθωμανοὶ τῶν διαφόρων τού-

των στάσεων καὶ ἄλλων περισπασμῶν παρασκευάζονται εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Περσίας μετὰ πολλῶν παρασκευῶν καὶ δυνάμεων, ὃς πρόκειται νὰ στέψῃ εὐτυχέστερον τὰ ὀθωμανικὰ ὅπλα τῆς κατὰ τῶν Πολωνῶν ἐκστρατείας. Ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ μαθὼν δι' ἀγγέλου ὅτι οἱ πολέμιοι ἀμυνόμενοι ματαίας καθίστων τὰς περὶ τῆς πτώσεως τοῦ Βαγδὰτ τῶν πολιορκούντων ἐλπίδας καὶ ἀποδίδων τὴν ἀντίστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀδυναμίαν τοῦ πολιορκητοῦ νέον διώρισεν ἀρχιστράτηγον μετὰ νέων δυνάμεων· ἡ ματαία ὅμως καὶ τούτων ἀπόπειρα ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως. Ὅθεν τῷ 1638 διαβὰς εἰς Ἀσίαν, ἔνθα ἠνώθη μετὰ πλειόνων στρατευμάτων ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένων, διηυθύνθη κατὰ τῆς μνησθείσης πόλεως πολιορκῶν καὶ κυριεύων πάντα τὰ καθ' ὁδὸν φρούρια. Τὸ Ἐριβάν, τοῦ ὁποίου ἡ ἅλωσις ἐπανηγυρίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ μεγάλης φωταψίας, ἔδωκε πρῶτον τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς ἄλλας τῆς Ἀσίας πόλεις, αἵτινες ἀλλεπαλλήλως ἑάλωσαν· λίαν ὅμως ἔνδοξος ὑπῆρξεν ἡ ἅλωσις τοῦ Βαγδὰτ, πόλεως πλουσίας καὶ καθέδρας ποτὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον τοῦ ὁμωνύμου χαλιφάτου. Ἡ πόλις αὕτη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἁλώσεων πολλὰ παθοῦσα ἐξέπεσε τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς μεγαλείου.

Ἡ δ' ἐν θριάμβῳ εἴσοδος τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ ἐν τῇ πρωτευούσῃ μετὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην μέγαν ἐνεποίησε τρόμον ἐν Εὐρώπῃ καὶ τῷ 1639 ἐκλείσθη εἰρήνη μεταξὺ Τουρκίας καὶ Περσίας. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὁ Σουλτάνος κατέστειλεν ἐπανάστασιν τῶν Δρούτων ἐν Λιβάνῳ, οἱ δὲ Κοζάκοι ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν στρα-

τευμάτων ἐν τῷ Εὐξείνῳ, καὶ ὁ μετὰ τῆς Βενετίας κατὰ θάλατταν πόλεμος ἔληξεν ὡσαύτως ὑπὲρ αὐτῶν.

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βαγδὰτ ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ, ἡγεμὼν δραστήριος καὶ ἐπιχειρηματίας ὅσῳ καὶ αὐστηρὸς βληθεὶς ὑπ' ἀρθρίτιδος ἀπέθανε τῷ 1640 ἡλικίας 29 ἐτῶν μετὰ βασιλείαν δὲ 7, ἥτις ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ πατρός του· ἀνεσκεύασε δὲ τὸ ἱερὸν τῆς Μέκκας τέμενος εἰς τρόπον ἐντελέστατον.

18.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΙΒΡΑΪΜ.

Διάδοχος τοῦ σουλτὰν Μουρὰτ Δ'. ἐγένετο ὁ ἀδελφός του Σουλτὰν Ἰβραὶμ τῇ παρακλήσει τῆς μητρός του περὶ εὐτυχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ὑπ' αὐτοῦ Ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον ἀνήγγειλε δι' ἐπιστολῶν τοῦτο εἰς σύμπασαν τὴν Εὐρώπην, μεθ' ἧς διὰ τῶν εἰς ἀπάντησιν ἐρχομένων καὶ συγχαρητήρια φερόντων πρέσβεων ἀνενέωσε τὰς προϋπαρχούσας συνθήκας, ἐξαιρέσει τῆς Αὐστρίας μόνον μεθ' ἧς μετὰ ἓν ἔτος ἐφιλιώθη. Ἡ διοίκησις τοῦ κράτους ἐπὶ τούτου ἀνετέθη εἰς τὸν συνετὸν μέγαν βεζίρην Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶν, ὃν τινα πολλὰς ἐπενεγκόντα τροποποιήσεις, ἀφορώσας τήν τε εὐημερίαν καὶ πρόοδον τοῦ κράτους, ὡς ἡ αὔξησις τοῦ νομίσματος ἐξισωθέντος τῷ ἀρχαίῳ, ἡ

ὁριστικὴ τιμὴ τῶν ὠνίων καὶ λοιπὰ, διεδέξατο ἡ μήτηρ του, ταύτην ὁ τοῦ Σουλτάνου εὐνοούμενος σουλτὰν-ζαδὲ Μεχμὲτ πασᾶς, ὃν ὁ Σαλὴχ πασᾶς καὶ τοῦτον ὁ Ἀχμὲτ πασᾶς.

Ἡ μετὰ τῆς Αὐστρίας εἰρήνη ἐβράδυνεν, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ ἔτος· διότι τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα ἐπιπεσόντα κατὰ τῆς Στυρίας ἐκυρίευσαν αὐτῆς καὶ πολλοὺς ἠχμαλώτισαν· ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος (1641) ὁ αὐτοκράτωρ Φερδινάνδος Γ'. διὰ πρέσβεως ἐκ Ῥατισβόνης εἰς Κωνσταντινούπολιν συνδιηλλάγη περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορῶν, ἀντιπέμψαντος εἶτα καὶ τοῦ Σουλτάνου πρέσβυν τινὰ Μεχμὲτ πασᾶν καλούμενον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ἅμα δὲ τῇ μετὰ τῆς Αὐστρίας συνομολογήσει εἰρήνης ὁ ῥηθεὶς μέγας βεζίρης ἐπεχείρησε κατὰ τῶν Ῥώσσων, ὅπως ἀπαλλαγεὶς τούτων ἐπιληφθῇ τῆς κατακτήσεως τῆς Κρήτης· στρατὸς ὅθεν ὀθωμανικὸς ἐπολιόρκησε τὴν πόλιν Ἄζὼφ, κυριευθεῖσαν ὑπὸ τῶν Κοζάκων, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ἄπρακτος ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης ἔριδος μεταξὺ τῶν δύο συμμάχων ἐκ μέρους τοῦ ἑτέρου στρατηγοῦ τοῦ Χάνου τῶν Τατάρων. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἐπαναληφθεῖσα τὸ ἐπιὸν ἔτος μετὰ πλειόνων δυνάμεων, ἐν αἷς προσετέθησαν καὶ αἱ ὑπὸ τὸν νέον Χάνην, μέγαν ἐνεποίησε φόβον εἰς τοὺς Κοζάκους, οἵτινες, ὡς ἔθος παρ' αὐτοῖς ἀρχαῖον, ἐκκενώσαντες τὴν πόλιν παρανάλωμα πυρὸς ἐποίησαν αὐτὴν, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ εἰσελάσαντες καὶ ἀνεγείραντες ἐκ θεμελίων τὰ κατεδαφισθέντα φρούρια καὶ λοιπὰς οἰκοδομὰς, ἐγκατέστησαν φρουρὰν 26,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ἰσλὰμ πασᾶν καὶ ἐπανέκαμψαν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν βασιλεύουσαν.

Μετὰ ἓν ἔτος (1643) στασιάσας ὁ διοικητὴς Χαλεπίου, Χουσεὶν Νουσοὺχ-ζαδὲς, ἐβάδιζε κατὰ τῆς πρωτευούσης· ἀλλ' ἀφικόμενος εἰς Χρυσόπολιν, ἔνθεν ἐπειράθη νὰ προσβάλῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν κατελείφθη ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν του καὶ συλληφθεὶς ἀπέθανεν οἰκτρῶς. Μόλις δ' ἔτος παρῆλθεν ἀπὸ τῆς κατασβέσεως τῆς στάσεως ταύτης, στρατὸς καὶ στόλος παρασκευάζεται εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Κρήτης, ἣν τότε κατεῖχον οἱ Βενετοί. Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην γεννήσασαν τὸν εἰκοσιπενταετῆ βενετικὸν πόλεμον, καθ' ὃν ἀπωλέσθη ἡ Κρήτη, παρέσχεν ἡ τροφοδότησις ὑπὸ τῶν κυρίων τῆς νήσου εἰς πειρατὰς Μελιταίους, συλλαβόντας ὀθωμανικά τινα πλοῖα κατὰ τὴν εἰς Μελίτην ἐπάνοδόν των. Ἐπιβιβασθεὶς λοιπὸν ἐπὶ 80 πλοίων ὁ ὀθωμανικὸς στρατὸς κατέπλευσεν εἰς τὸν ἀπέναντι τῆς Χίου Τσεσμὲν (Κρήνην), ὅπου ἀθροισθεῖσαι κατὰ προσταγὴν σύμπασαι αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις συνεποσώθησαν εἰς 400 πλοῖα διαφόρου μεγέθους, ἐν οἷς ἐπέβαινον 100,000 ἄνδρες μετὰ 50 μεγάλων τηλεβόλων καὶ τόσων χιλιάδων σιδηρῶν σφαιρῶν. Ἀποπλεύσας ὁ στόλος οὗτος ἀπὸ Τσεσμὲ κατὰ τῆς Κρήτης ἐπολιόρκησε τὰ Χανία (Κυδωνίαν, ὧν οἱ κάτοικοι βλέποντες τὰς πολιορκητικὰς δυνάμεις καθ' ἡμέραν αὐξανούσας, τὴν δὲ πόλιν ἀδιακόπως πυροβολουμένην, πολλὰ δὲ τῶν τειχῶν μέρη ἐκ τούτου καταῤῥιφθέντα, ὕψωσαν τὴν λευκὴν τῆς παραδόσεως σημαίαν ἐπὶ συνθήκῃ ἐλευθέρας ἐξόδου μετὰ τῶν θησαυρῶν καὶ ἁπάσης τῆς κινητῆς αὐτῶν περιουσίας (1645).

Ἡ ἅλωσις τῆς ῥηθείσης πόλεως ἐπὶ ὀκτὼ πανυγρισθεῖσα ἐν φωταψίᾳ ἡμέρας, εὐηρέστησε μὲν τὸν Σουλτὰν

Ἰβραὴμ, ἀλλ' ἡ ὁρμὴ αὐτοῦ ὑπερισχύσασα τὸν παρώρμησεν εἰς τὸ νὰ ἐξορίσῃ μὲν τὸν βεζίρην, τιμωρήσῃ δὲ τὸν ναύαρχον Γιουσοὺφ πασᾶν, ἀντιτείναντα εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου περὶ αὐθημέρου κατακτήσεως ὅλης τῆς νήσου. Τὸ δ' ἀκόλουθον ἔτος νέας κηρυχθείσης κατὰ τῆς νήσου ταύτης ἐκστρατείας, πρώτη ἡ πόλις Κίσσαμος παρεδόθη τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐθελουσίως, μετὰ ταύτην τὰ φρούρια Μυλοπόταμον, Ἀγρίκορνον, Κλαδισσὸν καὶ ἡ ἀντικρὺ τῆς Κισσάμου μικρὰ νῆσος καὶ βραχώδης Καραβουσᾶ διὰ μικρῶν μαχῶν ἐκυριεύθησαν. Δὲν ἀπέσχεν ὅμως τῆς αὐτῆς τύχης καὶ τὸ φρούριον τῆς Σούδας ὡς καὶ τὸ Ῥέθυμνον (Ῥιθυμνία) ἐν τῇ κατὰ τοῦ ὁποίου σφοδροτάτῃ ἐφόδῳ ἔπεσε καὶ ὁ στρατηγὸς τῶν Βενετῶν Κόρναρος. Τὸ δὲ 1647 μάτην ἐπολιορκήθη ἡ πρωτεύουσα Ἡράκλειον (Κανδία), κοινῶς Μεγάλου Κάστρου· διότι ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ἐπιστρέφων ἐκ Κρήτης εἰς Κωνσταντινούπολιν ἕνεκα ζωοτροφιῶν ἐνεκλείσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Ναυπλίας. Ἡ πολιορκία διήρκεσε μέχρι τοῦ 1669, ὅτε καὶ ὑπετάγη σύμπασα ἡ νῆσος τοῖς Ὀθωμανοῖς.

Ταὐτοχρόνως ἀγὼν ἀμφίῤῥοπος μεταξὺ Βενετῶν καὶ Ὀθωμανῶν ὑπῆρχε καὶ ἐν Δαλματίᾳ, ἐν ᾧ οἱ Βενετοὶ ἀποκαμόντες καὶ ἐκ προτέρων συνεχῶν πολέμων ἐξητήσαντο τὴν ἀντίληψιν τῶν χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης ἡγεμόνων· ἀλλ' εἰς μάτην! διότι οἱ πρὸς ἀλλήλους πόλεμοι οὐδενὶ τούτων διαθεσίμους ἐπέτρεπον δυνάμεις, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας παρὰ τὰ ὑπεσχημένα οὐδένα ἠδυνήθη ἀντιπερισπασμὸν τοῖς Ὀθωμανοῖς νὰ φέρῃ, ἕνεκα μεγάλης τῶν ταραχωδῶν εὐγενῶν του ἀντιστάσεως. Καὶ ἐντὸς ὅμως

τοῦ κράτους νῦν οὐκ ἐλάσσων ἦν ἡ κατάστασις τῶν καθεστώτων, ἧς ἄμεσος συνέπεια ὑπῆρξεν ἡ ἀντικατάστασις τοῦ τε μεγάλου βεζίρου Ἀχμὲτ πασᾶ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου μετὰ βασιλείαν ὀκταετῆ· ἀπέθανε δὲ ἐν ἡλικίᾳ 34 ἐτῶν καὶ ἐτάφη ἐν τῷ παρὰ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας μαυσωλείῳ τοῦ θείου του Μουσταφᾶ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου τούτου πολλαὶ ἐξερράγησαν ἀνταρσίαι, ὧν ἐπισημοτέρα ἡ τοῦ διοικητοῦ τῆς Σεβαστείας Βανδὰρ-Ἀλῆ, ὅστις ἀποτυχὼν ἐφονεύθη. Ὁ δὲ χαρακτὴρ αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου διάφορος ἦτο τοῦ τῶν προπατόρων του· ἀλλ' ἡ αὐστηρότης καὶ ἡ περὶ τὴν ἀκριβῆ τῶν νενομισμένων τήρησιν μέριμνά του ἀντιβαίνουσα εἰς τὰς ὀρέξεις τοῦ λαοῦ ἐξηρέθιζεν αὐτὸν ἕτοιμον εἰς ταραχάς, ἃς ὅμως διὰ τῶν συνετῶν βεζιρῶν του ἠδύνατο πάραυτα νὰ καταβάλλῃ.

19.

ΑΒΔΖΗ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΕΧΜΕΤ Δ'.

(Ἀρχὴ τῆς βεζιρείας τῶν Κιοπρουλιδων 1656—1710).

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀνήλικος διαδόχου τοῦ σουλτὰν Ἰβραὴμ, μάλις ἑπταετοῦς Μεχμὲτ Δ'., ἐκυβέρνα τὰ πράγματα ἡ προμήτωρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ μετὰ δώδεκα πα-

σάδων, πρωξόρχοντος τοῦ μεγάλου βεζίρου. Δύο παρουσιάζει ἡμῖν διακεκριμμένας φάσεις ἡ βασιλεία τοῦ νέου Σουλτάνου, ἣν ἐνεκαίνισαν στάσεις ἔν τε τῇ πρωτευούσῃ καὶ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὡς ἐκ τῆς ἀσθενοῦς τῶν κυβερνώντων διοικήσεως. Βεζίραι ἐξελέγοντο οἱ τὰ μάλιστα ταῖς κηδεμόσιν ἀρέσκοντες, αἱ δὲ στάσεις τῶν σπαχίδων καὶ γενιτσάρων διεδέχοντο ἀλλήλας, ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἀνεκαινίζοντο αἱ προϋπάρχουσαι μετὰ τῆς Πύλης συνθῆκαι τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Αἱ δ' ἐσωτερικαὶ ποικίλαι τοῦ κράτους ταραχαὶ, καίτοι ὡς ἡμέραι ἐπετείνοντο, οὐδαμῶς ὅμως ἴσχυσαν νὰ διακόψωσι τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ κατὰ τῆς Κρήτης πολέμου. Ἑβδομήκοντα χιλιάδες στρατοῦ ὀθωμανικοῦ περιέσφιγκε πανταχόθεν τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου, ἀφ' ἧς, ἐχούσης κατὰ τὸν ὀθωμανὸν στρατηγὸν ἔμπροσθεν μὲν θλασσαν κατὰ δὲ τὰ ἄλλα μέρη περικυκλουμένης ὑπὸ βαθέων χανδάκων, ἑπτὰ τειχῶν καὶ πέντε προτειχισμάτων, ἀπεχώρησαν οἱ πολιορκηταὶ μετὰ δύο μηνῶν ματαίας ἐφόδους καὶ πυροβολήσεις (1650).

Ἐν τούτῳ τὰ τῆς πρωτευούσης βαίνουσιν οὐχὶ τόσῳ εὐαρέστως ἐκ τῆς εἰσαχθείσης τῶν μεγιστάνων πολυτελείας, ἐπωφελουμένων τὴν νηπιότητα τοῦ Σουλτάνου. Τὴν ἄλλως εὐτυχῆ διὰ τὰς κατακτήσεις τοῦ Σουλτάνου τούτου βασιλείαν μειοῦσιν αἱ ἐσωτερικαὶ τοῦ κράτους διχόνοιαι, καθ' ἃς προεξῆρχον, ὡς πάντοτε οἱ γενίτσαροι. Συνεπείᾳ δὲ τούτων δὲν ἐβράδυνε γενέσθαι θῦμα ἡ φιλόδοξος προμήτωρ διαδεχθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ βασιλεύοντος, ἕνεκα τοῦ ἀκρατήτου πρὸς ἀνύψωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ μονάρχου, Ἰβραὴμ (1651)· οἱ δὲ

ἐξωτερικοὶ πόλεμοι ὀρυόμενοι μέχρι τοῦ 1656 ἐπήνεγκο φοβερὰν ναυμαχίαν τοῦ ναυάρχου τῶν Βενετῶν Μοκενίγο ἐν Ἑλλησπόντῳ μετὰ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου, καθ' ἣ ἐκυρίευσεν ὁ πρῶτος τὴν Τένεδον, Σαμοθρᾴκην καὶ Λῆμνον.

Οὕτω τῶν πραγμάτων ἐχόντων ἀναφαίνεται εἰς τὸ κράτος ἀνὴρ πολιτικὸς καὶ συνετός, ὁ Κιοπρουλῆ Μεχμὲτ πασᾶς, ἐκ τῆς πατρίδος του *Κιοπροῦ*, ὑπὸ δὲ τῶν εὐρωπαίων Ῥιχελιεὺς τῆς Τουρκίας. Ἑβδομηκονταεξαετὴς τὴν ἡλικίαν ἐδέξατο τὴν σφραγίδα τῆς μεγάλης βεζιρείας ὁ διὰ τὰς μεγάλας καὶ ὑπανίας αὐτοῦ ἀρετὰς προαχθεὶς εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ ὅλου κράτους, δι' ἣν οὐ σμικρὰ εὗρε προσκόμματα ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν βαρέων προτάσεων ἐφ' αἷς ἀπεδέχετο ταύτην, ζητῶν ἐξουσίαν ἀπόλυτον καὶ ἐξάσκησιν κατὰ τὸ δοκοῦν τῶν διαθέσεων καὶ ἀποφάσεων αὐτοῦ. Παρὰ τὰς κατηγορίας λοιπὸν καὶ προφανεῖς συκοφαντίας κατ' αὐτοῦ ὁ Κιπρουλῆ Μεχμὲτ πασᾶς διορίζεται μέγας βεζίρης καὶ καταπαύει ἀμέσως μεθ' ἡμέρας τὴν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καζὴ ζαδὲ, συνωμοσάντων κατὰ τῶν νεωτεριζόντων, στάσιν, μεθ' ἣν ἐξώρισε τοὺς ταραχοποιοὺς τῶν σπαχίδων ἀρχηγοὺς ὡς καὶ τοὺς ἐπαναστατικοὺς τοπάρχας πολλῶν ἐπαρχιῶν.

Τὰ πρῶτα ταῦτα τοῦ Κιοπρουλῆ ἔργα, δι' ὧν ἐκλεῖσε τὴν πρώτην τοῦ Σουλτὰν Μεχμὲτ Δ'. τῆς βασιλείας φάσιν διεδέξαντο αἱ ἄμεσοι κατὰ τῶν διαφόρων ἐξωτερικῶν πολέμων ἐπιχειρήσεις. Ἐξώπλισε στόλον πρῶτον κατὰ τοῦ Μοκενίγου (1657), ὃν προσέβαλεν ἐν τε τῷ Αἰγαίῳ καὶ τῷ Ἑλλησπόντῳ κυριεύσας τὴν Τένεδον καὶ Λῆμνον ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν. Τῷ δὲ 1658 ἐπιτεθεὶς κατὰ τῆς

Τρανσυλβανίας, καθ' ἧς ἐστράτευσεν ὁ χάνης τῶν Τατάρων, πρὸς καθησύχασιν τῶν ἐπαναστατικῶν τῶν ἡγεμόνων Βλαχίας καὶ Μολδαυίας πνευμάτων, κατέστησεν ἡγεμόνα αὐτῆς τὸν Ἀπάφιον Βαρκσὺ μετὰ πλείονος φόρου, καὶ διατάξας τὰ πλεῖστα τῆς Οὐγγαρίας ἐπέστρεψεν ἐνδόξως εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐνθαῤῥύνας δὲ δι' ἀμοιβῶν τὸν στρατὸν ὁ ἀείμνηστος μέγας βεζίρης ἐκίνησε τῷ αὐτῷ ἔτει κατὰ τοῦ ἀποστατήσαντος ἐν Συρίᾳ Ἀβαζᾶ τινος, ὃν τιμωρήσας τάχιστα ἐπεδόθη εὐθὺς εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Ἑλλησπόντου διὰ δύο φρουρίων, ἔνθα ἔκτισε καὶ τὸν τάφον αὐτοῦ, εἰς ὃν τὸ ἐπιὸν κατῆλθεν ἐξ ὕδρωπος, ἐν ἡλικίᾳ 80 ἐτῶν, μετά τινα περὶ τὴν Ἀττάλειαν ναυμαχίαν.

Ἡ δόξα τοῦ ὀθωμανικοῦ θρόνου ἐπὶ τοῦ μνησθέντος μεγάλου βεζίρου εἶναι κατὰ τοσοῦτον προφανὴς, καθ' ὅσον διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ δύναμιν, τὴν πρὸς ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους διοργάνωσιν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἱκανότητα ὁ Σουλτάνος πάραυτα ἀνέδειξε διάδοχόν του τὸν εἰκοσιεξαετῆ υἱὸν ἐκείνου Κιοπρουλῆ Ἀχμὲτ πασᾶ, καλούμενον *Φαζὴλ* (ἐνάρετον, πολυμαθῆ).

(*β'. Κιοπρουλῆ Ἀχμὲτ πασᾶς 1661—1676*).

Τὸ πολιτικὸν τοῦ νέου Κιοπρουλῆ στάδιον, διορισθέντος κατ' ἀρχὰς διοικητοῦ τοῦ Ἐρζρούμ, μετὰ ἔτος δὲ τῆς Δαμασκοῦ καὶ καθυποτάξαντος τοὺς Δρούσσους οὐκ ἦν πολλῷ διάφορον τοῦ προτέρου κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον. Ἀδυσώπητος πρὸς τοὺς ταραξίας καὶ κατα-

χραστὰς καὶ ἀνένδοτος πρὸς τὰς συστάσεις ἐδόξασε τὴν περιδοξον οἰκογένειαν αὐτῶν διὰ τῆς ἔμφρονος πολιτικῆς του πορείας.

Ἐπ' αὐτοῦ ἄρχεται ἡ δευτέρα φάσις τῆς βασιλείας τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου, ὑπολειπομένης τῆς πρώτης ὡς πρὸς τὰς κατακτήσεις, αἵτινες εἶχον ἐπ' αὐτοῦ περιορισθῆ. Αἱ ἐν Τρανσυλβανίᾳ ταραχαὶ ἐξακολουθοῦσαι ἔτι ἐξήγειρον τὸν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας πόλεμον (1663) καθ' ὃν ὁ μέγας βεζίρης κινήσας μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ἀφεὶς ἐπίτροπόν του ἐν Κωνστ)πόλει τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρόν του Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶν, εἰσήλασεν εἰς Βούδαν μετὰ πολυαρίθμων ἀνδρῶν. Μετὰ πολλὰς δὲ καὶ αἱματηρὰς ἀμφιῤῥόπους μάχας τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα συμποσούμενα εἰς 200,000 ἔφθασαν εἰς Βελιγράδιον, νικήσαντα δὲ τοὺς Οὔγγρους καὶ κυριεύσαντα τὰ φρούρια Οὐϊβὰρ, Δερισβὰρ κλπ. ἀφίκοντο τροπαιοῦχα εἰς τὴν Στυρίαν, ἔνθα συναφθείσης μάχης αἱματηρᾶς παρὰ τὸν ἅγιον Γοθάρδον, περὶ τὴν συμβολὴν δὲ τῶν ποταμῶν Ῥὰμπ καὶ Λάουφνιτς, τὰ εὐρωπαϊκὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Μοντεκουκούλην καὶ τὸν πρίγκηπα Κάρολον τῆς Λοθαριγγίας, ἔχοντα ἐπικουρίαν 6,000 Γάλλων καὶ πλείστων ἄλλων στρατιωτῶν τῶν φεουδαλικῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας ἐξῆλθον νικηταί, ὁ δὲ μέγας βεζίρης ἀπεχώρησεν εἰς Βεσβάρ.

Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῷ 1664 συνομολογηθείσης εἰρήνης ἐκ δέκα ἄρθρων, ἐγένετο μὲν ὑποτελὴς τῇ Αὐστρίᾳ ἡ Οὐγγαρία, ἀλλ' ἡ Τουρκία μετὰ τῆς διατηρήσεως ἁπασῶν τῶν κατακτήσεων αὐτῆς κατέλαβε καὶ τὴν Τρανσυλβανίαν. Τὸ δὲ ἐπιὸν ἔτος ὁ μέγας βεζίρης ἐπιστρέ-

ψας εἰς Ἀδριανούπολιν ἀπὸ Βελιγραδίου, ἔνθα διεχείμασε, διηυθύνθη κατὰ τῆς Κρήτης τῷ 1666, ἐπιτροπεύοντος αὖθις τοῦ μνησθέντος ἐπιτρόπου, ὃν κυριεύσας πᾶσαν καὶ τὴν πρωτεύουσαν, πλὴν τῶν τριῶν λιμένων, Κρομβούσης, Σούδας καὶ Σπιναλόγκας, τὴν περὶ ὧν συγγράψας συνθήκην (1669) ἐπανῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἡ πολιορκία καὶ ἅλωσις τῆς Κανδίας ἦν ὀνομαστὴ διὰ τὴν γενναίαν τῶν πολιορκουμένων ἀντίστασιν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπὶ τρία τῆς πολιορκίας παραταθείσης ἔτη, διὰ συνθήκης τέλος παρέδωκαν τὰς κλεῖς τοῦ φρουρίου τοῖς πολιορκηταῖς. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ εἰκοσιπενταετοῦς τούτου κατὰ τῆς Κρήτης πολέμου, καθ' ὃν τρὶς πολιορκηθεῖσα, τέλος μετὰ ἰσχυρὰν ἄμυναν παρεδόθη.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐν Κρήτῃ διαδραματίζονται μετὰ τοῦ Κιοπρουλῆ, ἐκ νέου ἐν τούτῳ (1668) ἡ βενετικὴ ὕδρα αἴρει κεφαλὴν ὁ δὲ Σουλτάνος πρὸς ἐντονωτέραν κατὰ τοῦ πολέμου ἐνέργειαν μεταβαίνει ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ὅπου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέτριβεν, εἰς Λάρισσαν, ὡς εἰς ἐγγύτερον τόπον· ἀλλὰ ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἁλώσεως τῆς Κανδίας ὑπὸ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ βεζίρου, ἐκ Λειβαδίας ἐπανῆλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἔνθα μετ' οὐ πολὺ καὶ ὁ Κιοπρουλῆς ὡς νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος διοικῶν τοὐντεῦθεν μετὰ πλείονος ἐλευθεριότητος καὶ ἐξουσίας τὸ κράτος.

Τῷ δὲ 1672 νέος ἀρξάμενος πολωνικὸς πόλεμος, ἕνεκα προστασίας τοῦ Σουλτάνου τοῖς τέως ὑποτελέσι τοῖς Πολωνοῖς περὶ τὸν Τάναϊν Κοζάκοις Ζαπορὸγ καὶ τῆς διαδοχῆς τῆς Τρανσυλβανίας, ὑπὸ τὸν ἀνίκανον βασιλέα Μιχαὴλ Βισνόφσκην, διαδεχθέντα μετὰ ἐνιαυτὸν ὑπὸ τοῦ

Ἰωάννου Σοβιέσκου, δὲν ἐπέτρεψε τῷ μεγάλῳ βεζίρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ στρέψῃ τὴν προσοχήν του καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ κράτους διοίκησιν. Ἡ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη τῆς ἀμέσου διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ὑπὸ τοῦ ἰδίου Κιοπρουλῆ ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ μεγάλων δυνάμεων, δι' ὧν σπουδαίας προὐξένησεν ἀποτυχίας τοῖς πολεμίοις. Ἡ ὀχυρωτάτη Καμενίτσα καὶ ἄλλα πολλὰ μετ' αὐτὴν φρούρια μικρότερα ἑάλοντο· ἐπέβαλε δὲ τοῖς Πολωνοῖς εἰρήνην ἐπονειδιστον ἐν τῇ Μουκσάκ, δι' ἧς ἡ μὲν Ποδολία παρεχωρεῖτο τοῖς Ὀθωμανοῖς, ἡ δὲ Οὐκραίνα τοῖς Κοζάκοις, καὶ φόρος πρὸς δὲ ἐτήσιος ἐκ 220,000 σκούδων θὰ ἐπληρώνετο τῇ Πύλῃ, παρεκτὸς τῶν ἐξόδων τῆς ἐκστρατείας 80,000 πληρωθησομένων ἐφ' ἅπαξ ὑπὸ τῆς Λεμπέργ.

Ἀλλὰ τὸ τοῦ πολέμου πέρας πόρρω ἔτι ἦν· ἡ ἀποποίησις τῆς πληρωμῆς τοῦ ὁρισθέντος φόρου δὲν ἐβράδυνεν αὖθις τὸ ἀκόλουθον ἔτος εἰς νέαν νὰ κινήσῃ τὸν μέγαν βεζίρην ἐκστρατείαν μόλις ἀφικόμενον εἰς Ἀδριανούπολιν. Τὸ ἀποτέλεσμα δ' ὡς καὶ ἡ διεξαγωγὴ τῶν νέων πολέμων διάφορον ἦν ὅλως τῶν προτέρων. Ἐν τῇ κατὰ τοῦ Χοτινίου μάχῃ πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Μιχαὴλ, Ἰωάννην Βισνόρσκην, τὰ ὅπλα τοῦ Κιοπρουλῆ δὲν ἐστέφθησαν δι' ἴσης τῇ προτέρᾳ δόξῃ. Ὁ νέος βασιλεὺς ἔχων ἐπικούρους Βλάχους, Μολδαυοὺς καὶ Κοζάκους, ἠμύνατο πρὸ τοῦ Χοτινίου καὶ τῷ 1675 πρὸ τῆς Λεμπέργ, περιορισθεισῶν τῶν ὀθωμανικῶν κατακτήσεων εἰς τὴν Καμενίτσαν, Ποδολίαν καὶ Οὐκραίνην δι' εἰρήνης κλεισθείσης τῷ 1676.

Ταὐτοχρόνως τῆς εἰρήνης ταύτης παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τοῖς Χριστιανοῖς διὰ διπλώματος, προδιατα-

χθέντος ἐπὶ Μουράτ Δ'., ὁ ὑπὸ τῶν πλείστων ἐπιβλεπόμενος ὀρθοδόξων ἐν Ἱερουσαλὴμ τάφος τοῦ Σωτῆρος· ὁ δὲ φιλαλήθης, ἀδέκαστος καὶ φιλοδίκαιος μέγας βεζίρης, ἐξ οὗ καὶ Φαζὴλ Κιοπρουλῆ Ἀχμὲτ πασᾶ, βληθεὶς ὑπὸ τῆς αὐτῆς τοῦ πατρὸς νόσου ἐτελεύτησε τὸν βίον, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ αὐτῷ μαυσωλείῳ 41 ἐτῶν, ἐπιτροπείας δὲ πεντεκαίδεκα.

Τὸ ὀξὺ ἀντιληπτικὸν, ἡ ἀπέραντος μνήμη καὶ ἡ περὶ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ κλίσις μετὰ τῆς στρατηγικῆς του ἱκανότητος καὶ τῆς πρὸς τὴν δικαίαν διοίκησιν ἀγάπης δύνανται πλήρη νὰ παράσχωσιν ἰδέαν περὶ τοῦ ἀνδρός. Ἡ παραβολὴ τούτου πρὸς τὸν Σοκολλὶ εἶναι μὲν ἀκριβὴς κατὰ τὰ τελευταῖα, ὑπερβαίνει ὅμως ἐκεῖνον κατὰ τὴν ἠπιότητα τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ νοῦ, γράφοντος τούτου κομψότατα ἄνευ στόμφου καὶ φρασεολογίας· καὶ ταῦτα ἐπὶ παραλείψει τῆς πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Σοκολλὶ κατάστασιν τοῦ κράτους παραβολῆς.

(γ'. Κιοπρουλῆ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶς 1676—1683).

Ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς καὶ διάδοχος τοῦ προμνησθέντος Κιοπρουλῆ Ἀχμὲτ πασᾶ, ἐπὶ τῆς μεγάλης οὔτινος βεζιρείας εἶχε πάντοτε τὸ ἀξίωμα καϊμακάμου, ἦν μὲν τῆς αὐτῆς, ὡς φαίνεται, οἰκογενείας τῶν Κιοπρουλίδων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς ἱκανότητος δείξας ἐκ πρώτης ἔτι τῆς βεζιρείας του ὥρας περὶ τὴν διοίκησιν χαρακτῆρα ὑποδεέστερον τῶν πρότερον αὐτοῦ. Ἀρξαμένου τοῦ κατὰ τῆς Πο-

λωνίας καὶ Ῥωσσίας πολέμου, ἕνεκα ἐπιθέσεως τῶν δευτέρων κατὰ τῶν ἐπιδρομέων τατάρων τῆς Ταυρίδος ἐν Κερουνίᾳ, ὁ νέος μέγας βεζίρης ἐστράτευσε κατ' αὐτῶν μετὰ μεγάλων δυνάμεων, καὶ προσβαλὼν τοὺς καθ' ὁδὸν Βλάχους καὶ Μολδαυοὺς ὥρμησε κατὰ τῆς ῥηθείσης πόλεως, ἣν καὶ ἐκυρίευσεν· ἀλλὰ τέλος μετὰ τριετῆ ἀμφίρρεπῆ ἀγῶνα ἔκλεισεν εἰρήνην (1681), δι' ἧς ἐξησφαλίζοντο μὲν αἱ ῥωσσικα χῶραι ἀπὸ τῶν Τατάρων, παρεχωρεῖτο δὲ τοῖς ἰδίοις ἡ ἐλευθέρα τοῦ ἁγίου τοῦ Σωτῆρος τάφου προσκύνησις.

Δὲν παρῆλθε δὲ χρόνος πολὺς εἰς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶ προσβαλεῖν τὴν Αὐστρίαν καὶ Οὐγγαρίαν, ἐπ' ἐλπίδι δόξης μεγάλης ἐκ τῶν ἐσωτερικων τούτων πρὸς ἀλλήλους διχονοιῶν. Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου τούτου παρέσχεν ὁ περὶ κατοχῆς πόθος τοῦ οὐγγρικοῦ θρόνου τοῦ Ἐμμεριχίου Τοκελίου, αἰτησαμένου ἐπὶ τούτῳ τὴν βοήθειαν τοῦ Σουλτάνου μετὰ πληρωμῆς φόρου ἐτησίου 200,000 φλωρινίων. Μάτην ἀφίκετο πρέσβυς ἐκ τῆς βιενναίας αὐλῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς προλῆψιν τοῦ ἐπαπειλουμένου κινδύνου. Ὁ Σουλτὰν Μεχμὲτ Δ'. πρὸς τῇ κατακτητικῇ ὀρέξει τῆς Οὐγγαρίας ἢ καὶ πάσης τῆς Γερμανίας, κινούμενος καὶ ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς προσκλήσεως τοῦ Τοκελίου, ἔζευξε κατὰ τῆς Οὐγγαρίας (1683) ἄγων 240,000 μαχητῶν μετὰ τῶν τοῦ Χάνου τῶν Τατάρων.

Κατὰ τὴν στρατείαν ταύτην ἣν διηύθυνεν μόνος ὁ μέγας βεζίρης μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ πολυτελείας, τοῦ

Σουλτάνου ἐπανακάμψαντος ἀπὸ τοῦ Μπαμπᾶ δὰγ εἰς Ἀδριανούπολιν, ὁ μὲν Τοκέλιος δραμὼν εἰς προϋπάντησιν τοῦ Σουλτάνου ἔτυχε τοῦ ποθουμένου, ὁ δὲ Κιοπρουλῆς διηυθύνθη κατὰ τῆς Βιέννης, ἣν στενῶς ἐπολιόρκησεν ἀπὸ τῆς 14 Ἰουλίου μέχρι 12 Σεπτεμβρίου, ἀμυνομένην μὲν ὑπὸ τοῦ κόμητος Σταρεμβεργίου, ταξιάρχου τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως, ἔξωθεν δὲ προασπιζομένην ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Λοθαριγγίας Καρόλου μετὰ 10,000 ἀνδρῶν, εἰσαγαγόντος καὶ ἄλλας 12,000 εἰς τὴν ἐγκαταλελειμένην ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἤδη πόλιν.

Ἡ ἰσχυρὰ ἄμυνα τοῦ πρίγκιπος τῆς Λοθαριγγίας οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον θὰ ἴσχυε νὰ σώσῃ τὴν πανταχόθεν προσβληθεῖσαν, στενῶς δὲ πολιορκουμένην πόλιν, ἂν μὴ τὸ μὲν ἡ ἀνδρία τοῦ Πολωνοῦ βασιλέως Σοβιέσκη συνενωθέντος τοῖς αὐστριακοῖς, τὸ δὲ, καὶ κυριώτερον, ἡ μὴ ταὐτόχρονος ἀπὸ πολλῶν μερῶν ἔφοδος συνετέλει τὰ μάλα εἰς τοῦτο. Ἡ λύσις τῆς πολιορκίας ἐπῆλθε μετὰ πολλὰς ματαίας ἐφόδους τῶν πολιορκητῶν ὑπὸ τοῦ μνησθέντος Σοβιέσκη, δραμόντος εἰς σωτηρίαν τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν Βιέννην ὄρους Καλεμβέργ.

Μετὰ ταῦτα ἀποχωρησάντων τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, ὁ μέγας βεζίρης Καρᾶ Μουσταφᾶ πασᾶς πολλοὺς ἐτιμώρησε δικαίως τῶν ἀξιωματικῶν ὡς ἀναξίους καὶ αἰτίους τῆς ἀποτυχίας· ἐνῷ δὲ διέμενεν ἐν Βελιγραδίῳ παρασκευαζόμενος εἰς νέαν ἐκστρατείαν ἐτελεύτησε τὸ ζῆν εἰς ἡλικίαν 50 μόλις ἐτῶν καὶ ἑπταετῆ βεζιρείαν, καθ' ἣν ἐπροίκησε πολλὰς τῆς αὐτοκρατορίας πόλεις διὰ διαφόρων κοινωφελῶν καὶ ἱερῶν ἱδρυμάτων, ἅτινα μᾶλλον τῆς πο-

λιορκίας τῆς Βιέννης διαιωνίζουσι τὴν μνήμην αὐτοῦ.

(δ'. Κιοπρουλῆ Ἰβραὶμ πασᾶς 1683—1685).

Ὅτε ἡ σφραγὶς τῆς μεγάλης βεζιρείας ἐδίδετο τῷ Κιοπρουλῆ Ἰβραὶμ πασᾷ ἐξηκονταετεῖ, μέχρι τοῦδε καϊμακάμῃ, ἡ τοῦ δουκὸς ἐξουσία ἐπὶ πολλὰς οὐγγρικὰς πόλεις ἐξηπλοῦτο πολιορκήσαντος καὶ τὴν Βούδαν (1684) δύο μῆνας. Ἡ δὲ συμμαχία τῶν πλείστων εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων μετὰ τοῦ Ἰωάννου Σοβιέσκη ἐξηρέθισε τὰ ὀθωμανικὰ ὅπλα, ἅτινα ὑπὸ τὸν νῦν μέγαν βεζίρην πολυάριθμα ἀθροισθέντα ἐξεκίνησαν κατὰ τῆς Δαλματίας, λεηλατηθείσης ὑπὸ τῶν Βενετῶν, κατὰ τῆς Οὐγγαρίας καὶ Πολωνίας, ἀλλ' εὗρον ἀντίστασιν εἰς Μολδαυίαν τοῦ δουκός, δι' ὃ καὶ καθαιρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου μετὰ διετῆ βεζιρείαν διεδέχθη ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν.

Ὁ νέος οὗτος μέγας βεζίρης οὐκ ἦν ἐφάμιλλος τοῦ προκατόχου αὐτοῦ. Ἐπ' αὐτοῦ εὐρυτέρας ἔλαβον διαστάσεις αἱ ξέναι κατακτήσεις· ἡ Βούδα μετὰ τετράμηνον πολιορκίαν ἑάλω (1686) καὶ μετ' αὐτὴν ἄλλα φρούρια, αὐτὸς δὲ διατάγματα περὶ στρατολογίας ἐφ' ἁπάσης τῆς αὐτοκρατορίας ἐξέδιδε. Τῷ δὲ 1687 κινήσας εὐαρίθμως ἐπολέμησε μετὰ γενναιότητος πρὸς τοὺς πολεμίους ἐν Μοχάτς· ἀλλὰ ἐξ ἄλλου ὁ ἀρχιστράτηγος Μοροζίνης πολλαχοῦ καὶ πολλάκις πολεμήσας κατέλαβε πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον καὶ ἕνεκα τούτου παρώξυνε τοὺς γενιτσάρους ἰδίᾳ καὶ σπαχίδας, οἵτινες ἐπέμενον μὲν τὸ πρῶτον τὴν καθαίρεσιν παρὰ τοῦ Σουλτάνου τοῦ μεγάλου βεζίρου, εἶτα δὲ κατεβίβασαν

αὐτὸν τὸν ἴδιον, οὗτινος ἡ μακροχρόνιος καὶ εὐκλεὴς μέχρι τινὸς βασιλεία ὀφείλεται τοῖς ἔμφροσι καὶ πολιτικοῖς Κιοπρουλίδαις, μετὰ βασιλείαν 39 ἐτῶν· ἀπέθανε δὲ τῷ 1687 ἐτῶν 49 καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τῆς προμήτορος αὐτοῦ μαυσωλείῳ· ἕνεκα δὲ τῆς πρὸς τὴν θήραν αὐτοῦ μανίας ἀπεδόθη αὐτῷ καὶ τὸ ἐπώνυμον *Ἀβδζῆ* (κυνηγός).

20.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΟΥΛΕΙΜΑΝ Β'.

Ὁ διαδεξάμενος τὸν σουλτὰν Μεχμὲτ Δ'. ἀδελφός του Σουλεϊμὰν Β'., ἀνὴρ πολεμικός, ἐγκρατὴς τῶν ἡδονῶν καὶ σοβαρὸς τὴν ὄψιν, ἅμα ἀναβὰς τὸν θρόνον πρώτην ἔσχε φροντίδα τὴν καταστολὴν ἐσωτερικῆς στάσεως τῶν γενιτσάρων, τιμωρήσας τοὺς εὐνοοῦντας καὶ φίλους αὐτῶν καὶ ἀντικαταστήσας τὸν μέγαν βεζίρην Σιαβοὺς πασᾶν διὰ τοῦ Ἰσμαὴλ πασᾶ.

Ἀλλ' οἱ ἐξωτερικοὶ τοῦ κράτους ἐχθροὶ σοβαρωτέραν καθίστων τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἀδιακόπως πολεμοῦντες καὶ προσβάλοντες διαφόρους πόλεις. Ἡ Κνίνα τῆς Δαλματίας καὶ αἱ Θῆβαι ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἡ δὲ Ἐρλανία ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν τῷ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει κατελήφθησαν, τὸ δὲ ἐπιὸν τὸ Βελιγράδιον. Συγχρόνως δὲ ἀπευκταῖον συμβὰν ἐν Σμύρνῃ, σεισμὸς τρομερὸς καὶ πυρκαϊά, ἐξηφά-

νισε τὴν οἰκτρὰν πόλιν, καταβροχθήσασαν 15,000 ἀνθρώπων, ἐν οἷς καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τοῦ Γάλλου προξένου.

Οὕτω τῶν πραγμάτων ἐχόντων ἐπάναγκες ὅσῳ καὶ ὠφέλιμον ἐκρίθη ἡ συνομολόγησις εἰρήνης μετὰ τῆς Αὐστρίας πρὸ τῆς εἰς πρωτεύουσαν ἔτι ἀφίξεως τῆς περὶ ἁλώσεως τοῦ Βελιγραδίου ἀγγελίας. Πομπώδης καὶ λαμπρὰ ἐπὶ ταύτῃ πρεσβεία πεμφθεῖσα εἰς Βιέννην (1689) οὐδὲν ἐπὶ μῆνας πέντε κατώρθωσε, διὰ τὰς μεγάλας τοῦ αὐτοκράτορος ἀπαιτήσεις. Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιχειρήσας αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν Οὔγγρων, φθάνει ἐν Σοφίᾳ καὶ πέμπει ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον Ῥετσὲπ πασᾶν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, μετ' οὐ πολὺ ἐπανελθούσας.

(ἐ. Κιοπρουλῆ Μουσταφᾶ πασᾶς 1689—91).

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πολεμίων καὶ αἱ πρόοδοι αὐτῶν ἐπήνεγκον τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ μεγάλου βεζίρου διὰ τοῦ Κιοπρουλῆ-ζαδὲ Μουσταφᾶ πασᾶ πεντηκονταδιετοῦς τὴν ἡλικίαν. Ὁ χρηστὸς καὶ δραστήριος, λόγιος δὲ καὶ πολεμικὸς οὗτος ἀνὴρ ἀναστείλας τὰς ἐσωτερικὰς κατ' ἀρχὰς τοῦ Κράτους ταραχὰς διὰ διαφόρων σωτηρίων διοικητικῶν μεταῤῥυθμίσεων, πλουτίσας δὲ τὰς προσόδους τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Κράτους, καὶ περιστείλας τὰς διαφόρους καταχρήσεις ἐφείλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ συμπάθειαν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ.

Τοιοῦτος ὢν ὁ ἄξιος τῆς ἐνδόξου οἰκογενείας τῶν Κιοπρουλίδων ἀπόγονος πάραυτα μὲν ἦρχισε νὰ συλλέγῃ στρα-

τὸν πολυάριθμον, ἔστειλε δὲ ταὐτοχρόνως καὶ εἰς τοὺς ἐν Βιέννῃ περὶ εἰρήνης διαπραγματευομένους πρέσβεις διαταγὰς ἐντόνους περὶ αὐτῆς (1690).

Ἡ δὲ ἐξωτερικὴ τοῦ κράτους τύχη οὐκ ἦν ἧττον ἐπιτυχὴς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός. Στρατεύσας μεθ' ἱκανῆς δυνάμεως κατὰ τῆς Αὐστρίας ἐκυρίευσε τὴν Νύσσαν, τὴν Σεμένδριαν, τὸ Βιδύνιον καὶ τὸ Βελιγράδιον, ἐπολιόρκησε δὲ καὶ τὸ Ἐσσὲκ ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἔνθα ἀπέκρουσε πολυάριθμον ἐχθρικὴν δύναμιν, ἐλθοῦσαν πρὸς διάλυσιν τῆς πολιορκίας, καὶ ἐπέστρεψε τροπαιοῦχος εἰς τὴν πρωτεύουσαν μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ πομπῆς ὑποδεχθείς. Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει αὖθις ἐκστρατεύσαντι ἠκολούθησεν αὐτῷ ὁ Σουλτάνος, ὃς πάσχων ὑπὸ ὕδρωπος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ τετραετῆ περίπου βασιλείαν καὶ ἡλικίαν πεντηκονταετῆ· ὁ δὲ νεκρὸς αὐτοῦ μετακομισθεὶς εἰς τὴν βασιλεύουσαν κατετέθη ἐν τῷ προγονικῷ τοῦ Νομοθέτου σουλτὰν Σουλεϊμὰν Α'. μαυσωλείῳ.

21.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ Β'.

Ἡ βασιλεία τοῦ διαδεξαμένου τὸν σουλτὰν Σουλεϊμὰν Β'. ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀχμὲτ Β'. διακρίνεται διὰ τῆς συνετῆς βεζιρείας ἀνδρῶν πολιτικῶν καὶ νομικῶν, οἷος ὁ Κιοπρου-

λῆς εἰς ὃν ἀνέθηκε τὴν διεύθυνσιν τοῦ κράτους ὁ Σουλτάνος ἅμα τῇ ἐν Ἀδριανουπόλει αὐτοῦ ἀναγορεύσει ἐπὶ τῷ θρόνου.

Πρῶτον τοῦ μεγάλου βεζίρου ἔργον ἦν ἡ ἀποπομπὴ τῶν περὶ εἰρήνης ἀφικομένων πρέσβεων τοῦ αὐτοκράτορος μεθ' ἅρας μετὰ 100,000 στρατοῦ ὥρμησε διὰ τοῦ Βελιγραδίου, ἔχων ἐπικουρον καὶ τὸν γενναῖον Τοκέλιον, κατὰ τοῦ μαρκησίου Λουδοβίκου, Βάδης, στρατηγοῦντος δὲ τῶν πολεμίων καὶ ἐστρατοπεδευμένου ἐπὶ τοῦ Πετερβαραδίνου. Οἱ δύο πολέμιοι στρατοὶ συναντῶνται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Δουνάβεως ὄχθης οὐ μακρὰν τῆς Σαλαγκεμέν, ἐν ᾗ, μετὰ μικρὰν κατὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἐπίθεσιν καθ' ἣν διέσχισεν αὐτὴν καὶ ἐνέπλησε θάρρους τὸν στρατόν του, συναφθείσης μάχης κρατερᾶς, ὑπεχώρησαν μὲν οἱ ἐπιτεθέντες, μεγάλας δὲ ὑποστάντες οἱ ἐναντίοι ζημίας, πολλοὺς τῶν στρατηγῶν ἀπώλεσαν ἐν οἷς καὶ τὸν δοῦκα τῆς Ὀλσατίας (1691).

Ἀλλ' ἐνῷ ἐν δευτέρᾳ τοῦ γενναίου μεγάλου βεζίρου ἐπιθέσει κατὰ τῶν πολεμίων τάξεων ἡ νίκη ἔκλινε νὰ στέψῃ τὰ ὀθωμανικὰ ὅπλα, πίπτει ἄπνους μαχόμενος ὁ ὀθωμανὸς ἀρχιστράτηγος καὶ ἡ τύχη τοῦ πολέμου μετεβλήθη. Βαθεῖαν δὲ προὐξένησε λύπην καθ' ἅπαν τὸ κράτος ἡ ἀπώλεια τοῦ ἐναρέτου (Φαζὴλ) κληθέντος τούτου ἀνδρός· διότι οἱ Βενετοὶ (1694) ἐκυρίευσαν τὸ ἐν Δαλματίᾳ φρούριον Γαμβέλα καὶ τὴν Χίον καὶ ἄλλους ἐπέφερον τῷ κράτει περισπασμούς.

Ἐνῷ δὲ ἐκ τῶν διαπληκτισμῶν τούτων μεταξὺ Πύλης καὶ Αὐτοκράτορος ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ὁλλανδία περὶ συνο-

μολογήσεως εἰρήνης προὔτιθεν μεσιτείαν, ἰδοὺ σκληρὸς ἐπέρχεται κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις ὁ ἐξ ὕδρωπος καὶ ἐπ' αὐτὸν θάνατος ἁρπάσας τὸν ἐπὶ ταῖς ἰδιωτικαῖς ἀρεταῖς ποθητὴν καταστήσαντα τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τοῖς ὑπηκόοις Σουλτάνον (1695) μετὰ βασιλείαν τετραετῆ, ἐν ἡλικίᾳ δὲ 53 ἐτῶν. Ὁ τάφος αὐτοῦ εὕρηται ἐν τῷ αὐτῷ μετὰ τοῦ προκατόχου του ἀδελφοῦ μαυσωλείῳ. Ἦν δὲ τόσον φιλάνθρωπος καὶ πρᾶος, ὥστε οὐδένα τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ ἐτιμώρησέ ποτε· ἠγάπα τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν, ἐξεῖχε δὲ εἰς τὴν καλλιγραφίαν καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν θήραν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ δύο συνέβησαν μεγάλαι πυρκαϊαί, ὧν ἡ πρώτη (1691) ἀπετέφρωσε τὸ τέταρτον σχεδὸν τῆς πόλεως, ἀνεβίβασε δὲ ἐπὶ τῆς μεγάλης βεζιρείας τὸν Κολαϊλὴ Ἀχμὲτ πασᾶν, ὃς ἐκίνησεν αὖθις τὸν κατὰ τῆς Οὐγγαρίας πόλεμον, ἀφ' οὗ ἀμφότερα τὰ στρατεύματα διέκοψαν τὰς ἐχθροπραξίας μετ' οὐ πολύ.

22.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ Β'.

Ἐκτάκτου δυνάμεως χαρακτῆρος ἦν ὁ διάδοχος τοῦ σουλτὰν Ἀχμὲτ Β'. καὶ ἀνεψιὸς, υἱὸς δὲ τοῦ σουλτὰν

Μεχμὲτ Δ'., Μουσταφᾶς Β'., ὃς ἐπενεγκὼν διὰ διαφόρων τροποποιήσεων καὶ ἀπαγορεύσεών τινων κακῶν ἕξεων τὴν ἐπὶ τῶν προγόνων του τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων μόρφωσιν ἀπέῤῥιψεν ἀμέσως τὰς περὶ εἰρήνης ἤδη διαρκούσας προτάσεις καὶ ἐπανέλαβε τὸν πόλεμον, εἰς ὃν πρῶτος πάντοτε ἐπεθύμει νὰ ᾖ, καὶ τὸ κράτος αὐτοπροσώπως νὰ κυβερνᾷ.

Οὐ πολλῷ δ'ἧττονες τούτου ἐφάνησαν ὅ τε, ὑπ' αὐτοῦ διορισθέντες ἀμφότεροι, μέγας βεζίρης Μεχμὲτ Ἐλμᾶ πασᾶς καὶ ὁ ἀρχιναύαρχος, ὁ περιώνυμος ἀλγερῖνος Χουσεὶν πασᾶς Μετζομόρτος, ὃς τῇ τρίτῃ τῆς βασιλείας τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου ἡμέρᾳ ἐνίκησε τὸν βενετικὸν στόλον ἐξ 80 πλοίων ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Χίου, ἣν καὶ ἐπανέκτησε.

Ταὐτοχρόνως ἐξεστράτευσεν αὐτοπροσώπως ὁ Μονάρχης κατὰ τῶν αὐστριακῶν διὰ Φιλιππουπόλεως, Βελιγραδίου καὶ Βλαχίας, ἀφ' ἧς πέμψας στρατιὰν ἐκυρίευσε τὴν Λούππαν καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς Λοῦγον, ἔνθεν ἐπανῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸν δὲ νέον πολέμιον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Πέτρον Μέγαν, ἄγοντα 160,000 μαχητῶν, ἠνάγκασε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀζὼφ· ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος παρέλαβεν αὖθις τοῦτο ἐπὶ συνθήκῃ ἐλευθέρας ἐξόδου τῶν φρουρούντων, ἐνῷ ὁ Σουλτάνος ἐπολέμει κατὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐπιτυχῶς, ἀντιπροσωπευομένης ἐν τῷ πολέμῳ ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας Φριδερίκου Αὐγούστου τοῦ ἰσχυροῦ.

Ἡ τῷ 1697 ἐπαναληφθεῖσα ὅμως κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκστρατεία ἀλλοίαν ἔσχεν ἔκβασιν, διότι τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα, κυβερνώμενα νῦν ὑπὸ τοῦ ἐκ Σουηδίας πρίγκηπος Εὐγενίου, ἀποφασιστικὴν ἤραντο νίκην κατὰ τὴν ἐν Ζέντᾳ πεισματωδεσάτην μάχην, ἧς θῦμα ἐγένετο καὶ αὐτὸς ὁ ἥρως Μεχμὲτ Ἐλμᾶ πασᾶς, ὃν διεδέξατο ὁ Κιοπρουλῆ Χουσεὶν πασᾶς, ἐξάδελφος τῶν δύο προτέρων.

(στ'. Κιοπρουλῆ Χουσεὶν πασᾶς 1697—1702).

Μετὰ τὴν ἐκ Τεμεσβὰρ ἐπιστροφὴν τοῦ Σουλτάνου, παρασκευαζομένου εἰς νέαν ἐκστρατείαν ἐν Ἀδριανουπόλει, ὁ ἔμφρων Κιοπρουλῆς ἔγνω περατῶσαι τὸν πόλεμον δι' εἰρήνης τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Βιλέλμου, κυβερνήτου Ἀγγλίας καὶ Ὁλλανδίας. Ἡ περιώνυμος αὕτη τοῦ Κάρλοβιτς εἰρήνη, εἰς ἣν συνήνεσε καὶ ὁ ἀγαθὸς Σουλτάνος, οὗτινος πᾶσαι αἱ ἐλπίδες διεσκεδάσθησαν, ἐκλείσθη τῷ 1699 μεταξὺ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῶν αὐτοκρατόρων Γερμανίας, Πολωνίας, Ῥωσσίας καὶ Βενετίας. Διὰ ταύτης ἡ Πύλη παρῃτεῖτο τοῦ τέως τῆς Τρανσυλβανίας φόρου, ἀνεγνώριζε δὲ τὴν ἐπέμβασιν τῶν εὐρωπαικῶν δυνάμεων περὶ κοινοῦ προκειμένου συμφέροντος καὶ ἀπεμακρύνετο τῆς Τρανσυλβανίας ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ λοιποῦ τῶν ποταμῶν Δνίεπερ, Σαούου καὶ Ὀνέγα, οἱ δὲ Ῥῶσσοι διετῆ μόνον ἔκλεισαν ἀνακωχὴν διατηρήσαντες τὸ Ἀζὼφ καὶ οἱ λοιποὶ ἀόριστον. Ἀπὸ τῆς συνθήκης ταύτης ἡ Πύλη ὡς μέλος ἀναγνωρισθεῖσα τῆς εὐρωπαϊκῆς οἰκογενείας ἔδωκεν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη ἐκ τοῦ σύνεγγυς νὰ γνωρίσωσι τὰ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Τὴν εἰκοσιπενταετῆ ταύτην συνθήκην τοῦ Κάρλοβιτς πολλοὶ θεωροῦσιν ὡς ἀρχὴν νέας περιόδου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους· διότι ἐπὶ πολὺ μέχρι τοῦδε διε-

τήρησαν τὴν ὑπεροχήν των τὰ ὀθωμανικὰ ὅπλα ἐπὶ τῶν γειτόνων κρατῶν καὶ ἐθνῶν. Μόνη δὲ ἡ Γαλλία μᾶλλον ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της ἐξησφαλισμένη, θυσιάζουσα δὲ ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν αὐτῆς συμφερόντων τὰ ἱπποτικὰ τοῦ Καρόλου Η'. ὀνειροπολήματα, σπουδαίως ἐσκέφθη νὰ συνάψῃ φιλίαν καὶ συμμαχίαν τοῖς Ὀθωμανοῖς.

Ἀλλὰ τὴν ἔκθυμον τοῦ Σουλτάνου εἰς ἐσωτερικὰς τοῦ κράτους μετὰ τὴν μνησθεῖσαν εἰρήνην προσοχὴν περιέσπασεν ὁ θάνατος τοῦ σοφοῦ μεγάλου βεζίρου Κιοπρουλῆ Χουσεὶν πασᾶ (1702), οὗτινος διάδοχος ἐγένετο ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς Δαλταβὰν, ὃς διέπρεψε διὰ τὰς κατὰ τῶν Αὐστριακῶν καὶ τῶν Ἀράβων στρατιωτικὰς αὐτοῦ ἐπιτυχίας. Ἀλλ' αἱ διαφωνίαι ἐν τοσούτῳ τοῦ λαοῦ καὶ στρατοῦ ὑπεχρέωσαν τὸν μὲν Σουλτάνον ν' ἀπομακρυνθῇ εἰς Ἀδριανούπολιν, τὸν δὲ μέγαν βεζίρην νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἀξιώματος, καὶ τοῦτο ἔδωκε πέρας εἴς τε τὴν ταυτόχρονον ἐπανάστασιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Σουλτάνος ἐγκαταληφθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν τῶν στασιαστῶν, μάτην προσεπάθει διὰ παραχωρήσεων νὰ κερδίσῃ αὐτούς, εἰ μὴ παρεχώρει τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀχμὲτ Γ'., αὐτὸς δὲ ἔμενεν ἐν τῷ παλατίῳ, ἔνθα ἐπέρανε τὸν βίον μετὰ βασιλείαν ὀκταετῆ (1703) ἐν ἡλικίᾳ δὲ 41 ἐτῶν.

Ἡ βασιλεία τοῦ μνησθέντος σουλτὰν Μουσταφᾶ Β'. ὑπῆρξεν οὐκ ὀλίγον σπουδαία οὐχὶ διὰ τὴν ἔρρυθμον τοῦ κράτους διοίκησιν καὶ πολιτικὴν μόνον φρόνησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἔξοχον τῶν μεγάλων βεζιρῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κιοπρουλῆ, σύνεσιν καὶ στρατηγικὴν ἱκανότητα. Μόνον μετὰ

τὴν συνομολόγησιν τῆς ἄλλως ἀναγκαίας εἰρήνης τοῦ Κάρλοβιτς περιωρίσθη ἡ δόξα τοῦ βασιλείου, θείσης τέρμα εἰς τὴν περαιτέρω χωρῶν κατάκτησιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Ὁ ἄλλως δὲ φιλότιμος, οἰκονόμος, ἐχθρὸς τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς παραλυσίας εἰς ἄκρον, δὲν ἔλειψε νὰ πλουτίσῃ τὸ κράτος διὰ μεταφράσεων, νῦν τὸ πρῶτον, ξένων φιλολογικῶν συγγραμμάτων, ἱδρύσῃ δὲ ὀκτὼ σχολὰς αὐτὸς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὀθωμανικῆς φιλολογίας καὶ πνευματικὴν τοῦ ἔθνους μόρφωσιν.

Ἡ δὲ περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους προόδου καὶ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εὐημερίας καὶ ἀσφαλείας μέριμνα δείκνυται τρανῶς ἐκ τῆς ἐπισκευῆς πρῶτον μὲν τῶν φρουρίων, εἶτα δ' οἰκοδομῆς διαφόρων δημοσίων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, ἱδρύσεως ἐν τῇ πρωτευούσῃ στρατιωτικῆς σχολῆς, *Ταχτιλὶκ* καλουμένης, ἀναμορφώσεως τῆς ναυτικῆς νομολογίας, κοσμήσεως τοῦ ἱεροῦ τῆς Κααβᾶ καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς ζωῆς τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους μεταβαινόντων προσκυνητῶν· ὑπέταξε δὲ καὶ πολλοὺς στασιαστὰς διοικητὰς διαφόρων χωρῶν, καταστείλας οὕτω τὰς ἐξωτερικῶς ἀπασχολούσας τὸ κράτος ταραχάς.

23.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΧΜΕΤ Γ'.

Ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν τοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ Δ'. Ἀχμὲτ Γ'. ἀναβὰς τὸν θρόνον ἀντὶ τοῦ ἀδελφοῦ του σουλτὰν Μου-

σταφᾶ Β'. ὑπῆρξεν εἷς τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Τουρκίας Σουλτάνων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, δραστηρίου πνεύματος καὶ ἐκτάκτου πολιτικῆς συνέσεως. Οἱ βεζίραι καὶ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τοῖς διαφόροις ὑπουργήμασιν, ἀντιπαρήρχοντο γοργῶς μηδὲν καταλείποντες ἴχνος τῆς ἐφημέρου αὐτῶν διοικήσεως.

Ἡ βασιλεία τοῦ νέου Σουλτάνου ἐνεκαινίσθη μετὰ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους ἐξασφάλισιν καὶ εὐτυχίαν διὰ τῆς ἀρχῆς μακροχρονίου σειρᾶς κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμων, εἰς οὓς παρέσχεν ἀφορμὴν ἡ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ὡς εἰς ἄσυλον καταφυγὴ τοῦ Καρόλου ΙΒ'., βασιλέως τῆς Σουηδίας. Οὗτος πολεμῶν κατὰ τοῦ Πέτρου Μεγάλου, ἐπιληφθέντος τῆς πολιτικῆς πρὸς μεσημβρίαν κατακτήσεως, ἔνθα ὑπῆρχον τὰ ζωτικώτατα τῶν συμφερόντων αὐτοῦ διὰ τὴν ἄρδευσιν τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τῶν μεγίστων τῶν εἰς Εὔξεινον ἐκβαλλόντων ποταμῶν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν ὠφελειῶν τινων, τοῦ ἐνθρονισμοῦ οἷον τοῦ Στανισλάου, ὡς βασιλέως τῆς Πολωνίας, τῆς κατακτήσεως τοῦ Θορούνου κλπ. ἀποτυχὼν ἐν Πουλταύῃ οἰκτρῶς ἐζητήσατο πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ κατ' ἐκείνου πολέμου τὴν βοήθειαν τοῦ Σουλτάνου, ὃς βαρέως ἤδη ἔφερε τοὺς ἀπειλητικοὺς τῷ κράτει ἐπὶ τῆς Ταυρικῆς Χερσονήσου τοῦ Τσάρου κατακτητικοὺς σκοπούς.

Ὁ δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν σταλεὶς κόμης Ποniατόβσκης κερδίσας τὴν εὔνοιαν τῆς αὐλῆς ὑπὲρ τοῦ Καρόλου ΙΒ'., ὃν τιμῶσα ἐκάλει *Λέοντα*, οἱ δὲ ὀθωμανοὶ ἱστοριογράφοι *Σιδηροκέφαλον*, παριστῶν δὲ καὶ διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους, ἐκ μέρους τῶν

Ῥώσσων, οἵτινες ἤδη καταδιώκοντες τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας εἰσέβαλον εἰς Μολδαυίαν καὶ ἄλλους τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας τόπους, ἐξήγειρε τὸν κατὰ τοῦ Πέτρου Μεγάλου πόλεμον, εἰς ὃν ἐπέμφθη ὁ πολεμικὸς Χάνης τότε τῶν Τατάρων Δεβλὲτ Γκεράϊ. Ὁ δὲ τρίτος ἐπὶ ἔτος μόνον μέγας βεζίρης, διάδοχος τοῦ ἑβδόμου καὶ τελευταίου τῶν Κιοπρουλίδων Νουμὰν πασᾶ, θερμὸς τοῦ πολέμου ζηλωτὴς (1711), Βαλταδζῆ Μεχμὲτ πασᾶς, μετὰ πολυαρίθμων δυνάμεων κινήσας καταλαμβάνει τὸν ἀντίπαλον μεταξὺ τοῦ Προύθου καὶ πεδιάδος τινὸς βαλτώδους ἐστρατοπεδευμένον, καταστενοχωρεῖ αὐτὸν καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πρὸς τὰ ἀδύνατα αὐτοῦ χαρακώματα, ὅπου ἐπολιορκήθη ὑπὸ τοῦ Δεβλὲτ-Γκεράϊ. Ὁ κίνδυνος ἀναπόφευκτος ἐπέσειε κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ Τσάρου, εἰ μὴ ἡ ἔμφρων σύζυγος αὐτοῦ Αἰκατερίνη προὐλάμβανε νὰ ζητήσῃ τὴν εἰρήνην, δι' ἧς παρεχωρεῖτο μὲν τοῖς νικηταῖς τὸ Ἄζὼφ, κατεδαφίζοντο δὲ τὰ ἐπὶ τῶν συνόρων τούτων ρωσσικὰ φρούρια, καὶ τὰ τούτων τηλεβόλα παρεδίδοντο, οἱ δὲ ἡττηθέντες ἐλεύθεροι εἰς τὰ ἴδια ἐπανήρχοντο.

Ἡ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Χάνου τῆς Ταταρίας καὶ τοῦ Πονιατόβσκη ἔντιμος καὶ ὠφέλιμος τοῖς ὀθωμανοῖς, ἐπικερδεστέρα δὲ τοῖς πολεμίοις, ὧν ἡ θέσις ἦν ἀπελπιστική, εἰρήνη (1711), τοσοῦτον παρώργισε τοὺς ἀνωτέρω καὶ τὸν Κάρολον, ὥστε ὁ Πονιατόβσκης διὰ τῶν καταγγελιῶν αὐτοῦ ἐπέτυχε μὲν τὴν καθαίρεσιν τοῦ Βαλταδζῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ ποθούμενον· διότι ὁ πόλεμος μόλις ἀνανεωθεὶς ἐκλείσθη ἀμέσως τὸ ἑπόμενον ἔτος (1712) διὰ τοῦ νέου μεγάλου βεζίρου Γιουσοὺφ πασᾶ.

Ταὐτοχρόνως δ' ἡ ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία οὐ σμικρὸν εἶχεν ἀγῶνα νὰ καταβάλῃ πρὸς κατάπαυσιν τῶν Αἰγυπτίων στάσεως, ἣν μόλις μετὰ τρία ἔτη (1714) κατέστειλε, καὶ τὴν ἡσυχίαν αὐτόθι ἐγκαταστήσασα ἐπελήφθη τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων.

Οἱ δὲ Βενετοὶ καὶ Αὐστριακοὶ σοβαρώτεροι ὁσημέραι ἑαυτῶν καθίσταντο τοῖς ὀθωμανοῖς, καὶ κυρίως οἱ πρῶτοι κωφεύοντες τῇ περὶ παραδόσεως τῶν καταφυγόντων εἰς Κάταρον Μαυροβουνίων αἰτήσει αὐτῶν. Ἐπὶ τούτῳ ὁ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου Δαμὰτ Ἀλῆ πασᾶς ἀναδειχθεὶς ἀρχιστράτηγος μεγάλης στρατιᾶς, ὁ δὲ Δζανοὺμ Χόδζας μέγας ναύαρχος τοῦ στόλου ἐκίνησαν ἀμφότεροι κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἀποσπάσοντες ταύτην ἀπὸ τῶν Βενετῶν. Καὶ πρῶτον κατόρθωμα τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ ναυάρχου κατάληψις τῆς Τήνου, τῆς δὲ Κορίνθου ἡ ἐπ' ἐλευθέρας ἐξόδου συνθήκῃ παράδοσις. Μετ' αὐτὰς ἀλλεπαλλήλως ἐκυριεύθησαν ἡ Αἴγινα, τὸ Ναύπλιον μετὰ τοῦ κάτω φρουρίου, ἡ Κορώνη, ἡ Μεθώνη, τὸ Ναυαρῖνον, αἱ Πάτραι, ὁ Μιστρᾶς (Σπάρτη), ἡ Μονεμβασία, τὰ Κύθηρα καὶ τέλος ἡ Σούδα καὶ Σπιναλόγγα, τελευταῖα λείψανα τῶν Βενετῶν ἐν Κρήτῃ, οἵτινες περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἐστερήθησαν ἁπασῶν τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ νήσων καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐν Πελοποννήσῳ, ἐξάψασα τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ τὸν κατέστησε θαρραλεώτερον. Ὅθεν τῷ 1716 ἐπιθυμῶν ὁ μάχας καὶ πολέμους ὀρεγόμενος μέγας βεζίρης ν' ἀντιπαραταχθῇ μετὰ τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου, τοῦ ζητοῦντος τὴν ἀποκατάστασιν

τῆς ἐν Κάρλοβιτς εἰρήνης πρὸς ἀποζημίωσιν τῆς Βενετίας, ἥτις ἐξητήσατο τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἐκήρυξε τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, ἕτοιμος ἤδη ὢν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Κερκύρας. Ἡ κατὰ τῆς νήσου ταύτης ἐπιθέσεως διαταγὴ τοῦ μεγάλου βεζίρου, ἄγοντος 200,000 στρατοῦ, τῷ ναυάρχῳ καὶ ἑτέρῳ τινὶ Καρᾷ Μουσταφᾷ πασᾷ ἐξετελέσθη, αὐτὸς δὲ διηυθύνθη εἰς Βελιγράδιον, καὶ διεπεραιώθη τὸν Σαῦον, ὅπως ἐκεῖθεν προσβάλῃ τὸν ἀντίπαλον.

Ἡ Κέρκυρα προασπιζομένη ὑπὸ τοῦ Σουλεμβέργ, στενῶς ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Δζανοὺμ Χόδζα, ὁ δὲ μέγας βεζίρης συναντήσας τῷ ἀπολύτῳ τοῦ πολέμου κυβερνήτῃ Εὐγενίῳ εἰς Πετροβαραδῖνον μετὰ 70,000 στρατοῦ, συνῆψε μάχην κρατερὰν, ἐν ᾗ ὁ ἥρως μέγας βεζίρης ὁρμήσας κατὰ τῶν ἐναντίων βάλλεται σφαίρᾳ, ἡ δὲ νίκη κλίνει ὑπὲρ τοῦ Εὐγενίου, τῶν ἑτέρων ὑποχωρησάντων εἰς Βελιγράδιον ὑπὸ τὸν Ρεὶς ἐφένδην.

Ἡ δὲ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τύχη τῶν ὀθωμανικῶν ὅπλων οὐ πολλῷ ὑπῆρξε διάφορος τῆς μνησθείσης ἀνωτέρω. Ἀπὸ τῆς ἀγγελίας τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἐν Πετροβαραδίνῳ πολέμου ἡ πολιορκία καθ' ἑκάστην τῆς νήσου παρέλυε, καίτοι πρὸ μικροῦ βοήθεια 30,000 ἀνδρῶν ὑπὸ τοῦ ναυάρχου ἐστάλη, ἕως οὗ τέλος τὸ μὲν θαλάσσιον συμβὰν, ἀνεμοστρόβιλος, τὸ δὲ ἀνωτέρα προσταγὴ περὶ ταχείας ἐπανόδου παρέπεισαν αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε.

Σκοπὸς ἴσως τῆς μεταπομπῆς ταύτης τοῦ ναυάρχου ἦν πρὸς παρασκευὴν δυνάμεων διὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ κατὰ τῶν αὐστριακῶν πολέμου, δι' ὃν καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα

τοῦ 1716 πρὸς τὸ 17 ἔκ τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας δυνάμεις συνηθροίζοντο. Ὁ δ' Εὐγένιὸς ἐν τούτῳ διαπεραιωθεὶς τὸν Δούναβιν καὶ κυριεύσας τὸ ὀχυρὸν Τεμεσβὰρ ἐστρατοπέδευσε μεταξὺ τοῦ μνησθέντος ποταμοῦ καὶ τοῦ Σαύου πρὸ τοῦ Βελιγραδίου καὶ ὁ μέγας βεζίρης Χαλὴλ πασᾶς, διοικητὴς τέως Βελιγραδίου, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ διευθυνθῇ ἀπὸ Νύσσης εἰς Μοραύαν ἄγων 162 χιλ. στρατὸν, εἰς ἃς προσετέθησαν κατόπιν καὶ 70,000 τάταροι, πλὴν τῶν ἐν τῇ τρεῖς ἤδη ἑβδομάδας πολιορκουμένῃ πόλει 30,000. Ἐνῷ δὲ ὁ Εὐγένιος δεινῶς ἐπυροβολεῖτο ἑκατέρωθεν δραξάμενος ἁρμοδίας ὥρας ἐξέρχεται τοῦ πυρὸς καὶ τρέπει τὴν νίκην ὑπὲρ αὐτοῦ, μετὰ ζημίας 2,000 μὲν νεκρῶν καὶ 3,000 πληγωμένων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τὴν δευτέραν μετὰ τὴν μάχην ἡμέραν.

Ἀλλὰ τὰ πράγματα μέχρι τούτου ἔστησαν. Ὁ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ παρόντος πολέμου ἐντολὴν φέρων μεσιτεύσεως περὶ εἰρήνης Ἄγγλος ἐν Κωνστσντινουπόλει πρέσβυς, νῦν πάντα κινήσας λίθον διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας καὶ διπλωματικῆς τέχνης κατώρθωσε τὴν ἐπίτευξιν ταύτης, τῇ κατανεύσει ἀμφοτέρων, μεθ' ἣν διομολογηθεῖσαν τῷ 1718 ἐν Πασσάροβιτς ἐγένετο συνθήκη ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους· τῆς μὲν Αὐστρίας τὰ ὅρια νὰ ὦσι παρὰ τοὺς ποταμοὺς Ἀλούταν καὶ Δούναβιν, ἑπομένως ἐλάμβανε τὸ Τεμεσβὰρ, Βελιγράδιον, Παρακῖνον, Ἱστολαζίαν καὶ Ξαξακίαν, τὴν Βλαχίαν μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ πρώτου ποταμοῦ καὶ μέρος τῆς Σερβίας, ἤτοι τὴν Ἰεσσονοβίτσαν, Δούβιζαν καὶ παλαιὰν Νοβίαν· οἱ δὲ Βενετοὶ ἐκράτουν μὲν τὰ ἐπὶ Ἀλβανίας καὶ

Δαλματίας κατακτηθέντα φρούρια, κατέλιπον ὅμως τοῖς Ὀθωμανοῖς τὴν Πελοπόννησον, τὴν Σούδαν καὶ Σπιναλόγγαν καὶ τὴν νῆσον Τῆνον. Ὅθεν ἡ εἰρήνη αὕτη μᾶλλον τοῖς αὐστριακοῖς ὑπῆρξεν ἐπικερδὴς, ἐπικούροις τοῖς Βενετοῖς, ἢ τούτοις.

Ἤδη ὁ μέγας βεζίρης ἐνασχολεῖται κυρίως εἰς τὴν διεκπεραίωσιν ἐσωτερικῶν τοῦ κράτους ὑποθέσεων, ἡ δὲ ὀθωμανικὴ Αὐλὴ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς ἀνωτέρω εἰρήνης, ἣν ἐστερέωσε δι' ἀνταλλαγῆς πρέσβεων μετὰ τῆς Αὐστρίας. Αὐστηραὶ δὲ διαταγαὶ ἐξεδόθησαν πρὸς εἴσπραξιν τῶν φόρων καὶ τὴν δικαίαν αὐτῶν διανομὴν, τὰ φρούρια Βιδύνης καὶ Νύσσης ὠχυρώθησαν, τεμένη καὶ ἀνάκτορα ἀνηγέρθησαν καὶ ἐν γένει εἰπεῖν μεγάλαι κατεβάλλοντο φροντίδες δι' ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους διοργάνωσιν, ἐνῷ ἡ εἰρήνη ἐφαίνετο διαρκής. Ἀλλ' ὤφειλε τὰ καθεστῶτα νὰ ἀνατρέψῃ μετ' οὐ πολὺ περσικὸς πόλεμος, ἐκραγεὶς ἐκ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Σὰχ Χουσεὶν ὑπό τινων στασιασάντων σατραπῶν. Ἐκ τοῦ πολέμου τούτου μικροῦ δεῖν ἀνεκηρύσσετο νέος ῥωσσο-τουρκικὸς πόλεμος· διότι ἐνῷ ἡ Πύλη ἔστελλε στρατὸν πρὸς προφύλαξιν τῶν ὑπηκόων της ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν, ὅστις εἰσήλασεν εἰς Γεωργίαν, Πέτρος ὁ Μέγας θηρεύων τὴν Κασπίαν ὥρμησε διὰ τοῦ Καυκάσου καὶ ἐκυρίευσε περσικάς τινας ἐπαρχίας.

Τὸ συμβούλιον ἐν τέλει τοῦ 1723 μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ τοῦ Γάλλου πρέσβεως περὶ διαλύσεως τῆς εἰρήνης ἢ μὴ, κηρύξεως δὲ τοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου ἔκρινεν ἵνα τὸ βόρειον τῆς Περσίας μέρος διανεμηθῇ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, καὶ οὕτως ὁ μὲν Τσάρος ἔλαβε τὸ Δα-

γιστὰν καὶ μέρος τῆς Σιρβανίας μέχρι τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ἀράξου καὶ Κύρου, ὁ δὲ Σουλτάνος ὡσαύτως μέρος τῆς Σιρβανίας, τοῦ Γενδεσὲ, Ἐριβὰν, Μογὰν, Καραβὰγ, Ἀδερβαϊτσὰν καὶ τοῦ περσικοῦ Ἰράκ· τὰ λοιπὰ δὲ μέρη ἔμειναν τῷ διαδεξαμένῳ τὸν πατέρα Σὰχ Χουσεὶν υἱῷ Θαμάσπ Σάχῃ (1724.

Ἡ εὐτυχὴς αὕτη ἔκβασις τοῦ πολέμου μετὰ τῆς Περσίας, σπαρασσομένης τότε ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων καὶ συγχρόνως πολεμουμένης ὑπὸ τῶν Ἀφγανῶν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐπισημότητα τῶν ἑφεξῆς ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Ἀχμὲτ Γ'. διὰ τὰς πολλὰς καὶ σπουδαίας ἐν τῷ κράτει διαταγὰς ὠφελίμους καὶ τροποποιήσεις. Καὶ πρῶτον μὲν εἰσήχθη ἡ εὐρωπαϊκὴ παιδεία, ἐστηρίθησαν σχολαὶ, ᾠκοδομήθησαν βιβλιοθῆκαι, αἵτινες ἐπληρώθησαν ὑπὸ πλήθους ἀραβικῶν καὶ περσικῶν συγγραμμάτων, μέγα δὲ ἐτιμῶντο οἱ λόγιοι καὶ νομομαθεῖς τοῦ γένους. Ἔτα δὲ, ὃ καὶ μᾶλλον ἀξιέπαινον, εἰσήχθη ἡ τυπογραφία (1727), διά τινος οὔγγρου, δι' ἧς οὐκ ὀλίγα ἐξῆλθον εἰς φῶς χρήσιμα ἔργα, ἐν οἷς διαπρέπει ἀραβικὸν λεξικὸν μεταφρασθὲν εἰς τουρκικὴν, καὶ ἱστορία τῶν θαλασσίων πολέμων τῆς Τουρκίας, Αἰγύπτου, Ἀμερικῆς, Ἀφγανῶν καὶ ἄλλων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ εὐρωπαϊκῶν συγγραμμάτων μεταγλωττισθέντων.

Ἀλλὰ δὲν ἔλειψε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ νέος μνησθεὶς τῆς Περσίας Σάχης, στερεωθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐξαφανίσας δὲ καὶ τοὺς μέχρι τοῦδε σωζομένους ἀποστάτας καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ ἡγεμόνος Ναδὶρ Κουλλῆ, τὸν μετὰ ταῦτα διάσημον Σὰχ Ναδὶρ, νὰ παρα-

σκευασθῇ πρὸς ἀνάκτησιν τῶν ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας προσληφθέντων αὐτοῦ χωρῶν. Ὁ πόλεμος ἤδη ἐκηρύχθη, ὅτε τοῦ πρέσβεως τοῦ Σάχου ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπαιτοῦντος τὴν ἀπόδοσιν τῶν χωρῶν, τὰ περσικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὰ ὀθωμανικὰ μεθόρια (1730)· ἡ τύχη δὲ αὐτοῦ οὐχ ὑπῆρξεν πολὺ εὐτυχὴς τῷ Κράτει. Ἐν τούτῳ δὲ στάσις ἀναφανεῖσα φοβερὰ ὑπό τινος Ἀλβανοῦ Χαλὴλ Πατρόνα, ὑφ' ὃν ὀλίγιστοι ἐτάχθησαν γενίτσαροι, καὶ ἑτέρου Μουσλοὺχ ἐπήνεγκε τὴν πτῶσιν τοῦ Σουλτάνου, ἀνθ' οὗ ἀνεκήρυξαν τὸν Μαχμοὺτ, υἱὸν τοῦ σουλτὰν Μουσταφᾶ, τῇ κατανεύσει καὶ τοῦ προκατόχου, ὅστις ἐπιζήσας 6 ἔτη μετὰ τὴν ἐκθρόνισιν εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἀπέθανε τῷ 1736 ἐν ἡλικίᾳ 64 ἐτῶν, βασιλεύσας 27.

Ἡ βασιλεία τοῦ μνησθέντος Σουλτάνου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς καθιστῶσα τὸ Κράτος ἓν τῶν εὐτυχεστέρων ἢ καὶ ἐνδοξοτέρων διὰ τῆς προσκτήσεως τῆς Πελοποννήσου, περσικῶν τινων χωρῶν καὶ τοῦ ἰσχυροῦ φρουρίου τοῦ Ἀζώφ. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν οὐχ ἧττον ὁ ἥπιος αὐτοῦ χαρακτὴρ, ἡ πρᾳότης, τὸ γλυκὺ καὶ προσηνὲς αὐτοῦ ὕφος καὶ τὸ εὐπρόσιτον τοῦ λόγου. Μεγάλως δ' ἐνεψύχωσε τὰ γράμματα, ἅτινα ὁ ἴδιος ἐκαλλιέργει καὶ ἰδίᾳ τὴν ἱστορίαν, καὶ ἀνέθετε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κράτους εἰς ἄνδρας ἱκανοὺς καὶ λογίους, οὐδαμῶς ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ συστάσεων ἢ ἀτομικῶν συμπαθειῶν καὶ προσωποληψιῶν.

24.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΑΧΜΟΥΤ Α'.

Ἡ ἐγκαθίδρυσις ἐπὶ τοῦ θρόνου Σουλτὰν Μαχμούτ Α'., ἀνεψιοῦ τοῦ σουλτὰν Ἀχμὲτ Γ'., ἐνεκαινίσθη διὰ τῆς στάσεως τῶν γενιτσάρων, ἣν ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ προκατόχου του, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, κατέπαυσε δι' ἐντόνου ἐνεργείας, ἀπομακρύνας εἰς τὰ ὅρια τῆς Οὐγγαρίας Οὐκραίνης καὶ εἰς τὴν Μεσόγειον τὰ μᾶλλον στασιώδη πλήθη καὶ τιμωρήσας τοὺς μεμονωμένους ἤδη κορυφαίους τῆς στάσεως.

Πολλαὶ μεταβολαὶ ἐπῆλθον ἐκ τῆς στάσεως ταύτης, ὧν ἐπισημότεραι ἡ τῆς Βλαχίας, εἰς ἣν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου, ἀνηγόρευσεν ἡγεμόνα τὸν Ῥιχάρδον Ῥακοβίτσαν, ἐπονομαζόμενον Δζιχάνην, καὶ ἡ τῆς Μολδαυίας, ἧς τὸν ἡγεμόνα Γρηγόριον Γκίκαν, μόλις πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν διὰ διπλώματος τοῦ Σουλτάνου ἐπικυρωθέντα ἀντικατέστησεν ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Ἀλβανοῦ Πατρόνα διά τινος κρεοπώλου Γιανάκη. Ἡ προστασία αὐτοῦ ὡσαύτως ἐξεθρόνισε τὸν Χάννην τῶν Τατάρων Μιγκλῆ Γκεράϊ καὶ εἰσήγαγε τὸν εἰς Προῦσαν ἐξόριστον Καπλὰν Γκεράϊ. Τοσοῦτο δὲ κατέστη ἐν τῷ κράτει ἰσχυρὸς, ὥστε ἐσκέπτετο ἐντὸς ὀλίγου αὐτὸς μὲν νὰ ἀναδειχθῇ ἀρχιναύαρχος, ὁ δὲ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων μέγας βεζίρης καὶ ὡς τοιοῦτος ἀντ' αὐτοῦ ὁ συμπράκτωρ του Μουσλούχ· ἔλαβε δὲ καὶ παλάτιον μέγα διὰ κατοικίαν. Πάντα ὅμως

ταῦτα μετ' οὐ πολὺ ἤρθησαν τοῦ μέσου, ὁ νόμιμος ἡγεμὼν τῆς Μολδαυίας καὶ ὁ τῆς Βλαχίας ἐπανῆλθον εἰς τὸ ἀξίωμα, Γρηγόριος Γκίκας καὶ Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος, πλήρης δὲ ἡσυχία ἀπεκατέστη ἐν τῷ κράτει διὰ τοῦ νέου βεζίρου Καβουκουλὰκ, καθησυχάσαντος τοὺς αὖθις ἐν τοῖς πράγμασιν ἀναμιχθέντας γενιτσάρους.

Ἀλλ' οὕτω τῶν πραγμάτων ἐν Κωνσταντινουπόλει διακειμένων ὁ ἐν Περσίᾳ πόλεμος δὲν ἔπαυσεν ἐξακολουθῶν, ἕως οὗ ὁ Τοπὰλ Ὀσμὰν πασᾶς διαδεξάμενος τὴν μεγάλην βεζιρείαν, κινήσας μετὰ στρατοῦ κατὰ τοῦ Σὰχ Θαμάσπ, καὶ συνάψας μάχην μετ' αὐτοῦ πλησίον τοῦ Ἐριβὰν (1732) ἐκέρδησε νίκην λαμπρὰν, δι' ἧς οὗτος μὲν κατέκτα πολλὰς περσικὰς χώρας, ἐκεῖνοι δὲ ἐξητήσαντο εἰρήνην οὐχὶ τόσῳ ἐπιζήμιον. Ἡ εἰρήνη ὅμως αὕτη, ἥτις ἐπήνεγκε διὰ τῆς παραχωρήσεως νεοκτήτων τινῶν χωρῶν τῇ Περσίᾳ, ἐξ οὗ ὁ λαὸς παρωργίσθη, τὴν καθαίρεσιν τοῦ ἀγαπητοῦ τῷ Σουλτάνῳ καὶ πολλὰ ὠφελίμῳ μεγάλου βεζίρου, δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διότι ὁ ἐξοικειωθεὶς πρὸς τοὺς μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν πολέμους Ναδὶρ Κουλλῆ Χὰν ἀναζεύξας ἐκ Χορασὰν, ἔνθεν ἐξεδίωξε τοὺς Ἀφγανούς, παρωργίσθη διὰ τὴν εἰρήνην ταύτην, κατεβίβασε τοῦ θρόνου τὸν Σὰχ Θαμὰσπ, ἀναβιβάσας ἀντ' αὐτοῦ τὸ δεκατετραήμερον βρέφος του ὡς σκιὰν βασιλέως, καὶ ἐκήρυξε τὸν κατὰ τῆς Πύλης πόλεμον πολιορκήσας τὸ Βαγδάτ.

Ἀρχιστράτηγος τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐξ 100,000 συγκειμένου ἀνεδείχθη ὁμοφώνως ὑπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ συμβουλίου ὁ τέως μέγας βεζίρης Τοπὰλ Ὀσμὰν πασᾶς, γέρων ἤδη τὴν ἡλικίαν. Ὁ δὲ Ναδὶρ Σὰχ μαθὼν τὴν προσ-

ἐγγισιν τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων καὶ ἐγκαταλείψας στρατὸν 12,000 εἰς πολιορκίαν τοῦ Βαγδὰτ ἦλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτῶν καὶ συγκροτηθείσης μάχης περὶ τὴν ὄχθην τοῦ Τίγρεως (1733) ἐννεαώρου ὑπεχώρησαν κατηϛχυμένα τὰ περσικὰ στρατεύματα· ἡ δὲ ἀπελευθέρωσις τῆς πόλεως, περὶ ἧς ὁ λόγος, λαμπρῶς ἐπανηγυρίσθη ἐν τῇ πρωτευούσῃ. Καὶ δεύτερον ὁ μνησθεὶς ἀρχιστράτηγος προχωρῶν εἰς Περσίαν ἐνίκησε τὸν ἀντίπαλον, ἀλλὰ τέλος τὸ τρίτον ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ θῦμα γενόμενος τῆς πολεμικῆς αὐτοῦ ἀνδρείας καὶ δραστηριότητος. Βαθεῖαν δὲ προὐξένησε λύπην καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἔμπλεως πολιτικῆς φρονήσεως καὶ πολεμικῆς ἐμπειρίας δι' ὅλου τοῦ βίου ἔδειξεν ἀξιότιμον καὶ φιλοδίκαιον χαρακτῆρα· ἐν συνόλῳ δὲ ἐγένετο διδάσκαλος εὐγενῶν φρονημάτων εἰς ἅπαντας. Ἐπ' αὐτοῦ ἠνωρθώθη πως ἡ λάμψις τῶν Κιοπρουλίδων τῆς παλαιᾶς αἴγλης.

Ἀπὸ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ μνησθέντος ἀρχιστρατήγου οἱ τῆς Περσίας πόλεμοι ἔβαινον ἄλλοις ἴχνεσιν, καὶ ἡ Πύλη ἐπιθυμοῦσα τὴν ὅσον ἔνεστιν αἰσίαν αὐτῶν ἔκβασιν ἐξήγειρε τὸν Χάνην τῶν Τατάρων Καπλὰν εἰς τὴν ὑποταγὴν πολλῶν ἡγεμόνων τῶν ὀρεινῶν λαῶν τοῦ Καυκάσου. Τοῦτο ἐξηρέθισε τὴν Ρωσσίαν διαμαρτυρηθεῖσαν κατὰ τῆς μνησθείσης ἐκστρατείας τοῦ Τάταρος, ἣν καὶ ἀνεχαίτισε διὰ τοῦ ἐκεῖσε πρίγκηπος. Ὅθεν μετὰ τὴν λῆξιν τῶν περσοτουρκικῶν πολέμων, καθ' οὓς ὑπετάγη ἅπασα ἡ Ἀρμενία καὶ ἡ Γεωργία, καὶ τὴν διομολόγησιν εἰρήνης μεταξὺ τῶν διαμαχομένων (1735), ἐπαναφερούσης τὰ διὰ τῆς ἐπὶ

σουλτὰν Μουρὰτ Δ'. γενομένης ὁρισθέντα ὅρια ἤρξατο νέος μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Ὀθωμανῶν πόλεμος.

Εἰς μάτην ἡ αὐστριακὴ αὐλὴ προσεπάθει ἐπὶ ἔτος ὁλόκληρον πρὸς ἄρσιν τοῦ πολέμου τούτου, ὃν καὶ ἡ ἑτέρα τῶν δυνάμεων ἀπέφευγεν, ἀπασχολουμένη ἐν Περσίᾳ. Αἱ πολεμικαὶ τῶν Ῥώσσων πράξεις ἤρξαντο τὸ 1735. Ὅτε δὲ ὁ διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος μέγας βεζίρης ἀφίκετο μεθ' ὅλου τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὁ ῥῶσσος στρατηγὸς Μύνιχ προήλασε μέχρι Κριμαίας, ἡ Αὐστρία ἐμεσίτευσε μάτην περὶ εἰρήνης· διότι ἡ Πύλη εὐκρινῶς ἠννόησε τοὺς σκοποὺς τῶν τε ἐναντίων καὶ μεσολαβούντων καὶ πάραυτα ἀπεσύρθη. Ἀλλ' ἡ ἀγγελία τῆς εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τῶν κατὰ τοῦ συμμάχου τοῖς ῥώσσοις Καρόλου ΣΤ'. πολέμων, οὗτινος τὰ ἐπιχειρήματα πάντα ἐπιζήμια αὐτῷ ὑπῆρξαν, ὑπῆρξε λίαν αἰσία· διότι ἡ μὲν Ὀσσὼβ (1738) κατεκτήθη, τὸ δὲ Βελιγράδιον πολιορκηθὲν παρεδόθη, καὶ μετ' αὐτὸ πολλὰ ἄλλα ἔν τε Σερβίᾳ καὶ Οὐγγροβλαχίᾳ φρούρια, κατέστησαν ποθητὴν καὶ τοῖς Ῥώσσοις τὴν εἰρήνην, ἥτις τῇ μεσιτείᾳ τῆς Γαλλίας ὑπογραφεῖσα ἐν Βελιγραδίῳ (1739) παρεχώρει μὲν τοῖς Ὀθωμανοῖς τριακονταετῆ ἡσυχίαν καὶ ἀνάπαυλαν ἀπὸ τῶν πολέμων, ἐξεχώρει δὲ αὐτοῖς πάσας τὰς κατακτηθείσας χώρας· οἱ δὲ Ῥῶσσοι ἠναγκάσθησαν μετὰ τοσαύτας ἐπιτυχίας νὰ ἀποδώσωσι τὰς κατακτήσεις των ἀντὶ εὐτελῶν προνομιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Τσάρου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας.

Νέα δὲ ἐμπορικὴ μετὰ τῆς Γαλλίας συνθήκη ἐξησφάλιζε τὰς μετ' αὐτῆς ἀγαθὰς τῆς Πύλης σχέσεις (1740),

δι' ἃς ἰδιαίτερα παρεχωροῦντο προνόμια τοῖς ἐν Τουρκίᾳ ἐμπορευομένοις Γάλλοις. Ὁ δὲ ἀνανεωθεὶς περσικὸς πόλεμος κατεσβέσθη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Σὰχ Ναδὶρ (1747), φονευθέντος ὑπὸ τῶν περὶ αὐτόν.

Τὰ λοιπὰ ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ πρὸ μὲν ὅσῳ καὶ δραστηρίου Σουλτάνου ἀπέλαυον ἐντελοῦς ἡσυχίας καὶ ἐξιδιασμένης αὐτῷ πρὸς τοὺς ὑπηκόους του ἡμερότητος καὶ προσηνείας· ἀπέθανε δὲ ἄτεκνος τῷ 1754 ἐκ νόσου, βασιλεύσας 25 ἔτη, ἐν ἡλικίᾳ δὲ 60, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τοῦ πατρός του μαυσωλείῳ.

25.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΟΣΜΑΝ Γ'.

Ἡ διοίκησις τοῦ χηρεύσαντος θρόνου ἐκ τῆς ἀτεκνίας τοῦ τελευτήσαντος σουλτὰν Μαχμοὺτ Α'. κατελείφθη τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ὀσμὰν Γ'. Ὁ νέος Σουλτάνος, ἀνὴρ πρᾷος καὶ μειλίχιος τοὺς τρόπους, φίλος δὲ τῆς ἐλευθερίας, ἅμα τῇ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ ἀναβάσει πολλοὺς μὲν ἀπέλυσε τῶν ἐν τῷ παλατίῳ φυλαττομένων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀντήμειψε διὰ πολιτικῶν ἀξιωμάτων καὶ ἄλλων δωρεῶν. Τὸ πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ἀγάπης αἴσθημα καὶ τὸ φιλάνθρωπον ἦθος ἐδείχθη κατὰ τὴν περίζωσιν τῆς σπάθης, ὅτε

ἐφ' ἵππου μεταβαίνων εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένον τόπον πολυειδῶς καὶ λίαν χαριέντως μεθ' ὑπερβαλλούσης δημοτικότητος ἐχαιρέτα τὸν περιϊστάμενον λαόν.

Μεγάλην πρὸς τούτοις ἐδείκνυε μέριμναν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ Κράτους, ὑπὲρ ἧς πλὴν τῇ ἐκδόσει ἰσχυρῶν διαταγμάτων κατὰ πάσης δυνατῆς καταχρήσεως, αὐτὸς πολλάκις μετημφιεσμένος περιήρχετο τὰς ὁδοὺς καὶ διάφορα καταστήματα πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἔρευναν τῆς νομίμου τιμῆς τῶν ὠνίων. Ἡ δὲ ἐξαιρετικὴ πρὸς τοὺς ὑπηκόους του ἀγάπη καὶ τὸ πρὸς τὰ νενομισμένα αὐτῶν ἴδιον αὐτοῦ σέβας τρανῶς μαρτυρεῖται ὑπὸ προστάγματος, ἐπιτρέποντος τοῖς μνησθεῖσι τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἀνενόχλητον ἐξάσκησιν τῶν ὑπὸ τῆς θρησκείας αὐτοῖς ὑπαγορευομένων καὶ ἀπόλυτον κατὰ τὸ δοκοῦν χρῆσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν κτημάτων. Εἰς ταῦτα ἂν προσθέσωμεν καὶ τὴν σφοδρὰν ἐπιτήρησιν εἰς τοὺς ἐπὶ τῆς διανομῆς τοῦ κεφαλικοῦ φόρου ἐπιτετραμμένους, ὅπως ἀμερολήπτως καὶ αὐστηρῶς τελῶσι τὸ καθῆκον αὐτῶν, ἔχομεν πλήρη τὸν φιλάνθρωπον, εὔσπλαγχνον καὶ εὐπρόσιτον Σουλτὰν Ὀσμὰν Γ'. Ἐπ' ὀλίγον ὅμως ἐκαρπώθησαν τὸ ἐλεῆμον καὶ φιλόλαον αὐτοῦ οἱ ὑπήκοοι· διότι φύσει ὢν ἀσθενὴς καὶ ἀδυνάτου κράσεως, ἠναγκάσθη νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ λαοῦ, ἐπιθυμοῦντος θερμῶς νὰ ἴδῃ αὐτόν, καὶ ἐκ λειποθυμίας μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπέθανε (1757) ἄτεκνος ὡς ὁ προκάτοχός του μετὰ τριετῆ περίπου βασιλείαν, ἐν ἡλικίᾳ δὲ ἐτῶν 59. Ἐτάφη, ἐν ᾧ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μαχμοὺτ Α'. μαυσωλείῳ. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπερατώθη ἡ τὸ ἕβδομον πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ προκατόχου του ἔτος ἀρξαμένη οἰκοδομὴ τοῦ ἐξ

αὐτοῦ ἐπικληθέντος *Νούρ-ι-'Οσμανιὲ* τεμένους, ἀρίστης ἀρχιτεκτονικῆς ἔργον.

26.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ Γ'.

Ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ σουλτὰν Ἀχμὲτ Γ'., οἵτινες ἀνέλαβον ἤδη τὴν διοίκησιν κατὰ σειρὰν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, ὁ πρεσβύτερος Μουσταφᾶς Γ'., ἀνὴρ φίλος τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ ἐζώσθη τὸ ξίφος ἐν μέσῳ σοβαρῶν περιστάσεων. Τὸ μὲν αἱ πρόοδοι τῆς Ῥωσσίας, ἥτις ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆς Μεγάλης Αἰκατερίνης ὁσημέραι ηὐξάνετο, τὸ δὲ στάσεις ἐξωτερικαί τε καὶ ἐσωτερικαί, ἃς ὅμως κατέστειλε διὰ τῶν συνετῶν ὑπουργῶν του, εἰς οὓς ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τοῦ Κράτους.

Ἀναβὰς ἐπὶ τὸν θρόνον ὅθεν καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῶν μνησθέντων καὶ τῆς ἐμπειρίας τοῦ Μεχμὲτ Ῥαγὴπ πασᾶ, μεγάλου βεζίρου ἀπὸ τοῦ Ὀσμὰν Γ'. ἐπανέφερε τὴν τάξιν ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς τοῦ Κράτους, κατέστειλε τὰς καταχρήσεις, ἐνίσχυσε τοὺς νόμους καὶ ἐζήτησεν ἐν συνόλῳ εἰπεῖν νὰ ἀναβιώσῃ τὰς ἀρετὰς ἐκείνας μεταξὺ τῶν ὀθωμανῶν, αἵτινες ἀληθῶς ἀποτελοῦσι τὴν ἰσχὺν τοῦ Κράτους. Ταύτας δὲ διεδέξατο ἡ συνομολόγησις τῶν μετὰ Νεαπόλεως, Δανιμαρκίας, Σουηδίας, Τοσκάνης καὶ Πρωσ-

σίας εἰρηνικῶν συνθηκῶν, ἄνευ ὅμως τῆς μεταβολῆς μετὰ τῆς τελευταίας εἰς ἰδιαιτέραν ἐπιθετικὴν καὶ ἀμυντικὴν συμμαχίαν.

Τὸ δὲ εἰκοσιεπταετὲς διάστημα, τῆς μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων ἐν Βελιγραδίῳ διομολογηθείσης συνθήκης παρέσχε τῷ πρὸς πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας ἀποκλίνοντι μεγάλῳ βεζίρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ κηρύξῃ τὸν κατὰ ταύτης πόλεμον. Δὲν ηὐτύχησεν ὅμως νὰ ἴδῃ ὁ μέγας βεζίρης τὴν παγίωσιν τῶν σκοπῶν του, ἀποβιώσας μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ ζητήματος τούτου· τοὐντεῦθεν δὲ ἐμετριάσθη ἡ περὶ πολέμου σκέψις, καὶ μάλιστα, ὅτε ἐν Βελιγραδίῳ ἀνεφύησαν ταραχαί τινες, ἃς εὐχερέστατα καταστείλας ὁ σουλτὰν Μουσταφᾶς Γ'. ἐξησφάλισε τὴν ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης κυριαρχίαν του. Διὰ δὲ τῆς καθυποτάξεως μετ' οὐ πολὺ ἀραβικῶν τινων φυλῶν Σακκάρ, Χοναὶς κλπ. καὶ τῆς εἰς Μέκκαν ἀποστολῆς νέου σερίφου ἐξησφάλισε καὶ τὴν ζωὴν τῶν προσκυνητῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Μέκκας ὡσαύτως κυριαρχίαν του.

Ὁ θάνατος τοῦ Ραγὴπ πασᾶ (1763) ὑπῆρξεν εὐσήμαντος τῷ Σουλτάνῳ ἐπὶ ἱκανὸν ἀσχοληθέντι διὰ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ· καὶ πρῶτον μὲν διώρισεν ὡς τοιοῦτον τὸν Χαμζᾶ Χαμὶδ πασᾶν, ὃν τινα μηδὲν ποιήσαντα διεδέξατο μετὰ βραχυχρόνιον ὑπηρεσίαν ὁ Μπαχὶρ Μουσταφᾶ πασᾶς καὶ οὗτος μετ' ὀλίγον ἐκπεσὼν τῆς σουλτανικῆς εὐνοίας.

Ἀλλὰ ἡ τῶν πραγμάτων κατάστασις νῦν κατέστη κρίσιμος· διότι πρὸς τοῖς ἐσωτερικοῖς τούτοις περισπασμοῖς μείζονες ἄλλοι τούτων ἐξωτερικοὶ ἀνεφάνησαν. Ἡ ἀναβι-

βασις ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας ὑπὸ τῆς Αἰκατερ-
νης Β'. τοῦ Στανισλάου Αὐγούστου Πονιατόβσκη (1764
καὶ αἱ ἄπαυστοι συμβουλαὶ κατὰ τούτου τῆς τε Γαλλίας
καὶ Πρωσσίας παρώτρυναν τὸν ἤδη παρωργισμένον Σουλ-
τάνον νὰ κηρύξῃ τὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον. Μάτην
ὁ τότε μέγας βεζίρης, Μυσσὶν-ζαδὲς, ἀνὴρ συνετὸς, καὶ
ἄλλα τοῦ συμβουλίου μέλη ἀντέτειναν ὅτι ἄφρονον ἦν ἐπὶ
ξένοις συμφέροσι νὰ καταδαπανᾶται τὸ Κράτος ὑλικῶς π
καὶ στρατιωτικῶς. Συγχρόνως δὲ στάσις ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ
τοῦ μαμελούκου ἀρχηγοῦ ἀναφανεῖσα κατέστρεψε τὴν χώ-
ραν ταύτην.

Οὕτω λοιπὸν τῶν πραγμάτων ἐχόντων ὁ Σουλτάνος
ἠσπάσατο τὴν εἰρηνικὴν γνώμην τῶν συμβούλων του τὸ
πρῶτον ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν διαβεβαίωσιν τῆς Αἰκατερίνης,
ὅτι ἀποσυρθήσονται ἐκ Πολωνίας τὰ στρατεύματα αὐτῆς,
καὶ ὅτι θέλει σέβεσθαι τὰ δικαιώματα τοῦ Κράτους τού-
του ἕνεκα δὲ τούτου καὶ τὸν γενναῖον τῆς Κριμαίας Χάνην
ἔνθερμον ζηλωτὴν τοῦ πολέμου, ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων
τοῦ Διβανίου, ἐξεθρόνισεν. Ἀλλ' ὅμως ἡ πολιτικὴ αὕτη ἔδει
νὰ διασπασθῇ· διότι ἡ Αὐτοκράτειρα παρέβλαπτεν ὀλίγον
κατ' ὀλίγον τὰ συνταγματικὰ τῆς Πολωνίας δικαιώματα,
συναθροίζουσα παρὰ τὰς ὑποσχέσεις αὐτῆς στρατὸν ἐν αὐ-
τῇ, ὁ δὲ Σουλτάνος ἐκ παρακλήσεως τῶν μελῶν τοῦ ἐν
Βὰν συνασπισμοῦ (1768) ἐπενέβη ἵνα καταστείλῃ τὴν ἀ-
τάσθαλον πολιτικὴν τῆς Ῥωσσίας, πρὸς ἣν ἀπέφευγε νὰ
πολεμήσῃ, ἐνόσῳ ηὐλαβεῖτο τῆς ὀθωμανικῆς χώρας, καί-
τοι μετὰ λύπης ἔβλεπε τὴν διαγωγὴν τῶν Ῥώσσων. Κατ'
ἀρχὰς μὲν λοιπὸν ἠρκέσθη εἰς προφυλακτικὰ μέτρα χωρῶν

τινων, καὶ ἀντέστη κατὰ τῶν ἐκλιπαρήσεων τῶν συνα-
σπισθέντων ἐν Βὰν περὶ βοηθείας κατὰ τῶν Ῥώσσων,
ὅπως ἀποδιώξωσιν αὐτοὺς ἐκ Πολωνίας ἐπὶ φόρῳ εὐγνωμο-
σύνης νὰ καταλάβωσι τὴν Ποδολίαν.

Μέχρι ὅμως τούτου ἡ ὑπομονὴ διήρκεσε τοῦ Σουλτάνου·
διότι πολλοὶ τῶν ἐναντίων πολλὰς ἐπέφερον καταστροφὰς
εἰς τὰς τοῦ Κράτους πόλεις κατὰ τῶν ὑπηκόων. Ὅθεν
ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ ἀπροφασίστως μετ' οὐ πολὺ τὸν
κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον διορίσας ἀρχηγὸν τούτου τὸν
ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθέντα Χάνην τῆς Κριμαίας, Κρὶμ
Γκεράϊ, ὅστις συμμαχῶν τοῖς ὀθωμανοῖς προὐτίθετο νὰ
ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν ὅπλων τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Πολω-
νίας. Δὲν προὔλαβεν ὅμως ἐπὶ πολὺ ἡ δόξα τοῦ γενναίου
ἀνδρὸς νὰ διαδοθῇ· διότι ταχύτερον τῆς εἰς τὸ ῥωσσικὸν
ἔδαφος αὐτοῦ εἰσβολῆς (1769) ἐπῆλθεν ὁ θάνατος.

Τὰ δὲ νέα στρατεύματα ἅτινα εἰς Βεσσαραβίαν ἐπέμ-
φθησαν ὑπὸ τῆς Τσαρίνης, ἀρχηγοῦντος τοῦ πρίγκηπος
Γαλιτσὶν ἐπολιόρκησαν μὲν ταχέως τὸ Χοδζὶν, ἀλλὰ κα-
τεδιώχθησαν εἰς Πολωνίαν ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς ἰδίας
πόλεως· ἕνεκα δὲ τοῦ θριάμβου τούτου καὶ ὁ Σουλτάνος
ἐπωνομάσθη *Γαζῆς*.

Ὁ ἑξαετὴς οὗτος δεινὸς ῥωσσικὸς πόλεμος τοῦ 1768
μετ' ἀμοιβαίας ἐκ τούτου ἀπωλείας ἔληξεν ὑπὲρ τῶν Ῥώσ-
σων εἰσβαλλόντων εἰς Χοδζὶν, Βλαχίαν καὶ Μολδαυίαν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοθεν νέοι ἐχθροὶ πλὴν τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ
ἦραν κεφαλὴν, οὓς ὅμως καθησύχασε ταχέως ὁ Σουλτάνος
δι' ἀναλόγων παραχωρήσεων. Διαρκοῦντος δὲ τοῦ μνη-
σθέντος πρὸς Ῥωσσίαν πολέμου ἡ Αἰκατερίνη ὀνειρευομένη

νεωτέρας κατακτήσεις ἤρξατο διαφιλονεικοῦσα πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ Πέρσας περὶ τῆς Γεωργίας, σύναμα δὲ στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Σπυριδῶφ ὑπεκίνει εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Μαυροβουνίους, Ἀλβανοὺς, Ἠπειρώτας καὶ Θεσσαλούς, ὑποσχόμενοι τὴν παλινόρθωσιν τῆς θέσεως αὐτῶν διὰ τῆς ῥωσσικῆς δυναστείας. Ὁ ἀναβρασμὸς οὗτος τα χέως διεδόθη καὶ τὰ πάντα εἶχον προπαρασκευασθῆ πρὸς γενικὴν ἐξέγερσιν, ἀλλ' ἀπέβη φροῦδος· διότι οἱ μὲν ὀθωμανοὶ ἐκυρίευσαν ἅπαντα τὸν Μωρέαν, οἱ σύμμαχοι δὲ ἐδιχονόησαν μετ' οὐ πολὺ καταλαβόντες τὸν Μιστρᾶ, τὰς Καλάμας καὶ τὸ Ναυαρῖνον καὶ οἱ Ῥῶσσοι φοβηθέντες τὰς ὑπερτέρας ἐναντίας δυνάμεις ἀπῆλθον κατεσπευσμένως.

Τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὅμως ἐπηνώρθωσε μικρὸν ναυμαχία τις, καθ' ἣν ὑπερίσχυσαν ἐν τῷ λιμένι Τσεσμὲ τὰ πολέμια πλοῖα τοῦτο πλὴν ὀφείλεται τῇ εὐνοίᾳ τῆς τύχης, οὐχὶ δὲ τῇ ἱκανότητι τῶν ῥώσσων εἰς ἄκρον χαλαρωθέντων τὰ ἤθη.

Πρὶν δ' ἢ τὸ τέλος ἠχήσει τῶν πολέμων τούτων, ἐν μέσῳ αὐτῶν ἔτι ἠχοῖ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ Γ' πεντηκονταετοῦς, μετὰ 17 ἐτῶν βασιλείαν, καταλιπόντος τὸν θρόνον τῷ ἀδελφῷ του Ἀβδοὺλ Χαμίδ.

Ἡ βασιλεία τοῦ μνησθέντος Σουλτάνου διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ πρόοδον τοῦ κράτους μερίμνας αὐτοῦ παρουσιάζει ἡμῖν ἐποχὴν ἀληθῶς λαμπράν, λαμπροτέραν δὲ διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἰδίου θυσίας. Ἄκρος τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἐραστὴς διέταξε τὴν μετάφρασιν πολλῶν ὠφελίμων βιβλίων, ἵδρυσεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ σχολὰς 3 ἢ 4, τὴν μίαν φερώνυμον, λοιμοκαθαρτήρια,

βιβλιοθήκας, ὧν ἡ ἀξιολογωτέρα ἀνῆκεν εἰς τὸ τέμενος τοῦ σουλτὰν Μεχμὲτ Α'., ὑδραγωγεῖα καὶ λοιπὰ δημόσια οἰκοδομήματα. Ἰδίᾳ ὅμως καὶ δικαίως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Σουλτὰν Μουσταφᾶ Γ'. παρουσιάζει τὴν λαμπροτέραν ἐποχὴν τῆς ὀθωμανικῆς φιλολογίας διὰ τὰς ἐπ' αὐτῆς συγγραφὰς ἢ μεταφράσεις πλείστων κοσμούντων τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας αὐτῆς βιβλίων.

27.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΒΔΟΥΛ ΧΑΜΙΔ Α'.

Ὅτε ὁ Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶδ διεδέξατο ἐν τῷ ὀθωμανικῷ θρόνῳ τὸν ἀδελφόν του Σουλτὰν Μουσταφᾶ Γ'., τὸ κράτος διέκειτο ἐν καταστάσει κρισίμῳ· διότι ἐξωτερικοὶ πόλεμοι τὸ μέν, ὡς ὁ τῶν Ῥώσσων, Ἀλβανῶν καὶ ἄλλων, ἐσωτερικαὶ δὲ διαιρέσεις τὸ δὲ περιεστοίχιζον αὐτό.

Οἱ Ῥῶσσοι προελαύνοντες κατακτῶντες κατέκλυσαν τὴν Κριμαίαν καὶ πάσας τὰς βορείους τοῦ Δουνάβεως ἐπαρχίας, ἡ δὲ Τσαρίνα προσειλκύσατο ἑαυτῇ τὸν ὑποτελῆ τῇ Πύλῃ ἡγεμόνα τῆς Πολωνίας Ἡράκλειον· οἱ Ἀλβανο ὑπὸ τὸν Μαχμοὺτ πασᾶν, διοικητὴν Σκόδρας, ἐκήρυξαν στάσιν· ἐν Ἠπείρῳ δὲ ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἤρξατο θεμελιῶν τὴν πολυχρόνιον αὐτόθι κυριαρχίαν του. Ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ, ὑπακουούσῃ τῷ Ἄραβι σεὶχ Δαὶρ, ἐπονομασθέντι εἶτα

σείχη τῆς Ἄκρης καὶ Γαλλιλαίας, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν ὡσαύτως ταραχὰς ἐποίουν δόντες τὸ παράδειγμα καὶ εἰς Βαγδάτ, Συρίαν καὶ Πελοπόννησον.

Ἐν μέσῳ τοιούτων περιστάσεων ἀναβαίνει πεντηκοντούτης ὁ νέος Σουλτάνος τὸν θρόνον, ἀνὴρ προσηνέστατος μὲν καὶ γλυκύτατος τόσῳ ὅσῳ καὶ φίλος τοῦ πολιτισμοῦ, εὐμοιρῶν καὶ ἱκανῶν δεξιοτήτων. Ὅθεν αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην τῆς περιστάσεως ἢ μᾶλλον ἄρσεως τῶν περικλούντων περισπασμῶν εὐθὺς δι' ἰσχυρῶν προσταγμάτων συλλέξας πανταχόθεν στρατὸν, εἰς τετρακοσίας φθάσαντας χιλιάδας ἀνδρῶν, ἐξεκίνησε κατὰ τῶν Ῥώσσων πρῶτον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Δουνάβεως ὄχθης· ἀλλὰ ἀποτυχόντος τοῦ μεγάλου βεζίρου Μοχσὶν-ζαδὲ Μεχμὲτ πασᾶ, συνήνεσεν ἡ Αὐλὴ τῇ μεσιτείᾳ Ἀγγλίας καὶ Αὐστρίας νὰ κλείσῃ εἰρήνην, ἐν μικρῷ Καϊναρδζῇ (1774), δι' ἧς ἀνεγνωρίζετο μὲν ὁ κυριάρχης τῆς Ῥωσσίας αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς Πύλης, παρεχωρεῖτο δὲ τοῖς Τατάροις τῆς Κριμαίας, τοῦ Βουδζὰκ καὶ τοῦ Κουβὰν ἡ ἐλευθερία. Πρὸς δὲ τῇ ἐλευθερᾳ διαπλεύσει ἁπασῶν τῶν θαλασσῶν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν Ῥώσσων, παρεχωροῦντο αὐτοῖς καὶ τὰ φρούρια Ἀζὼφ, Κὴλ-μπουροῦν καὶ Ταγανρὸκ, ἐνῷ ἡ Αἰκατερίνα ἀπέδιδεν εἰς αὐτοὺς τὴν Βεσσαραβίαν, Μολδαυίαν καὶ Βλαχίαν μεθ' ἁπασῶν τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ὑπ' αὐτῆς κατακτηθέντων νήσων.

Μετὰ τὴν εἰρήνην ταύτην ὁ Σουλτάνος ἔζρειψε τὴν προσοχήν του εἰς τὴν θεραπείαν τινῶν στάσεων διὰ τῆς αὐστηρᾶς τιμωρίας τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ὡς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Γρηγορίου Γκίκα καὶ τοῦ τῆς Αἰγύπτου,

φονευθέντος κατὰ τὴν ἐκ τῆς Ἄκρης φυγήν του ἀπὸ τῆς πολιορκίας, καὶ ὑπὲρ πάντα τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, εἰς ὧν τὴν ὑποταγὴν συνετέλεσε παρὰ τῇ ἀνδρείᾳ τοῦ ἀρχινυάρχου Χασὰν πασᾶ καὶ ἡ φρόνησις τοῦ τότε διερμηνευτοῦ Μαυρογένους. Ὀλίγον δ' ὕστερον περιελθὼν τὴν Ἑλλάδα, Θεσσαλίαν καὶ ἅπασαν τὴν Ῥωμυλίαν ἀποκαθίστα πανταχοῦ τὴν εὐταξίαν, ἐτιμώρει τὴν ἀδικίαν καὶ στενῶς περιώριζε τοὺς Ἀλβανούς.

Ὁ μνησθεὶς ἀρχιναύαρχος κερδήσας διὰ τὰς νίκας ταύτας τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ἀνέθηκεν ἐντελῶς αὐτῷ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Κράτους, εἰς ὃ ἀληθῶς ἐπανῆλθεν ἡ ἡσυχία καὶ ἡ τάξις, ζηλωτὴς δὲ ὢν τοῦ κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου ἐκήρυξεν αὐτὸν μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Ταυρικῆς (1784), φροντίσας ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἰσαγάγῃ ἐν Βλαχίᾳ πιστόν τινα ἡγεμόνα καὶ ἄξιον ἀντιστῆναι ἱκανῶς ἀπὸ τῶν βορείων τοῦ Κράτους ὁρίων· διὸ καὶ ἐξέλεξεν ὡς τοιοῦτον τὸν μνησθέντα Μαυρογένην (1).

(1) Ὁ περιφανὴς οὗτος ἀνὴρ ἐν τοῖς ὀθωμανικοῖς πράγμασιν, Πελοποννήσιος τὸ γένος, καταγεται ἐκ τῆς ἐνδόξου οἰκογενείας τῆς εἰς Βενετίαν ἡγεμονευσάσης τῶν Μοροζινῶν, παρὰ δὲ Λατίνοις Maurozine καλουμένων, ἐξ οὗ καὶ τὸ Μαυρογέναι. Ὅτε ἐάλω ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν (1715) δύο τῆς οἰκογενείας ταύτης μέλη, Πέτρος καὶ Στέφανος, μετῴκισαν εἰς τὴν Πάρον μεθ' ἁπάσης τῆς πλουσίας κινητῆς περιουσίας των, ἔνθα ὁ πρῶτος ἀνεκαίνισε τὸν αὐτόσι ναὸν τῆς Ἑκατονταπυλιανῆς ἰδίαις δαπάναις· ἀλλ' ὁ ἕτερος μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐν ᾗ ἀνεδείχθη διερμηνευτὴς τοῦ στόλου καὶ ἀπέθανε τὸ 1766 ἐν αὐτῇ.

Ἐν τοσούτῳ ἡ αὐτοκράτειρα ἐπέβλεπε πάντοτε τ
τουρκικὰς χώρας· παρεχώρησε μεγάλα προνόμια εἰς τ
Μολδαυοὺς καὶ Βλάχους, προσείλκυσε τοὺς Βουλγάρους ὑπ

Πολλοὶ τοὺς ἐνδόξους τούτους ἄνδρας ὑπέλαβον Μηκονίους διότι ὁ ἕτερος τῶν υἱῶν τοῦ ἐν Πάρῳ ἀείποτε διαμένοντος Π. τρου, Δημήτριος, ἐνυμφεύθη κόρην Μηκόνιον, ἐξ ἧς ἐγέννησε ὑπὲρ τὰ 20 τέκνα. Ὁ δὲ Νικόλαος νέος ἔτι μεταβὰς ὡσαύτως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ἐσπούδασε τὴν ἑλληνικὴν, τουρκικὴν καὶ ἰταλικὴν, διὰ τῆς τόλμης καὶ ἀγχινοίας αὐτοῦ προεβιβάσθη εἰς βαθμὸν καὶ οὗτος διερμηνέως τοῦ στόλου καὶ ὁ τότε ναύαρχος Τζεζαερλῆ Χασὰν πασᾶς ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς παρέλαβεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν εὔνοιάν του καὶ τὸν ἀνέδειξε μυστικόν του σύμβουλον καὶ ὄργανον πάσης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως. τιμῶν σύναμα αὐτὸν καὶ διὰ τοῦ τίτλου φίλου. Δι' αὐτοῦ κατεπραΰνθησαν οἱ ἐν Πελοποννήσῳ Μανιάται, ἐγκαθίστατο ἐν συμπάσῃ τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ἡ ἡσυχία καὶ τάξις τῆς ἐπικρατείας καὶ τέλος ἦν τὸ ἐνεργητικὸν ὄργανον τοῦ μνησθέντος ναυάρχου. Δὲν ἐβράδυνε λοιπὸν περὶ τὸ τέλος τοῦ 1776 διὰ τὰ φυσικὰ αὐτοῦ προτερήματα ὁ ἀνὴρ νὰ ἐνδυθῇ τὴν ἡγεμονικὴν τῆς Βλαχίας στολὴν καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν στρατηγίαν μετὰ τοῦ μεγάλου βεζίρου Γιουσοὺφ πασᾶ τοῦ ἐπικειμένου κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμου (1787).

Ἡ δὲ στρατηγικὴ αὐτοῦ νοημοσύνη, ἐμπνέοντος συστολὴν εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις τῆς Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας, εἰσελάσαντος δὲ μετ' εἴκοσι χιλιάδων εἰς Τρανσυλβανίαν (1788) καὶ πολλάκις ἀποκρούσαντος τὰς αὐστριακὰς ἐμπροσθοφυλακὰς, προσῆψεν αὐτῷ καὶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μολδαυΐας.

Ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος μὴ δυνάμενος ἀντιστῆναι κατὰ τῶν ἐμπείρων δυνάμεων τοῦ αὐστριακοῦ πρίγκηπος Κοβούργου ἠναγκάσθη μεταβὰς εἰς Νικόπολιν ἀπὸ Βουκουρεστίου νὰ κυβερνᾷ ἐκεῖθεν τὸν πόλεμον. Καὶ ὅμως ἐν μέσῳ τῆς περιόδου ταύτης

τὴν προστασίαν της καὶ τέλος κατέστησε φόρου ὑποτελῆ τὴν Κριμαίαν καὶ ὑπέταξε τὴν Πολωνίαν. Ἡ δὲ Πύλη βλέπουσα τὴν παράβασιν τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρδζῆ ὠργίσθη λίαν καὶ μάλιστα διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Χερσονήσου, ἣν διὰ προφάσεων περὶ ἐπανορθώσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας κατεκράτει, ἀπέστειλε στρατὸν πρὸς κατοχὴν τῆς πόλεως τοῦ Ταμὰν ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γενικαλέ.

Μάτην πρὸ τούτου διὰ πρέσβεων ἐπειράθη ἡ ὀθωμανικὴ αὐλὴ νὰ τύχῃ συμβιβασμοῦ ἐπιεικοῦς διὰ διπλωματικῆς ὁδοῦ· διότι ἡ Αἰκατερίνη εἶχεν ἤδη κυριεύσει τὴν Κριμαίαν καὶ τὸ Κουβάν. Ἀλλὰ τῷ 1786 πεποιθὼς ὁ Σουλτάνος τῇ βοηθείᾳ τῆς Σουηδίας, Πρωσσίας καὶ τῶν Πολωνῶν ἀπέστειλε στρατὸν καὶ στόλον κατὰ τῶν συμμάχων Ῥωσσίας καὶ Αὐστρίας πρὸς ἐκπολιόρκησιν τῆς

περιωπῆς, εἰς ἣν ἀφίκετο ὁ συνετὸς καὶ γενναῖος ἀνὴρ μοιραίως ἤδη ἐπρόκειτο νὰ κρημνισθῇ αὐτῆς. Τὸ μὲν πρῶτον ὁ θάνατος (1789) τοῦ ἐνεστῶτος Σουλτάνου, λίαν εὐνοοῦντος τὸν ἄνδρα, εἶτα δὲ ὁ τοῦ ναυάρχου Γαζῆ Χασὰν πασᾶ, προστάτου ἰσχυροτάτου αὐτοῦ, ἐπήνεγκε τῷ 1790 καὶ τὸν τοῦ Μαυρογένους, ἕνεκα ἀποτυχίας εἰς μάχην ἐν Καλαφατίῳ πρὸς τὸν κόμητα Κλερφάϊτ.

Τοιοῦτος λοιπὸν ὁ περὶ οὗ λόγος ἀνὴρ καὶ τοιαύτη ἡ οἰκογένεια τῶν Μαυρογενῶν, εἰς ἧς τοὺς ἀπογόνους ὑπὸ τοῦ τότε Σουλτάνου ἀπενεμήθησαν διάφορα ἀξιώματα καὶ προνόμια, καὶ ἧς ἐπίτιμον καὶ ἐπάξιον τέκνον εἶναι καὶ ὁ νῦν παρὰ τῇ Α. Α. Μ. τῷ ἐνδόξῳ ἡμῶν αὐτοκράτορι Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶδ Β'. ἀρχίατρος ἐξοχώτατος Σπυρίδων Μαυρογένη πασᾶς.

Χερσῶνος καὶ τοῦ Κὴλ-μπουροῦν, ἔνθα περὶ πολέμου οἱ δύο σύμμαχοι συνεσκέπτοντο.

Λαμπρὰς ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ ταύτῃ ἤρατο νίκας ὁ μέγας βεζίρης Χασὰν πασᾶς κατὰ τῶν αὐστριακῶν τοὺς ὁποίους πολλαχοῦ ἐνίκησε, πολλὰ τῆς Οὐγγαρίας ἐκυρίευσε φρούρια καὶ τέλος παρ' ὀλίγον ἠχμαλώτιζε καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα Ἰωσὴφ Β'. Ἀλλ' ὅμως μετ' οὐ πολὺ λόγοι ἐσωτερικοὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἐπήνεγκον τὴν συνθηκολόγησιν πρὸς τοὺς Ῥώσσους. Τοιοῦτον λοιπὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῶν πρὸς τοὺς Ῥώσσους πολέμων ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀπέθανε καὶ ὁ Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶδ Α'. (1789) εἰς ἡλικίαν 64 μετὰ βασιλείαν δὲ 15 ἐτῶν καὶ ἐτάφη ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι μαυσωλείῳ.

Ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου τούτου τὸ ὀθωμανικὸν κράτος προσῳκειώσατο τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ὃν οὗτος ὑπερβαλλόντως ἠγάπα, ἀνεσύστησε δὲ τὸ αὐτοκρατορικὸν τυπογραφεῖον διά τινος ἐμπείρου τῆς τέχνης ἐξ οὗ καὶ Μπασμαδζὶ Ἰβραὶμ. Εἰς τὸν Σουλτάνον τοῦτον ὀφείλεται κυρίως καὶ ἡ εὐρωπαϊκῷ τῷ τρόπῳ διοργάνωσις τοῦ στρατοῦ, μεταπέμψαντα πολλοὺς ἐπὶ τούτῳ Γάλλους ἀξιωματικούς, παρὰ τὰς ἐπιθυμίας τῶν γενιτσάρων.

28.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΙΜ Γ'.

Καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου τοῦ σουλτὰν Ἀ-

βδοὺλ Χαμὶδ Α'., Σελὶμ Γ'. υἱοῦ μονογενοῦς τοῦ σουλτὰν Μουσταφᾶ Γ'., τὰ πράγματα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους εὑρίσκοντο εἰς οὐχὶ εὐάρεστον κατάστασιν· διότι ἔξωθεν μὲν πόλεμοι Ῥώσσων καὶ Αὐστριακῶν ὠρύοντο, ἔσωθεν δὲ ταραχαὶ ὑπῆρχον. Ἀλλ' ὁ περίνους καὶ γενναῖος Σουλτάνος ἐμφορούμενος ὑπὸ φιλανθρωπικῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ἀναμορφώσεως ἐπὶ τὸ βέλτιον τοῦ κράτους του κοινῇ γνώμῃ τῶν συμβούλων καὶ λειτουργῶν αὐτοῦ εἰσήγαγε τὸ *Νιζὰμ-ι-δζεδὶδ* (νέαν τάξιν) τῶν πραγμάτων. Μέρος δὲ ταύτης ἦσαν ἡ γύμνασις στρατιωτικοῦ τάγματος εὐρωπαϊκῷ τῷ τρόπῳ, ἡ εἰσαγωγὴ ἐπιστημῶν εἰς τὸ κράτος καὶ ἡ παραχώρησις ἴσης περίπου ἐλευθερίας τοῖς ὑπηκόοις πρὸς τοὺς Ὀθωμανούς.

Ἐν τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων ὄθεν εὑρισκομένων καταστάσει ὁ Σουλτάνος ἅμα ἀναβὰς τὸν θρόνον ἀπεφάσισεν ὁ ἴδιος τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ νὰ ἀνακτήσηται τὴν Ταυρικὴν Χερσόνησον, ἐγκαταλειφθεῖσαν ἀπὸ τοῦ 1774 τοῖς Ῥώσσοις. Καίτοι ἀπετράπη εἰς τοῦτο ὁ Σουλτὰν Σελὶμ Γ'. ὑπὸ τοῦ Διβανίου, ἀλλ' ὅμως οἱ ὑσημέραι ἐπαυξάνοντες ἐξωτερικοὶ πόλεμοι, οἱ πανταχόθεν περιορίσαντες τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, ἥτις ὡς εἴπομεν ἐσωτερικῶς ἐστενοχωρεῖτο, δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπενέγκωσι τὴν συμμαχίαν τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὰς τρεῖς δυνάμεις Ἀγγλίαν, Σουηδίαν καὶ Πρωσσίαν, ὅπως ἄρωσιν ἐκ μέσου τοὺς κινδύνους τούτους.

Ἀλλ' εὐτυχῶς εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν πραγμάτων συνετέλεσεν ἀρκούντως ἡ ἐπὶ τοῦ αὐστριακοῦ θρόνου ἀνάβασις Λεοπόλδου Β'., ἀφ' οὗ, ἡγεμόνος εἰρηνικωτέρου τοῦ πρὸ-

κατόχου του, ἡ ἐξωτερικὴ τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Τουρκίαν πολιτικὴ ἔληξεν εἰς λίαν εὐνοϊκὴν τῷ Σουλτάνῳ συνθήκην ὁριστικῆς ἐν Σιστόβ εἰρήνης (1791). Ταύτῃ δὲ ἀκολουθοῦσα καὶ ἡ σύμμαχος Ρωσσία ὑπέγραψε τὸ ἐπὶ ἔτος ὁμοίαν ἐν Ἰασίῳ, δι' ἧς ὅριον τῆς δυνάμεως ταύτης πρὸς μεσημβρίαν ὡρίζετο τὸ στόμιον τοῦ Προύθου, διετήρει δὲ τὴν Κριμαίαν καὶ τὸ Κουρβὰν καὶ ἀπέδιδε πάσας τὰς ἄλλας κατακτήσεις.

Ἤδη παρέχεται ἡ εὐκαιρία τῷ Σουλτάνῳ πρὸς κατάστολὴν τῶν ἐσωτερικῶν ἀνησυχιῶν Κύριον δ' ἔργον αὐτοῦ ἔθετο τὴν εἰσαγωγὴν τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ προσκαλέσαντος ἐπὶ τούτῳ πολλοὺς τῶν εὐρωπαίων καὶ ἰδίως Γάλλων, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὁποίων εἰς διαφόρους κλάδους στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀναδιωργάνωσε τὰ σώματα τοῦ στρατοῦ, ἤὐξησε τὸ πυροβολικὸν καὶ ναυτικὸν καὶ ἵδρυσε τὸ ἐν Τὸπ-χανὲ καὶ νῦν σωζόμενον χυτήριον. Ἐνῷ ὅμως εἰς τὰς σπουδαίας ταύτας ἀναμορφωτικὰς μεταῤῥιθμίσεις συμπράττοντα εἶχεν ὁ Σουλτάνος τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, ἧς αἱ μετὰ τῆς Τουρκίας σχέσεις ἀπὸ πολλοῦ ἔβαινον ἐναρμόνιοι, βιαίως ἐταράχθησαν αὗται ἕνεκα τῆς ἐπ' Αἴγυπτον Ναπολέοντος Α'. ἐκστρατείας.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἠνάγκασε τὸν αὐστηρὰν οὐδετερότητα τηρήσαντα κατὰ τοὺς πολέμους τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων πρὸς τὴν Γαλλίαν Σουλτάνον νὰ μετάσχῃ τῆς συμμαχίας κατ' αὐτῆς τῶν Ἄγγλων καὶ Ῥώσσων. Εὐτυχῶς ὅμως αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο τούτων δυνάμεων προσήγγισαν αὖθις πολιτικῶς, ὅτε τὰ μὲν γαλλικὰ στρατεύματα ἀπεχώρησαν τῆς πόλεως, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Σουλτάνος Σελὶμ Γ'. ἔλαβε τὸν τίτλον *Γαζῆς*.

Ὁ Ναπολέων Α'. βλέπων ὅτι ἐκ τῶν ἐχθρικῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Τουρκίαν σχέσεων μόνη ἡ Ῥωσσία θὰ ἐκαρποῦτο κέρδος πρακτικὸν, ἀπεφάσισε μετὰ τὴν εἰρήνην ταύτην, δι' ἧς ἡ Ἀγγλία κατελάμβανε τὴν Μελίτην καὶ τὰς Ἰονίους νήσους, ἃς ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι παρεχώρει τοῖς ὀθωμανοῖς, ἀποτινούσας αὐτοῖς κατ' ἔτος 25,000 γροσίων, νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Σουλτάνου κατὰ τῶν Ῥώσσων καὶ Ἄγγλων. Ἀλλ' ἡ συμμαχία αὕτη δὲν ἴσχυσεν ἐπὶ πολὺ διότι ἡ ὁλονέν ἐπαύξουσα ἐπιῤῥοὴ τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὴν Γαλλίαν στρατηγοῦ Σεβαστιάνη παρὰ τῇ ὀθωμανικῇ αὐλῇ ἐξήγειρε ταυτοχρόνως τὴν ζηλοτυπίαν μὲν τῆς Ἀγγλίας, ἔχθραν δὲ τῆς Ῥωσσίας καταλαβούσης τὸ Ἰάσιον καὶ Βουκουρέστιον (1806), ἐνῷ συγχρόνως καὶ ἡ Σερβία ἐκήρυξε στάσιν ὑπὸ τὸν Τζερνὺ Γεώργιον.

Ἡ ἐντεῦθεν δὲ προελθοῦσα ψυχρότης μεταξὺ τῶν δυνάμεων τούτων καὶ τῆς Πύλης συνεπηγάγετο καὶ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, φθάσαντος πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1807) ὑπὸ τὸν ναύαρχον Δούκουορθ, ὅπως ἀπομακρύνῃ τὸν Σουλτάνον τῆς πρὸς τοὺς Γάλλους φιλίας. Ἀλλὰ τάχιστα ἐπανῆλθεν ἄπρακτος ἕνεκα τῆς ἰσχυρᾶς ἀντιστάσεως ἣν εὗρε, διευθύνοντος αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἄμυναν κατὰ τὸ στρατηγικώτατον σχέδιον τοῦ Σεβαστιάνη. Ἐντεῦθεν κατέλαβον οὗτοι τὴν Αἴγυπτον ἀλλ' ἠναγκάσθησαν μετὰ μικρὸν νὰ παραιτήσωσι καὶ αὐτήν.

Οἱ δὲ κατὰ ξηρὰν πόλεμοι πρὸς τοὺς Ῥώσσους βαίνοντες τὴν ἐναντίαν τῶν θαλασσίων ἐπέσπευσαν τὴν ἐφαρμο-

γὴν τῶν μεταῤῥυθμίσεων τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἄλλων τάξεων ἢ καὶ πολιτικῶν, ἃς ἀπὸ καιροῦ ἐμελέτα ὁ Σουλτάνος. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἐποχὴ ἦτο εἴπερ ποτε ἀκατάλληλος διότι ἡ στάσις ἤδη ἤγειρε θρασεῖαν κεφαλὴν, σχοῦσα ἐπὶ τέλους τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σουλτάνου διὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Μουσταφᾶ Δ'. Εἰς μάτην δὲ ἀπέβησαν αἱ προσπάθειαι τοῦ διοικητοῦ τοῦ Ῥουστσουκίου Μουσταφᾶ πασᾶ Βαϊρακτὰρ, δραμόντος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατευμάτων ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου του Σουλτὰν Σελὶμ Γ'., ὅςις εἶχεν ἤδη ἐκμετρήσει τὸ ζῆν, εἰς ἡλικίαν 48 ἐτῶν, μετὰ βασιλείαν δὲ 18 καὶ κατετέθη ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου τούτου τὸ ὀθωμανικὸν κράτος βλέπομεν ἀναπτερούμενον, ἐγκολπούμενον δὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν, δι' οὗ κατέστη ἔνδοξος καὶ ζηλωτὴ ἡ διοίκησις τοῦ μνησθέντος Σουλτὰν Σελὶμ Γ'., ὃς ἔθετο φόρους ἐπὶ τῶν διαφόρων ποτῶν, παρεχώρησε προνόμια μεγάλα τοῖς ὑπηκόοις, ἐν οἷς ἡ ἐλευθέρα οἰκοδόμησις θρησκευτικῶν καθιδρυμάτων, καὶ μάλιστα ἡ διὰ προσταγῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου Μουρούζη ἀνεγερθεῖσα ἐν Κουρουτσεσμὲ (Ξηροκρήνῃ) ὑπὸ τὸ ὄνομα καὶ σήμερον σωζομένη Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ, εἰς ἣν ἔδει τῇ ἰδίου διαταγῇ νὰ εἰσαχθῶσιν εὐρωπαϊκαὶ ἐπιστῆμαι καὶ ἐξαιρέτως ἡ ἰατρική. Ἐτίμησε δὲ πρὸς τούτοις τὴν βασιλείαν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ἀκαδημίας ἐν Χάσ-κιοϊ (Πικριδίῳ) ἣν ἐπλούτισε διὰ διαφόρων πολυτίμων γεωμετρικῶν ὀργάνων καὶ σοφῶν μαθηματικῶν τῆς Εὐρώπης κατόχων καὶ τῆς γαλλικῆς.

29.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ Δ'.

Διάδοχος τοῦ σουλτὰν Σελὶμ Γ'. ὑπῆρξεν ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶδ Α'. Μουσταφᾶς Δ'., ὅστις ὅτε ἀνέβη τὸν θρόνον δὲν εὗρε τὸ κράτος εἰς βελτίω κατάστασιν τῆς ἐπὶ τοῦ προκατόχου του. Ἡ βραχυχρόνιος αὐτοῦ βασιλεία ὑπῆρξε πλήρης διχονοιῶν, ἃς ἐν δευτέρᾳ τιθεὶς μοίρᾳ ἔσπευσε νὰ καταργήσῃ ἀμέσως τὸ τάγμα τῶν Νιζὰμ-ι-δζεδὶδ, ἀνασυστήσῃ δὲ τὸ τῶν Γιαμὰκ καὶ Γενιτσάρων.

Πολεμικὸν τοῦ Σουλτάνου τούτου κατόρθωμα ἦν ἡ ἀνανέωσις τοῦ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν πολέμου, καθ' ὃν νικήσας αὐτοὺς ἐν Τενέδῳ καὶ ἀντισταθμίσας τὰ ἐν Βλαχίᾳ ὑπ' ἐκείνων διαπραχθέντα, συνωμολόγησεν εἰρήνην μετ' αὐτῶν, δι' ἧς τῷ ἐπετρέπετο νὰ ἐνεργῇ ἐλευθέρως κατὰ τῶν ἀποστατούντων Σέρβων, καὶ παρεχωρεῖτο τοῖς Ῥώσσοις ἡ Βεσσαραβία καὶ μέρος τῆς Μολδαυίας. Εὐτυχέστερος δὲ ὑπῆρξε κατὰ τῶν Ἄγγλων, οὓς ἐνίκησεν ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασᾶ, καϊμακάμου τότε τῆς χώρας ἐκείνης. Οἱ δὲ εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα τοῦ κράτους πόλεμοι ὑπῆρξαν ἧττον εὐτυχεῖς· διότι οἱ διοικηταὶ Βαγδατίου, Δαμασκοῦ καὶ Τριπόλεως κατέστησαν σχεδὸν ἀνεξάρτητοι, ἐξ ἄλλου δὲ οἱ Βαχαβῖται ἐπολέμουν ἐν Συρίᾳ καὶ παρὰ τὸν Εὐφράτην.

Ἀλλὰ τὸ δυστυχέστερον πάντων ὑπῆρξαν διὰ τὸν Σουλ-

τάνον αἱ μνησθεῖσαι ἐσωτερικαὶ διχόνοιαι. Ὁ φίλος ἐκ παίδων τοῦ προκατόχου Μουσταφᾶ πασᾶς Βαϊρακδὰρ, ἐκδικούμενος τὸν κύριόν του ἦλθε μετὰ στρατοῦ ἐπὶ προφάσει μὲν τῆς ἀπολύσεως τῶν Γιαμάκ, σκοπῷ δὲ κυρίῳ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου καταβίβασιν τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου, ὅστις στερούμενος μετὰ τῶν ὑπουργῶν τοῦ πρὸς παρασκευὴν ἀπαιτουμένου χρόνου κατὰ τοῦ ὑπερασπιστοῦ τοῦ θρόνου ἔχαιρε μεγα ἀκούων ὅτι σκοπὸν εἶχε τὴν παῦσιν τοῦ μουφτῆ καὶ διάλυσιν τῶν Γιαμὰκ, ἐνῷ ἐκεῖνος σχέδια ἐβυσσοδόμει παλινορθώσεως τοῦ Σουλτάνου. Τέλος δὲ βλέπων ὁ μνησθεὶς Μουσταφᾶ πασᾶς διαψευδομένας τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἀπεφάσισε νὰ ἀναγορεύσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν ἐν τῷ σεραγίῳ διατρίβοντα Μαχμοὺτ Β'.

Ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ Σουλτὰν Μουσταφᾶς Δ'. τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου κάθοδον ἐν ἡλικίᾳ 31 ἐτῶν βασιλεύσας περίπου 1 ἔτος· ὁ τάφος δ' αὐτοῦ εὑρηται ἐν τῷ μαυσωλείῳ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πατρὸς (1808).

30.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΑΧΜΟΥΤ Β'.

Ὁ ἔξοχος χαρακτὴρ τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺτ Β'., υἱοῦ τοῦ σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὶδ Α'., ὃν, ὡς εἴδομεν, ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνεβίβασεν ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς Βαϊρακτὰρ, Ἀλβα-

νὸς τὸ γένος, τὰ σπάνια κυβερνητικὰ προσόντα, ἡ οἰκονομικὴ ἐνοργάνωσις τῶν πραγμάτων τοῦ κράτους καὶ ἡ αὐστηρὰ ἐπ' αὐτῶν ἐπιτήρησις βεβαίως προεμήνυον βασιλείαν ἀληθῶς ἔνδοξον καὶ λαμπράν.

Ἡ περὶ ἀναμορφώσεως τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας πρόνοια τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου προέτρεψεν αὐτὸν, ἵνα διὰ μὲν τὴν ἔσω διαφύλαξιν τῶν καθεστηκότων ἀναγινώσκῃ αὐτὸς πάντα τοῦ κράτους τὰ διατάγματα, ἰδιοχείρως δὲ νὰ γράφῃ πολλὰ τούτων καὶ μυστικὴν νὰ κρατῇ ἀλληλογραφίαν πρὸς πολλοὺς τῶν ἐξωτερικῶν τοπαρχῶν. Ἕνεκα δὲ τῆς διατάξεως ἐπὶ τὰ βελτίω τῶν μετὰ τῶν ἔξω δυνάμεων σχέσεών του προσοικειωθεὶς τὴν Ἀγγλίαν ἐκήρυξε τὸν κατὰ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον, μόλις διακοπέντα διὰ τῆς ἐν Τιλσὶτ εἰρήνης. Ὅθεν τῷ 1810 καίπερ μικρῶν ἡγούμενος δυνάμεων δὶς ἠνάγκασε τοὺς Ῥώσσους νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν ἐπέκεινα τοῦ Δουνάβεως· ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τῶν πραγμάτων διὰ τῆς ταξιαρχίας τοῦ Ῥώσσου στρατηγοῦ Κουτουσὼφ δὲν ἐβράδυνε νὰ καταστήσῃ ποθητὴν τὴν εἰρήνην, ἥτις διὰ τῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας κλεισθεῖσα ἐν Βουκουρεστίῳ (1812) παρεχώρει μὲν τοῖς Ῥώσσοις τὴν Βεσσαραβίαν καὶ μέρη τῆς Μολδαυίας μετὰ τῶν παραδουναβίων καὶ τῶν παρὰ τοὺς Δάναστριν καὶ Κῦρον ποταμοὺς φρουρίων, διετήρει δὲ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν τὴν Βλαχίαν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς Μολδαυίας.

Εἰς μάτην δὲ Ναπολέων Α'. εἰσβαλὼν ἐντὸς τῆς Ῥωσσίας προσεπάθει διὰ τῆς μετὰ τῆς Αὐστρίας ἐπιμαχικῆς συνθήκης του νὰ ματαιώσῃ τὴν εἰρήνην ταύτην καὶ ν' ἀποκτήσῃ τὴν ὀθωμανικὴν συμμαχίαν ἐν τῷ κατὰ τῆς Ῥω-

σίας ἀγῶνι· διότι ἡ Πύλη πιστὴ ἐμμένουσα τῇ μετ' ἐκείνης συνθήκῃ ἐκώφευεν εἰς τὰς ἐπικλήσεις αὐτοῦ. Αἱ δὲ ὑπὲρ τῆς Σερβίας γενόμεναι διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης παραχωρήσεις δὲν ἴσχυσαν, ὡς δῆλον, νὰ καταπαύσωσι τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ στάσιν, σφοδροτέραν μὲν μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Τζερνὺ Γεωργίου ἐπαναληφθεῖσαν ὑπὸ τὸν Μιλόσχην Ὀβρένοβιτς, σχοῦσαν δὲ ὡς τέλος τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου ὡς κληρονομικοῦ ὑποτελοῦς ἡγεμόνος (1815).

Οὕτως εἰρηνεύσας ὁ συνετὸς Σουλτάνος μετὰ τῆς Ρωσσίας ἐπεδόθη σφόδρα εἰς τὴν ἔρρυθμον διάταξιν τῶν τῆς ἐπικρατείας του· ἀλλὰ τὸ μεταρρυθμιστικὸν τοῦτο ἔργον ὁ φιλοπρόοδος καὶ σιδηρᾶν κεκτημένος θέλησιν Σουλτὰν Μαχμοὺτ Β'. ἤρξατο ἐν μέσῳ προσκομμάτων δυσυπερβλήτων. Πανταχόθεν σοβαροὶ περισπασμοὶ περιεστοίχιζον τὸ κράτος, ἐν μὲν Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ τῶν Βαχαβιτῶν, ἐν Βοσνίᾳ καὶ Σερβίᾳ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἡγεμόνων, ἐν δ' Ἠπείρῳ τοῦ διαβοήτου Τεπελενλῆ Ἀλῆ πασᾶ, προσφερομένου ὡς ἀνεξαρτήτου ἡγεμόνος. Ἀκριβὲς δ' ἀπεικόνισμα τῆς δυσχεροῦς ταύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως θέλομεν ἔχει ἐπιπροστιθέντες εἰς τὰ μνησθέντα στασιαστικὰ πνεύματα, πλὴν τῶν διαφόρων ἔν τε Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ τοπαρχῶν καὶ τὸ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασᾶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ νοῦς καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐν λόγῳ Σουλτάνου, ἅτινα ἀληθῶς ἀπέδειξαν αὐτὸν τέλειον μονάρχην ἐν τῇ ταχείᾳ τῶν στάσεων τούτων κατευνάσει προφανῆ ἐγένοντο. Ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων οἱ παρέχοντες ἦσαν οἱ τῆς

Ἠπείρου καὶ Ἑλλάδος, ὧν τὴν μὲν πρώτην τῷ 1819 ἐκραγεῖσαν παντελῶς κατέστρεψε διὰ τῆς κατατροπώσεως τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Ἀλῆ πασᾶ διὰ τοῦ Χουρσὶτ πασᾶ (1822)· τὴν δὲ δευτέραν ἀναφανεῖσαν τῷ 1821 ἐπαγίωσε μετὰ τὴν περὶ Ναυαρῖνον ναυμαχίαν διὰ τῆς παρεμβάσεως τῶν μεγάλων δυνάμεων, δι' ὧν ἐχωρίσθη ἡ Ἑλλὰς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους.

Ἀλλὰ καὶ περαιτέρω ὁ ἀναβρασμὸς οὗτος ἐπεξετάθη μέχρι τῶν βορείων τῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῷ ἐντὸς τοῦ κράτους σοβαρώτερος τούτου ἔσειε κεφαλήν. Δὲν διέφυγον ὅμως ἀμφότεροι τὴν προσοχὴν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἰδίᾳ ὁ δεύτερος ὁ τῶν γενιστάρων ῥιζηδὸν ἤρθη ἐκ τοῦ μέσου διὰ τοῦ ἀκαμάτου ζήλου αὐτοῦ, καταστρέψαντος παντελῶς τὸ σῶμα αὐτῶν (1826). Ὁ δὲ τῶν βορείων ἀναβρασμὸς διεκόπη μὲν πρὸς στιγμὴν διὰ τῆς ἐν Ἀκ-Κερμὰν συνθήκης τῷ αὐτῷ ἔτει, ἀλλ' ἐπανελήφθη μετ' ὀλίγον καὶ ἔληξε διὰ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει πρὸς τοὺς Ῥώσσους ὑπαγορεύσεως τῶν ὅρων τῆς συνθήκης (1829).

Τὴν λύσιν ταύτην παρηκολούθησαν στάσεις καὶ ταραχαὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ὡς ἐν Βαγδατίῳ, ἐν Σκόδρᾳ τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τῶν διοικητῶν καὶ ἐν Βοσνίᾳ, ἃς, εἰ καὶ οὐκ ἄνευ κόπου, κατέβαλε μόλις ἐδέησε νὰ πολεμήσῃ πρὸς ἄλλην σοβαρωτέραν μᾶλλον, κατὰ τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασᾶ δηλονότι τῆς Αἰγύπτου (1831). Πεισθεὶς ὁ ἀνὴρ οὗτος περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ στρατοῦ του ἐξ αὐτοψίας ἀπῄτησεν ὡς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν Πύλην ἐκδουλεύσεών του τὴν διοίκησιν τῆς Δαμασκοῦ διὰ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰβραὴμ, καὶ μὴ λαβὼν αὐτὴν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας

προσβαλών τὸ πρῶτον τὸν διοικητὴν τῆς Πτολεμαΐδος. Διὰ τῆς στάσεως ταύτης ἐπὶ ἱκανὸν παραταθείσης (1840), οὐκ ὀλιγίστας δὲ τροπὰς λαβούσης, ὁ Μεχμὲτ Ἀλῆ πασᾶς παρέσχε τὴν ἀφορμὴν τοῖς Ῥώσσοις, ὅπως συνομολογήσαντες συνθήκην συμμαχίας καὶ ἐπιμαχίας μετὰ τῆς Τουρκίας ἐν Χιουγκιὰρ-ἰσκελεσὶ, ἀποκλείσωσι δι' αὐτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου τὰ πλοῖα τῶν πολεμίων αὐτοῖς δυνάμεων, αὐτοὶ δὲ μόνοι καπηλευθῶσι τὸ προνόμιον τοῦ πέμπειν στόλον εἰς τὸν Βόσπορον (1833).

Ἐνῷ δὲ οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ συναντηθέντες ἐν Νεζὶπ (Νισίβει) ὑπὸ τὸν Ἰβραὶμ πασᾶν σφοδρὰν συνῆψαν μάχην, ὁ Σουλτὰν Μαχμοὺτ Β'. μικρὸν μετὰ ταύτην περαίνει ἐν τῇ πρωτευούσῃ τὸν βίον (1839) μετὰ βασιλείαν μὲν 31 ἐν ἡλικίᾳ δὲ 54 ἐτῶν, ταφεὶς ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι φερωνύμῳ μαυσωλείῳ.

Ἡ βασιλεία τοῦ Σουλτὰν Μαχμοὺτ Β'., καίτοι ὑπὸ πλείστων ὡς εἴδομεν τὸ κράτος περικυκλοῦτο πολεμίων, ὑπῆρξε λίαν ἔνδοξος, καθόσον ὁ συνετὸς οὗτος καὶ μεγαλόφρων ἀνὴρ, δραστήριος μὲν ἐν τοῖς ἔργοις, στρατηγικώτατος δ' ἐν τοῖς πολέμοις, ἀπαράμιλλον δὲ δείξας ζῆλον ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ, ἐνέγραψεν αὐτὴν μεταξὺ τῶν κωδήκων τῶν μᾶλλον φιλανθρωποτέρων καὶ ἰσχυροτέρων, ἐχουσῶν δὲ ὡς ἴδιον αὐτῶν διακριτικὸν χαρακτῆρα τὴν τόσῳ μὲν τὴν εὐημερίαν τῶν ὑπηκόων, ὅσῳ καὶ τὴν πρὸς πάντα αὐτῶν προσπέλασιν βασιλειῶν. Ἡ ἀκριβὴς ἐκλογὴ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνδρῶν νοημόνων καὶ ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχὴς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔκβασις τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων, μετὰ τῆς ἐνισχύσεως μὲν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἐνοργανώσεως δὲ τῆς χερσαίας, ἔχουσαι ὡς ἐπίμετρον τὴν διὰ τῆς ἄρδην ἀνατροπῆς τῶν φιλοταράχων ἐκείνων, ἐσαεὶ δὲ στασιαζόντων καὶ οὐ μικρὰ τῇ διοικήσει καὶ αὐτῇ τῇ αὐτοκρατορίᾳ πράγματα παρεχόντων στιφῶν ἀπαλλαγὴν τεκμήριοῦσι τὴν σύνεσιν τοῦ ἀνδρὸς, μεγαλόνοιαν, εὐφυΐαν καὶ δραστηριότητα μετ' ἐξόχου πολιτικῆς συνέσεως, ἐμπειρίαν δὲ περὶ τοῦ ἐκποδὼν ποιεῖν τὰς πολλαχῶς ἀναφαινομένας ἀνωμαλίας καὶ ἐκνόμους ἀξιώσεις μετὰ τῶν ἀκαθέκτων ἀπαιτήσεων.

31.

ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΒΔΟΥΛ ΜΕΔΖΙΤ.

Ὁ διαδεξάμενος τὸν πατέρα αὐτοῦ πρωτότοκος υἱὸς Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Μεδζὶτ ἔτυχεν ἐν μέσῳ στενῶν περιστάσεων, ἃς μόνη ἡ κρειττων ἀγωγὴ, ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ συνετὴ πολιτεία τοῦ ἑκκαιδεκαετοῦς Σουλτάνου ἠδύνατο νὰ ἀναστείλῃ. Ἡ κρισιμωτέρα τῶν περιστάσεων τούτων δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀνταρσία τοῦ ἀπὸ τοῦ προκατόχου του ἔτι ἀποστατήσαντος Μεχμὲτ Ἀλῆ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰβραὶμ πασᾶ, οἵτινες ὁσημέραι ἐπεκτείνοντες τὰς στασιαστικὰς αὐτῶν προόδους, πολλὰς προσεκτήσαντο πόλεις, κατέστησαν δὲ

ὑποπτοι. Ἀλλ' ἐπέσχεν αὐτοὺς ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπέμβασις πλὴν τῆς Γαλλίας διὰ τῶν συνθηκῶν τοῦ 1840—41, αἵτινες περιώριζον μὲν τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπικρατείας αὐτῶν καὶ τῆς στρατιωτικῆς των δυνάμεως, ἐξησφάλιζον δὲ τὴν ἀκεραιότητα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Οὕτω μόλις ἄνεσιν εὑρὼν ὁ νεαρὸς Σουλτάνος ἐπελήφθη τῶν σκέψεων περὶ τῶν μέτρων τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ ἀναμορφωτικοῦ σχεδίου τοῦ πατρός του. Διὰ μὲν τοῦ εἰσηγήσει τοῦ πρωθυπουργοῦ Ῥεσὶδ πασᾶ ἐκδοθέντος *Χάττ-ι-σερὶφ* τοῦ Γκιουλ-χανὲ (1839) ἐξησφαλίζετο ἡ ζωή, τιμὴ καὶ περιουσία τοῖς ὑπηκόοις, διὰ δὲ τοῦ τῷ 1856 ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐκδοθέντος Ἡγεμόνος *Χάττ-ι-χουμαγιοῦν* ἐξητάζοντο καὶ ἐπεκυροῦντο τὰ ἀνωτέρω. Ἀλλ' ἐν τούτῳ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκδώσῃ καὶ ἄλλους νόμους καὶ μεταῤῥυθμίσεις, γνωστὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ταντζιμὰτ* (μεταῤῥυθμίσεις). Αἱ σπουδαιότεραι τῶν μεταῤῥυθμίσεων τούτων εἶναι ἡ ἀνοργάνωσις τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ 1843 καὶ 44, ὁ σχηματισμὸς τοῦ ὑπουργείου τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ τῶν δημοσίων ἔργων, ἡ σύστασις παρ' ἑκάστῳ ὑπουργείῳ ἰδιαιτέρων συμβουλίων, ἡ νέα ὀργάνωσις τῶν ἐπαρχιῶν, ἡ δημοσίευσις ποινικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κώδηκος, ἡ σύστασις μικτῶν δικαστηρίων, τὸ νέον νομισματικὸν σύστημα, ἡ κατάργησις τοῦ κεφαλικοῦ φόρου, ἡ σύστασις ἰατρικῆς σχολῆς, ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ταχυδρομείων, τῶν τηλεγράφων καὶ ἄλλων τοιούτων.

Ἀλλ' ἐκ τῶν μεταῤῥυθμίσεων τούτων ἐγεννήθησαν αἱ τελευταῖαι δυσχέρειαι τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος (1840 καὶ 41), τὸ σερβικὸν ζήτημα (1842 καὶ 43), ἡ ἀλβανικὴ ἀν-

ταρσία (1844—45), ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου στρατολογικοῦ νόμου ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ὁ πόλεμος τοῦ Κουρδιστὰν (1848)· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν Συρίᾳ, Κρήτῃ, Βοσνίᾳ καὶ Μαυροβουνίῳ (1847—52). Τὸ σπουδαιότερον ὅμως πάντων γεγονὸς τοῦ Σουλτάνου τούτου τῆς βασιλείας εἶναι ἡ νέα μετὰ τῆς Ῥωσσίας σύγκρουσις (1853).

Τοῦ πασιγνώστου τούτου Κριμαϊκοῦ πολέμου κατὰ τῆς Ῥωσσίας τῶν συμμάχων δυνάμεων Τουρκίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Σαρδηνίας μεθ' ἱκανὰς μάχας ἐν Ἄλμᾳ, Βαλουκλαβᾷ, Ἴγκερμαν, Εὐπατορίᾳ, Σερναΐᾳ, Μαλακώφ καὶ τέλος ἐν Σεβαστουπόλει, τὸ τέλος ὑπῆρξεν ἡ ψήφισις διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνδιασκέψεως πρὸς ταῖς ἐμπολέμοις δυνάμεσι καὶ τῆς Αὐστρίας, Πρωσσίας καὶ Πεδεμοντίου, ὅπως αἱ ὑπ' ἀμφοτέρων καταληφθεῖσαι χῶραι κατὰ τὸν πόλεμον ἀποδοθῶσιν· ὁ δὲ Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Μεδζὶτ ἔλαβε τὸν τίτλον *Γαζῆς*. Προσέτι δὲ ὁ Εὔξεινος Πόντος ἀνεκηρύσσετο οὐδέτερος καὶ ἡ εἰς αὐτὸν ἐλευθεροπλοΐα τοῖς ἐμπορικοῖς πλοίοις ἅπασιν ἐπετρέπετο· ἡ δὲ Ῥωσσία τέλος ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐκχωρήσῃ τῇ Μολδαυίᾳ μέρος τῆς Βεσσαραβίας, ἥτις μετὰ τῆς Βλαχίας ἔμενον ὑπὸ τὴν ὀθωμανικὴν κυριαρχίαν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἰσχυροῦ τούτου πολέμου, καθ' ὃν οἱ σύμμαχοι οὐκ ὀλιγωτέρους ἀπώλεσαν τῶν 300,000, οἱ δὲ Ρῶσσοι πλείονας τούτων, ἤρξατο ἀμέσως ὑπὸ τῶν φιλοπροόδων ὑπουργῶν ἡ ἀναδιοργάνωσις τῶν ἐσωτερικῶν τῆς αὐτοκρατορίας· τῇ προτροπῇ δὲ τῶν ἐγγυητριῶν δυνάμεων ἐξεδόθη τὸ μνησθὲν Χάττ-ι-χουμαγιοῦν, ἐπικυροῦν τὰ τοῦ Γκιουλ-χανέ. Ἀπέθανε δ' ὁ ἀείμνηστος Σουλτὰν

Ἀβδοὺλ Μεδζὶτ, τῷ 1861 ἐν ἡλικίᾳ 40, μετὰ βασιλείαν δὲ ἐπίζηλον 22 ἐτῶν. Ὁ τάφος αὐτοῦ εὕρηται ἐν τῷ παρὰ τὸ τέμενος τοῦ σουλτὰν Σελὶμ ἰδίῳ αὐτοῦ μαυσωλείῳ.

Πολλοὺς ἀληθῶς καὶ δικαίως ἔσχεν ἡ βασιλεία τοῦ Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Μεδζὶτ τοὺς ζηλωτὰς καὶ ἐπαινέτας. Ὁ τριακοστὸς πρῶτος οὗτος Σουλτάνος τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας, τελευταῖος δὲ τοῦ ἡμετέρου πονηματίου, ἀγαθὸς, προσηνὴς καὶ ἐχθρὸς τῆς αἱματοχυσίας, δὲν εἶχε μὲν τὴν δραστηριότητα τοῦ ἑαυτοῦ πατρὸς, ἀλλὰ μέτριος μὲν ὡς ἡγεμὼν, ἄριστος δ' ὡς ἰδιώτης ἀνὴρ ἐφείλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν αὐτοῦ καὶ κατέστησεν ἔνδοξον καὶ ποθητὴν τὴν διοίκησιν αὐτοῦ. Ἡ μὲν πρὸς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ἀγάπη τρανῶς ἀπεδεικνύετο διὰ τοῦ ἀκαμάτου ζήλου ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτῶν, ὑφ' οὗ ἐμφορούμενος διέτρεχε τὰς διαφόρους τοῦ κράτους ἐπαρχίας, ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἴδῃ τὰς ἀνάγκας τῶν λαῶν. Ἦν δὲ καὶ ἔνθερμος ὅσῳ καὶ νοήμων προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἡ δὲ ἀφιλοκέρδεια αὐτοῦ ὑπῆρξε παραδειγματικὴ, καθόσον πολλὰς τῶν κληρονομικῶν αὐτοῦ περιουσιῶν παρέδωκεν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον πρὸς χρῆσιν τοῦ κράτους. Τηλικαύτη λοιπὸν ἡ ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀφ' ἧς μέγα μέρος τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐξαρτᾶται, ἐξίσου δὲ ταύτῃ ὀφείλεται τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς ἡ πρόοδος καὶ αὔξησις.

ΤΕΛΟΣ.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Διάλογοι *Ἑλληνο-τουρκικοὶ καὶ Τουρκοελληνικοὶ* ..... *Γρ.* 8

Ἐγκυκλοπαιδεία *Ὀθωμανικὴ* μετὰ σημειώσεων τῶν κυριωτέρων ἀραβοπερσο-τουρκικῶν λέξεων καὶ φράσεων εἰς τὴν ἡμετέραν ..... » 8

Περιοδεῖαι ἐν Περσίᾳ ..... » 20

ΤΙΜΑΤΑΙ ΓΡ. 7 1/2.

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ

Ἐν τῷ βιβλιοπωλείῳ τοῦ κ. Γ. ΣΕΪΤΑΝΙΔΟΥ ἐν Κωνσταντινουπόλει, (Ζηντὰν Καπουσοῦ). καὶ ἐν τῷ τῶν κ. ΑΔΕΛΦΩΝ ΔΕΠΑΣΤΑ ἐν Γαλατᾷ.

SISMANOGLIO